

ZAKONA O VAZDUŠNOM SAOBRAĆAJU

I. OSNOVNE ODREDBE

Predmet

Član 1

Ovim zakonom uređuju se uslovi za obavljanje vazdušnog saobraćaja u vazdušnom prostoru Crne Gore (u daljem tekstu: crnogorski vazdušni prostor), uslovi za sigurnost i bezbjednost vazdušnog saobraćaja, upravljanje vazdušnim saobraćajem i druga pitanja od značaja za vazdušni saobraćaj.

Vazdušni saobraćaj

Član 2

(1) Vazdušni saobraćaj je letenje vazduhoplova i kretanje vazduhoplova po operativnim površinama aerodroma.

(2) Civilni vazdušni saobraćaj je sav vazdušni saobraćaj, osim vojnog vazdušnog saobraćaja.

Primjena

Član 3

Ovaj zakon primjenjuje se na:

- 1) sve aktivnosti u vezi sa civilnim vazdušnim saobraćajem koji se obavlja na teritoriji Crne Gore i u crnogorskom vazdušnom prostoru, kao i na vazduhoplove registrovane u Registru civilnih vazduhoplova Crne Gore (u daljem tekstu: Registar) koji se nalaze izvan teritorije i crnogorskog vazdušnog prostora ako propisima države na čijoj se teritoriji vazduhoplov nalazi nije drukčije određeno;
- 2) strane vazduhoplove koji koriste crnogorski vazdušni prostor, u skladu sa zaključenim međunarodnim ugovorima;
- 3) vojne aerodrome, ako je to propisano ovim zakonom i državne vazduhoplove kada obavljaju letove u skladu sa pravilima i procedurama Međunarodne organizacije civilnog vazduhoplovstva (ICAO).

Javni interes

Član 4

Obezbjedivanje sigurnosti, bezbjednosti, redovnosti i ekspeditivnosti vazdušnog saobraćaja je u javnom interesu.

Upotreba rodno osjetljivog jezika

Član 5

Izrazi koji se u ovom zakonu koriste za fizička lica u muškom rodu podrazumijevaju iste izraze u ženskom rodu.

Značenje izraza

Član 6

Pojedini izrazi upotrijebljeni u ovom zakonu imaju sljedeća značenja:

- 1) **aerodrom** je određena površina na kopnu ili na vodi, na nepokretnoj strukturi, nepokretnoj strukturi na moru ili plutajućoj strukturi, uključujući sve objekte, instalacije i opremu na njemu, u cjelini ili djelimično namijenjeno za slijetanje, polijetanje i površinsko kretanje vazduhoplova;
- 2) **aerodromski slot** je odobrenje koje koordinator aerodroma dodjeljuje za korišćenje čitave aerodromske infrastrukture neophodne za obavljanje vazdušnog saobraćaja, na

koordinisanom aerodromu, za određeni dan i vrijeme, u svrhu slijetanja ili polijetanja vazduhoplova;

- 3) **Agencija Evropske unije za sigurnost vazduhoplovstva** (u daljem tekstu: EASA) je agencija Evropske unije osnovana u cilju razvijanja zajedničkih standarda sigurnosti i obezbjeđivanja njihove jedinstvene primjene u Evropi;
- 4) **aktivno naoružanje** je svako naoružanje koje može bez dodatnih radnji i postupaka da se upotrijebi u trenutku;
- 5) **avion** je vazduhoplov teži od vazduha, koji se pokreće motorom i uzgon u letu dobija pretežno zbog aerodinamičkih reakcija na površinama koje u određenim uslovima leta ostaju nepokretne;
- 6) **ATM/ANS** obuhvata upravljanje vazdušnim saobraćajem i usluge u vazdušnoj plovidbi;
- 7) **balon** je vazduhoplov lakši od vazduha koji nije na motorni pogon i održava let korišćenjem plina koji je lakši od vazduha ili gorionika koji je u vazduhoplovu, uključujući plinske balone, toplovazdušne balone, miješane balone i, iako su na motorni pogon, toplovazdušne vazdušne brodove;
- 8) **bespilotni vazduhoplov** je svaki vazduhoplov koji samostalno obavlja operacije ili je projektovan da samostalno obavlja operacije ili da se njime daljinski upravlja bez pilota u vazduhoplovu;
- 9) **bezbjednosni pregled** je korišćenje sredstava kojima se sprečava unošenje zabranjenih predmeta;
- 10) **bezbjednosna provjera** predstavlja provjeru identiteta lica, podataka o prethodnom zaposlenju i obrazovanju, uključujući eventualni kazneni dosije i bilo koje druge bezbjednosne informacije relevantne za procjenu podobnosti lica;
- 11) **bezbjednosna zona ograničenog pristupa** su djelovi kontrolisane zone aerodroma, koji su po prioritetu označeni kao rizična područja i u kojima se, pored kontrole pristupa, primjenjuju i druge bezbjednosne kontrole;
- 12) **crnogorski vojni vazduhoplovi** su vazduhoplovi upisani u Registar vojnih vazduhoplova Crne Gore;
- 13) **Čikaška konvencija** je Konvencija o međunarodnom civilnom vazduhoplovstvu i njeni aneksi, potpisana u Čikagu 7. decembra 1944. godine;
- 14) **dio** je bilo koji element proizvoda kako je utvrđeno projektom tog tipa proizvoda;
- 15) **događaj** je svaki događaj povezan sa sigurnošću koji ugrožava ili koji bi, ukoliko nije ispravljen ili riješen, mogao da ugrozi vazduhoplov, osobe u njemu ili bilo koje lice, a posebno uključuje nesreću ili ozbiljnu nezgodu;
- 16) **država registra** (State of Registry) je država u čiji je registar upisan vazduhoplov;
- 17) **državni vazduhoplovi** su vazduhoplovi kojima se pod kontrolom i odgovornošću države obavljaju vojne, carinske ili policijske aktivnosti, aktivnosti traganja i spašavanja, protivpožarne aktivnosti, aktivnosti nadzora granice, aktivnosti obalne straže ili slične aktivnosti i usluge, koje u javnom interesu preduzima tijelo s nadležnostima javnog organa ili koje se preduzimaju u njegovo ime;
- 18) **ECAA sporazum** (ECAA Agreement) je multilateralni sporazum između Evropske zajednice i njenih država članica i Republike Albanije, Bosne i Hercegovine, Republike Bugarske, Republike Hrvatske, Bivše Jugoslavenske Republike Makedonije, Republike Island, Republike Crne Gore, Kraljevine Norveške, Rumunije, Republike Srbije i Misije privremene uprave Ujedinjenih nacija na Kosovu o uspostavljanju zajedničkog evropskog vazduhoplovnog područja;
- 19) **efektivna kontrola** je odnos uspostavljen pravima, ugovorima ili drugim sredstvima koja posebno ili zajednički, uvažavajući relevantne činjenice ili zakone, daju mogućnost za sprovođenje direktnog ili indirektnog uticaja na pravno ili fizičko lice, posebno putem prava upotrebe cjelokupne imovine ili dijela imovine pravnog ili fizičkog lica ili prava ili ugovora koji obezbjeđuju odlučujući uticaj na sastav, glasanje ili odluke organa pravnog

lica ili na neki drugi način obezbjeđuju odlučujući uticaj na vođenje poslovanja pravnog ili fizičkog lica;

- 20) **EUROCONTROL** je evropska organizacija osnovana Međunarodnom konvencijom o saradnji u cilju postizanja sigurnosti vazdušne plovidbe;
- 21) **fleksibilna upotreba vazdušnog prostora** je koncept upravljanja vazdušnim prostorom koji se primjenjuje u području Evropske konferencije civilnog vazduhoplovstva (ECAC) u skladu sa posebnim propisom EUROCONTROL-a kojim se uređuje fleksibilna upotreba vazdušnog prostora;
- 22) **formalna procjena dokumentacije** je postupak kojim se utvrđuje da li podnijeta dokumentacija za dobijanje odgovarajućih dozvola, sertifikata, odobrenja i dr. upravnih akata koje izdaje Agencija za civilno vazduhoplovstvo sadrži sve propisane djelove u skladu sa ovim zakonom i propisima donijetim za sprovođenje ovog zakona;
- 23) **funkcionalni sistem** je kombinacija procedura, ljudskih resursa i opreme, uključujući hardver i softver, organizovanih da obavljaju određenu funkciju u okviru ATM/ANS usluga i drugih ATM mrežnih funkcija;
- 24) **geografska zona za sisteme bespilotnih vazduhoplova** (u daljem tekstu: UAS geografska zona) je dio vazdušnog prostora uspostavljen od strane nadležnog organa kako bi se olakšale, ograničile ili zabranile operacije sistema bespilotnih vazduhoplova u cilju upravljanja rizicima koji proizilaze iz tih operacija, a odnose se na sigurnost, privatnost, zaštitu ličnih podataka, bezbjednost ili životnu sredinu;
- 25) **glavni istražilac** (Investigator in charge) je lice koje je na osnovu svojih kvalifikacija odgovorno za organizaciju, sprovođenje i kontrolu istrage nesreća, ozbiljnih nezgoda i nezgoda vazduhoplova;
- 26) **helikopter** je vazduhoplov teži od vazduha, koji se pokreće motorom, a održava se u letu reakcijom vazduha na jedan ili više motorom pokretanih rotora čije se ose nalaze u uglavnom vertikalnom položaju;
- 27) **indikator sigurnosti** je parametar koji se upotrebljava za praćenje i ocjenjivanje učinka sigurnosti;
- 28) **informaciona bezbjednost** je očuvanje povjerljivosti, integriteta, autentičnosti i dostupnosti mrežnih informacionih sistema;
- 29) **istraga** (investigation) je proces sproveden u svrhu sprečavanja nesreća, ozbiljnih nezgoda i nezgoda vazduhoplova, koji uključuje prikupljanje i analizu informacija, donošenje zaključaka, uključujući utvrđivanje uzroka i/ili faktora koji doprinose i, prema potrebi, davanje sigurnosnih preporuka;
- 30) **izjava** (declaration) je svaka pisana izjava dostavljena u skladu sa ovim zakonom pod isključivom odgovornošću pravnog ili fizičkog lica na koje se primjenjuje ovaj zakon, a kojom se potvrđuje usaglašenost sa primjenjivim zahtjevima iz ovog zakona i propisa za sprovođenje ovog zakona u vezi sa pravnim ili fizičkim licem, proizvodom, dijelom, neugrađenom opremom, opremom za daljinsko upravljanje bespilotnim vazduhoplovom, aerodromskom sigurnosnom opremom, sistemom ATM/ANS, sastavnog dijela ATM/ANS ili uređaja za simuliranje leta;
- 31) **jedinica za upravljanje vazdušnim prostorom** (Airspace Management Cell – AMC) je jedinica koja je odgovorna za svakodnevno upravljanje vazdušnim prostorom u nadležnosti jedne ili više država;
- 32) **jedrilica** je vazduhoplov teži od vazduha koji se u vazduhu održava reakcijom vazduha u odnosu na aerodinamički profil krila i čiji let ne zavisi od motora;
- 33) **kabotaža** je pravo stranog prevoznika države potpisnice Čikaške konvencije da obavlja prevoz putnika, tereta i/ili pošte, uz naknadu, u vazdušnom prevozu bez zaustavljanja između mjesta unutar teritorije Crne Gore;
- 34) **komercijalne operacije** su sve operacije vazduhoplova koje se pružaju uz novčanu ili drugu vrstu naknade, koje su dostupne javnosti ili koje se, ako nijesu dostupne javnosti,

obavljaju u skladu sa ugovorom između operatora vazduhoplova i korisnika usluge, pri čemu korisnik usluge nema kontrolu nad operatorom vazduhoplova;

- 35) **komercijalna specijalizovana operacija** je svaka operacija koja nije operacija komercijalnog vazdušnog prevoza, pri kojoj se vazduhoplov koristi za specijalizovane aktivnosti poput poljoprivrede, građevinarstva, fotografisanja, nadzora, posmatranja i patroliranja, oglašavanja u vazduhu, probnih letova nakon održavanja;
- 36) **komercijalna specijalizovana operacija visokog rizika** je svaka komercijalna specijalizovana operacija vazduhoplova koja se izvodi iznad oblasti gdje postoji vjerovatnoća da sigurnost trećih lica na zemlji može da bude ugrožena u vanrednom slučaju, ili, ako to utvrdi Agencija za civilno vazduhoplovstvo, mjesta gdje se izvodi operacija, svaka komercijalna specijalizovana operacija vazduhoplova, koja zbog svoje specifične prirode i lokalnih uslova u kojima se odvija, predstavlja visok rizik, naročito po treća lica koje se nalaze na zemlji;
- 37) **komercijalni vazdušni prevoz** (CAT) su operacije vazduhoplovom za prevoz putnika, tereta i/ili pošte uz novčanu ili drugu vrstu naknade;
- 38) **komponenta** je motor, propeler, dio ili uređaj;
- 39) **kontinuirana plovidbenost vazduhoplova** su postupci koji obezbjeđuju da u svakom trenutku operativnog vijeka vazduhoplov ispunjava važeće zahtjeve za plovidbenost i da omogućava sigurne vazdušne operacije;
- 40) **kontrola pristupa** je korišćenje sredstava kojima se sprečava pristup neovlašćenih lica i/ili vozila;
- 41) **kontrolisana zona aerodroma** je područje za kretanje na aerodromu, okolnom terenu i objekti ili njihovi dijelovi kojima je pristup kontrolisan;
- 42) **kvalifikovani subjekt** je akreditovano pravno ili fizičko lice kojem Agencija za civilno vazduhoplovstvo može da dodijeli određene poslove sertifikacije ili nadzora, pod kontrolom i odgovornošću Agencije za civilno vazduhoplovstvo u skladu sa ovim zakonom;
- 43) **lokalni dan** je vremenski period od 24 sata koji počinje u 00:00 sati po lokalnom vremenu;
- 44) **lokalni let** je let koji ne uključuje prevoz putnika, tereta i/ili pošte između različitih aerodroma ili drugih tačaka određenih za slijetanje;
- 45) **manevarska površina** je dio aerodroma, osim platforme, određen za polijetanje, slijetanje ili kretanje vazduhoplova prije polijetanja i nakon slijetanja;
- 46) **međunarodni aerodrom** je aerodrom utvrđen kao dolazni ili odlazni aerodrom u međunarodnom vazdušnom saobraćaju na kojem se sprovode postupci kontrole kretanja, granične kontrole, carine i drugo;
- 47) **međunarodni standard** je svaka specifikacija fizičkih svojstava, konfiguracije, materijala, sposobnosti ili karakteristika, osoblja ili postupaka, čija je istovjetna primjena prihvaćena kao neophodna za sigurno, redovno i nesmetano odvijanje vazdušnog saobraćaja koje država mora da ispuni;
- 48) **međunarodni vazdušni saobraćaj** je saobraćaj koji se obavlja u vazdušnom prostoru iznad teritorija dvije ili više država;
- 49) **Međunarodna organizacija civilnog vazduhoplovstva** (ICAO) je specijalizovana agencija Ujedinjenih nacija, osnovana Čikaškom konvencijom u svrhu razvijanja standarda, tehnologije i podsticanja i razvoja međunarodnog vazdušnog saobraćaja;
- 50) **nadležna kontrola letenja** je oblasni centar kontrole, prilazna kontrola ili aerodromska kontrola vazdušnog saobraćaja;
- 51) **nalog za plovidbenost** je dokument kojim se nalažu akcije koje treba obaviti na vazduhoplovu kako bi se ponovo uspostavio prihvatljivi nivo sigurnosti, kada postoji dokaz da je nivo sigurnosti vazduhoplova bio narušen;

- 52) **nesreća** je događaj u vezi sa operacijom vazduhoplova sa posadom, od trenutka kada se neko lice ukrca u vazduhoplov sa namjerom da obavi let do trenutka iskrcavanja svih lica iz vazduhoplova ili u slučaju bespilotnog vazduhoplova, od trenutka kada je vazduhoplov spreman za pokret u svrhu leta do trenutka vraćanja vazduhoplova u stanje mirovanja na kraju leta i osnovna pogonska grupa je prestala sa radom, pri čemu je:
- a) smrt ili teška tjelesna povreda nastala kao posljedica toga što je lice bilo u vazduhoplovu, ili u direktnom kontaktu sa bilo kojim dijelom vazduhoplova, uključujući i djelove koji su se odvojili od vazduhoplova, ili bilo direktno izložena mlaznom udaru, izuzev ako su povrede nastale zbog prirodnih uzroka, samopovređivanjem ili su ih nanijela druga lica ili kada su nanesene slijepim putnicima koji se skrivaju izvan područja koje je putnicima i posadi uobičajeno na raspolaganju; ili
 - b) događaj u kojem je vazduhoplov ili njegova struktura oštećena tako da negativno utiče na strukturalnu snagu, rad ili letne karakteristike vazduhoplova, i potrebne su veće popravke ili zamjena oštećene komponente, osim za oštećenja ili prestanak rada motora koja se odnose samo na jedan motor, uključujući njegov poklopac ili dodatke, odnosno propelere, vrhove krila, antene, davače, davače napadnog ugla, gume, kočnice, točkove, aerodinamičku oplatu, panele, vrata stajnog trapa, vjetrobranska stakla, oplata vazduhoplova, kao što su mala udubljenja ili rupe, ili manja oštećenja lopatica glavnog rotora, repnog rotora, stajnog trapa; ili
 - c) događaj u kojem je vazduhoplov nestao ili je potpuno nedostupan;
- 53) **nezgoda** je događaj koji nije nesreća, a vezan je za operacije vazduhoplova, koji utiče ili je mogao da utiče na sigurnost operacija;
- 54) **objavljivanje na način uobičajen u vazdušnom saobraćaju** je objavljivanje u Zborniku vazduhoplovnih informacija (AIP), Dodatku na AIP (SUPP), Hitnim vazduhoplovnim obavještenjima (NOTAM), Vazduhoplovnom informativnom cirkularu (AIC) ili drugim posebnim publikacijama;
- 55) **obilježen prostor** je prostor koji je posredstvom kontrole pristupa odvojen od bezbjednosno-zaštićenih zona aerodroma ili kao označen prostor sam čini bezbjednosno-zaštićenu zonu aerodroma, odvojenu od drugih bezbjednosno-zaštićenih zona aerodroma;
- 56) **ograničenja u vazdušnom prostoru** su opasna, uslovno zabranjena ili zabranjena područja za letenje vazduhoplova;
- 57) **opasno područje** je utvrđeni volumen vazdušnog prostora unutar kojeg se, u zavisnosti od slučaja, u određenom vremenu mogu odvijati aktivnosti opasne za letenje vazduhoplova;
- 58) **operator sistema bespilotnog vazduhoplova** (u daljem tekstu: operator UAS) je svako pravno ili fizičko lice koje upravlja ili namjerava da upravlja jednim ili sa više sistema bespilotnih vazduhoplova;
- 59) **operativna licenca** je odobrenje koje nadležni organ izdaje vazdušnom prevozniku za obavljanje usluga vazdušnog saobraćaja kako je navedeno u operativnoj licenci;
- 60) **operativna površina** je dio aerodroma određen za polijetanje, slijetanje ili kretanje vazduhoplova, koji se sastoji od manevarske površine i platforme;
- 61) **operativni vazdušni saobraćaj** (Operational Air Traffic - OAT) su letovi državnih vazduhoplova koji se obavljaju u skladu sa posebno utvrđenim postupcima koji odstupaju od pravila i postupaka za opšti vazdušni saobraćaj (GAT);
- 62) **operator aerodroma** je pravno ili fizičko lice koje upravlja aerodromom ili koje namjerava da upravlja jednim ili više aerodroma;
- 63) **operator vazduhoplova** je pravno ili fizičko lice, odnosno državni organ koji vrši operacije vazduhoplovom ili namjerava vršiti operacije vazduhoplovom;

- 64) **opšti vazdušni saobraćaj** (General Air Traffic - GAT) su svi letovi civilnih vazduhoplova, kao i letovi državnih vazduhoplova koji se obavljaju u skladu sa pravilima i procedurama Međunarodne organizacije civilnog vazduhoplovstva (ICAO);
- 65) **ovlašćeni predstavnik** (Accredited Representative) je lice koje država odredi na osnovu njegovih kvalifikacija radi učestvovanja u istrazi koju sprovodi druga država, koje se obično određuje iz nadležnog organa za istragu nesreća, ozbiljnih nezgoda i nezgoda vazduhoplova;
- 66) **ozbiljna nezgoda** je nezgoda koja uključuje okolnosti koje ukazuju da je postojala velika vjerovatnoća događanja nesreće, a koja je povezana sa operacijom vazduhoplova i koja se desila, u slučaju vazduhoplova sa posadom, od trenutka kada se neko lice ukrca u vazduhoplov sa namjerom da obavi let do trenutka iskrcavanja svih lica iz vazduhoplova ili u slučaju bespilotnog vazduhoplova, od trenutka kada je vazduhoplov spreman za pokret u svrhu leta do trenutka vraćanja vazduhoplova u stanje mirovanja na kraju leta i osnovna pogonska grupa je prestala sa radom;
- 67) **pilot bespilotnog vazduhoplova** je fizičko lice odgovorno za sigurno upravljanje letom bespilotnog vazduhoplova koje upravlja njegovim komandama leta, bilo ručno ili, kada bespilotni vazduhoplov leti na automatski način, praćenjem njegovog kursa letenja uz mogućnost intervencije i promjene kursa u svakom trenutku;
- 68) **plan leta** je skup određenih informacija o namjeravanom letu ili dijelu leta vazduhoplova koje se podnose nadležnoj jedinici za usluge u vazdušnom saobraćaju;
- 69) **područje letnih informacija** je vazdušni prostor određenih dimenzija u kojem se pružaju usluge letnih informacija i obavlja uzbunjivanje;
- 70) **područje sa ograničenom gradnjom** je područje određeno zaštitnim ravnama koje se uspostavlja u zavisnosti od referentnog koda i kategorije poletno-sletne staze aerodroma;
- 71) **posada vazduhoplova** su lica koja se nalaze u vazduhoplovu kao članovi letačke posade, lica koja se prevoze u pilotskoj kabini, koja je odredio operator vazduhoplova, kako bi osposobljavala ili nadzirala osposobljavanje, iskustvo, vještinu i sprovodila periodične provjere koje se zahtijevaju na osnovu propisa i članovi kabinske posade, kao i druga lica koja po nalogu operatora vazduhoplova vrše aktivnosti od značaja za sigurnost izvođenja operacija;
- 72) **površine za ograničenje postavljanja/izgradnje vazduhoplovnih prepreka** su površine koje definišu granice do kojih objekti mogu da se nalaze u vazdušnom prostoru;
- 73) **preporučena praksa** je svaka specifikacija fizičkih svojstava, konfiguracije, materijala, sposobnosti ili karakteristika, osoblja ili postupaka, čija je istovjetna primjena prihvaćena kao poželjna za sigurno, redovno i nesmetano odvijanje vazdušnog saobraćaja, a koje države nastoje da ispune u skladu sa odredbama Čikaške konvencije;
- 74) **proizvod** je vazduhoplov, motor ili propeler;
- 75) **platforma** je dio aerodroma određen za prihvatanje i otpremu vazduhoplova, putnika, tereta ili pošte, snabdijevanje vazduhoplova gorivom i mazivom i parkiranje i održavanje vazduhoplova;
- 76) **poletno-sletna staza** je utvrđena pravougaona površina na zemlji, vodi ili objektu namijenjena za polijetanje i slijetanje vazduhoplova;
- 77) **poznati pošiljalac** je pošiljalac koji je ovlašćen da šalje teret i poštu za svoj račun i čije procedure ispunjavaju zajednička pravila i standarde bezbjednosti u vazduhoplovstvu, dovoljne da omoguće prevoz tereta i pošte bilo kojim vazduhoplovom;
- 78) **poznati snabdjevač zaliha namijenjenih potrošnji na aerodromu** je snabdjevač čije procedure ispunjavaju zajednička pravila i standarde bezbjednosti u vazduhoplovstvu,

- dovoljne da omoguće isporuku zaliha namijenjenih potrošnji na aerodromu u bezbjednosno-zaštićene zone aerodroma;
- 79) **psihoaktivne supstance** su alkohol, opijati, kanabinoidi, sedativi i hipnotici, kokain, ostali psihostimulansi, halucinogene supstance i isparljivi rastvarači, osim kofeina i duvana;
- 80) **putnici neprihvatljivog ponašanja** su putnici koji ne poštuju pravila ponašanja na aerodromu ili u vazduhoplovu ili ne poštuju uputstva aerodromskog osoblja ili članova posade i time narušavaju javni red i mir i disciplinu na aerodromu ili u vazduhoplovu;
- 81) **red letenja** je utvrđeno vrijeme polijetanja i slijetanja vazduhoplova u redovnom vazdušnom prevozu;
- 82) **regulisani agent** je avio-kompanija, agencija, špediter ili drugi subjekt koji obavlja bezbjednosne kontrole tereta ili pošte;
- 83) **regulisani snabdjevač zaliha namijenjenih potrošnji tokom leta** je snabdjevač čije procedure ispunjavaju zajednička pravila i standarde bezbjednosti u vazduhoplovstvu, dovoljne da se omogući isporuka zaliha za snabdijevanje vazduhoplova direktno na vazduhoplov;
- 84) **sastavni dio ATM/ANS** su materijalni predmeti, poput hardvera, i nematerijalni predmeti, poput softvera, od kojih zavisi interoperabilnost EATMN-a;
- 85) **SESAR** je istraživanje i razvoj za Jedinstveno evropsko nebo;
- 86) **sertifikacija** je svaki oblik priznavanja, na osnovu odgovarajuće procjene, da je pravno ili fizičko lice, proizvod, dio, neugrađena oprema, oprema za daljinsko upravljanje bespilotnim vazduhoplovom, aerodrom, aerodromska sigurnosna oprema, sistem ATM/ANS-a, sastavni dio ATM/ANS ili uređaj za simuliranje leta u skladu sa primjenjivim zahtjevima iz ovog zakona i propisa donesenih na osnovu njega putem izdavanja odgovarajućeg sertifikata kojim se potvrđuje takva usaglašenost;
- 87) **sertifikat** je svaki sertifikat, odobrenje, dozvola, autorizacija, uvjerenje, potvrda ili drugi dokument izdat kao rezultat sertifikacije kojim se potvrđuje usaglašenost sa primjenjivim zahtjevima;
- 88) **sertifikat vazdušnog operatora** (u daljem tekstu: AOC) je sertifikat koji se izdaje pravnom licu kojim se potvrđuje da oni kao operatori imaju profesionalnu sposobnost i da su organizovani na način koji omogućava sigurno izvođenje operacija navedenih u sertifikatu;
- 89) **sigurnost** je stanje u kojem su rizici povezani sa vazduhoplovnim aktivnostima, a u vezi sa, ili u direktnoj podršci operacijama vazduhoplova smanjeni i kontrolisani na prihvatljivi nivo;
- 90) **sigurnosna direktiva** (safety directive) je dokument koji donosi nadležna vlast i kojim se nalažu mjere koje se moraju sprovesti ili se utvrđuju ograničenja u cilju ponovnog uspostavljanja sigurnosti, ako dokazi pokazuju da bi u suprotnom sigurnost u vazduhoplovstvu bila ugrožena;
- 91) **sigurnosna informacija** (safety information) je sigurnosni akt koji predstavlja tumačenje regulative ili način demonstracije zadovoljenja određenog regulatornog zahtjeva;
- 92) **sigurnosni nalog** (safety order) je sigurnosni akt koji se donosi u cilju održavanja zahtijevanog nivoa sigurnosti, u slučajevima kada ne postoji zakonski osnov za donošenje odgovarajućeg propisa za sprovođenje ovog zakona ili ne postoji odgovarajući propis za sprovođenje ovog zakona, a važi do donošenja odgovarajućeg propisa za sprovođenje ovog zakona;
- 93) **sigurnosna preporuka** (Safety recommendation) je predlog organa nadležnog za istragu nesreća, ozbiljnih nezgoda i nezgoda vazduhoplova, zasnovan na informacijama dobijenim u istrazi, sa namjerom sprečavanja nesreća, ozbiljnih

- nezgoda i nezgoda vazduhoplova i koji ni u kom slučaju nema za cilj stvaranje pretpostavke krivice ili odgovornosti za nesreću ili incident;
- 94) **sigurnosni rizik** je predviđena vjerovatnoća i ozbiljnost posljedica ili ishoda opasnosti;
- 95) **sistem ATM/ANS** je skup sastavnih djelova u vazduhu i na zemlji, kao i satelitskih uređaja, kojim se pruža podrška uslugama u vazdušnoj plovitbi u svim fazama leta;
- 96) **sistem bespilotnog vazduhoplova** (u daljem tekstu: UAS) je bespilotni vazduhoplov i oprema za daljinsko upravljanje bespilotnim vazduhoplovom;
- 97) **sistem upravljanja sigurnošću** je sistematski pristup upravljanju sigurnošću vazdušnog saobraćaja uključujući potrebne organizacione strukture, odgovornosti (accountability i responsibilities), politike i procedure;
- 98) **složeni vazduhoplov na motorni pogon** je avion sertifikovan sa najvećom dopuštenom masom pri polijetanju većom od 5.700 kg ili avion sertifikovan za konfiguraciju najvećeg dopuštenog broja putničkih sjedišta, koji je veći od 19 ili avion sertifikovan za let sa najmanjom dopuštenom posadom, koja se sastoji od najmanje dva pilota ili avion opremljen sa jednim ili više turbomlaznih motora ili više turboelisnih motora ili helikopter sertifikovan za najveću dopuštenu masu pri polijetanju veću od 3.175 kg ili helikopter za konfiguraciju najvećeg dopuštenog broja putničkih sjedišta, koji je veći od devet ili helikopter za let sa najmanjom dopuštenom posadom koja se sastoji od najmanje dva pilota ili vazduhoplov sa nagibnim rotorom;
- 99) **služba traganja i spašavanja** je obavljanje funkcija praćenja nesreće, komunikacije, koordinacije i traganja i spašavanja, inicijalne medicinske pomoći ili medicinske evakuacije, korišćenjem javnih i privatnih resursa, uključujući vazduhoplove, brodove i ostala plovila i instalacije sa kojima se djeluje u saradnji;
- 100) **spasilački koordinacioni centar** (Rescue coordination centre - RCC) je jedinica odgovorna za promovisanje efikasnog organizovanja usluga traganja i spašavanja i za koordinaciju sprovođenja operacija traganja i spašavanja u području traganja i spašavanja;
- 101) **spašavanje** je operacija izbjavljanja osoba u nevolji, pružanje inicijalnih medicinskih ili drugih potreba i njihovo premještanje na sigurno mjesto;
- 102) **traganje** je operacija koja se obično koordiniše iz Spasilačkog koordinacionog centra ili spasilačkog podcentra uz korišćenje raspoloživog osoblja i sredstava za lociranje osoba u nevolji;
- 103) **upravljanje protokom vazdušnog saobraćaja** (Air Traffic Flow Management - ATFM) je funkcija koja se obavlja radi sigurnog, redovnog i ekspeditivnog protoka vazdušnog saobraćaja, uz maksimalno korišćenje kapaciteta kontrole vazdušnog saobraćaja i uz obim saobraćaja u skladu sa kapacitetima koje su objavili određeni pružaoci usluga kontrole vazdušnog saobraćaja;
- 104) **usluge letnih informacija** (Flight Information Services - FIS) su usluge uspostavljene u svrhu pružanja savjeta i informacija potrebnih za sigurno, redovno i efikasno obavljanje letova;
- 105) **usluge uzbunjivanja** (Alerting Services - ALRS) su usluge uspostavljene u cilju obavješćavanja nadležnih organizacija o vazduhoplovu kojem je potrebna pomoć traganja i spašavanja i po potrebi pružanja pomoći tim subjektima tokom traganja i spašavanja vazduhoplova;
- 106) **uslovno zabranjeno područje** je dio crnogorskog vazdušnog prostora unutar kojeg je letenje vazduhoplovom privremeno ograničeno u skladu sa unaprijed utvrđenim uslovima;
- 107) **uzrok** (Cause) su radnje, propusti, događaji, uslovi ili njihova kombinacija koji su doveli do nesreće, ozbiljne nezgode ili nezgode vazduhoplova, čije utvrđivanje ne podrazumijeva određivanje krivice ili utvrđivanje administrativne, građanske ili krivične odgovornosti;

- 108) **učinak sigurnosti** označava dostignuće države, Evropske unije ili drugog subjekta u oblasti sigurnosti, kako je definisano njegovim ciljevima učinka sigurnosti i indikatorima učinka sigurnosti;
- 109) **vazduhoplovna prepreka** je nepokretni (privremeni, odnosno stalni) ili pokretni objekat ili njegov dio, koji se nalazi na površini namijenjenoj za kretanje vazduhoplova po tlu ili koji se prostire iznad površi namijenjenih za zaštitu vazduhoplova u letu ili se nalazi van tih površi i koji je procijenjen kao opasan za vazdušnu plovību, kao i svaki objekat relativne visine veće od 60m;
- 110) **vazduhoplovno-modelarski klub ili udruženje** je organizacija osnovana u skladu sa posebnim propisima radi obavljanja rekreativnih letova, održavanja vazduhoplovnih priredbi, sportskih aktivnosti ili takmičenja korišćenjem UAS;
- 111) **vojni vazdušni saobraćaj** je vazdušni saobraćaj u kojem učestvuju crnogorski i/ili strani vojni vazduhoplovi;
- 112) **vrijeme leta** aviona (block time) (TMG) je vrijeme od trenutka kada se vazduhoplov pomjeri sa parkirnog položaja radi polijetanja do trenutka potpunog zaustavljanja vazduhoplova na određenom parkirnom položaju i gašenja svih motora;
- 113) **vrijeme leta** helikoptera (block time) je vrijeme od trenutka početka okretanja krakova rotora helikoptera do trenutka kada helikopter zaustavi kretanje na kraju leta, a krakovi rotora se u potpunosti zaustave;
- 114) **vazdušni prevoz** je prevoz putnika, tereta i/ili pošte vazduhoplovom iz jednog mjesta u drugo;
- 115) **vazdušni prevoznik** je pravno lice kome je izdata operativna licenca;
- 116) **vazduhoplov** je svaka naprava koja se održava u atmosferi zbog reakcije vazduha, osim reakcije vazduha u odnosu na zemljinu površinu;
- 117) **vazduhoplovno bezbjednosno osjetljive informacije** su informacije koje mogu da uključuju u cjelosti ili djelove: Programa bezbjednosti civilnog vazduhoplovstva, Programa obuke iz oblasti bezbjednosti civilnog vazduhoplovstva, Programa kontrole kvaliteta, kao i druge relevantne propise i mjere koje se tiču bezbjednosti civilnog vazduhoplovstva; programa bezbjednosti operatora aerodroma, programa bezbjednosti operatora vazduhoplova, programa bezbjednosti drugih entiteta i standardnih operativnih procedura koje opisuju specifične mjere bezbjednosti civilnog vazduhoplovstva; rezultata aktivnosti kontrole kvaliteta; informacije o prijetnji i procjeni rizika; informacije o bezbjednosnim incidentima; planova za krizne situacije; skica, slika i video zapisa koji prikazuju tačke bezbjednosne kontrole, bezbjednosnu opremu, ulaze u bezbjednosnu zonu ograničenog pristupa i druge oblasti koje bi mogle otkriti ranjivosti vazduhoplovne bezbjednosti; i mogućnosti performansi bezbjednosne opreme, uključujući standard detekcije, podešavanje kalibracije, softvera i druge;
- 118) **vazduhoplovna informacija** (aeronautical information) je informacija koja proizilazi iz prikupljanja, analize i formatiranja vazduhoplovnih podataka;
- 119) **vazduhoplovni podatak** (aeronautical data) je formalizovan prikaz vazduhoplovnih činjenica, koncepata ili uputstava, primjeren za komunikaciju, tumačenje ili obradu;
- 120) **vazduhoplovna priredba** je organizovana vazduhoplovna aktivnost na zemlji i u vazduhu, koja je prethodno oglašena i otvorena za javnost;
- 121) **zabranjeno područje** je dio crnogorskog vazdušnog prostora unutar kojeg je letenje vazduhoplova zabranjeno;
- 122) **žirokopter** je vrsta vazduhoplova kod kojeg se vučna sila obezbjeđuje vučnom ili potisnom elisom, a uzgon sa obrtnim krilom (rotorom), bez sopstvenog pogona.

II. CRNOGORSKI VAZDUŠNI PROSTOR

Upotreba crnogorskog vazdušnog prostora

Član 7

(1) Crnogorski vazdušni prostor je prostor iznad teritorije Crne Gore: kopna, unutrašnjih morskih voda i teritorijalnog mora Crne Gore.

(2) Upotreba crnogorskog vazdušnog prostora je slobodna za sve vazduhoplove koji učestvuju u vazdušnom saobraćaju u skladu sa ovim zakonom.

Povreda suvereniteta crnogorskog vazdušnog prostora

Član 8

Povreda suvereniteta vazdušnog prostora predstavlja ulazak vazduhoplova ili bespilotnog vazduhoplova u crnogorski vazdušni prostor ili izlazak vazduhoplova ili bespilotnog vazduhoplova iz crnogorskog vazdušnog prostora bez odgovarajućeg odobrenja iz člana 18 ovog zakona ili odobrenja nadležne jedinice za usluge u vazdušnom saobraćaju ili suprotno uslovima navedenim u dozvoli ili odobrenju.

Povreda crnogorskog vazdušnog prostora

Član 9

Povreda vazdušnog prostora predstavlja ulazak vazduhoplova ili bespilotnog vazduhoplova bez odobrenja, suprotno odobrenju nadležne jedinice za usluge u vazdušnom saobraćaju ili suprotno pravilima koja su propisana za taj vazdušni prostor ili tu strukturu vazdušnog prostora.

Zaštita vazdušnog prostora

Član 10

(1) Zaštitu vazdušnog prostora Crne Gore vrši Vojska Crne Gore radi očuvanja bezbjednosti civilnog i vojnog vazdušnog saobraćaja i zaštite bezbjednosti Crne Gore.

(2) Sistem zaštite vazdušnog prostora i postupanje nadležnih organa i nadležne jedinice za usluge u vazdušnom saobraćaju u slučaju povrede suvereniteta vazdušnog prostora i povreda vazdušnog prostora propisuje Vlada Crne Gore (u daljem tekstu: Vlada), na predlog organa državne uprave nadležnog za poslove odbrane, uz saglasnost organa državne uprave nadležnog za poslove vazdušnog saobraćaja (u daljem tekstu: Ministarstvo).

III. SIGURNOST VAZDUŠNOG SAOBRAĆAJA

Vazduhoplovna sigurnost

Član 11

Vazduhoplovna sigurnost je stanje u kojem je rizik od ugrožavanja života i zdravlja ljudi i nanošenja štete licima ili imovini smanjen i održavan na prihvatljivom nivou rizika, kroz kontinuirani postupak uočavanja opasnosti i upravljanje rizikom.

Program sigurnosti i Nacionalni plan za sigurnost

Član 12

(1) Radi ispunjavanja ciljeva učinka sigurnosti (*safety performance targets*) u vazdušnom saobraćaju u Crnoj Gori, Vlada donosi Program sigurnosti, koji predstavlja integrisani skup pravnih akata, politika, ciljeva, procesa i aktivnosti usmjerenih na upravljanje sigurnošću civilnog vazduhoplovstva u Crnoj Gori.

(2) Program sigurnosti: srazmjeran je obimu i složenosti aktivnosti u vazduhoplovstvu, određuje nivo učinka sigurnosti koji treba ostvariti u vezi sa vazduhoplovnim aktivnostima uzimajući u obzir nivo učinka sigurnosti utvrđen u Evropskom planu za sigurnost vazduhoplovstva, usklađen je sa međunarodnim standardima i preporučenim praksama, kao i sa Evropskim programom za sigurnost vazduhoplovstva.

(3) Program sigurnosti naročito sadrži: politiku sigurnosti vazdušnog saobraćaja, ciljeve i resurse potrebne da se identifikovani ciljevi ispune, organizaciju sistema sigurnosti, načela, pravila i aktivnosti za upravljanje sigurnošću u civilnom vazduhoplovstvu, mjere kojima se obezbjeđuje efikasno upravljanje sigurnosnim rizikom i subjekte odgovorne za njihovo sprovođenje.

(4) Stručne osnove za izradu Programa sigurnosti priprema Agencija za civilno vazduhoplovstvo (u daljem tekstu: Agencija).

(5) Nacionalni odbor za upravljanje sigurnošću u vazdušnom saobraćaju (u daljem tekstu: Odbor za sigurnost) donosi Nacionalni plan za sigurnost vazduhoplovstva (u daljem tekstu: Plan sigurnosti) koji naročito sadrži: glavne rizike sigurnosti koji utiču na nacionalni sistem sigurnosti civilnog vazduhoplovstva zasnovane na procjeni relevantnih sigurnosnih informacija, potrebne mjere za ublažavanje tih rizika, rizike i mjere navedene u Evropskom planu za sigurnost vazduhoplovstva koji su relevantni za nacionalni sistem sigurnosti civilnog vazduhoplovstva.

(6) Plan sigurnosti razmatra Agencija najmanje jednom godišnje i po potrebi ažurira.

(7) Stručne osnove za izradu predloga Plana sigurnosti priprema Agencija.

Odbor za sigurnost

Član 13

(1) Vlada osniva Odbor za sigurnost radi praćenja sprovođenja Programa sigurnosti i Plana sigurnosti i donošenja odluka o sprovođenju preventivnih mjera za otklanjanje opasnosti za sigurnost vazdušnog saobraćaja i efikasnog djelovanja na cjelokupni sistem sigurnosti vazdušnog saobraćaja u Crnoj Gori.

(2) Odbor za sigurnost:

1) predlaže Vladi Program sigurnosti;

2) donosi Plan sigurnosti;

3) dostavlja Vladi godišnji izvještaj o radu Odbora za sigurnost do 31.marta tekuće za prethodnu godinu;

4) donosi Izvještaj o realizaciji Plana sigurnosti do 30. septembra tekuće za prethodnu godinu;

5) razmatra izvještaje o nesrećama i ozbiljnim nezgodama i druge izvještaje koji se odnose na sigurnost vazdušnog saobraćaja;

6) odlučuje o sprovođenju preventivnih mjera za ublažavanje rizika potencijalne opasnosti za sigurnost vazdušnog saobraćaja vazduhoplovnim subjektima određenim nacionalnim programom za sigurnost; i

7) obavlja i druge poslove u skladu sa Programom sigurnosti i Planom sigurnosti.

(3) Odbor za sigurnost ima devet članova.

(4) Odbor za sigurnost čine: predstavnik Ministarstva, predstavnik organa državne uprave nadležnog za poslove odbrane, predstavnik organa državne uprave nadležnog za unutrašnje poslove, predstavnik organa državne uprave nadležan za poslove prostornog planiranja, predstavnik Agencije (predsjednik Odbora za sigurnost), glavni istražilac Nacionalne komisije za istraživanje nesreća i ozbiljnih nezgoda vazduhoplova (u daljem tekstu: Komisija za istraživanje), predstavnik pružaoca ATM/ANS usluga, predstavnik operatora aerodroma i predstavnik vazdušnog prevoznika.

(5) Administrativne poslove za potrebe Odbora za sigurnost obavlja sekretar.

(6) Članovi i sekretar Odbora za sigurnost za svoj rad imaju pravo na naknadu.

(7) Akt o osnivanju Odbora za sigurnost objavljuje se u „Službenom listu Crne Gore“.

Sistem upravljanja sigurnošću

Član 14

(1) Pružalac ATM/ANS usluga, operator vazduhoplova, operator aerodroma i drugi subjekti koji obavljaju poslove iz oblasti vazdušnog saobraćaja (u daljem tekstu: vazduhoplovni subjekti) dužni su da uspostave sistem upravljanja sigurnošću, osiguraju da se taj sistem primjenjuje i

redovno obavještavaju Agenciju o stepenu implementacije sopstvenog sistema upravljanja sigurnošću.

- (2) Uslove pod kojima se uspostavlja i koristi sistem upravljanja sigurnošću, kao i vrste vazduhoplovnih subjekata koji moraju da uspostave sistem upravljanja sigurnošću utvrđuje Agencija.

Lokalni odbor za sigurnost

Član 15

- (1) Operator aerodroma osniva na svakom aerodromu za komercijalni vazdušni saobraćaj Lokalni odbor za sigurnost civilnog vazduhoplovstva radi sprovođenja mjera sigurnosti civilnog vazduhoplovstva.
- (2) Članove Lokalnog odbora za sigurnost civilnog vazduhoplovstva čine: predstavnik operatora aerodroma, predstavnik pružaoca ATM/ANS usluga, predstavnik operatora vazduhoplova, predstavnik organa uprave nadležnog za policijske poslove, kao i drugi subjekti uključeni u sprovođenje mjera sigurnosti civilnog vazduhoplovstva na aerodromu za komercijalni vazdušni saobraćaj.
- (3) Članovi Lokalnog odbora za sigurnost civilnog vazduhoplovstva za svoj rad imaju pravo na naknadu.
- (4) Djelokrug rada, bliži sastav, mandat i način rada Lokalnog odbora za sigurnost civilnog vazduhoplovstva propisuje operator aerodroma aktom o osnivanju.

IV. VAZDUŠNI SAOBRAĆAJ

Vazduhoplovi i pravila letenja

Član 16

- (1) U vazdušnom saobraćaju vazduhoplovi se upotrebljavaju u skladu sa tipom, kategorijom i namjenom vazduhoplova i njima se upravlja u skladu sa propisom iz stava 6 ovog člana.
- (2) Vazduhoplov koji se upotrebljava u komercijalnim operacijama i složeni vazduhoplov na motorni pogon mora da ima listu minimalne ispravnosti opreme vazduhoplova, koju odobrava Agencija.
- (3) Način sačinjavanja liste minimalne ispravnosti opreme vazduhoplova utvrđuje Agencija.
- (4) Opremu vazduhoplova koja je potrebna za korišćenje vazdušnog prostora u Jedinostvenom evropskom nebu i operativna pravila u vezi sa korišćenjem vazdušnog prostora u Jedinostvenom evropskom nebu utvrđuje Agencija.
- (5) Uslove upotrebe zajedničkog vazdušnog prostora i operativne procedure za izbjegavanje sudara u vazduhu utvrđuje Agencija.
- (6) Način, pravila i postupke letenja vazduhoplova i usluge u vazdušnom saobraćaju utvrđuje Agencija i objavljuju se na način uobičajen u vazdušnom saobraćaju.
- (7) Propis iz stava 6 ovog člana shodno se primjenjuje i na državne vazduhoplove ukoliko se koriste u civilne svrhe.
- (8) Za utvrđivanje ispunjenosti uslova za odobravanje liste minimalne ispravnosti opreme vazduhoplova plaća se naknada koja je prihod Agencije.
- (9) Visinu naknade iz stava 5 ovog člana utvrđuje Agencija, uz saglasnost Ministarstva.

Slijetanje i polijetanje vazduhoplova u međunarodnom vazdušnom saobraćaju

Član 17

- (1) Slijetanje ili polijetanje vazduhoplova u međunarodnom vazdušnom saobraćaju dozvoljeno je samo na i sa međunarodnih aerodroma, a izuzetno i drugih aerodroma koji nijesu određeni za međunarodni vazdušni saobraćaj, ako operator aerodroma obezbijedi primjenu propisa o prelasku državne granice, o sopstvenom trošku.
- (2) Međunarodne aerodrome iz stava 1 ovog člana propisuje Vlada.

Odobrenje za let u crnogorskom vazдушnom prostoru za strane vazduhoplove

Član 18

- (1) Strani vazduhoplovi mogu da lete u crnogorskom vazдушnom prostoru samo na osnovu i u skladu sa odobrenjem, ako potvrđenim međunarodnim ugovorom ili propisom iz st. 6, 7 i 8 ovog člana nije drukčije utvrđeno.
- (2) Vazdušni prevoznici koji imaju zabranu letenja na području Evropske unije i nalaze se na listi Evropske unije zabranjenih vazdušnih prevoznika ne mogu da lete u crnogorskom vazдушnom prostoru.
- (3) Odobrenje iz stava 1 ovog člana izdaje za:
 - 1) strane državne vazduhoplove i strane vazduhoplove kojima se prevoze visoke državne delegacije (HEAD) organ državne uprave nadležan za vanjske poslove, uz saglasnost organa državne uprave nadležnog za poslove odbrane;
 - 2) strane civilne vazduhoplove, Agencija;
 - 3) strane vojne vazduhoplove sa aktivnim naoružanjem ili aktivnom opremom za snimanje iz vazduha, Vlada na predlog organa državne uprave nadležnog za poslove odbrane.
- (4) Odobrenje iz stava 1 ovog člana može da bude:
 - 1) odobrenje za letenje u crnogorskom vazдушnom prostoru; i
 - 2) odobrenje za obavljanje vazdušnog prevoza.
- (5) Za letove koji se obavljaju u skladu sa ECAA sporazumom nije potrebno odobrenje Agencije, pod uslovom da vazdušni prevoznici dostave Agenciji obavještenje o namjeravanom letu.
- (6) Izuzeća, uslove i način izdavanja odobrenja iz stava 3 tačka 1 ovog člana propisuje organ državne uprave nadležan za vanjske poslove, uz saglasnost organa državne uprave nadležnog za poslove odbrane.
- (7) Izuzeća, uslove i način izdavanja odobrenja iz stava 3 tačka 2 ovog člana utvrđuje Agencija, uz saglasnost Ministarstva.
- (8) Izuzeća, uslove i način izdavanja odobrenja iz stava 3 tačka 3 ovog člana propisuje Vlada na predlog organa državne uprave nadležnog za poslove odbrane.

Odobrovanje letova stranih vazdušnih prevoznika sa aerodroma ili na aerodrome

u Crnoj Gori

Član 19

- (1) Ako međunarodnim ugovorom nijesu uređena saobraćajna prava između Crne Gore i države stranog vazdušnog prevoznika, a strani vazdušni prevoznik podnosi zahtjev za obavljanje pojedinačnog leta ili serije do četiri leta u povremenom vazдушnom prevozu putnika, uz zahtjev prilaže i izjavu o saglasnosti domaćeg vazdušnog prevoznika koji je ovlašćen i osposobljen za obavljanje traženog prevoza.
- (2) Ako domaći vazdušni prevoznik nije saglasan da strani vazdušni prevoznik obavi povremeni let iz stava 1 ovog člana, dužan je da u roku od 3 dana od dana prijema zahtjeva o tome obavijesti Agenciju i podnosioca zahtjeva, čime preuzima obavezu da let obavi pod istim ili sličnim uslovima u pogledu kapaciteta vazduhoplova i vremena obavljanja.
- (3) Ako domaći vazdušni prevoznik ne dostavi Agenciji i podnosiocu zahtjeva odgovor u roku od 3 dana smatra se da je saglasan.
- (4) Ako međunarodnim ugovorom nijesu uređena saobraćajna prava između Crne Gore i države stranog vazdušnog prevoznika, a strani vazdušni prevoznik traži odobrenje za obavljanje redovnog vazdušnog prevoza ili serije od više od četiri vanredna leta Agencija je dužna da tokom postupka odobravanja pribavi prethodnu saglasnost Ministarstva.
- (5) Ministarstvo izdaje saglasnost iz stava 4 ovog člana ako ocijeni da je obavljanje traženog vazdušnog prevoza u skladu sa politikom Vlade u oblasti vazdušnog saobraćaja, strategijom razvoja i interesima domaćih vazduhoplovnih subjekata.

- (6) Agencija ukida izdato odobrenje ako utvrdi da strani vazdušni prevoznik ne obavlja saobraćaj u skladu sa izdatim odobrenjem, međunarodnim ugovorom ili ako više ne ispunjava uslove iz ovog zakona i propisa iz stava 7 ovog člana.
- (7) Izuzeća, bliže uslove, sadržaj zahtjeva i način izdavanja i ukidanja odobrenja utvrđuje Agencija, uz prethodnu saglasnost Ministarstva.

Pravila letenja državnih vazduhoplova

Član 20

- (1) U crnogorskom vazdušnom prostoru državni vazduhoplovi mogu da lete prema pravilima letenja za opšti ili operativni vazdušni saobraćaj.
- (2) Pravila iz stava 1 ovog člana primjenjuju se i na strani vojni vazduhoplov.
- (3) Opšta pravila i postupke letenja vazduhoplova iz stava 1 ovog člana koji lete prema pravilima letenja za operativni vazdušni saobraćaj propisuje Vlada.
- (4) Posebna pravila i postupke letenja vazduhoplova iz stava 1 ovog člana koji lete prema pravilima letenja za operativni vazdušni saobraćaj propisuju nadležni organi državne uprave, uz prethodno pribavljeno mišljenje Ministarstva.

Zabranjena, uslovno zabranjena i opasna područja

Član 21

- (1) Zabranjena, uslovno zabranjena i opasna područja određuje Nacionalni odbor za upravljanje vazdušnim prostorom (u daljem tekstu: Odbor za vazdušni prostor).
- (2) Izuzetno od stava 1 ovog člana, zabranjena, uslovno zabranjena i opasna područja u interesu odbrane Crne Gore propisuje organ državne uprave nadležan za poslove odbrane, uz saglasnost Ministarstva.
- (3) Kroz zabranjena područja nije dozvoljeno letenje, a kroz uslovno zabranjena i opasna područja može da se leti pod uslovima i na način koji je utvrđen u aktima iz st. 1 i 2 ovog člana.
- (4) Pružalac ATM/ANS usluga, na pisani zahtjev nadležnih organa državne uprave ili Agencije, dužan je da privremeno zabrani ili ograniči letenje u određenom dijelu vazdušnog prostora ili na određenom aerodromu, ako to zahtijevaju interesi odbrane ili nacionalne bezbjednosti, odnosno sigurnost leta određenog vazduhoplova ili grupe vazduhoplova, kao i u slučaju velikih prirodnih nepogoda i drugih vanrednih situacija.
- (5) Područja iz st. 1 i 2 ovog člana i zabrane i ograničenja iz stava 4 ovog člana, na osnovu dobijenih informacija od strane nadležnih organa, objavljuje pružalac ATM/ANS usluga na način uobičajen u vazdušnom saobraćaju.

Vanaerodromsko slijetanje i polijetanje

Član 22

- (1) Za polijetanje, slijetanje i kretanje vazduhoplova koriste se aerodromi.
- (2) Izuzetno od stava 1 ovog člana, polijetanje i slijetanje vazduhoplova može da se vrši izvan aerodroma uz odobrenje koje izdaje Agencija.
- (3) Odobrenje Agencije iz stava 2 ovog člana nije potrebno za:
 - 1) vazduhoplove čije se mjesto slijetanja zbog njihovih karakteristika ne može unaprijed odrediti;
 - 2) vazduhoplove koji slijeću u stanju nužde;
 - 3) vazduhoplove koji obavljaju hitan medicinski prevoz;
 - 4) vazduhoplove koji polijeću ili slijeću u svrhu traganja i spašavanja;
 - 5) vazduhoplove koji učestvuju u gašenju požara;
 - 6) letove koje obavljaju vojni vazduhoplovi; i
 - 7) letove za posebne namjene iz člana 23 ovog zakona.
- (4) Vanaerodromsko slijetanje i polijetanje može da vrši pilot ili operator vazduhoplova koji ima odobrenje Agencije, uz uslove i rok važenja utvrđene tim odobrenjem.

- (5) Agencija može da suspenduje i ukine odobrenje iz stava 4 ovog člana.
- (6) Imalac odobrenja za vanaerodromsko slijetanje i polijetanje dužan je da obavijesti Agenciju o izvršenim operacijama vanaerodromskog slijetanja i polijetanja, u skladu sa propisom iz stava 9 ovog člana.
- (7) Za utvrđivanje ispunjenosti uslova za odobravanje vanaerodromskog slijetanja i polijetanja plaća se naknada koja je prihod Agencije.
- (8) Visinu naknade iz stava 7 ovog člana utvrđuje Agencija, uz saglasnost Ministarstva.
- (9) Uslove za izdavanje, suspenziju i ukidanje odobrenja za vanaerodromsko slijetanje i polijetanje, rok važenja odobrenja za vanaerodromsko slijetanje i polijetanja, rok i način obavještanja iz stava 6 ovog člana, način vršenja vanaerodromskog slijetanja i polijetanja i obrazac zahtjeva za vanaerodromsko slijetanje i polijetanje utvrđuje Agencija.

Letovi za posebne namjene

Član 23

- (1) Letovi vojnih vazduhoplova Crne Gore radi zaštite suvereniteta Crne Gore i letovi vojnih vazduhoplova Crne Gore koji se obavljaju u bezbjednosno-sigurnosne svrhe, kao i letovi vazduhoplova organa državne uprave nadležnog za unutrašnje poslove koji se obavljaju u bezbjednosno-sigurnosne svrhe smatraju se letovima za posebne namjene.
- (2) Za letove vojnih vazduhoplova iz stava 1 ovog člana odgovoran je organ državne uprave nadležan za poslove odbrane.
- (3) Za letove vazduhoplova organa državne uprave nadležnog za unutrašnje poslove iz stava 1 ovog člana odgovoran je organ državne uprave nadležan za unutrašnje poslove.
- (4) Letovi vojnih vazduhoplova iz stava 1 ovog člana imaju prednost u odnosu na ostale letove, osim ako se radi o letovima kod kojih je pilot vazduhoplova objavio stanje nužde, kod kojih je stanje nužde očigledno ili kojima prijeti nezakonito ometanje ili su predmet takvog ometanja.

Vazduhoplovna priredba

Član 24

- (1) Vazduhoplovna priredba na kojoj učestvuju civilni vazduhoplovi održava se na osnovu odobrenja Agencije.
- (2) Vazduhoplovna priredba na kojoj učestvuju vojni vazduhoplovi održava se na osnovu odobrenja organa državne uprave nadležnog za poslove odbrane.
- (3) Vazduhoplovna priredba na kojoj učestvuju civilni i vojni vazduhoplovi održava se na osnovu odobrenja Agencije, uz prethodnu saglasnost organa državne uprave nadležnog za poslove odbrane.
- (4) Uslove za održavanje vazduhoplovnih priredbi iz st. 1 i 3 ovog člana utvrđuje Agencija, uz saglasnost organa državne uprave nadležnog za poslove odbrane.
- (5) Uslove za održavanje vazduhoplovnih priredbi iz stava 2 ovog člana propisuje organ državne uprave nadležnog za poslove odbrane.
- (6) Za utvrđivanje ispunjenosti uslova za odobravanje vazduhoplovne priredbe plaća se naknada koja je prihod Agencije.
- (7) Visinu naknade iz stava 6 ovog člana utvrđuje Agencija, uz saglasnost Ministarstva.

Uslovi za obavljanje komercijalnih vazdušnih operacija

Član 25

- (1) Komercijalne vazdušne operacije može da obavlja pravno lice koje ispunjava uslove u pogledu opreme, stručne osposobljenosti kadra i druge uslove propisane ovim zakonom, kao i fizičko lice koje ispunjava uslove iz ovog zakona.
- (2) Komercijalne vazdušne operacije može da obavlja pravno ili fizičko lice koje, zavisno od vrste, rizika i složenosti komercijalne vazdušne operacije, ima:

- a) AOC i operativnu licencu;
 - b) AOC;
 - c) autorizaciju; ili
 - d) izjavu koju prihvata Agencija.
- (3) Bliže uslove iz st. 1 i 2 ovog člana, način obavljanja komercijalnih vazdušnih operacija i obrazac izjave iz stava 2 tačka d ovog člana utvrđuje Agencija.

Vazdušne operacije balonima i jedrilicama

Član 26

- (1) Operatori balona i jedrilica mogu da obavljaju komercijalne operacije nakon dostavljanja izjave iz stava 8 ovog člana Agenciji.
- (2) Ako Agencija utvrdi da dostavljena izjava iz stava 8 ovog člana sadrži nedostatke, određuje rok u kojem je operator balona ili jedrilice dužan da otkloni utvrđene nedostatke.
- (3) Operatori balona i jedrilica, koji vrše komercijalne operacije, moraju da ispunjavaju uslove u pogledu sistema upravljanja, operativnog priručnika i procedura, stručne osposobljenosti kadra, opremljenosti vazduhoplova i druge uslove kojima se obezbeđuje sigurno izvođenje vazdušnih operacija koje obavljaju.
- (4) Operatori balona i jedrilica koji vrše nekomercijalne operacije moraju da ispunjavaju uslove u pogledu stručne osposobljenosti kadra, opremljenosti vazduhoplova, operativnih procedura i druge uslove kojima se obezbeđuje sigurno izvođenje vazdušnih operacija koje obavlja.
- (5) Agencija sprovodi nadzor u cilju provjere ispunjenosti uslova iz st. 3 i 4 ovog člana.
- (6) Za utvrđivanje ispunjenosti uslova i sprovođenje nadzora sa ciljem provjere kontinuirane ispunjenosti uslova nad operatorima iz stava 1 ovog člana plaća se naknada, koja je prihod Agencije.
- (7) Visinu naknade iz stava 6 ovog člana utvrđuje Agencija, uz saglasnost Ministarstva.
- (8) Bliže uslove iz st. 3 i 4 ovog člana i obrazac izjave utvrđuje Agencija.

Usluga vazdušnog prevoza

Član 27

- (1) Usluga vazdušnog prevoza je let ili niz letova kojima se prevoze putnici, teret i/ili pošta uz novčanu i/ili drugu vrstu naknade.
- (2) Usluga vazdušnog prevoza može da bude redovan vazdušni prevoz i povremeni vazdušni prevoz.
- (3) Redovan vazdušni prevoz je serija letova koji imaju sljedeće karakteristike:
 - da su na svakom letu sjedišta i/ili kapacitet za prevoz tereta i/ili pošte dostupni javnosti za individualnu kupovinu (bilo neposredno od vazdušnog prevoznika ili od njegovih ovlašćenih zastupnika); i
 - prevoz se obavlja između dva ili više aerodroma, prema objavljenom redu letenja ili letovima koji su redovni ili učestali tako da predstavljaju prepoznatljivo systemske serije.
- (4) Povremeni vazdušni prevoz je prevoz putnika, tereta i/ili pošte koji nije redovni, uključujući čarter prevoz, taksi prevoz, panoramske letove i slično.

Operativna licenca

Član 28

- (1) Uslugu vazdušnog prevoza može da obavlja pravno lice kojem je izdata operativna licenca (vazdušni prevoznik) u skladu sa ovim zakonom.
- (2) Agencija izdaje operativnu licencu vazdušnom prevozniku koji ispunjava uslove iz člana 29 ovog zakona.
- (3) Operativna licenca se ne izdaje za:
 - 1) prevoz vazduhoplovom bez motora ili ultralakim vazduhoplovom s motorom; i
 - 2) lokalne letove.

Uslovi za izdavanje operativne licence

Član 29

- (1) Agencija izdaje operativnu licencu pravnom licu pod uslovom da:
 - 1) ima sjedište u Crnoj Gori;
 - 2) posjeduje važeći AOC;
 - 3) ima na raspolaganju jedan ili više vazduhoplova u svojini ili na osnovu ugovora o zakupu vazduhoplova bez posade („dry lease“);
 - 4) je registrovan za obavljanje djelatnosti pružanja usluga vazdušnog prevoza, samostalno ili u kombinaciji sa drugom komercijalnom operacijom vazduhoplova ili popravkom i održavanjem vazduhoplova;
- 5) ima uspostavljenu strukturu upravljanja, uključujući organizacionu strukturu, u skladu sa zakonom;
- 6) je u većinskom vlasništvu Crne Gore i/ili njenih državljana i pod njihovom efektivnom kontrolom, neposrednom ili posrednom, osim ako zaključenim međunarodnim ugovorom nije drukčije određeno;
- 7) ispunjava finansijske uslove iz člana 30 ovog zakona;
- 8) je osigurano od odgovornosti za štetu prouzrokovanu putnicima, prtljagu, teretu, pošti i trećim licima u skladu sa zakonom kojim je uređeno obavezno osiguranje u saobraćaju; i
- 9) ima poslovni ugled, odnosno da nije nad njim pokrenut stečajni postupak i da odgovorno lice nije osuđivano za djelo koje ga čini nedostojnim za vršenje dužnosti.
- (2) Za utvrđivanje ispunjenosti uslova radi izdavanja operativne licence iz stava 1 ovog člana plaća se naknada koja je prihod Agencije.
- (3) Visinu naknade iz stava 2 ovog člana utvrđuje Agencija, uz saglasnost Ministarstva.
- (4) Bliže uslove za izdavanje operativne licence iz stava 1 ovog člana utvrđuje Agencija.

Finansijski uslovi za izdavanje operativne licence

Član 30

- (1) Pravno lice koje prvi put podnosi zahtjev za izdavanje operativne licence mora da dokaže da je:
 - u periodu od 24 mjeseca od otpočinjanja obavljanja komercijalnog vazdušnog prevoza sposobno da ispunjava svoje obaveze koje su realno procijenjene; i
 - u periodu od tri mjeseca od otpočinjanja obavljanja komercijalnog vazdušnog prevoza u stanju da pokrije svoje fiksne i operativne troškove nastale u poslovanju prema poslovnom planu, koje su utvrđene na osnovu realnih procjena, pri čemu se ne uzimaju u obzir prihodi od poslovanja.
- (2) Za potrebe utvrđivanja ispunjenosti uslova iz stava 1 ovog člana, svaki podnosilac zahtjeva mora da priloži poslovni plan za najmanje prve tri godine poslovanja, koji sadrži finansijsku povezanost podnosioca zahtjeva sa drugim komercijalnim djelatnostima u kojima učestvuje, direktno ili preko povezanih pravnih lica i druge podatke koji se zahtijevaju radi procjene finansijske sposobnosti.
- (3) Izuzetno od st. 1 i 2 ovog člana, pravno lice koje podnosi zahtjev za izdavanje operativne licence radi obavljanja prevoza vazduhoplovima čija je maksimalna masa na polijetanju (MTOM) manja od 10 t i/ili sa manje od 20 sjedišta, mora da dokaže da njegov neto kapital iznosi najmanje 100.000 eura ili da, na zahtjev Agencije, dostavi sve podatke potrebne za procjenu njegove finansijske sposobnosti.
- (4) Ako pravno lice koje podnosi zahtjev za izdavanje operativne licence radi obavljanja prevoza vazduhoplovima čija je maksimalna masa na polijetanju (MTOM) manja od 10 t i/ili sa manje od 20 sjedišta namjerava da obavlja redovni vazdušni prevoz ili ako njegov promet iznosi više

od 3 miliona eura godišnje, Agencija će prilikom utvrđivanja ispunjenosti uslova za izdavanje operativne licence primijeniti odredbe iz st. 1 i 2 ovog člana.

Važenje operativne licence

Član 31

- (1) Agencija izdaje operativnu licencu na neodređeno vrijeme i ona važi sve dok vazdušni prevoznik ispunjava propisane uslove za njeno izdavanje.
- (2) Agencija je dužna da kontinuirano prati ispunjenost uslova za izdavanje operativne licence, a provjeru ispunjenosti uslova na osnovu kojih je izdata operativna licenca vrši po isteku 24 mjeseca od dana izdavanja operativne licence i kada postoji sumnja u ispunjenost uslova za izdavanje operativne licence.
- (3) Vazdušni prevoznik je dužan da, na zahtjev Agencije, dostavi dokaze o ispunjenosti uslova na osnovu kojih mu je izdata operativna licenca, kao i da u roku od šest mjeseci od završetka finansijske godine dostavi Agenciji godišnje finansijske izveštaje, sa mišljenjem nezavisnog ovlašćenog revizora.

Izmjena, suspenzija i ukidanje operativne licence

Član 32

- (1) Ako Agencija kontinuiranim praćenjem utvrdi da je vazdušni prevoznik prestao da ispunjava neki od uslova propisan za izdavanje operativne licence, odnosno utvrdi da vazdušni prevoznik ne može da ispuni finansijske obaveze u periodu od 12 mjeseci, suspenduje ili ukida operativnu licencu.
- (2) U slučaju finansijske reorganizacije vazdušnog prevoznika Agencija može da izda privremenu operativnu licencu na određeni period, a najduže na 12 mjeseci, pod uslovom da:
 - 1) nije ugrožena sigurnost obavljanja vazdušnog saobraćaja;
 - 2) je usaglašena sa eventualnim izmjenama AOC-a; i
 - 3) postoji realna mogućnost finansijske reorganizacije u periodu za koji je privremena dozvola izdata.
- (3) Agencija ukida operativnu licencu vazdušnom prevozniku koji:
 - 1) ne započne sa obavljanjem vazdušnog prevoza u roku od šest mjeseci od dana izdavanja operativne licence;
 - 2) ne obavlja vazdušni prevoz duže od šest mjeseci; ili
 - 3) ima namjeru da obavlja vazdušni prevoz vazduhoplovom koji ne ispunjava propisane uslove u vezi sa maksimalnom masom na polijetanju ili brojem putničkih sjedišta.
- (4) Agencija može, na zahtjev vazdušnog prevoznika, da izmijeni operativnu licencu.
- (5) Za izmjenu operativne licence plaća se naknada koja je prihod Agencije.
- (6) Visinu naknade iz stava 5 ovog člana utvrđuje Agencija, uz saglasnost Ministarstva.
- (7) Bliže uslove za izmjenu, suspenziju, ukidanje operativne licence i izdavanje privremene operativne licence, važenje suspenzije, obrazac operativne licence i način dostavljanja finansijskih izveštaja utvrđuje Agencija.

Objavljivanje u Službenom listu

Član 33

Akt Agencije kojim se izdaje, suspenduje ili ukida operativna licenca objavljuje se u „Službenom listu Crne Gore“.

AOC

Član 34

- (1) Agencija izdaje AOC pravnom licu ako utvrdi da ispunjava uslove u pogledu opreme, stručne osposobljenosti kadra i organizacione strukture za sigurno obavljanje djelatnosti navedene u tom AOC.

- (2) U AOC-u se utvrđuju prava i obaveze operatora vazduhoplova i obim operacija koje može da obavlja.
- (3) Imalac AOC-a prilikom obavljanja djelatnosti mora da postupa u skladu sa uslovima koji su navedeni u tom AOC-u.
- (4) AOC izdaje Agencija na neodređeno vrijeme.
- (5) Ako Agencija provjerom utvrdi da pravno lice iz stava 1 ovog člana više ne ispunjava neki od propisanih uslova na osnovu kojih mu je izdat AOC može da izmijeni, ograniči, suspenduje ili ukine AOC.
- (6) Bliže uslove iz st. 1,3 i 5 ovog člana i obrazac AOC-a utvrđuje Agencija.
- (7) Za utvrđivanje ispunjenosti uslova sa ciljem izdavanja i izmjene AOC-a i sprovođenje nadzora sa ciljem provjere kontinuirane ispunjenosti uslova plaća se naknada, koja je prihod Agencije.
- (8) Visinu naknade iz stava 7 ovog člana utvrđuje Agencija, uz saglasnost Ministarstva.

Ukidanje i suspenzija AOC

Član 35

- (1) Ako je ukinut ili suspendovan AOC Agencija po službenoj dužnosti ukida ili suspenduje i operativnu licencu.
- (2) Ako je došlo do izmjene AOC-a, Agencija, u zavisnosti od okolnosti, mijenja i operativnu licencu.

Zakup vazduhoplova

Član 36

- (1) Vazduhoplov može da se zakupi sa ili bez posade.
- (2) Vazdušni prevoznik može da zaključi ugovor o uzimanju u zakup vazduhoplova uz prethodno odobrenje Agencije.
- (3) Vazdušni prevoznik koji daje vazduhoplov bez posade u zakup stranom vazdušnom prevozniku dužan je da pribavi prethodno odobrenje Agencije.
- (4) Vazdušni prevoznik koji daje vazduhoplov sa posadom u zakup dužan je da o tome obavijesti Agenciju.
- (5) Ugovor o zakupu vazduhoplova mora da sadrži: vrstu zakupa, način održavanja i korišćenja vazduhoplova i vršenja nadzora nad upotrebom vazduhoplova.
- (6) Agencija može da suspenduje i ukine odobrenje iz st. 2 i 3 ovog člana.
- (7) Za utvrđivanje ispunjenosti uslova radi odobravanja zaključenja ugovora o zakupu plaća se naknada koja je prihod Agencije.
- (8) Visinu naknade iz stava 7 ovog člana utvrđuje Agencija, uz saglasnost Ministarstva.
- (9) Uslove pod kojima se izdaje, suspenduje i ukida prethodno odobrenje na zaključenje ugovora o zakupu vazduhoplova utvrđuje Agencija.

Komercijalne specijalizovane operacije

Član 37

- (1) Operator vazduhoplova koji namjerava da obavlja komercijalne specijalizovane operacije vazduhoplovom može da obavlja ove operacije nakon dostavljanja izjave Agenciji.
- (2) Ako Agencija utvrdi da dostavljena izjava sadrži nedostatke, određuje rok u kojem je operator vazduhoplova dužan da otkloni utvrđene nedostatke.
- (3) Komercijalne specijalizovane operacije vazduhoplovom može da obavlja operator vazduhoplova koji ispunjava uslove u pogledu organizacije, priručnika i zapisa, bezbjednosti, letačke, kabinske i tehničke posade vazduhoplova, operativnih procedura, performansi vazduhoplova i operativnih ograničenja, zahtjeva u pogledu instrumenta podataka i opreme i posjedovanja specifičnih odobrenja za vršenje pojedinih operacija, kao i u pogledu obezbjeđivanja održavanja vazduhoplova i kontinuirane plovidbenosti vazduhoplova kod odobrenih organizacija.

- (4) Agencija sprovodi nadzor u cilju provjere kontinuirane ispunjenosti uslova iz st. 3 i 9 ovog člana.
- (5) Agencija prihvata izjavu stranog operatora vazduhoplova koju je dostavio nadležnoj vlasti države članice EASA, bez dodatnih zahtjeva i procjene.
- (6) Agencija odobrava izjavu stranog operatora vazduhoplova koju je dostavio nadležnoj vlasti države članice ICAO-a, koja nije članica EASA-e, u skladu sa propisom iz stava 9 ovog člana.
- (7) Za utvrđivanje ispunjenosti uslova i sprovođenje nadzora radi provjere kontinuirane ispunjenosti uslova nad operatorom vazduhoplova iz stava 1 ovog člana plaća se naknada, koja je prihod Agencije.
- (8) Visinu naknade iz stava 7 ovog člana utvrđuje Agencija, uz saglasnost Ministarstva.
- (9) Bliže uslove iz stava 3 ovog člana i uslove i način odobravanja izjave iz stava 6 ovog člana utvrđuje Agencija.

Komercijalne specijalizovane operacije visokog rizika

Član 38

- (1) Komercijalne specijalizovane operacije visokog rizika obavlja operator vazduhoplova koji ima autorizaciju za obavljanje ovih operacija.
- (2) Komercijalne specijalizovane operacije visokog rizika vazduhoplovom može da obavlja operator vazduhoplova koji ispunjava uslove u pogledu organizacije, priručnika i zapisa, bezbjednosti, letачke, kabinske i tehničke posade vazduhoplova, operativnih procedura, performansi vazduhoplova i operativnih ograničenja, zahtjeva u pogledu instrumenta podataka i opreme i posjedovanja specifičnih odobrenja za vršenje pojedinih operacija, kao i u pogledu obezbjeđivanja održavanja vazduhoplova i kontinuirane plovidbenosti vazduhoplova kod odobrenih organizacija.
- (3) Agencija izdaje autorizaciju iz stava 1 ovog člana na određeno vrijeme ako utvrdi da operator vazduhoplova ispunjava uslove iz st. 2 i 8 ovog člana i ako operator vazduhoplova dostavi prihvatljivu sigurnosnu procjenu.
- (4) Agencija može da ograniči, suspenduje i ukine autorizaciju iz stava 3 ovog člana.
- (5) Operator vazduhoplova je dužan da obavlja komercijalne specijalizovane operacije visokog rizika u skladu sa autorizacijom za obavljanje tih operacija.
- (6) Za utvrđivanje ispunjenosti uslova nad operatorom vazduhoplova iz stava 1 ovog člana plaća se naknada, koja je prihod Agencije.
- (7) Visinu naknade iz stava 6 ovog člana utvrđuje Agencija, uz saglasnost Ministarstva.
- (8) Bliže uslove iz st. 2 i 3 ovog člana, uslove za ograničenje, suspenziju i ukidanje autorizacije, važenje autorizacije i obrazac autorizacije utvrđuje Agencija.

Operacije državnih vazduhoplova

Član 39

- (1) Operacije državnih vazduhoplova obuhvataju operacije koje obavljaju državni vazduhoplovi, kao i osoblje i organizacije uključene u aktivnosti i usluge koje obavljaju ti vazduhoplovi.
- (2) Operacije iz stava 1 ovog člana koje se obavljaju vazduhoplovima upisanim u vojni registar vrše se u skladu sa propisom iz člana 20 ovog zakona.
- (3) Na predlog nadležnog organa na koji saglasnost daje Ministarstvo, vrste aktivnosti i usluga iz stava 1 ovog člana propisuje Vlada.
- (4) Način i bliže uslove za obavljanje operacija državnih vazduhoplova, listu minimalne opreme vazduhoplova iz stava 1 ovog člana, upravljanje rizicima svojstvenim operacijama za obavljanje operacija vazduhoplovima iz stava 1 ovog člana, upisanih u Registar, propisuje organ nadležan za te operacije, uz saglasnost Ministarstva.

Nedopušteno oglašavanje i nuđenje usluga

Član 40

Komercijalni vazdušni prevoz i druge komercijalne operacije može da oglašava i nudi lice koje ima operativnu licencu ili drugi sertifikat ili prihvaćenu izjavu, u zavisnosti od vrste operacije koju izvodi u skladu sa ovim zakonom.

Međunarodni vazdušni prevoz i kabotaža

Član 41

- (1) Međunarodni vazdušni prevoz može da obavlja crnogorski vazdušni prevoznik koji, pored uslova iz člana 25 stav 1 ovog zakona, ispunjava uslove propisane međunarodnim ugovorima i drugim međunarodnim aktima kojima je uređeno sigurno i redovno obavljanje međunarodnog vazdušnog prevoza.
- (2) Strani vazdušni prevoznik može da obavlja kabotažu na teritoriji Crne Gore u skladu sa ECAA sporazumom.
- (3) Agencija može da odobri stranom vazdušnom prevozniku obavljanje vazdušnog prevoza između mjesta unutar teritorije Crne Gore (kabotaža) u skladu sa zaključenim međunarodnim ugovorima.

Red letenja

Član 42

- (1) Red i izmjene reda letenja u redovnom vazdušnom saobraćaju utvrđuju se posebno za ljetnji i posebno za zimski saobraćajni period, uz prethodno pribavljenu saglasnost operatora aerodroma.
- (2) Za letove koji se ne izvode u skladu sa ECAA sporazumom, red i izmjene reda letenja odobrava Agencija, uz prethodno pribavljenu saglasnost operatora aerodroma, prilikom odobravanja letova.
- (3) Vazdušni prevoznici su dužni da red letenja objave najkasnije 15 dana prije početka primjene reda letenja za određeni period početka njegovog važenja, a izmene u redu letenja, najkasnije 10 dana prije početka njegove primjene.
- (4) Vazdušni prevoznici su dužni da o obustavi prevoza ili izmjeni reda letenja odmah obavijeste javnost.

Obaveza obavljanja usluge od javnog interesa

Član 43

- (1) Ako prevoz drugim vidovima saobraćaja ne zadovoljava potrebe, a ne postoji komercijalni interes za obavljanje redovnog vazdušnog prevoza na liniji koja je značajna za privredni i društveno-socijalni razvoj Crne Gore, Vlada može da obavljanje prevoza na toj liniji proglasi javnim interesom (u daljem tekstu: linija u javnom interesu).
- (2) Vlada donosi Odluku o proglašenju linije u javnom interesu na period do četiri godine koja sadrži uslove pod kojima može da se obavlja prevoz na toj liniji.
- (3) U slučaju da linija povezuje udaljene krajeve, Vlada može da donese odluku kojom se period iz stava 2 ovog člana produžava na još jednu godinu.
- (4) Odluka o proglašenju linije u javnom interesu objavljuje se u „Službenom listu Crne Gore”.
- (5) Ministarstvo prije donošenja Odluke o proglašenju linije u javnom interesu obavještava aerodrome koje linija povezuje i vazdušne prevoznike koji obavljaju prevoz na toj liniji.
- (6) Ako nijedan vazdušni prevoznik ne započne ili ne pokaže da u kratkom vremenskom roku može da započne redovni vazdušni prevoz u skladu sa odlukom iz stava 2 ovog člana, Ministarstvo pokreće postupak u kojem se bira vazdušni prevoznik koji će, uz naknadu i u periodu do četiri godine, obavljati redovni vazdušni prevoz na liniji u javnom interesu.
- (7) Postupak iz stava 6 ovog člana sprovodi se u skladu sa zakonom kojim se uređuje postupak javne nabavke.
- (8) U slučaju iz stava 6 ovog člana, obavljanje vazdušnog prevoza na liniji u javnom interesu je dozvoljeno samo vazdušnom prevozniku izabranom u postupku javne nabavke.

- (9) Odluka o proglašenju linije u javnom interesu može da se odnosi na liniju sa više zaustavljanja, pri čemu se primjerenost proglašenja linije u javnom interesu procjenjuje za svaki dio linije zasebno.
- (10) Vazdušni prevoznik izabran u postupku javne nabavke za izbor vazdušnog prevoznika koji će obavljati linijski vazdušni prevoz na liniji proglašenoj za liniju u javnom interesu može da zaključuje komercijalne aranžmane sa drugim vazdušnim prevoznicima u vezi sa obavljanjem prevoza na liniji u javnom interesu.
- (11) Odluka o proglašenju linije u javnom interesu prestaje da važi ako se linijski vazdušni prevoz na liniji na kojoj je obaveza uvedena ne obavlja u periodu od 12 mjeseci.
- (12) Bliže uslove za proglašenje linije u javnom interesu i način obavljanja prevoza na liniji u javnom interesu propisuje Vlada, na predlog Ministarstva.

Utvrđivanje cijena

Član 44

- (1) Vazdušni prevoznik slobodno, bez diskriminacije u pogledu državne pripadnosti ili svog identiteta, i bez obzira na bilateralne ugovore, određuje i nudi cijene prevoza putnika, prtljaga, tereta i/ili pošte u komercijalnom vazdušnom prevozu.
- (2) Vazdušni prevoznik, zastupnik vazdušnog prevoznika ili drugi prodavac karata dužni su da obezbijede da ukupne cijene prevoza putnika, prtljaga, tereta i/ili pošte u komercijalnom vazdušnom prevozu, koje se nude kupcima, sadrže uslove koji važe u trenutku ponude ili prilikom njihovog objavljivanja u bilo kojem obliku, uključujući i na internetu.
- (3) Ukupna cijena prevoza putnika, prtljaga, tereta i/ili pošte u komercijalnom vazdušnom prevozu, koju će kupac platiti, mora da bude iskazana i mora da obuhvati sve poreze i naknade, aerodromske naknade i ostale naknade ili dodatne takse koje su neizbježne i koje se mogu predvidjeti u trenutku objavljivanja ukupne cijene prevoza.
- (4) U slučaju da ukupna cijena prevoza sadrži poreze, aerodromske naknade i ostale naknade, ili dodatne takse, uključujući naknade koje se odnose na bezbjednost ili gorivo, pored iskazane ukupne cijene prevoza, iskazuje se:
 - 1) cijena prevoza putnika, prtljaga, tereta i/ili pošte;
 - 2) porez;
 - 3) aerodromska naknada; i
 - 4) ostale naknade ili dodatne takse, kao što su one koje se odnose na bezbjednost ili gorivo.
- (5) Vazdušni prevoznik, zastupnik vazdušnog prevoznika ili drugi prodavac karata dužni su da moguće dodatke na ukupnu cijenu prevoza putnika, prtljaga, tereta i/ili pošte u komercijalnom vazdušnom prevozu iskažu na jasan, transparentan i nedvosmislen način prilikom rezervacije, tako da kupac sam bira mogućnosti.
- (6) Vazdušni prevoznik, zastupnik vazdušnog prevoznika ili drugi prodavac karata dužni su da obezbijede da su cijene prevoza putnika, prtljaga, tereta i/ili pošte u komercijalnom vazdušnom prevozu na raspolaganju javnosti bez ikakve diskriminacije u pogledu državljanstva ili mjesta prebivališta kupca ili sjedišta zastupnika vazdušnog prevoznika ili drugog prodavca karte.

Ograničenje ili obustavljanje redovnog vazdušnog prevoza na liniji

Član 45

- (1) U slučaju povećanog nivoa emisije štetnih gasova ili povećanog nivoa buke, na predlog organa državne uprave nadležnog za poslove zaštite životne sredine, Agencija može da uvede mjere kojima ograničava ili obustavlja uslugu redovnog vazdušnog prevoza, posebno ako prevoz drugim vidovima saobraćaja pruža zadovoljavajući nivo usluga.
- (2) Mjere kojima se ograničava ili obustavlja redovan vazdušni prevoz moraju da budu nediskriminatorne, ne smiju da utiču na konkurenciju među vazdušnim prevoznicima i ne mogu da postavljaju veća ograničenja nego što je potrebno.

- (3) U slučaju donošenja mjera iz stava 2 ovog člana, one mogu da traju najduže tri godine, a po isteku tog perioda obaveza Agencije je da ponovo ispita potrebu za ponovnim uvođenjem.
- (4) Bliže uslove pod kojima se ograničava i obustavlja redovan vazdušni prevoz utvrđuje Agencija.

V. UPIS VAZDUHOPLOVA U REGISTAR, DRŽAVNA PRIPADNOST I REGISTARSKE OZNAKE

Registar Član 46

- (1) Registar vodi Agencija.
- (2) Registar je javna knjiga.
- (3) Za izvod iz Registra plaća se naknada koja je prihod Agencije.
- (4) Visinu naknade iz stava 3 ovog člana utvrđuje Agencija, uz saglasnost Ministarstva.

Uslovi za upis u Registar Član 47

- (1) Vazduhoplov se upisuje u Registar.
- (2) Vazduhoplov može da bude upisan u Registar, ako:
 - 1) nije upisan u registar druge države ili u vojni registar;
 - 2) je vlasnik ili operator vazduhoplova državljanin Crne Gore ili ima sjedište i/ili prebivalište u Crnoj Gori ili državljanin države potpisnice ECAA sporazuma ili ima sjedište i/ili prebivalište u državi potpisnici ECAA sporazuma.
- (3) Vazduhoplov koji nije upisan u Registar, vojni registar ili registar druge države ne može da leti u crnogorskom vazdušnom prostoru.
- (4) Vazduhoplovni model težine manje od 20 kg, paraglajder bez motora, zmaj bez motora, padobran, bespilotni vazduhoplov i vezani balon ne upisuju se u Registar.
- (5) Upis u Registar vrši se na osnovu zahtjeva koji podnosi vlasnik ili operator vazduhoplova, uz saglasnost vlasnika.
- (6) Vazduhoplov može da bude u Registar ako ispunjava uslove za sigurnu vazdušnu plovidbu.
- (7) Ako je vazduhoplov već upisan u registar druge države ili vojni registar vazduhoplova, u Registar može da se upiše samo ako se podnese dokaz da je brisan iz tog registra.
- (8) Za upis u Registar plaća se naknada koja je prihod Agencije.
- (9) Visinu naknade iz stava 8 ovog člana utvrđuje Agencija, uz saglasnost Ministarstva.
- (10) Bliži sadržaj zahtjeva iz stava 5 ovog člana i dokumentaciju koja se podnosi uz zahtjev za upis u Registar propisuje Ministarstvo.

Privremeni upis u Registar Član 48

- (1) Vazduhoplov može da bude privremeno upisan u Registar, ako je:
 - 1) kupljen i sertifikovan u inostranstvu;
 - 2) izgrađen i sertifikovan u Crnoj Gori, a isporučuje se stranom operatoru;
 - 3) izgrađen u Crnoj Gori, a nije sertifikovan, u svrhu ispitivanja i utvrđivanja njegovih letnih sposobnosti i tehničkih karakteristika (tehnički zahtjevi za plovidbenost), ako ispunjava uslove za sigurnu vazdušnu plovidbu.
- (2) Vazduhoplov iz stava 1 ovog člana može da bude privremeno upisan u Registar najduže 12 mjeseci.
- (3) Za utvrđivanje ispunjenosti uslova radi privremenog upisa u Registar plaća se naknada, koja je prihod Agencije.
- (4) Visinu naknade iz stava 3 ovog člana utvrđuje Agencija, uz saglasnost Ministarstva.

Upis vazduhoplova u zakupu Član 49

- (1) Strani vazduhoplov koji je zakupilo fizičko lice sa prebivalištem u Crnoj Gori ili pravno lice sa sjedištem u Crnoj Gori upisuje se u Registar najkasnije šest mjeseci od dana kad je vazduhoplov dopremljen u Crnu Goru.
- (2) Na vazduhoplov iz stava 1 ovog člana, do upisa u Registar, primjenjuju se odredbe ovog zakona koje se odnose na sigurnost vazdušnog saobraćaja.
- (3) Ako upis crnogorskog vazduhoplova koje je strano fizičko ili pravno lice zakupilo radi obavljanja vazdušnog saobraćaja u inostranstvu nije moguće izvršiti u strani registar, vazduhoplov se upisuje u Registar kao vazduhoplov koji je zakupljen u inostranstvu.
- (4) Za utvrđivanje ispunjenosti uslova radi upisa u Registar vazduhoplova u zakupu plaća se naknada, koja je prihod Agencije.
- (5) Visinu naknade iz stava 4 ovog člana utvrđuje Agencija, uz saglasnost Ministarstva.

Potvrda o registraciji

Član 50

- (1) Upis u Registar vrši se rješenjem o upisu u Registar, koje donosi Agencija.
- (2) Agencija izdaje potvrdu o registraciji podnosiocu zahtjeva za upis u Registar.
- (3) Agencija izdaje potvrdu iz stava 2 ovog člana i za privremeni upis u Registar.

Rokovi i promjena upisanih podataka

Član 51

- (1) Vlasnik vazduhoplova ili operator vazduhoplova, uz saglasnost vlasnika, dužan je da prijavi Agenciji svaku promjenu podataka upisanih u Registar, u roku od 15 dana od dana nastanka promjene podataka.
- (2) Promjena podataka iz stava 1 ovog člana upisuje se u Registar, o čemu Agencija izdaje potvrdu.
- (3) Za promjenu upisanih podataka u Registar plaća se naknada, koja je prihod Agencije.
- (4) Visinu naknade iz stava 3 ovog člana utvrđuje Agencija, uz saglasnost Ministarstva.

Brisanje iz Registra

Član 52

- (1) Agencija briše vazduhoplov iz Registra:
 - 1) na osnovu zahtjeva vlasnika vazduhoplova ili operatora vazduhoplova uz ovjerenu saglasnost vlasnika;
 - 2) po službenoj dužnosti ako ne ispunjava uslove propisane ovim zakonom; ili
 - 3) ako je vazduhoplov nestao duže od tri mjeseca, a traganje i spašavanje su završeni, ako je uništen, trajno neupotrebljiv, potpuno nedostupan ili čija potvrda o provjeri plovidbenosti nije izdata duže od deset godina.
- (2) Agencija donosi rješenje o brisanju vazduhoplova iz Registra i izdaje potvrdu o brisanju iz Registra.
- (3) Vazduhoplov za kojeg je u teretnom listu Registra upisano opterećenje ne može da se briše iz Registra, bez saglasnosti nosioca upisanog opterećenja ili bez pravosnažne odluke nadležnog suda.

Podaci koji se upisuju u Registar

Član 53

- (1) U Registar se upisuju podaci o vazduhoplovu, operatoru vazduhoplova, vlasniku vazduhoplova i teretima na vazduhoplovu.
- (2) Registar se sastoji od upisnog, vlasničkog i teretnog lista.
- (3) U upisni list Registra upisuju se podaci o vazduhoplovu, operatoru vazduhoplova i drugi podaci, na osnovu rješenja o upisu koje donosi Agencija.

- (4) U vlasnički list Registra upisuju se podaci o vlasništvu vazduhoplova i drugi podaci, na osnovu dokaza o sticanju vlasništva.
- (5) U teretni list Registra upisuju se podaci o nosiocu i osnovu opterećenja i drugi podaci, na osnovu dokaza o postojanju opterećenja ili odluke nadležnog suda.
- (6) Bliži sadržaj i način vođenja Registra propisuje Ministarstvo.

Prenošenje nadzornih prava i obaveza

Član 54

- (1) Kada se vazduhoplov koji je upisan u Registar koristi u stranoj državi na osnovu ugovora o zakupu, čarteru ili drugog ugovora, Vlada može, u skladu sa Čikaškom konvencijom, da zaključi ugovor sa tom državom kojim se na nju prenose sva ili neka nadzorna prava ili sve ili neke obaveze koje, kao država registracije, ima u pogledu vazduhoplova, poslije čega Crna Gora više nije odgovorna za vršenje prava i ispunjavanje obaveza koje je prenijela.
- (2) Kada je vazduhoplov registrovan u stranoj državi, a koristi se u Crnoj Gori na osnovu ugovora o zakupu, čarteru ili drugog sličnog ugovora, država registracije vazduhoplova može, u skladu sa Čikaškom konvencijom, na osnovu ugovora sa Vladom, da prenese na Crnu Goru sva ili neka nadzorna prava ili sve ili neke obaveze koje vazduhoplovne vlasti strane države imaju u pogledu vazduhoplova, čime Crna Gora preuzima odgovornost za vršenje prava i ispunjavanje obaveza koje su joj prenešene.
- (3) Ugovor o prenošenju nadzornih prava i obaveza može da se zaključi samo sa državom koja je članica ICAO-a i podliježe registraciji kod nadležnog organa ICAO-a.
- (4) Dokumenti o plovidbenosti, dozvole za rad radio-stanice i dozvole i potvrde članova posade koje je izdala država na koju su prenešena nadzorna prava priznaju se kao da ih je izdala država koja je prenijela nadzorna prava.

Državna pripadnost i registarske oznake

Član 55

- (1) Vazduhoplovi koji su upisani u Registar imaju državnu pripadnost Crne Gore i moraju da nose oznake državne pripadnosti i registarske oznake u skladu sa ovim zakonom.
- (2) Oznake državne pripadnosti vazduhoplova iz stava 1 ovog člana su zastava Crne Gore i oznaka „40“ koja je ispisana ispred registarske oznake.
- (3) Registarske oznake čine tri slova ispisana latinicom, koja se biraju iz engleskog alfabeta od „A“ do „Z“.
- (4) Crnogorski vojni vazduhoplovi imaju državnu pripadnost Crne Gore i moraju da nose oznake državne pripadnosti, registarske i druge oznake utvrđene propisom organa državne uprave nadležnog za poslove odbrane.
- (5) Mjesto i način nanošenja registarskih oznaka i oznake državne pripadnosti iz st. 1 i 2 ovog člana propisuje Ministarstvo.

Državna pripadnost i registarske oznake stranog vazduhoplova

Član 56

Strani vazduhoplov, tokom leta u crnogorskom vazdušnom prostoru, mora da nosi oznake državne pripadnosti i registarske oznake utvrđene propisom države registra vazduhoplova ili oznake predviđene međunarodnim ugovorom.

VI. PLOVIDBENOST I ODRŽAVANJE VAZDUHOPLOVA

Sigurna upotreba i sposobnost vazduhoplova

Član 57

- (1) Vazduhoplov mora da ima uvjerenje o plovidbenosti i uvjerenje o tehničkoj ispravnosti, koja moraju da se nalaze u vazduhoplovu.

- (2) Operatori vazduhoplova moraju da održavaju u plovidbenom stanju vazduhoplove koji su registrovani i saobraćaju u Crnoj Gori.
- (3) Vlasnik, odnosno operator vazduhoplova dužan je da, prije svakog leta, obezbijedi provjeru plovidbenog stanja vazduhoplova.
- (4) Vlasnik, odnosno operator vazduhoplova odgovoran je za kontinuiranu plovidbenost i održavanje vazduhoplova koji su registrovani i saobraćaju u Crnoj Gori.
- (5) Način utvrđivanja sposobnosti vazduhoplova za sigurnu vazдушnu plovidbu utvrđuje Agencija.

Uslovi za upotrebu vazduhoplova

Član 58

- (1) Vazduhoplov može da se upotrebljava samo u skladu sa uvjerenjem o tipu vazduhoplova koje sadrži podatke iz odobrenog sertifikata o tipu vazduhoplova.
- (2) Vazduhoplov koji ima uvjerenje o tipu iz stava 1 ovog člana mora da se upotrebljava u skladu sa odobrenim letačkim priručnikom.
- (3) Izuzetno od stava 1 ovog člana, vazduhoplov koji nema uvjerenje o tipu vazduhoplova sa podacima iz odobrenog sertifikata o tipu vazduhoplova može da se upotrebljava samo u crnogorskom vazдушnom prostoru na osnovu odobrenja Agencije.
- (4) Uslove i način upotrebe vazduhoplova, u zavisnosti od tipa, kategorije i namjene vazduhoplova i vazduhoplovne komponente koje moraju da budu ugrađene u vazduhoplov utvrđuje Agencija.
- (5) Vazduhoplovu se izdaje uvjerenje o buci u skladu sa propisom iz stava 7 ovog člana.
- (6) Crnogorski vojni vazduhoplov koji se upotrebljava za letove u civilne svrhe mora da ispunjava tehničke zahtjeve za plovidbenost propisane ovim zakonom i propisom iz stava 4 ovog člana.
- (7) Vrste vazduhoplova za koje se izdaje uvjerenje o buci, uslovi za izdavanje, izmjenu, suspenziju i ukidanje uvjerenja o buci utvrđuje Agencija.

Projektovanje i proizvodnja vazduhoplova i vazduhoplovne komponente

Član 59

- (1) Uslove za projektovanje i proizvodnju vazduhoplova i vazduhoplovne komponente utvrđuje Agencija.
- (2) Poslove iz stava 1 ovog člana može da obavlja pravno ili fizičko lice odnosno organ državne uprave koji ispunjava uslove u pogledu prostora, opreme, alata, materijala, procedura i kadra koje utvrđuje Agencija.
- (3) Ispunjenost uslova iz stava 2 ovog člana utvrđuje Agencija i izdaje potvrdu o ispunjenosti uslova, ukoliko nije drukčije utvrđeno zaključenim međunarodnim ugovorom.
- (4) Za utvrđivanje ispunjenosti uslova u cilju izdavanja potvrde iz stava 3 ovog člana plaća se naknada koja je prihod Agencije.
- (5) Za sprovođenje nadzora sa ciljem provjere kontinuirane ispunjenosti uslova iz stava 1 ovog člana plaća se godišnja naknada koja je prihod Agencije.
- (6) Visinu naknada iz st. 4 i 5 ovog člana utvrđuje Agencija, uz saglasnost Ministarstva.

Obaveza sertifikacije vazduhoplova i vazduhoplovne komponente

Član 60

- (1) Za novi tip vazduhoplova i vazduhoplovnu komponentu sprovodi se postupak sertifikacije (letenja, strukture, projektovanja i konstrukcije, pogonske grupe, opreme i djelova, operativnog ograničenja i informacija), radi utvrđivanja usklađenosti sa zahtjevima za plovidbenost i radi dobijanja uvjerenja o tipu, u skladu sa propisom iz stava 7 ovog člana.
- (2) Agencija izdaje uvjerenja o tipu vazduhoplova i vazduhoplovne komponente iz stava 1 ovog člana.
- (3) Agencija izdaje ograničeno uvjerenje o tipu vazduhoplova ako u postupku sertifikacije utvrdi da neki od uslova nijesu u skladu sa zahtjevima iz stava 1 ovog člana.

- (4) Agencija izdaje dopunsko uvjerenje o tipu vazduhoplova ako se na sertifikovanom vazduhoplovu vrše modifikacije većeg obima ili prenamjene.
- (5) Agencija može da suspenduje i ukinе uvjerenja iz st. 2 i 4 ovog člana.
- (6) Uvjerenje o tipu koji je izdala ili priznala EASA priznaje se bez dodatnih zahtjeva i provjera.
- (7) Način i postupak sertifikacije vazduhoplova i vazduhoplovne komponente utvrđuje Agencija.
- (8) Za utvrđivanje ispunjenosti uslova za izdavanje uvjerenja iz st. 2 i 4 ovog člana i priznavanje uvjerenja iz stava 6 ovog člana plaća se naknada koja je prihod Agencije.
- (9) Visinu naknade iz stava 8 ovog člana utvrđuje Agencija, uz saglasnost Ministarstva.

Obaveza održavanja vazduhoplova i vazduhoplovnih komponenti

Član 61

- (1) Operator vazduhoplova dužan je da, radi ispunjavanja zahtjeva kontinuirane plovidbenosti, pregleda i provjerava vazduhoplov i vazduhoplovne komponente tokom upotrebe i održava ih u stanju koje garantuje sigurnu vazdušnu plovidbu, u skladu sa ovim zakonom.
- (2) Pregledi, provjere, popravke, zamjene vazduhoplovnih komponenti, obnove i obavezne popravke na vazduhoplovu i vazduhoplovnim komponentama, kao i tehnička kontrola i kontrola kvaliteta obavljenih radova obavljaju se u skladu sa propisom iz člana 63 stav 8 ovog zakona i tehničkim uputstvima proizvođača za taj tip vazduhoplova i vazduhoplovne komponente.

Obezbjedivanje kontinuirane plovidbenosti vazduhoplova

Član 62

- (1) Poslove obezbjeđivanja kontinuirane plovidbenosti vazduhoplova može da obavlja pravno ili fizičko lice koji ispunjava uslove u pogledu procedura, prostora, kadra i opreme, kao i organ državne uprave.
- (2) Agencija izdaje uvjerenje o ispunjenosti uslova iz stava 1 ovog člana.
- (3) Operator vazduhoplova može da povjeri poslove iz stava 1 ovog člana stranoj organizaciji koja je odobrena od strane EASA-e ili od strane nadležne vlasti države članice EASA-e.
- (4) Pored organizacija iz stava 3 ovog člana, poslove obezbjeđivanja kontinuirane plovidbenosti vazduhoplova operator vazduhoplova može da povjeri i stranim organizacijama koje je vazduhoplovna vlast druge države ovlastila za obavljanje tih poslova u skladu sa uslovima koji su najmanje jednaki ili strožiji od uslova propisanim ovim zakonom.
- (5) Ispunjenost uslova iz stava 4 ovog člana utvrđuje Agencija.
- (6) Agencija može da ograniči, suspenduje i ukinе uvjerenje iz stava 2 ovog člana.
- (7) Za utvrđivanje ispunjenosti uslova radi izdavanja uvjerenja iz stava 2 ovog člana i ispunjenosti uslova iz stava 4 ovog člana plaća se naknada koja je prihod Agencije.
- (8) Za sprovođenje nadzora sa ciljem provjere kontinuirane ispunjenosti uslova iz stava 1 ovog člana plaća se naknada koja je prihod Agencije.
- (9) Visinu naknade iz st. 7 i 8 ovog člana utvrđuje Agencija, uz saglasnost Ministarstva.
- (10) Bliže uslove i način obavljanja poslova iz stava 1 ovog člana, kao i bliže uslove za izdavanje uvjerenja i uslove za ograničenje, suspenziju i ukidanje uvjerenja utvrđuje Agencija.

Održavanje vazduhoplova i vazduhoplovnih komponenti

Član 63

- (1) Poslove održavanje vazduhoplova i vazduhoplovnih komponenti može da obavlja pravno ili fizičko lice, koji ispunjava uslove u pogledu procedura, prostora, kadra, opreme, alata i materijala, kao i organ državne uprave.

- (2) Izuzetno od stava 1 ovog člana, pojedine poslove održavanja, provjere i manje popravke na jednostavno projektovanim vazduhoplovima, koji se koriste za nekomercijalne operacije, može da obavlja lice iz člana 73 stav 3 ovog zakona koje ima dozvolu u skladu sa ovim zakonom, kao i pilot tog vazduhoplova koji je stručno osposobljen i koji ima dozvolu pilota za takav vazduhoplov.
- (3) Agencija izdaje uvjerenje o ispunjenosti uslova iz st. 1 i 2 ovog člana.
- (4) Agencija može da ograniči, suspenduje i ukine uvjerenje iz stava 3 ovog člana.
- (5) Za utvrđivanje ispunjenosti uslova u cilju izdavanja uvjerenja iz stava 3 ovog člana plaća se naknada koja je prihod Agencije.
- (6) Za sprovođenje nadzora sa ciljem provjere kontinuirane ispunjenosti uslova iz stava 1 ovog člana plaća se godišnja naknada koja je prihod Agencije.
- (7) Visinu naknade iz st. 5 i 6 ovog člana utvrđuje Agencija, uz saglasnost Ministarstva.
- (8) Bliže uslove iz stava 1 ovog člana, kao i bliže uslove za izdavanje uvjerenja i uslove za ograničenje, suspenziju i ukidanje uvjerenja utvrđuje Agencija.

Povjeravanje održavanja stranom pravnom ili fizičkom licu

Član 64

- (1) Operator vazduhoplova može da povjeri poslove održavanja vazduhoplova i vazduhoplovne komponente stranoj organizaciji koja je odobrena od strane EASA-e ili od strane nadležne vlasti države članice EASA-e.
- (2) Pored organizacija iz stava 1 ovog člana, poslove održavanja vazduhoplova i vazduhoplovne komponente operator vazduhoplova može da povjeri i stranim organizacijama koje je vazduhoplovna vlast druge države ovlastila za obavljanje tih poslova u skladu sa uslovima koji su najmanje jednaki ili strožiji od uslova koji su propisani ovim zakonom.
- (3) Ispunjenost uslova iz stava 2 ovog člana utvrđuje Agencija.
- (4) Za sprovođenje nadzora sa ciljem provjere kontinuirane ispunjenosti uslova iz stava 2 ovog člana plaća se naknada koja je prihod Agencije.
- (5) Visinu naknade iz stava 4 ovog člana utvrđuje Agencija, uz saglasnost Ministarstva.

Program za održavanje vazduhoplova

Član 65

- (1) Održavanje vazduhoplova i vazduhoplovnih komponenti (preventivno i redovno održavanje, pregledi i provjere) vrše se prema programu za održavanje kontinuirane plovidbenosti (u daljem tekstu: Program održavanja), koji se posebno utvrđuje za svaki tip i model vazduhoplova u skladu sa propisom Agencije.
- (2) Program održavanja Agenciji dostavlja na odobravanje organizacija za obezbjeđivanje kontinuirane plovidbenosti, odnosno operator vazduhoplova, vlasnik vazduhoplova ili korisnik vazduhoplova.
- (3) Program održavanja se primjenjuje kada ga odobri Agencija, osim ako je za pojedine kategorije vazduhoplova propisom iz stava 1 ovog člana predviđeno da odobrenje Agencije nije potrebno ili da odobrenje programa održavanja vrši odgovarajuća organizacija za obezbjeđivanje kontinuirane plovidbenosti vazduhoplova.
- (4) Program održavanja sadrži: plan poslova održavanja, postupke za održavanje vazduhoplova i vazduhoplovnih komponenti, rokove i način njihove realizacije, u skladu sa zahtjevima za održavanje koje odobri nadležni organ države proizvođača, tehničkim uputstvima proizvođača za održavanje tog tipa vazduhoplova i vazduhoplovnih komponenti, način njihove upotrebe i provjere pouzdanosti tokom upotrebe.
- (5) Za odobravanje Programa održavanja iz stava 1 ovog člana plaća se naknada koja je prihod Agencije kada Program održavanja odobrava Agencija.
- (6) Visinu naknade iz stava 5 ovog člana utvrđuje Agencija, uz saglasnost Ministarstva.

Plovidbenost vazduhoplova i uvjerenje o plovidbenosti

Član 66

- (1) U vazdušnom saobraćaju može da se upotrebljava samo vazduhoplov koji je plovidben, kao i vazduhoplov za koji je Agencija dala odobrenje za poseban let.
- (2) Vazduhoplov je plovidben kada se utvrdi da su ispunjeni uslovi koji su propisani za projektovanje, proizvodnju, kontinuiranu plovidbenost i održavanje vazduhoplova.
- (3) Agencija izdaje uvjerenje o plovidbenosti na neodređeno vrijeme kada, nakon izvršenog pregleda dokumentacije i vazduhoplova, utvrdi da su ispunjeni uslovi iz stava 2 ovog člana i da vazduhoplov ima uvjerenje o tipu ili drugi sertifikat.
- (4) Da bi se vazduhoplov upotrebljavao u vazdušnom saobraćaju potrebno je da ima uvjerenje o plovidbenosti i potvrdu o provjeri plovidbenosti.
- (5) Potvrdu o provjeri plovidbenosti izdaje Agencija, pravno ili fizičko lice, odnosno organ državne uprave iz člana 62 ovog zakona ili nezavisno fizičko lice koje posjeduje odgovarajuće ovlašćenje u dozvoli ili je ovlašćeno od strane Agencije za izdavanje potvrde o provjeri plovidbenosti, u zavisnosti od namjene vazduhoplova, maksimalne mase vazduhoplova na polijetanju i drugih uslova iz propisa iz stava 10 ovog člana.
- (6) Potvrda o provjeri plovidbenosti se izdaje na period 12 mjeseci ako su ispunjeni uslovi iz propisa iz stava 10 ovog člana.
- (7) Agencija može da izmijeni, suspenduje i ukine uvjerenje o plovidbenosti ako utvrdi da vazduhoplov ne ispunjava neki od uslova za izdavanje uvjerenja o plovidbenosti, kao i da izmijeni, suspenduje i ukine potvrdu o provjeri plovidbenosti.
- (8) Za utvrđivanje ispunjenosti uslova sa ciljem izdavanja uvjerenja o plovidbenosti i potvrde o provjeri plovidbenosti kad je izdaje Agencija plaća se naknada koja je prihod Agencije.
- (9) Visinu naknade iz stava 8 ovog člana utvrđuje Agencija, uz saglasnost Ministarstva.
- (10) Bliže uslove za izdavanje, izmjenu, suspendaciju i ukidanje uvjerenja o plovidbenosti, uslove za izdavanje, izmjenu, suspendaciju i ukidanje potvrde o provjeri plovidbenosti, obrazac uvjerenja o plovidbenosti i potvrde o provjeri plovidbenosti, ograničenja koja se upisuju u uvjerenje o plovidbenosti i način obavljanja pregleda vazduhoplova, uslovi za izdavanje ovlašćenja iz stava 5 ovog člana, kao i plovidbenost drugih vazduhoplovnih proizvoda i komponenti utvrđuje Agencija.

Utvrđivanje plovidbenosti i provjere plovidbenosti vazduhoplova

Član 67

- (1) Pregled i provjeru vazduhoplova radi utvrđivanja plovidbenosti vrši Agencija na zemlji, a po potrebi u letu.
- (2) Pregled i provjera iz stava 1 ovog člana vrše se na zahtjev operatora vazduhoplova.
- (3) Za pregled i provjeru iz stava 1 ovog člana plaća se naknada koja je prihod Agencije.
- (4) Visinu naknade iz stava 3 ovog člana utvrđuje Agencija, uz saglasnost Ministarstva.

Plovidbenost stranog vazduhoplova

Član 68

Uvjerenje o plovidbenosti stranog vazduhoplova, koje je izdato u državi registra vazduhoplova, važi u Crnoj Gori u skladu sa zaključenim međunarodnim ugovorima.

Pregled vazduhoplova na platformi

Član 69

- (1) Vazduhoplov koji slijeće i/ili polijeće sa aerodroma u Crnoj Gori može da bude podvrgnut pregledu na platformi od strane Agencije, radi provjere isprava i knjiga koje se nalaze u vazduhoplovu, isprava koje posjeduje posada vazduhoplova i radi provjere usaglašenosti stanja vazduhoplova i posade sa primjenjivim zahtjevima.
- (2) Pregled iz stava 1 ovog člana vrši se na nediskriminatoran način.

- (3) Način obavljanja pregleda iz stava 1 ovog člana utvrđuje Agencija.

Sprečavanje ugrožavanja sigurnosti

Član 70

- (1) Agencija je dužna da preduzme sve neophodne mjere radi sprečavanja ugrožavanja sigurnosti i da prizemlji vazduhoplov koji ugrožava sigurnost vazdušnog saobraćaja i o tome obavijesti državu registra i državu operatora vazduhoplova.
- (2) Vazduhoplov iz stava 1 ovog člana može da poleti na osnovu dozvole Agencije koja se izdaje samo ako je otklonjen rizik za sigurnost vazdušnog saobraćaja.

Dozvola za posebne letove

Član 71

- (1) Ako se utvrdi da vazduhoplov ne ispunjava tehničke uslove za plovidbenost ili ako se na vazduhoplovu za koji je izdato uvjerenje o plovidbenosti dogodi kvar, a vazduhoplov je sposoban za siguran let pod posebnim uslovima, Agencija može da izda dozvolu da taj vazduhoplov, bez putnika, obavi let sa aerodroma na kojem se trenutno nalazi do aerodroma na kojem će se obaviti popravka (poseban let).
- (2) Izuzetno od stava 1 ovog člana, dozvolu za let vazduhoplova može da izda odobrena organizacija za projektovanje, proizvodnju ili obezbjeđivanje kontinuirane plovidbenosti koju je Agencija ovlastila, u skladu sa propisom iz stava 5 ovog člana.
- (3) Let vazduhoplova iz stava 1 ovog člana obavlja se u skladu sa odobrenim uslovima leta, odnosno dozvolom za let.
- (4) Agencija može da izmijeni, suspenduje i ukine dozvolu za posebne letove.
- (5) Bliže uslove za izdavanje dozvole iz st. 1 i 2 ovog člana, uslove za izdavanje ovlašćenja iz stava 2 ovog člana, izmjenu, suspendaciju i ukidanje dozvole za posebne letove, kao i vrste namjena za koje se ista izdaje utvrđuje Agencija.

Isprave i knjige vazduhoplova

Član 72

- (1) U vazduhoplovu koji se upotrebljava u vazdušnom saobraćaju mora da se nalazi: potvrda o registraciji, uvjerenje o plovidbenosti, potvrda o provjeri plovidbenosti, uvjerenje o stavljanju u upotrebu, tehnička knjiga vazduhoplova, uvjerenje o buci ako je primjenjivo, radio dozvola, spisak putnika sa mjestima ukrcavanja i iskrcavanja i manifest cargo-a, dnevnik putovanja i druge isprave.
- (2) Vrste isprava i knjiga iz stava 1 ovog člana, njihov sadržaj i način vođenja utvrđuje Agencija.

VII. VAZDUHOPLOVNO OSOBLJE

Vazduhoplovno osoblje

Član 73

- (1) Vazduhoplovno osoblje su lica koja obavljaju poslove:
- 1) letačke posade;
 - 2) održavanja i plovidbenosti vazduhoplova;
 - 3) kontrole letenja;
 - 4) vazduhoplovno-tehničkog osoblja kontrole letenja;
 - 5) pripreme, otpreme, praćenja, kontrole i nadzora letačkih operacija i podrške vođi vazduhoplova pri izvođenju letačkih operacija;
 - 6) upravljanja sportsko-rekreativnim vazduhoplovom;
 - 7) rukovanja vazduhoplovnom stanicom na zemlji;
 - 8) upravljanja padobranom;
 - 9) upravljanja bespilotnim vazduhoplovom; i

- 10) kabinskog osoblja.
- (2) Lica koja obavljaju poslove iz stava 1 tačka 1 ovog člana su piloti: aviona, helikoptera, žirokoptera, vazdušnih brodova, vazduhoplova na motorni pogon, jedrilica, slobodnih balona, navigatori leta i inženjeri leta.
 - (3) Lica koja obavljaju poslove iz stava 1 tačka 2 ovog člana su tehničko osoblje (tehničari/inženjeri/mehaničari).
 - (4) Lica koja obavljaju poslove iz stava 1 tačka 3 ovog člana su kontrolori letenja i studenti kontrolori letenja.
 - (5) Lica koja obavljaju poslove iz stava 1 tačka 4 ovog člana su vazduhoplovno osoblje koje obavlja poslove projektovanja, instaliranja i praćenja rada tehničkih sistema i uređaja kontrole letenja, tehničku kontrolu ispravnosti tehničkih sistema i uređaja, podešavanje tehničkih sistema i uređaja za izmjene u radu, kao i preventivno i korektivno održavanje tehničkih sistema i uređaja koje koristi pružalac ATM/ANS usluga.
 - (6) Lica koja obavljaju poslove iz stava 1 tačka 5 ovog člana su vazduhoplovni dispečeri.
 - (7) Lica koja obavljaju poslove iz stava 1 tačka 6 ovog člana su piloti sportsko-rekreativnih vazduhoplova.
 - (8) Lica koja obavljaju poslove iz stava 1 tačka 7 ovog člana su lica koja rukuju vazduhoplovnim stanicom na zemlji radi održavanja komunikacije sa vazduhoplovom.
 - (9) Registar vazduhoplovnog osoblja vodi Agencija.
 - (10) Sadržaj i način vođenja registra iz stava 9 ovog člana, kao i sportsko-rekreativne vazduhoplove iz stava 7 ovog člana utvrđuje Agencija.

Uslovi za sticanje dozvola i ovlašćenja vazduhoplovnog osoblja

Član 74

- (1) Aktivnosti vazduhoplovnog osoblja može da obavlja lice koje posjeduje važeću dozvolu, ovlašćenje, posebna ovlašćenja ili sertifikat, stručnu osposobljenost i ispunjava propisane zdravstvene uslove.
- (2) Dozvola iz stava 1 ovog člana izdaje se licu koje ima odgovarajuću stručnu spremu, radno iskustvo i koje je stručno osposobljeno za obavljanje poslova u skladu sa članom 75 ovog zakona i ispunjava druge uslove.
- (3) Dozvola iz stava 1 ovog člana sadrži i ovlašćenje za vršenje pojedinih poslova.
- (4) Dozvolu i ovlašćenja iz stava 1 ovog člana izdaje, ograničava, obnavlja, produžava, suspenduje i ukida Agencija.
- (5) Izuzetno od stava 4 ovog člana, potvrde kabinskom osoblju može da izdaje organizacija za obuku ili operator vazduhoplova koje ovlasti Agencija.
- (6) Vazduhoplovno osoblje mora tokom obavljanja aktivnosti sa sobom da ima važeću dozvolu i ovlašćenja.
- (7) Za utvrđivanje ispunjenosti uslova sa ciljem izdavanja, obnavljanja i produžavanje dozvole i ovlašćenja iz stava 3 ovog člana plaća se naknada koja je prihod Agencije.
- (8) Visinu naknade iz stava 7 ovog člana utvrđuje Agencija, uz saglasnost Ministarstva.
- (9) Bliže uslove za izdavanje, obnovu i produženje dozvole i ovlašćenja vazduhoplovnom osoblju, vrijeme na koje se izdaje dozvola, vrijeme na koje važi ovlašćenje, uslove pod kojima se održava, ograničava, mijenja, suspenduje i ukida dozvola, uslove pod kojima se održava, ograničava, mijenja, suspenduje i ukida ovlašćenje i obrazac dozvole utvrđuje Agencija.

Stručno osposobljavanje

Član 75

- (1) Stručno osposobljavanje vazduhoplovnog osoblja može da obavlja pravno ili fizičko lice, koje ispunjava uslove u pogledu kadra i opreme i koje ispunjava uslove iz propisa iz stava 8 ovog člana, kojeg odobri ili ovlasti Agencija ili nakon dostavljanja izjave Agenciji, kao i organ državne uprave.

- (2) Stručno osposobljavanje vazduhoplovnog osoblja obavlja se prema programu stručnog osposobljavanja koji utvrđuje lice iz stava 1 ovog člana, a odobrava Agencija.
- (3) Stručno osposobljavanje vazduhoplovnog osoblja koje je obavilo pravno ili fizičko lice odobreno od strane EASA ili nadležne vlasti države članice EASA-e ili koje je dostavilo izjavu EASA ili nadležnoj vlasti države članice EASA, važeće je i priznaje se bez dodatnih zahtjeva i procjene.
- (4) Stručno osposobljavanje vazduhoplovnog osoblja koje je obavljeno u državi članici ICAO-a koja nije članica EASA-e, Agencija priznaje ako je osposobljavanje vršeno od strane organizacije koja je odobrena od strane nadležne vazduhoplovne vlasti i po programu koji je ekvivalentne sadržine od programa iz propisa iz stava 8 ovog člana.
- (5) Agencija može da ograniči, suspenduje i ukine odobrenje i ovlašćenje iz stava 1 ovog člana.
- (6) Za utvrđivanje ispunjenosti uslova iz st. 1 i 4 ovog člana i sprovođenje nadzora sa ciljem provjere kontinuirane ispunjenosti uslova plaća se naknada koja je prihod Agencije.
- (7) Visinu naknade iz stava 6 ovog člana utvrđuje Agencija, uz saglasnost Ministarstva.
- (8) Bliži uslovi iz st. 1 i 4 ovog člana, uslove pod kojima se izdaje, priznaje, održava, ograničava, mijenja, ukida ili suspenduje odobrenje i ovlašćenje za stručno osposobljavanje vazduhoplovnog osoblja, vrijeme na koje se izdaje i priznaje odobrenje i ovlašćenje za stručno osposobljavanje vazduhoplovnog osoblja, obrazac odobrenja i ovlašćenja za stručno osposobljavanje vazduhoplovnog osoblja i izjave, sadržinu programa za stručno osposobljavanje i način stručnog osposobljavanja utvrđuje Agencija.

Utvrđivanje stručne osposobljenosti

Član 76

- (1) Stručna osposobljenost vazduhoplovnog osoblja provjerava se polaganjem stručnog ispita koji sprovodi Agencija, pravno lice iz člana 95 stav 1 ovog zakona ili ispitivači/procjenjivači.
- (2) Ispitivači/procjenjivači mogu da provjeravaju stručnu osposobljenost vazduhoplovnog osoblja ako imaju sertifikat koji izdaje Agencija.
- (3) Sertifikat iz stava 2 ovog člana sadrži ovlašćenje za vršenje pojedinih poslova.
- (4) Sertifikat iz stava 2 ovog člana izdaje se licima koja ispunjavaju uslove u pogledu posjedovanja dozvole ili drugog ekvivalentnog dokumenta i ovlašćenja, kao i sposobnosti za procjenu stručne osposobljenosti vazduhoplovnog osoblja.
- (5) Agencija može da ograniči, izmijeni, suspenduje i ukine sertifikat iz stava 2 ovog člana.
- (6) Provjeru stručne osposobljenosti vazduhoplovnog osoblja koju je sprovela EASA ili nadležna vlast države članice EASA-e ili pravno ili fizičko lice odobreno od strane EASA ili nadležne vlasti države članice EASA-e važeće je i Agencija ga priznaje bez dodatnih zahtjeva i procjene.
- (7) Strani ispitivači/procjenjivači koji su sertifikovani za ispitivače/procjenjivače od strane vazduhoplovnih vlasti država članica EASA-e priznaju se bez dodatnih zahtjeva i procjena.
- (8) Strani ispitivači/procjenjivači koji su proglašeni za ispitivače/procjenjivače od strane država članica ICAO, koja nije država članica EASA, mogu da budu sertifikovani za ispitivače/procjenjivače ako ispunjavaju uslove iz stava 4 ovog člana ili strožije uslove.
- (9) Za sprovođenje nadzora sa ciljem provjere kontinuirane ispunjenosti uslova iz stava 1 ovog člana plaća se naknada koja je prihod Agencije.
- (10) Visinu naknade iz stava 9 ovog člana utvrđuje Agencija, uz saglasnost Ministarstva.
- (11) Bliže uslove iz stava 4 ovog člana, kao i uslove za ograničavanje, održavanje, izmjenu, suspendaciju i ukidanje sertifikata, način polaganja stručnog ispita vazduhoplovnog osoblja iz stava 1 ovog člana utvrđuje Agencija.

Priznavanje obuke i zvanja stečenih u vojnoj službi

Član 77

Vojnom vazduhoplovnom osoblju koje je završilo obuku i steklo iskustvo za vrijeme obavljanja vojne službe priznaje se obuka i iskustvo prilikom polaganja ispita za sticanje dozvole i izdavanja ovlašćenja u skladu sa ovim zakonom.

Priznavanje stranih dozvola i ovlašćenja

Član 78

- (1) Dozvole i ovlašćenja za vršenje pojedinih poslova koji su izdati u državi sa kojom je Crna Gora zaključila međunarodni ugovor ili državi članici EASA-e priznaju se sa rokom važenja na koji su izdate.
- (2) Dozvole i ovlašćenja koji su izdati u državi članici ICAO-a, koja nije članica EASA-e, priznaju se, odnosno prihvataju u skladu sa propisom Agencije iz stava 3 ovog člana.
- (3) Uslove i način priznavanja, odnosno prihvatanja dozvola i ovlašćenja iz st. 1 i 2 ovog člana utvrđuje Agencija.
- (4) Za utvrđivanje ispunjenosti uslova za priznavanje, odnosno prihvatanje dozvola i ovlašćenja plaća se naknada koja je prihod Agencije.
- (5) Visinu naknade iz stava 4 ovog člana utvrđuje Agencija, uz saglasnost Ministarstva.

Obaveze imaoca priznate dozvole i Agencije

Član 79

- (1) Lice kojem je priznata dozvola u skladu sa ovim zakonom, dužno je da obavijesti Agenciju o svim promjenama u statusu dozvole, ljekarskog uvjerenja ili o suspenzijama, ograničenjima i ukidanjima koja se odnose na dozvolu.
- (2) Agencija vodi evidenciju priznatih dozvola i sarađuje sa izdavaocem dozvole radi razmjene podataka u cilju provjere autentičnosti.

Utvrđivanje zdravstvene sposobnosti

Član 80

- (1) Zdravstvena sposobnost vazduhoplovnog osoblja iz člana 73 stav 1 tač. 1, 3 i 10 ovog zakona utvrđuje se ljekarskim pregledima koje vrši vazduhoplovno medicinski centar ili vazduhoplovno medicinski ispitivač i koje ispunjava uslove u pogledu opreme i stručne osposobljenosti kadra, koje sertifikuje Agencija.
- (2) Lica koja utvrđuju zdravstvenu sposobnost vazduhoplovnog osoblja iz člana 73 stav 1 tač. 2, 4, 5, 6, 7, 8 i 9 ovog zakona i pomoćnog vazduhoplovnog osoblja i uslove za zdravstvenu sposobnost vazduhoplovnog osoblja iz člana 73 stav 1 tač. 2, 4, 5, 6, 7, 8 i 9 ovog zakona i pomoćnog vazduhoplovnog osoblja propisuje Agencije.
- (3) Na osnovu izvršenog pregleda, lice iz stava 1 ovog člana sačinjava izvještaj o zdravstvenoj sposobnosti i izdaje ljekarsko uvjerenje.
- (4) Ljekarsko uvjerenje koje je izdato u državi članici EASA važeće je i priznaje se bez dodatnih zahtjeva i procjene.
- (5) Ljekarsko uvjerenje koje je izdato u državi članici ICAO-a koja nije članica EASA-e, Agencija priznaje ako je izdato pod uslovima koji su ekvivalentni uslovima propisanim ovim zakonom.
- (6) Vazduhoplovno osoblje iz stava 1 ovog člana koje nije zadovoljno ocjenom zdravstvene sposobnosti iz izvještaja iz stava 3 ovog člana može da podnese Agenciji prigovor za preispitivanje ocjene zdravstvene sposobnosti u skladu sa propisom iz stava 13 ovog člana.
- (7) Sertifikat iz stava 1 ovog člana i ljekarsko uvjerenje iz stava 1 ovog člana sadrže ovlašćenje za vršenje pojedinih poslova.
- (8) Agencija može da ograniči, suspenduje i ukine sertifikat iz stava 1 ovog člana.
- (9) Član posade vazduhoplova zdravstvene preglede vrši o trošku poslodavca.
- (10) Za utvrđivanje ispunjenosti uslova iz stava 1 ovog člana plaća se naknada koja je prihod Agencije.

- (11) Za sprovođenje nadzora sa ciljem provjere kontinuirane ispunjenosti uslova iz stava 1 ovog člana plaća se godišnja naknada koja je prihod Agencije.
- (12) Visinu naknade iz st. 10 i 11 ovog člana utvrđuje Agencija, uz saglasnost Ministarstva.
- (13) Bliže uslove iz st. 1 i 2 ovog člana, uslove za izmjenu, održavanje, ograničenje, suspenziju i ukidanje sertifikata iz stava 1 ovog člana i pripadajućih ovlašćenja, način utvrđivanja zdravstvene sposobnosti, način i uslovi izdavanja, izmjene, održavanja, ograničenja, suspenzije i ukidanja ljekarskog uvjerenja, vrijeme na koje se izdaje ljekarsko uvjerenje, postupak preispitivanja ocjene zdravstvene sposobnosti i obrazac sertifikata i ljekarskog uvjerenja utvrđuje Agencija.

Zabrane zbog posebnih psiho-fizičkih stanja

Član 81

- (1) Vazduhoplovno osoblje, za vrijeme obavljanja poslova, ne smiju da budu pod uticajem alkohola ili psihoaktivnih supstanci, niti u psiho-fizičkom stanju koje ih onemogućava da pravilno obavljaju poslove.
- (2) Kandidati za sticanje statusa vazduhoplovnog osoblja za vrijeme osposobljavanja ne smiju da budu pod uticajem alkohola ili psihoaktivnih supstanci, niti u psiho-fizičkom stanju koje ih onemogućava da pravilno obavljaju osposobljavanje.
- (3) Vazduhoplovno osoblje je pod uticajem alkohola ako mu se utvrdi koncentracija alkohola u organizmu veća od 0,0 g/kg (gram alkohola po kilogramu krvi) odnosno odgovarajući iznos miligrama u litri izdahnutog vazduha.
- (4) Psiho-fizičko stanje lica iz stava 1 ovog člana, u okviru redovnih provjera i u slučaju opravdane sumnje, provjerava lice ovlašćeno od poslodavca vazduhoplovnog osoblja, prije početka i tokom obavljanja poslova, na način koji ne ometa njihov rad.
- (5) Poslodavac vazduhoplovnog osoblja dužan je da uspostavi proceduru koja propisuje postupak provjere psiho-fizičkog stanja lica iz stava 1 ovog člana i mjere koje se preduzimaju, kao i da obavijesti Agenciju o preduzetim mjerama.

Suspenzija i ukidanje dozvola vazduhoplovnom osoblju

Član 82

- (1) Agencija suspenduje ili ukida dozvolu i, ovlašćenje, sertifikat vazduhoplovnom osoblju:
 - 1) ako je u kaznenom ili prekršajnom postupku izrečena sigurnosna mjera ili zaštitna mjera zabrane obavljanja određenih poslova, dok te mjere traju;
 - 2) ako se utvrdi da poslove i zadatke za koje ima dozvolu i/ili ovlašćenje obavlja nestručno;
 - 3) ako se utvrdi da je psihički ili fizički nesposobno za obavljanje poslova i zadataka za koje je izdata dozvola i/ili ovlašćenje;
 - 4) ako se utvrdi da je dozvola, ovlašćenje ili sertifikat izdat na osnovu falsifikovane dokumentacije;
 - 5) ako koristi prava dozvole, ovlašćenja ili sertifikata pod uticajem alkohola ili psihoaktivnih supstanci;
 - 6) iz drugih razloga u skladu sa ovim zakonom.
- (2) Imalac dozvole, ovlašćenja ili sertifikata dužan je da vrati Agenciji dozvolu, ovlašćenje ili sertifikat koji je Agencija suspendovala ili ukinula.

Obavljanje radio-telefonske komunikacije

Član 83

- (1) Vazduhoplovno osoblje i pomoćno vazduhoplovno osoblje iz člana 90 ovog zakona, koje tokom obavljanja poslova koristi radio stanicu, mora da bude stručno osposobljeno za obavljanje radio-telefonske komunikacije.

- (2) Način stručnog osposobljavanja iz stava 1 ovog člana i sticanje privilegija za obavljanje radio-telefonske komunikacije za vazduhoplovno i pomoćno vazduhoplovno osoblje utvrđuje Agencija.

Letačka i kabinska posada vazduhoplova

Član 84

- (1) U vazduhoplovu se tokom letenja i kretanja vazduhoplova po operativnim površinama aerodroma mora nalaziti letačka i kabinska posada koja je stručno osposobljena.
- (2) Broj članova letačke i kabinske posade u vazduhoplovu i njen sastav određuje se prema vrsti, kategoriji i namjeni vazduhoplova.
- (3) Najmanji sastav i broj članova letačke posade vazduhoplova, prema vrsti, kategoriji i namjeni vazduhoplova, utvrđuje proizvođač vazduhoplova..
- (4) Način stručnog osposobljavanja i utvrđivanja najmanjeg broja članova kabinske posade vazduhoplova utvrđuje Agencija.

Određivanje i ovlašćenja vođe vazduhoplova

Član 85

- (1) Pilot koji upravlja vazduhoplovom, po pravilu, je vođa vazduhoplova i odgovoran je za let vazduhoplova, njegovu sigurnost i sigurnost lica i stvari u vazduhoplovu, od trenutka ukrcaja jednog ili više lica, odnosno stvari u vazduhoplov sa namjerom da obavi let do trenutka iskrcavanja svih lica i stvari iz vazduhoplova.
- (2) Vođa vazduhoplova određuje operator vazduhoplova za svaki let ili dio leta, a ako nije određen, poslove vođe vazduhoplova obavlja najstariji pilot po zvanju u posadi.
- (3) Ako se u vazduhoplovu na zemlji ne nalazi pilot, poslove vođe vazduhoplova obavlja član posade sa najvišim zvanjem.
- (4) Vođa vazduhoplova predstavlja vazduhoplov i ovlašćen je da u odnosima sa nadležnim organima i pravnim licima preduzima mjere propisane zakonom.
- (5) Vođa vazduhoplova rukovodi posadom i može da ovlasti člana posade ili zaposlenog operatora vazduhoplova za vršenje određene radnje u vazduhoplovu.

Obaveze vođe vazduhoplova

Član 86

- (1) Vođa vazduhoplova dužan je da obavlja let vazduhoplova u skladu sa pravilima i procedurama propisanim ovim zakonom, od kojih može da odstupi samo u krajnjoj nuždi zbog sigurnosti vazduhoplova ili lica u vazduhoplovu.
- (2) Vođa vazduhoplova u komercijalnom vazdušnom saobraćaju dužan je da, lično ili preko članova posade, obezbijedi: da se svi putnici prije polijetanja, odnosno nakon polijetanja upoznaju sa postupcima u slučaju opasnosti, postupanjem sa elektronskim uređajima, sa mjestom smještaja i načinom upotrebe sigurnosne opreme za slučaj opasnosti, da svi putnici prije polijetanja i slijetanja, kao i tokom leta u slučaju turbulencije, budu vezani sigurnosnim pojasevima, da se propisane mjere sigurnosti primjenjuju i da u slučaju opasnosti svi članovi posade i putnici izvršavaju njegova uputstva i naredbe.
- (3) Vođa vazduhoplova dužan je da, prije polijetanja, provjeri sposobnost i pripremljenost vazduhoplova i posade vazduhoplova za siguran let i da li se sve propisane isprave i knjige nalaze u vazduhoplovu.

Poslovi i obaveze članova posade vazduhoplova

Član 87

- (1) Član letačke posade vazduhoplova obavlja poslove za koje mu je izdata dozvola, a član kabinske posade poslove za koje mu je izdata potvrda o osposobljenosti.
- (2) U slučaju opasnosti vođa vazduhoplova može članu posade da naredi da obavlja i druge poslove.
- (3) Član posade vazduhoplova ne smije, bez odobrenja vođe vazduhoplova, da napusti radno mjesto u vazduhoplovu, kao i da se udalji iz vazduhoplova.
- (4) Član posade vazduhoplova dužan je o svakom vanrednom događaju u vezi sa vazduhoplovom, licima i stvarima u vazduhoplovu odmah obavijesti vođu vazduhoplova.
- (5) U slučaju opasnosti ili nesreće vazduhoplova, članovi posade dužni su da preduzmu sve mjere za spašavanje lica, stvari iz vazduhoplova i vazduhoplova.

Obaveze i ovlašćenja vođe vazduhoplova i članova posade vazduhoplova u slučajevima ugrožavanja bezbjednosti

Član 88

- (1) Vođa vazduhoplova i član posade vazduhoplova dužni su da preduzimaju mjere prema licu koje u vazduhoplovu svojim postupcima ugrožava bezbjednost vazdušnog saobraćaja, bezbjednost vazduhoplova, lica i stvari ili narušava red u vazduhoplovu, radi sprečavanja ili ublažavanja posljedice ugrožavanja bezbjednosti ili narušavanja reda u vazduhoplovu, radi sprečavanja izvršenja krivičnog djela ili ublažavanja njegove posljedice.
- (2) Ako je zbog krivičnog djela kojim se ugrožava sigurnost i bezbjednost lica i stvari ili drugog krivičnog djela protiv lica ili stvari, zbog narušavanja reda u vazduhoplovu, zbog neizvršavanja naredbe vođe vazduhoplova ili zbog drugih postupaka kojima se ugrožava sigurnost i bezbjednost vazduhoplova, lica i stvari potrebno iz vazduhoplova iskrcati neko lice, vođa vazduhoplova dužan je da, prije slijetanja na aerodrom, o tome obavijesti, preko nadležne jedinice za usluge u vazdušnom saobraćaju, organ državne uprave nadležan za policijske poslove i da, nakon slijetanja na aerodrom, nadležnom organu preda to lice, pruži potrebna obavještenja i preda eventualno prikupljene dokaze.

Radno vrijeme, vrijeme leta i odmora članova posade vazduhoplova i kontrolora letenja

Član 89

- (1) Radno vrijeme članova posade vazduhoplova u komercijalnom vazdušnom prevozu i drugim komercijalnim operacijama ne smije da traje duže od 2000 sati u toku kalendarske godine.
- (2) Vrijeme leta članova posade vazduhoplova iz stava 1 ovog člana ne smije da bude duže od 900 sati u toku kalendarske godine ili 100 sati u toku 28 uzastopnih dana.
- (3) Član posade vazduhoplova mora da bude oslobođen svih dužnosti i to najmanje:
 - 1) sedam lokalnih dana tokom kalendarskog mjeseca;
 - 2) 96 lokalnih dana u svakoj kalendarskoj godini.
- (4) Član posade vazduhoplova ima pravo na godišnji odmor u trajanju od najmanje četiri nedjelje.
- (5) Vazdušni prevoznik je dužan da obezbijedi članovima posade radno vrijeme, vrijeme leta i odmore u skladu sa st. 1, 2, 3 i 4 ovog člana.
- (6) Vazdušni prevoznik je dužan da vodi evidenciju o vremenu leta, radnim obavezama, radnom vremenu, broju polijetanja i slijetanja i odmorima članova posade vazduhoplova.
- (7) Pružalac ATM/ANS usluga mora da uspostavi, sprovodi i prati sistem planiranja rada po smjenama radi upravljanja rizicima zamora na radnom mjestu kontrolora letenja kroz sigurno smjenjivanje perioda dužnosti i perioda odmora.
- (8) Pružalac ATM/ANS usluga je dužan da obezbijedi da radno vrijeme, trajanje radnog vremena na operativnom radnom mjestu i odmori kontrolora letenja budu u skladu sa ovim zakonom i propisom iz stava 9 ovog člana.
- (9) Radno vrijeme, vrijeme leta, dnevne, nedjeljne i godišnje odmore, trajanje prevoza i obaveze dežurstva, broj polijetanja i slijetanja, kao i zdravstvene mjere i mjere zaštite na radu u vezi

sa obavljanjem dužnosti posade vazduhoplova, radno vrijeme, trajanje radnog vremena na operativnom radnom mjestu i odmore kontrolora letenja utvrđuje Agencija.

Pomoćno vazduhoplovno osoblje

Član 90

- (1) Pomoćno vazduhoplovno osoblje je osoblje koje obavlja poslove: vazduhoplovnog informisanja, obrade podataka o letu vazduhoplova, upravljanja protokom vazdušnog saobraćaja, upravljanja vazdušnim prostorom, izrade procedura za letenje, prosljeđivanja vazduhoplovnih informacija, vazduhoplovne meteorologije i koje ima propisanu kvalifikaciju obrazovanja, stručno je osposobljeno i ispunjava uslove iz čl. 80 i 81 ovog zakona.
- (2) Stručno osposobljavanje pomoćnog vazduhoplovnog osoblja može da obavlja pravno lice koje ispunjava propisane uslove u pogledu kadra i opreme.
- (3) Stručno osposobljavanje pomoćnog vazduhoplovnog osoblja koje obavlja poslove vazduhoplovne meteorologije može da obavlja pravno lice koje ispunjava propisane uslove u pogledu kadra i opreme i koje ovlasti Agencija.
- (4) Stručno osposobljavanje pomoćnog vazduhoplovnog osoblja obavlja se prema programima za stručno osposobljavanje i provjeru stručne sposobnosti koje utvrđuje pravno lice iz st. 2 i 3 ovog člana.
- (4) Potvrdu o stručnoj osposobljenosti pomoćnog vazduhoplovnog osoblja izdaje pravno lice iz st. 2 i 3 ovog člana i vodi evidenciju o stručnoj osposobljenosti pomoćnog vazduhoplovnog osoblja.
- (5) Uslove u pogledu kvalifikacije obrazovanja, bliže uslove iz st. 2 i 3 ovog člana, sadržaj i način vođenja evidencije o stručnoj osposobljenosti pomoćnog vazduhoplovnog osoblja utvrđuje Agencija.

VIII. BESPILOTNI VAZDUHOPLOVI

Operacije sistema bespilotnih vazduhoplova

Član 91

- (1) Operacije UAS obavljaju se na način koji obezbjeđuje sigurnost lica na zemlji i drugih korisnika vazdušnog prostora i koji svodi na minimum rizike koji mogu da nastanu prilikom korišćenja UAS, posebno kroz održavanje odgovarajućeg rastojanja u svim fazama leta.
- (2) Operacije UAS mogu da se obavljaju u otvorenoj, posebnoj ili sertifikovanoj kategoriji.
- (3) Uslove za izvođenje operacija UAS, uslove za osoblje, uključujući pilote UAS i organizacije uključene u te operacije utvrđuje Agencija.

Operacije sistema bespilotnih vazduhoplova u otvorenoj kategoriji

Član 92

- (1) Za operacije u otvorenoj kategoriji nije potrebno prethodno operativna autorizacija, odnosno operativna izjava UAS operatora prije izvođenja operacija, ali je operator UAS dužan da dobije odobrenje koje izdaje jedinica za upravljanje vazdušnim prostorom uz prethodnu saglasnost podnosioca zahtjeva za uspostavljanje UAS geografske zone, ako se to odobrenje zahtijeva članom 101 ovog zakona.
- (2) Operacije UAS u otvorenoj kategoriji se dijele na potkategorije u zavisnosti od operativnih ograničenja, uslova koje mora da ispunjava pilot UAS i tehničkih zahtjeva koje mora da ispunjava UAS.
- (3) Bliže uslove za vršenje operacija UAS u otvorenoj kategoriji utvrđuje Agencija.

Operacije sistema bespilotnih vazduhoplova u posebnoj kategoriji

Član 93

- (1) Operacije u posebnoj kategoriji može da vrši operator UAS koji posjeduje operativnu autorizaciju.
- (2) Operativnu autorizaciju iz stava 1 ovog člana izdaje Agencija na zahtjev operatora UAS koji je dužan da uz zahtjev dostavi procjenu rizika i mjere za ublažavanje rizika.
- (3) Izuzetno od stava 1 ovog člana, operativna autorizacija nije potrebna za operacije koje se izvode u okviru vazduhoplovno-modelarskih klubova i udruženja koja su dobila odobrenje u skladu sa članom 99 stav 1 ovog zakona, za operatore koji su nosioci lakog setifikata operatora (u daljem tekstu: LUC) sa odgovarajućim pravima i za operacije iz stava 4 ovog člana.
- (4) Operator UAS Agenciji podnosi operativnu izjavu za vršenje operacija u posebnoj kategoriji pri kojima se održava vizuelni kontakt sa vazduhoplovom iznad kontrolisanog područja na zemlji u naseljenoj oblasti i za vršenje operacija u posebnoj kategoriji u kojima se ne održava vizuelni kontakt sa vazduhoplovom uz pomoć posmatrača vazdušnog prostora iznad kontrolisanog područja na zemlji u slabo naseljenoj oblasti.
- (5) Agencija izdaje potvrdu ako utvrdi da operativna izjava sadrži sve propisane elemente.
- (6) Agencija može da izmijeni, ograniči, suspenduje i ukine operativnu autorizaciju, kao i da suspenduje i ukine potvrdu iz stava 5 ovog člana.
- (7) Bliže uslove koje treba da ispunjavaju operatori i piloti bespilotnih vazduhoplova za vršenje operacija u posebnoj kategoriji, uslovi i način izdavanja, prenosivost, trajanje i važenje operativne autorizacije, trajanje i period važenja operativne izjave, uslove za izmjenu, ograničenje, suspendaciju i ukidanje operativne autorizacije i uslove za suspendaciju i ukidanje potvrde utvrđuje Agencija.
- (8) Za utvrđivanje ispunjenosti uslova sa ciljem izdavanja operativne autorizacije iz stava 1 ovog člana plaća se naknada koja je prihod Agencije.
- (9) Visinu naknade iz stava 8 ovog člana utvrđuje Agencija, uz saglasnost Ministarstva.

Sertifikat operatora UAS

Član 94

- (1) Agencija izdaje LUC:
 - 1) pravnom licu koje obavlja prevoz ljudi, letenje iznad skupova ljudi i prevoz opasnih materija zbog čega bi u slučaju nesreće treća lica bila izložena visokom riziku;
 - 2) kada operacije pripadaju sertifikovanoj kategoriji (kada se rizik operacije ne može ublažiti na odgovarajući način bez sertifikacije UAS i operatora UAS i kada je primjenljivo, ako piloti bespilotnih vazduhoplova nijesu licencirani).
- (2) Agencija može da ograniči, suspenduje i ukine LUC.
- (3) Imalac LUC-a je dužan da operacije obavlja u skladu sa LUC-om.
- (4) Bliže uslove i način izdavanja LUC, rok važenja i trajanje LUC, uslove za ograničenje, suspendaciju i ukidanje LUC, promjene sistema upravljanja LUC i prenosivost LUC utvrđuje Agencija.
- (5) Za utvrđivanje ispunjenosti uslova za izdavanje LUC iz stava 1 ovog člana plaća se naknada koja je prihod Agencije.
- (6) Visinu naknade iz stava 5 ovog člana utvrđuje Agencija, uz saglasnost Ministarstva.

Obuka pilota bespilotnog vazduhoplova i izdavanje potvrda

Član 95

- (1) Obuku pilota UAS, obuku obnove znanja, izdavanje potvrda o kompetencijama i izdavanje potvrda o položenim teorijskim ispitima sprovodi Agencija ili pravno lice koje ovlasti Agencija.
- (2) Uslove koje mora da ispunjava pravno lice iz stava 1 ovog člana utvrđuje Agencija.

Obaveze i odgovornosti operatora sistema bespilotnog vazduhoplova

Član 96

- (1) Operator UAS je odgovoran za operacije UAS i dužan je da preduzme sve mjere da obezbijedi sigurnost operacije, a naročito da uspostavi operativne procedure prilagođene vrsti operacije i pripadajućem riziku.
- (2) Operator UAS dužan je da prije sprovođenja operacije u UAS geografskim zonama ili izdvojenim područjima izvrši prijavu leta i da se pridržava operativnih ograničenja, tehničkih zahtjeva i drugih uslova propisanih za kategoriju operacija koju obavlja.
- (3) Operator UAS je dužan da za svaki let UAS odredi pilota i da obezbijedi da su pilot i drugo osoblje zaduženo za zadatke povezane sa operacijom upoznati sa uputstvima proizvođača UAS, kao i sa procedurama i priručnikom operatora, da su osposobljeni za obavljanje zadataka u okviru planirane operacije i da im pruži informacije relevantne za planiranu operaciju.

Obaveze pilota UAS

Član 97

- (1) UAS može da upravlja pilot koji ispunjava uslove u pogledu starosne dobi, stručne osposobljenosti (kompetencija) i koji je upoznat sa uputstvima proizvođača UAS, u zavisnosti od kategorije, odnosno potkategorije operacije čije se izvođenje planira.
- (2) Pilot je dužan da za planiranu operaciju pribavi ažurirane informacije o UAS geografskim zonama, da osmotri operativno okruženje, provjeri postojanje prepreka i prisustvo neuključenih lica i da obezbijedi da je UAS u takvom stanju da se planirani let može sigurno završiti.
- (3) Ako izvodi operacije u posebnoj kategoriji pilot je dužan da postupa u skladu sa operativnom autorizacijom, odnosno operativnom izjavom.
- (4) Bliže uslove iz stava 1 ovog člana utvrđuje Agencija.

Izvođenje UAS operacija stranih operatora i pilota u Crnoj Gori

Član 98

- (1) Strani operator koji dolazi iz države članice Evropske unije ili iz treće države može da izvodi operacije UAS u Crnoj Gori u skladu sa ovim zakonom.
- (2) Dozvole, sertifikate, odobrenja, potvrde i druge upravne akte operatora i pilota UAS koji su izdati u državi članici Evropske unije priznaju se sa rokom važenja na koji su izdate.
- (3) Dozvole, sertifikate, odobrenja, potvrde i druge upravne akte operatora i pilota sistema bespilotnog vazduhoplova koji su izdati u trećoj državi pod istim uslovima koji važe i u Crnoj Gori priznaju se sa rokom važenja na koji su izdate.
- (4) Operatori i piloti UAS koji dolaze iz trećih država koji ne ispunjavaju uslove iz stava 3 ovog člana, mogu da vrše operacije u Crnoj Gori ako ispunjavaju uslove koji su propisani za određenu kategoriju operacija UAS u skladu sa ovim zakonom.
- (5) Za utvrđivanje ispunjenosti uslova za priznavanje dozvola, sertifikata, odobrenja, potvrda i drugih upravnih akata plaća se naknada koja je prihod Agencije.
- (6) Visinu naknade iz stava 5 ovog člana utvrđuje Agencija, uz saglasnost Ministarstva.
- (7) Bliže uslove i način priznavanja dozvola, sertifikata, odobrenja, potvrda i drugih upravnih akata iz st. 2 i 3 ovog člana utvrđuje Agencija.

Operacije u okviru vazduhoplovno-modelarskih klubova ili udruženja

Član 99

- (1) Za vršenje operacija UAS u okviru vazduhoplovno-modelarskih klubova ili udruženja potrebno je odobrenje koje na zahtjev vazduhoplovno-modelarskog kluba ili udruženja izdaje Agencija.
- (2) U odobrenju iz stava 1 ovog člana Agencija određuje uslove pod kojima mogu da se u okviru tog kluba, odnosno udruženja izvode operacije UAS.

- (3) Agencija može da izmijeni, suspenduje i ukine odobrenje iz stava 1 ovog člana ako utvrdi da nisu ispunjeni propisani uslovi.
- (4) Uslove za izvođenje operacija u okviru vazduhoplovno-modelarskih klubova ili udruženja i uslove za izdavanje, izmjenu, suspenziju i ukidanje odobrenja, kao sadržaj i obrazac zahtjeva iz stava 1 ovog člana utvrđuje Agencija.
- (5) Za izdavanje odobrenja iz stava 1 ovog člana plaća se naknada koja je prihod Agencije.
- (6) Visinu naknade iz stava 5 ovog člana utvrđuje Agencija, uz saglasnost Ministarstva.

Registracija operatora sistema bespilotnih vazduhoplova i sertifikovanih UAS

Član 100

- (1) Operator UAS može da bude fizičko ili pravno lice koje upisano u Registar operatora UAS i koje ispunjava uslove propisane ovim zakonom.
- (2) U Registar operatora UAS dužni su da se registruju:
 - UAS operatori koji su fizička lica sa prebivalištem u Crnoj Gori ili pravna lica sa sjedištem u Crnoj Gori; i
 - UAS operatori koji imaju prebivalište ili glavno mjesto poslovanja van država članica Evropske unije, a nijesu registrovani u nekoj od država članica Evropske unije ili nijesu registrovani u svojoj državi u skladu sa uslovima koji su isti kao uslovi propisani u Crnoj Gori.
- (3) Članovi vazduhoplovno modelarskog kluba ili udruženja mogu da se registruju u sistemima registracije lično, a može da ih, u njihovo ime, registruje vazduhoplovno modelarski klub ili udruženje čiji su član.
- (4) Registar operatora UAS vodi Agencija.
- (5) Registar UAS za čiji je projekat obavezna sertifikacija vodi Agencija.
- (6) Za registraciju operatora UAS plaća se naknada koja je prihod Agencije.
- (7) Visinu naknade iz stava 6 ovog člana utvrđuje Agencija, uz saglasnost Ministarstva.
- (8) Uslove za registraciju, obaveze operatora u pogledu registracije i period važenja registracije operatora UAS utvrđuje Agencija.

Zone sa ograničenjem letenja

Član 101

- (1) Odbor za vazdušni prostor zbog sigurnosti, bezbjednosti, privatnosti ili ekoloških razloga, utvrđuje UAS geografske zone u kojima su operacije dozvoljene, zabranjene ili ograničene.
- (2) Operacije UAS u UAS geografskim zonama vrše se samo uz odobrenje nadležnog organa ili pružaoca ATM/ANS usluga, u zavisnosti od UAS geografske zone.
- (3) Agencija je dužna da obezbijedi da se stave na raspolaganje u jedinstvenom digitalnom formatu informacije o UAS geografskim zonama koje su uspostavljene u vazdušnom prostoru Crne Gore, kao i da se redovno ažuriraju.

Projektovanje i proizvodnja UAS

Član 102

- (1) UAS moraju da budu u skladu sa tehničkim zahtjevima i pravilima i procedurama za plovidbenost, osim ako se radi o privatno izađenom sistemu ili o UAS koji se koristi samo za operacije u okviru vazduhoplovno-modelarskog kluba ili udruženja.
- (2) Tehničke zahtjeve za projektovanje i proizvodnju UAS koji su namijenjeni za korišćenje u Crnoj Gori, tehničke zahtjeve za projektovanje i proizvodnju dodataka za daljinsku identifikaciju, tipove UAS čije projektovanje, proizvodnja i održavanje podliježu sertifikaciji i pravila za isporuku UAS, kompleta pribora i dodataka za daljinsku identifikaciju na tržištu i njihovo kretanje na tržištu propisuje Ministarstvo, uz saglasnost organa državne uprave nadležan za infrastrukturu kvaliteta.

- (3) Operator UAS je dužan da u slučajevima predviđenim u propisu iz stava 2 ovog člana obezbijedi da UAS prati odgovarajuća izjava o usaglašenosti, uključujući upućivanje na odgovarajuću klasu i da je odgovarajuća identifikaciona oznaka klase pričvršćena za bespilotni vazduhoplov.

Pravila letenja za UAS koji se koriste u javnom interesu

Član 103

Pravila letenja za UAS koji se koriste u vojne, carinske ili policijske aktivnosti, aktivnosti traganja i spašavanja, protivpožarne aktivnosti, aktivnosti nadzora granice, aktivnosti obalne straže ili slične aktivnosti i usluge, koje u javnom interesu preduzima nadležni organ državne uprave ili se preduzimaju u njegovo ime, propisuju ti organi.

IX. AERODROMI

Uslovi za upotrebu aerodroma

Član 104

- (1) Aerodrom može da se koristi u vazdušnom saobraćaju ako ima:
- jedinstveni sertifikat aerodroma ili dva zasebna sertifikata, jedan koji se odnosi na aerodrom, a drugi na operatora aerodroma; ili
 - odobrenje za upotrebu aerodroma.
- (2) Aerodrom se u vazdušnom saobraćaju upotrebljava u skladu sa uslovima koji su sastavni dio sertifikata aerodroma ili odobrenja za upotrebu aerodroma.
- (3) Sertifikat i odobrenje iz stava 1 ovog člana izdaje Agencija na zahtjev operatora aerodroma na neodređeno vrijeme.

Sertifikat aerodroma

Član 105

- (1) Agencija izdaje sertifikat aerodroma iz člana 104 stav 1 alineja 1 ovog zakona za aerodrom koji je otvoren za javnu upotrebu i koristi se za pružanje usluga vazdušnog prevoza i, ako ima:
- 1) instrumentalnu poletno sletnu stazu sa kolovoznom konstrukcijom dužom od 800 metara ili
 - 2) isključivo služi za operacije instrumentalnog prilaska ili odlaska helikoptera.
- (2) Agencija izdaje sertifikat aerodroma operatoru aerodroma ako obezbijedi usklađenost sa sertifikacionom osnovom i nema karakteristike koje ga čine nesigurnim za operacije vazduhoplova.
- (3) Sertifikat aerodroma sadrži sertifikacionu osnovu za aerodrom, aerodromski priručnik i sve druge operativne uslove ili ograničenja.
- (4) Operator aerodroma i subjekti koji obavljaju aktivnosti na aerodromu dužni su da zaključe sporazume radi obezbijedivanja kontinuirane usklađenosti sa ovim zakonom.
- (5) Na predlog sporazuma iz stava 4 ovog člana saglasnost daje Agencija.
- (6) Subjekti iz stava 4 ovog člana mogu da budu: organi državne uprave, organi uprave, operatori vazduhoplova koji posjeduju objekte na aerodromu, pružaoci ATM/ANS usluga, pružaoci usluga zemaljskog opsluživanja, pružaoci usluga upravljanja platformom i drugi subjekti čije aktivnosti ili proizvodi mogu da utiču na sigurnost operacija.
- (7) Agencija može da izmijeni, ograniči, suspenduje ili ukine sertifikat aerodroma u skladu sa propisom iz stava 8 ovog člana.
- (8) Bliže uslove za sertifikaciju aerodroma, način i uslove za održavanje, izmjenu, ograničenje, suspenziju i ukidanje sertifikata aerodroma, obrazac sertifikata aerodroma, obrazac izjave o usaglašenosti operatora aerodroma i sadržinu aerodromskog priručnika utvrđuje Agencija.
- (9) Za utvrđivanje ispunjenosti uslova u cilju izdavanja sertifikata aerodroma i sprovođenje nadzora sa ciljem provjere kontinuirane ispunjenosti uslova plaća se naknada.
- (10) Sredstva od naknada iz stava 9 ovog člana prihod su Agencije.

(11) Visinu naknada iz stava 9 ovog člana utvrđuje Agencija, uz saglasnost Ministarstva.

Odobrenje za upotrebu aerodroma

Član 106

(1) Ako aerodrom ne ispunjava uslove za izdavanje sertifikata iz člana 104 stav 1 alineja 1 ovog zakona, Agencija može da mu izda odobrenje za upotrebu aerodroma za upotrebu aerodroma koji u toku trogodišnjeg ciklusa, u jednoj od godina, ne ostvari promet putnika veći od 10.000 ili ne ostvari više od 850 operacija povezanih sa prevozom tereta

(2) Agencija može da izmijeni, ograniči, suspenduje ili ukine odobrenje za upotrebu aerodroma u skladu sa propisom iz stava 6 ovog člana.

(3) Za utvrđivanje ispunjenosti uslova radi izdavanja odobrenja za upotrebu aerodroma plaća se naknada.

(4) Sredstva od naknade iz stava 3 ovog člana prihod su Agencije.

(5) Visinu naknada iz stava 4 ovog člana utvrđuje Agencija, uz saglasnost Ministarstva.

(6) Bliže uslove za izdavanje odobrenja za upotrebu aerodroma, dokumentaciju koja se prilaže prilikom podnošenja zahtjeva za izdavanje odobrenja za upotrebu aerodroma, izgled odobrenja za upotrebu aerodroma, sadržaj specifikacije, potreban nivo razvijenosti sistema upravljanja sigurnošću, način i uslove za održavanje, izmjenu, ograničenje, suspenziju i ukidanje odobrenja za upotrebu aerodroma i sadržaj uputstva za upotrebu aerodroma utvrđuje Agencija.

Obaveze operatora aerodroma

Član 107

(1) Operator aerodroma dužan je da obezbijedi da fizičke karakteristike aerodroma, opremljenost aerodroma vizuelnim sredstvima za navigaciju (oznake, svjetla, znaci, markeri), vazduhoplovne prepreke i sredstava za označavanje i osvjetljenje vazduhoplovnih prepreka i površina sa ograničenom upotrebom, električnih sistema, operativnih službi, opreme i instalacija aerodroma ispunjavaju uslove propisane ovim zakonom.

(2) Operator aerodroma je dužan da uspostavi sistem koji obezbjeđuje sigurno odvijanje operacija vazduhoplova na aerodromu u skladu sa ovim zakonom.

(3) Kriterijume i standarde za nesmetanu upotrebu operativnih površina, objekata, uređaja i opreme na aerodromu, kao i smjernice za uspostavljanje sistema koji obezbjeđuje sigurno odvijanje operacija vazduhoplova na aerodromu utvrđuje Agencija.

Prenos sertifikata aerodroma i odobrenja za upotrebu aerodroma

Član 108

(1) Operator aerodroma, koji je prenosilac sertifikata aerodroma ili odobrenja za upotrebu aerodroma podnosi Agenciji zahtjev za prenos važećeg sertifikata aerodroma ili odobrenja za upotrebu aerodroma.

(2) Agencija odobrava prenos sertifikata aerodroma i odobrenja za upotrebu aerodroma ako na osnovu izvršene provjere utvrdi da primalac sertifikata aerodroma ili odobrenja za upotrebu aerodroma, ispunjava uslove za izdavanje sertifikata aerodroma ili odobrenja za upotrebu aerodroma propisane ovim zakonom.

(3) Operator aerodroma koji je prenosilac sertifikata aerodroma ili odobrenja za upotrebu aerodroma zadržava svu odgovornost za korišćenje aerodroma, do izdavanja odobrenja Agencije iz stava 2 ovog člana.

(4) Za utvrđivanje ispunjenosti uslova za prenos sertifikata aerodroma ili odobrenja za upotrebu aerodroma plaća se naknada.

(5) Sredstva od naknada iz stava 4 ovog člana prihod su Agencije.

(6) Visinu naknade iz stava 4 ovog člana utvrđuje Agencija, uz saglasnost Ministarstva.

Projektovanje, izgradnja, rekonstrukcija i označavanje aerodroma

Član 109

- (1) Projektovanje, izgradnja, rekonstrukcija, osvetljenje i označavanje aerodroma, operativnih površina, objekata za prihvat i otpremu vazduhoplova, putnika, prtljaga, tereta i/ili pošte i drugih objekata koji omogućavaju ili mogu da utiču na sigurno odvijanje vazdušnog saobraćaja vrši se u skladu sa zakonom kojim se uređuje izgradnja objekata i uređenje prostora i ovim zakonom.
- (2) Na tehničku dokumentaciju za izgradnju, rekonstrukciju, osvetljenje i označavanje aerodroma, operativnih površina i drugih objekata iz stava 1 ovog člana saglasnost daje Agencija.
- (3) Za izdavanje saglasnosti iz stava 2 ovog člana plaća se naknada koja je prihod Agencije.
- (4) Visinu naknade iz stava 3 ovog člana utvrđuje Agencija, uz saglasnost Ministarstva.

Promjene

Član 110

- (1) Agencija odobrava bilo koju promjenu koja utiče na uslove pod kojima je izdat sertifikat aerodroma, njegovu sertifikacionu osnovu i opremu od značaja za sigurnost vazdušnog saobraćaja i/ili ona koja značajno utiče na elemente sistema upravljanja aerodromom.
- (2) Operator aerodroma uvodi planirane promjene nakon dobijanja odobrenja iz stava 1 ovog člana, u skladu sa rokom određenim u odobrenju iz stava 1 ovog člana.
- (3) Ako odobrena promjena iz stava 1 ovog člana zahtijeva izmjenu sertifikata aerodroma ili sastavnih dijelova sertifikata aerodroma, Agencija potrebnu izmjenu sprovodi po službenoj dužnosti.
- (4) Tokom sprovođenja promjene iz stava 1 ovog člana, operator aerodroma upravlja aerodromom pod uslovima izdatim ili prihvaćenim od strane Agencije.
- (5) Za promjene iz stava 1 ovog člana operator aerodroma mora, prije dobijanja odobrenja Agencije, da dobije saglasnost pružaoca ATM/ANS usluga, organa državne uprave nadležnog za poslove odbrane i organa državne uprave nadležnog za unutrašnje poslove, ukoliko promjena utiče na funkcije i/ili objekte u njihovoj nadležnosti.
- (6) O svim promjenama iz stava 1 ovog člana, a koje utiču na već objavljene podatke, operator aerodroma blagovremeno informiše nadležnog pružaoca ATM/ANS usluga kako bi promjena u trenutku stupanja na snagu bila objavljena na način uobičajen u vazdušnom saobraćaju.
- (7) Za promjene kod kojih se ne zahtijeva prethodno odobrenje Agencije, operator aerodroma je dužan da izradi posebnu proceduru za postupanje u takvim situacijama, koju dostavlja Agenciji na odobravanje.
- (8) Za izdavanje odobrenja iz stava 1 ovog člana plaća se naknada koja je prihod Agencije.
- (9) Visinu naknade iz stava 8 ovog člana utvrđuje Agencija, uz saglasnost Ministarstva.
- (10) Način, vrstu i postupak sprovođenja i uvođenja promjena utvrđuje Agencija.

Vazduhoplovne prepreke

Član 111

- (1) Agencija izdaje prethodnu saglasnost za izgradnju i postavljanje vazduhoplovnih prepreka koje mogu da utiču na sigurnost vazdušnog saobraćaja.
- (2) Vazduhoplovne prepreke iz stava 1 ovog člana se označavaju i/ili osvijetljavaju radi uočavanja danju, noću i u uslovima smanjene vidljivosti, u skladu sa propisom iz stava 7 ovog člana.
- (3) Oznake i svjetla za uočavanje vazduhoplovnih prepreka iz stava 1 ovog člana postavlja i održava:
 - 1) vlasnik vazduhoplovne prepreke, ako je vazduhoplovna prepreka izgrađena nakon izgradnje aerodroma ili ako se vazduhoplovna prepreka nalazi van područja aerodroma;
 - 2) operator aerodroma, ako je aerodrom izgrađen u blizini vazduhoplovne prepreke; i
 - 3) vlasnik vazduhoplovne prepreke, ako je vazduhoplovna prepreka pokretna.
- (4) Dimenzije i karakteristike površina za ograničenje postavljanja/izgradnje vazduhoplovnih prepreka, za aerodrom, izrađuje operator aerodroma, uz prethodnu saglasnost Agencije.

(5) Vegetacija koja prodire površine za ograničenje postavljanja/izgradnje vazduhoplovnih prepreka za koju Agencija utvrdi da ima negativan uticaj na sigurnost vazdušnog saobraćaja smatra se vazduhoplovnom preprekom i uklanja se u skladu sa propisima o zaštiti prirode.

(6) Troškove uklanjanja vazduhoplovne prepreke iz stava 5 ovog člana snosi operator aerodroma na čije operacije utiče.

(7) Dimenzije i karakteristike površina za ograničenje postavljanja/izgradnje vazduhoplovnih prepreka, uslove i način izgradnje, postavljanja, osvetljenja, označavanja i održavanja vazduhoplovnih prepreka unutar i van površina za ograničenje postavljanja/izgradnje vazduhoplovnih prepreka i metod provjere postojanja vazduhoplovnih prepreka unutar i van površina za ograničenje postavljanja/izgradnje vazduhoplovnih prepreka utvrđuje Agencija.

Područja u kojima je zabranjena ili ograničena upotreba izvora laserskih zračenja i postavljanja reflektujućih površina

Član 112

(1) Zabranjeno je usmjeravanje laserskih zraka prema vazduhoplovu na način kojim može da se ugrozi sigurnost vazduhoplova, izazove oštećenje vazduhoplova ili izazovu povrede posade i putnika u vazduhoplovu.

(2) Zabranjeno je usmjeravanje laserskih zraka prema objektima pružaoca ATM/ANS usluga i vazduhoplovnom osoblju koje obavlja poslove kontrole letenja, na način koji može da ometa ili zaslijepi vazduhoplovno osoblje koje obavlja poslove kontrole letenja.

(3) Agencija, u skladu sa propisom iz stava 6 ovog člana, uspostavlja u okolini aerodroma područja letenja u kojima je ograničena upotreba izvora laserskih zračenja zbog mogućih negativnih efekata na sigurnost vazdušnog saobraćaja.

(4) Zabrana upotrebe izvora laserskih zračenja iz st. 1 i 2 ovog člana ne primjenjuje se na izvore laserskih zračenja koja koriste nadležna tijela na način koji ne ugrožava sigurnost vazdušnog saobraćaja.

(5) Solarni paneli ili reflektujuće površine, koje mogu da prouzrokuju zaslijepljivanje pilota vazduhoplova u zaštitnim zonama oko aerodroma, postavljaju, odnosno izgrađuju se na osnovu saglasnosti Agencije na dostavljenu procjenu uticaja takvih objekata na sigurnost vazdušnog saobraćaja.

(6) Uslove i karakteristike za određivanje područja letenja u kojima je ograničena upotreba izvora laserskih zračenja iz stava 3 ovog člana i bliže uslove za postavljanje/izgradnju solarnih panela ili reflektujućih površina iz stava 5 ovog člana utvrđuje Agencija.

Održavanje aerodroma

Član 113

(1) Operator aerodroma dužan je da uspostavi program održavanja operativnih površina, objekata, instalacija, uređaja, opreme i sistema na aerodromu, odnosno da preduzme sve mjere potrebne za sigurno izvođenje operacija vazduhoplova i prihvat i otpremu vazduhoplova, putnika, prtljaga, tereta i/ili pošte.

(2) Osoblje koje obavlja poslove održavanja i pregleda operativnih površina, objekata, instalacija, uređaja i opreme na aerodromu iz stava 1 ovog člana mora da bude kvalifikovano i obučeno u skladu sa programom obuke operatora aerodroma.

(3) Način održavanja i pregleda operativnih površina, objekata, instalacija, uređaja, opreme i sistema na aerodromima i bliže uslove iz stava 2 ovog člana utvrđuje Agencija.

Upravljanje platformom

Član 114

(1) Operator aerodroma za koji se sprovodi postupak sertifikacije dužan je da uspostavi pružanje usluga upravljanja platformom i kontrolu kretanja vazduhoplova i vozila na platformi aerodroma.

- (2) Operator aerodroma kojem se izdaje odobrenje za upotrebu aerodroma dužan je da uspostavi kontrolu kretanja vazduhoplova i vozila na platformi aerodroma.
- (3) Uslugu upravljanja platformom može da pruža sertifikovani operator aerodroma ili drugo fizičko ili pravno lice koje posjeduje izjavu prihvaćenu od strane Agencije, uz prethodnu saglasnost operatora aerodroma.
- (4) Pravno ili fizičko lice iz stava 3 ovog člana koje pruža uslugu upravljanja platformom mora da ispunjava uslove propisane za sistem upravljanja, raspolaganje odgovornim i stručnim osobljem, operativni priručnik i druge uslove od značaja za sigurnost vazdušnog saobraćaja.
- (5) Bliže uslove i sadržinu priručnika iz stava 4 ovog člana, sadržaj izjave pružaoca usluga upravljanja platformom, uslove za kontinuirano važenje izjave pružaoca usluga upravljanja platformom i postupak promjene podataka u izjavi pružaoca usluga upravljanja platformom utvrđuje Agencija.

Smanjenje opasnosti od prisustva ptica i drugih životinja

Član 115

- (1) Operator aerodroma koji posjeduje sertifikat aerodroma dužan je da donese program upravljanja rizicima od prisustva ptica i drugih životinja.
- (2) Operator aerodroma koji posjeduje odobrenje za upotrebu aerodroma dužan je da preduzima mjere i postupke kako bi se rizik od sudara vazduhoplova sa pticama i drugim životinjama umanjio na najmanju moguću mjeru.
- (3) Operator aerodroma dužan je da preduzima mjere za uklanjanje ili sprečavanje nastajanja odlagališta otpada (deponija), površina i drugih sadržaja koji mogu da privuku ptice i druge životinje na aerodrom ili njegovu okolinu.
- (4) Operator aerodroma procjenjuje opasnost od prisustva ptica i drugih životinja na aerodromu i u okolini aerodroma.
- (5) Operator aerodroma obavještava organ državne uprave nadležan za poslove ekologije, jedinicu lokalnu samouprave i Agenciju o pokazateljima procjene iz stava 4 ovog člana i uslovima koji bi mogli da prouzrokuju opasnost od ptica i drugih životinja.
- (6) Sadržaj programa iz stava 1 ovog člana, mjere iz stava 2 ovog člana način na koji se vrši procjena iz stava 4 ovog člana utvrđuje Agencija.

Spasilačko-vatrogasna usluga i plan za vanredne situacije

Član 116

- (1) Operator aerodroma dužan je da na aerodromu uspostavi spasilačko-vatrogasnu uslugu i da donese, primjenjuje i redovno provjerava odgovarajući plan za vanredne situacije.
- (2) Poslove spasilačko-vatrogasne usluge operator aerodroma može da povjeri drugom pravnom ili fizičkom licu koje ispunjava uslove propisane ovim zakonom.
- (3) Osoblje koje obavlja spasilačko-vatrogasne poslove mora da bude kvalifikovano i obučeno u skladu sa programom obuke koji donosi operator aerodroma.
- (4) Način utvrđivanja vatrogasne kategorije aerodroma, uslove koje mora da ispunjava spasilačko-vatrogasna usluga na aerodromu i postupanje u slučaju vanrednih situacija utvrđuje Agencija.

Pružanje usluge hitne ili medicinske pomoći

Član 117

- (1) Operator aerodroma koji posjeduje sertifikat aerodroma ili odobrenje za upotrebu aerodroma dužan je da na aerodromu uspostavi medicinsku uslugu radi pružanja hitne ili medicinske pomoći.
- (2) Poslove medicinske usluge na aerodromu operator aerodroma može da povjeri drugom pravnom ili fizičkom licu, koje ispunjava uslove utvrđene propisom iz stava 4 ovog člana.
- (3) Osoblje koje obavlja poslove pružanja hitne ili medicinske pomoći mora da bude kvalifikovano i obučeno u skladu sa programom obuke koji donosi operator aerodroma.

(4) Uslove za uspostavljanje medicinske usluge na aerodromu iz stava 1 ovog člana i uslove koje treba da ispunjava osoblje medicinske usluge na aerodromu utvrđuje Agencija.

Usluge zemaljskog opsluživanja

Član 118

- (1) Na aerodromu koji se koristi za komercijalni vazdušni saobraćaj operator aerodroma dužan je da obezbijedi pružanje usluga zemaljskog opsluživanja.
- (2) Usluge zemaljskog opsluživanja su:
 - 1) administrativne usluge i nadzor;
 - 2) prihvata i otprema putnika;
 - 3) prihvata i otprema prtljaga;
 - 4) prihvata i otprema tereta i pošte;
 - 5) prihvata i otprema vazduhoplova;
 - 6) opsluživanje vazduhoplova;
 - 7) snabdijevanje vazduhoplova gorivom i mazivom;
 - 8) održavanje vazduhoplova;
 - 9) priprema leta i usluge posade;
 - 10) prevoz na aerodromu;
 - 11) snabdijevanje vazduhoplova hranom i pićem.
- (3) Pružanje usluga iz stava 2 ovog člana operator aerodroma može da obezbijedi i angažovanjem drugih pravnih ili fizičkih lica koja ispunjavaju uslove utvrđene ovim zakonom, na osnovu javnog poziva.
- (4) Osoblje koje obavlja poslove pružanja usluga zemaljskog opsluživanja iz stava 2 ovog člana mora da ispunjava uslove u pogledu stručne osposobljenosti i druge uslove.
- (5) Bliže određivanje usluga zemaljskog opsluživanja iz stava 2 ovog člana propisuje Ministarstvo.
- (6) Bliže uslove iz stava 4 ovog člana utvrđuje Agencija.

Dozvola za pružanje usluga zemaljskog opsluživanja

Član 119

- (1) Usluge zemaljskog opsluživanja može da pruža operator aerodroma ili pravno ili fizičko lice koje ima dozvolu za pružanje usluga zemaljskog opsluživanja.
- (2) Dozvolu za pružanje usluga zemaljskog opsluživanja izdaje Agencija na period do 7 godina.
- (3) Vazdušni prevoznik odlučuje sa kojim pružaocem usluga zemaljskog opsluživanja će da zaključi ugovor o pružanju usluga zemaljskog opsluživanja.
- (4) Vazdušni prevoznik može za sopstvene potrebe da obavlja jednu ili više usluga zemaljskog opsluživanja (u daljem tekstu: samoopsluživanje), na osnovu dozvole koju izdaje Agencija na period do 7 godina.
- (5) Agencija može da izmijeni, ograniči, suspenduje ili ukine dozvolu za pružanje usluga zemaljskog opsluživanja i dozvolu za samoopsluživanje u skladu sa propisom iz stava 10 ovog člana.
- (6) Pružalac usluga zemaljskog opsluživanja dužan je da uspostavi sistem upravljanja, da djeluje u skladu sa dozvolom iz stava 1 ovog člana, aerodromskim priručnikom operatora aerodroma na kojem pruža usluge, operativnim procedurama operatora vazduhoplova kojem pruža uslugu zemaljskog opsluživanja i procedurama sopstvenog priručnika za pružanje usluga zemaljskog opsluživanja, da uspostavi procedure kako bi omogućio sigurno pružanje usluga zemaljskog opsluživanja, da angažuje kompetentno i na odgovarajući način obučeno osoblje i da uspostavi programe održavanja za opremu koju koristi prilikom pružanja usluga zemaljskog opsluživanja i druge uslove.
- (7) Pružalac usluga zemaljskog opsluživanja ili samoopsluživanja dužan je da sa operatorom aerodroma zaključi sporazum prije početka pružanja usluga.

(8) Pravno lice koje pruža usluge zemaljskog opsluživanja mora da bude registrovano u Crnoj Gori ili da ima registrovano predstavništvo u Crnoj Gori u skladu sa zakonom.

(8) Za utvrđivanje ispunjenosti uslova radi izdavanja dozvole iz st. 1 i 4 ovog člana i sprovođenje nadzora sa ciljem provjere kontinuirane ispunjenosti uslova plaća se naknada koja je prihod Agencije.

(9) Visinu naknade iz stava 8 ovog člana utvrđuje Agencija, uz saglasnost Ministarstva.

(10) Način pružanja usluga zemaljskog opsluživanja koje se pružaju na aerodromu koji se koristi za komercijalni vazdušni saobraćaj, uslovi pod kojima se izdaje, mijenja, ograničava, suspenduje ili ukida dozvola za pružanje usluga zemaljskog opsluživanja i dozvola za samoopsluživanje, i dozvola za samoopsluživanje i obrazac dozvole za pružanje usluga zemaljskog opsluživanja i dozvole za samoopsluživanje utvrđuje Agencija.

Slobodan pristup tržištu

Član 120

(1) Slobodan pristup tržištu ostvaraju i drugi pružaoci usluga zemaljskog opsluživanja u skladu sa propisanim kriterijumima za slobodan pristup tržištu pružanja usluga zemaljskog opsluživanja.

(2) Vlada može, na predlog Ministarstva, uz pribavljeno mišljenje operatora aerodroma, da ograniči broj pružalaca usluga zemaljskog opsluživanja i samoopsluživanja ako to zahtijevaju razlozi koji se odnose na sigurnost izvođenja operacija, mogućnosti i kapacitet aerodroma, stepen iskorišćenosti površine aerodroma, vrstu operacija i broj operacija.

(3) Vlada može, na predlog Ministarstva, u skladu sa propisima za sprovođenje ovog zakona, da ograniči broj pružalaca usluga zemaljskog opsluživanja u odnosu na obim putničkog ili teretnog saobraćaja na godišnjem nivou.

(4) U slučajevima iz st. 2 i 3 ovog člana, pružaocem usluga, na osnovu javnog poziva, bira operator aerodroma.

(5) Izuzetno od stava 4 ovog člana, u slučajevima kada operator aerodroma pruža uslugu zemaljskog opsluživanja, a ima direktnu ili indirektnu kontrolu nad bilo kojim pružaocem usluga ili vlasnički udio u takvom pružaocu usluga, izbor pružaoca usluga sprovodi Ministarstvo, na osnovu javnog poziva.

(6) Nezadovoljna strana u postupku iz stava 4 ovog člana ima pravo na žalbu Ministarstvu, u roku od 15 dana od dana prijema odluke o izboru pružaoca usluga zemaljskog opsluživanja.

(7) Nezadovoljna strana u postupku iz stava 5 ovog člana ima pravo na pokretanje upravnog spora.

(8) Bliže uslove i kriterijume za slobodan pristup tržištu pružanja usluga zemaljskog opsluživanja, usluge zemaljskog opsluživanja kod kojih može da se ograniči broj pružalaca usluga, usluge zemaljskog opsluživanja koje mogu da se izuzmu od samoopsluživanja, uslove pod kojima može da se ograniči broj pružalaca usluga, mjerila i postupak izbora pružalaca usluga i uslove pod kojima se ograničava broj vazdušnih prevoznika koji imaju pravo na samoopsluživanje propisuje Vlada.

Podjela aerodroma

Član 121

(1) Aerodromi mogu da budu civilni i vojni.

(2) Civilni aerodrom je aerodrom koji se koristi za civilni vazdušni saobraćaj i kojim upravlja operator aerodroma.

(3) Vojni aerodrom je aerodrom koji se koristi za vojni vazdušni saobraćaj i kojim upravlja organ državne uprave nadležan za poslove odbrane.

Upotreba vojnog aerodroma ili dijela vojnog aerodroma za civilni vazdušni saobraćaj

Član 122

(1) Vojni aerodrom ili dio vojnog aerodroma može da se upotrebljava za obavljanje civilnog vazdušnog saobraćaja, pod uslovima i na način utvrđen ovim zakonom i ugovorom koji zaključuju organ državne uprave nadležan za poslove odbrane i operator civilnog aerodroma.

(2) Na predlog ugovora iz stava 1 ovog člana saglasnost daju Ministarstvo i Agencija.

(3) Ugovorom iz stava 1 ovog člana utvrđuju se poletno-sletne staze i rulne staze, platforme, uređaji i drugi djelovi vojnog aerodroma koji mogu da se upotrebljavaju za potrebe civilnog vazdušnog saobraćaja, način upotrebe i uslovi održavanja vojnog aerodroma ili njegovih pojedinih djelova, uređaja ili sredstava, kao i međusobna prava i obaveze ugovornih strana, a posebno postupci saradnje i koordinacije aktivnosti u slučajevima od uticaja na sigurnost i bezbjednost vazdušnog saobraćaja.

(4) Vojni aerodrom ili dio vojnog aerodroma operator vazduhoplova može da upotrebljava za pojedinačne civilne letove samo na osnovu odobrenja organa državne uprave nadležnog za poslove odbrane.

Upotreba civilnog aerodroma ili dijela civilnog aerodroma za vojni vazdušni saobraćaj

Član 123

(1) Civilni aerodrom ili dio civilnog aerodroma može da se upotrebljava za potrebe vojnog vazdušnog saobraćaja, pod uslovima i na način utvrđen ugovorom koji zaključuju operator civilnog aerodroma i organ državne uprave nadležan za poslove odbrane.

(2) Na predlog ugovora iz stava 1 ovog člana saglasnost daju Ministarstvo i Agencija.

(3) Ugovorom iz stava 1 ovog člana utvrđuju se poletno-sletne staze i rulne staze, platforme, uređaji i drugi djelovi civilnog aerodroma koji mogu da se upotrebljavaju za potrebe vojnog vazdušnog saobraćaja, način upotrebe i uslovi održavanja civilnog aerodroma ili njegovih pojedinih djelova, uređaja ili sredstava, kao i međusobna prava i obaveze ugovornih strana, a posebno postupci saradnje i koordinacije aktivnosti u slučajevima od uticaja na sigurnost i bezbjednost vazdušnog saobraćaja.

Proširenje i ograničenje kapaciteta aerodroma

Član 124

(1) Operator aerodroma odlučuje o proširenju, odnosno ograničenju kapaciteta aerodroma, u dogovoru sa vazdušnim prevoznicima koji koriste usluge aerodroma i pružaocem ATM/ANS usluga.

(2) Način proširenja, odnosno ograničenja kapaciteta aerodroma, usaglašavanje redova letenja i dodjele aerodromskih slotova utvrđuje Agencija.

Vrijeme otvorenosti aerodroma

Član 125

(1) Vrijeme otvorenosti civilnog aerodroma je period u kojem aerodrom, u zavisnosti od frekvencije saobraćaja i uslova na aerodromu, mora da bude otvoren za vazdušni saobraćaj.

(2) Vazduhoplov može da sleti i poleti i izvan vremena otvorenosti civilnog aerodroma samo uz prethodnu saglasnost operatora aerodroma.

(3) Saglasnost iz stava 2 ovog člana nije potrebna za slijetanje i polijetanje vazduhoplova iz člana 22 stav 2 tač. 2, 3, 4, 5 i 7 ovog zakona.

(4) Vrijeme otvorenosti civilnog aerodroma određuje Ministarstvo, na predlog operatora aerodroma i objavljuje se na način uobičajen u vazdušnom saobraćaju.

Obaveza obavljanja usluge od javnog interesa za operatora aerodroma

Član 126

Ako operator aerodroma nema komercijalnog interesa za obavljanje usluga zemaljskog opsluživanja izvan vremena otvorenosti aerodroma, Vlada može uslijed postojanja javnog interesa da naloži operatoru aerodroma obavezu obavljanja usluge od javnog interesa.

Aerodromske naknade

Član 127

- (1) Operator aerodroma ima pravo na naknadu za:
 - 1) prihvatanje i otpremu vazduhoplova, putnika, prtljaga, tereta i/ili pošte;
 - 2) opsluživanja putnika i vazduhoplova;
 - 3) korišćenje aerodromske infrastrukture;
 - 4) slijetanje i parkiranje vazduhoplova;
 - 5) usluge osvetljavanja manevarskih površina u uslovima smanjene vidljivosti;
 - 6) usluge zemaljske administracije i nadzora; i
 - 7) ostale aerodromske usluge.
- (2) Visinu aerodromskih naknada, u zavisnosti od nivoa kvaliteta pružene usluge, utvrđuje operator aerodroma na nediskriminatornoj osnovi, uz prethodnu saglasnost Ministarstva.
- (3) Visinu naknade za pojedinu uslugu utvrđuje operator aerodroma na osnovu stvarnih troškova.
- (4) Aerodromska naknada se ne plaća za:
 - 1) vazduhoplove koji su uključeni u operacije traganja i spašavanja;
 - 2) vazduhoplove koji se koriste za humanitarnu pomoć u slučaju prirodnih nepogoda ili stanja nužde;
 - 3) vazduhoplove u nevolji; i
 - 4) državne vazduhoplove i strane državne vazduhoplove uz uslov reciprociteta.
- (5) O iznosu aerodromske naknade za pojedine usluge operator aerodroma dužan je da obavijesti korisnike usluga i pružaoca ATM/ANS usluga, najkasnije 60 dana prije roka određenog za plaćanje naknade za te usluge.
- (6) Operator aerodroma dužan je da jednom godišnje, dostavi Ministarstvu i Agenciji informacije o naplati naknada iz stava 2 ovog člana.
- (7) Kriterijume i metodologiju za utvrđivanje visine aerodromskih naknada i bliže određivanje usluga iz stava 1 ovog člana propisuje Ministarstvo.

Registar aerodroma

Član 128

- (1) Registar aerodroma vodi Agencija.
- (2) Registar iz stava 1 ovog člana je javna knjiga.
- (3) Registar aerodroma sadrži podatke o: namjeni i kategoriji aerodroma, nazivu i sjedištu vlasnika i operatora aerodroma i druge podatke.
- (4) Bližu sadržinu i način vođenja Registra aerodroma utvrđuje Agencija.

Oprema od značaja za sigurnost vazdušnog saobraćaja

Član 129

- (1) Organizacije, odnosno pravna ili fizička lica koja su uključena u projektovanje, proizvodnju i održavanje opreme od značaja za sigurnost vazdušnog saobraćaja, koja se koristi ili je namijenjena za upotrebu na aerodromima, dužni su da:
 - 1) daju izjavu da je takva oprema usaglašena sa međunarodnim propisima i standardima; ili
 - 2) posjeduju sertifikat za tu opremu.
- (2) Bliže uslove za sertifikaciju opreme od značaja za sigurnost vazdušnog saobraćaja, izmjenu, ograničenje, suspenziju i ukidanje sertifikata za opremu od značaja za sigurnost vazdušnog saobraćaja, kao i obrazac izjave o usaglašenosti utvrđuje Agencija.

X. ATM/ANS USLUGE I FUNKCIJE

Pružanje ATM/ANS usluga i funkcija

Član 130

- (1) ATM/ANS usluge i funkcije pruža pravno lice ili dio stranog društva radi sigurnog, nesmetanog i redovnog odvijanja vazdušnog saobraćaja, pod uslovima i na način utvrđen ovim zakonom.
- (2) ATM/ANS obuhvata sljedeće usluge i funkcije:
 - 1) upravljanje vazdušnim prostorom;
 - 2) upravljanje protokom vazdušnog saobraćaja;
 - 3) usluge projektovanja procedura za letenje;
 - 4) usluge u vazdušnom saobraćaju:
 - usluge kontrole letenja (oblasna, prilazna i aerodromska),
 - usluge letnog informisanja (aerodromsko i na ruti),
 - savjetodavne usluge u vazdušnom saobraćaju i
 - usluge uzbunjivanja.
 - 5) usluge komunikacije, navigacije i nadzora;
 - 6) usluge vazduhoplovne meteorologije;
 - 7) usluge vazduhoplovnog informisanja; i
 - 8) usluge podataka u vazdušnom saobraćaju.
- (3) Pružanje ATM/ANS usluga i funkcija za potrebe Vojske Crne Gore obavlja se pod uslovima, na način i u obimu utvrđenom posebnim ugovorom zaključenim između organa državne uprave nadležnog za poslove odbrane i pružaoca ATM/ANS usluga, uz saglasnost Vlade.
- (4) Pružalac ATM/ANS usluga usklađuje svoje računovodstvo sa međunarodnim računovodstvenim standardima i predmet je redovne nezavisne revizije, koju angažuje uz saglasnost Agencije.
- (5) Način pružanja usluga i funkcija iz stava 2 ovog člana utvrđuje Agencija.

ATM mrežne funkcije

Član 131

- (1) ATM mrežne funkcije su:
 - projektovanje i upotreba struktura vazdušnog prostora u Evropskoj uniji s ciljem pružanja potrebnog nivoa sigurnosti, kapaciteta, fleksibilnosti, reaktivnosti i zaštite životne sredine, uzimajući u obzir bezbjednosne i odbrambene potrebe i ne dovodeći u pitanje odgovornosti država članica u pogledu ruta i struktura vazdušnog prostora za vazdušni prostor pod njihovom nadležnošću;
 - upravljanje protokom vazdušnog saobraćaja (ATFM);
 - koordinacija ograničenih resursa unutar vazduhoplovnih frekvencijskih opsega koji se upotrebljavaju u opštem vazdušnom saobraćaju, posebno radio frekvencija, kao i koordinacija kodova radarskih transpondera;
 - olakšavanje delegiranja pružanja usluga u vazdušnom saobraćaju saradnjom sa pružaocima usluga u vazdušnom saobraćaju i nadležnim organima;
 - obezbjeđenje kapaciteta kontrole letenja u mreži u skladu sa obavezama utvrđenima u mrežnom operativnom planu, u cilju ispunjavanja zahtjeva u pogledu operativne efikasnosti mreže i lokalnih referentnih vrijednosti;
 - upravljanje krizama na mreži;
 - pripisivanje ATFM kašnjenja;
 - upravljanje planiranjem, praćenjem i koordinacijom sprovedbenih aktivnosti uvođenja infrastrukture u evropsku ATM mrežu, u skladu s Evropskim ATM Master planom, uzimajući u obzir operativne potrebe i povezane operativne procedure;
- praćenje funkcionisanja infrastrukture evropske ATM mreže.

- (2) Agencija i svi relevantni operativni učesnici izvršavaju mrežne funkcije uz doprinos menadžera mreže u skladu sa međunarodnim ugovorima i propisima Agencije.
- (3) Pravila za sprovođenje ATM mrežnih funkcija i pravila za upravljanje kriznim situacijama utvrđuje Agencija.

Područje letnih informacija

Član 132

- (1) Područje letnih informacija utvrđuje se radi pružanja usluga letnih informacija i obavljanja uzbuñivanja.
- (2) Područje letnih informacija obuhvata crnogorski vazdušni prostor, a može da se prostire i izvan crnogorskog vazdušnog prostora, do granica utvrđenih zaključenim međunarodnim ugovorima, u kom slučaju se naziva u skladu sa relevantnim odredbama ICAO standarda i preporučene prakse.
- (3) Radi pružanja ATM/ANS usluga, crnogorski vazdušni prostor ili njegov dio može da bude integrisan u jedan ili više funkcionalnih blokova vazdušnog prostora, u skladu sa zaključenim međunarodnim ugovorima.
- (4) Uređenje i strukturu područja letnih informacija Crne Gore utvrđuje Ministarstvo, uz saglasnost organa državne uprave nadležnog za poslove odbrane.
- (5) Akt o utvrđivanju područja letnih informacija iz stava 4 ovog člana Ministarstvo dostavlja ICAO-u, radi sprovođenja postupaka koji su utvrđeni ICAO standardima i preporučenom praksom.

Upravljanje vazdušnim prostorom

Član 133

- (1) Upravljanje vazdušnim prostorom podrazumijeva sprovođenje skupa aktivnosti koje imaju za cilj maksimalno korišćenje raspoloživog vazdušnog prostora uvažavajući potrebe različitih korisnika, i to: organizaciju vazdušnog prostora, primjenu fleksibilne upotrebe vazdušnog prostora, utvrđivanje struktura vazdušnog prostora i druge aktivnosti koje su u vezi sa upravljanjem vazdušnim prostorom.
- (2) Upravljanje vazdušnim prostorom sprovodi se u skladu sa ovim zakonom i zaključenim međunarodnim ugovorima.
- (3) Primjena fleksibilne upotrebe vazdušnog prostora sastoji se od aktivnosti koje se po nivou detaljnosti razvrstavaju na jedan od tri nivoa, i to:
 - 1) strateško upravljanje vazdušnim prostorom (nivo 1);
 - 2) pretaktičko upravljanje vazdušnim prostorom (nivo 2); i
 - 3) taktičko upravljanje vazdušnim prostorom (nivo 3).
- (4) Strateško upravljanje vazdušnim prostorom (nivo 1) vrši Odbor za vazdušni prostor kojeg osniva Vlada.
- (5) Odbor za vazdušni prostor:
 - 1) predlaže Vladi Politiku i način upravljanja vazdušnim prostorom;
 - 2) periodično preispituje strukture vazdušnog prostora i donosi odluke o utvrđivanju, izmjenama i/ili upotrebi struktura vazdušnog prostora izuzev područja letnih informacija;
 - 3) utvrđuje prioritete i principe za raspodjelu vazdušnog prostora i druge akte neophodne za strateško upravljanje vazdušnim prostorom;
 - 4) obavlja i druge poslove u skladu sa Politikom i načinom upravljanja vazdušnim prostorom; i
 - 5) izrađuje godišnji izvještaj o primjeni koncepta fleksibilne upotrebe vazdušnog prostora.
 - 6) dostavlja Vladi godišnji izvještaj o radu, do 31. marta tekuće za prethodnu godinu.

- (6) Politiku i način upravljanja vazдушnim prostorom iz stava 5 tačka 1 ovog člana propisuje Vlada.
- (7) Vrste struktura vazdušnog prostora iz stava 5 tačka 2 ovog člana utvrđuje Agencija, uz saglasnost Ministarstva i organa državne uprave nadležnog za poslove odbrane.
- (8) Strukture vazdušnog prostora objavljuje pružalac ATM/ANS usluga na način uobičajen u vazдушnom saobraćaju.
- (9) Članovi Odbora za vazdušni prostor imenuju se iz reda predstavnika Ministarstva, organa državne uprave nadležnog za poslove odbrane, Agencije i pružaoca ATM/ANS usluga.
- (10) Administrativne poslove za potrebe Odbora za vazdušni prostor obavlja sekretar.
- (11) Bliži sastav, mandat i druga pitanja od značaja za rad Odbora za vazdušni prostor propisuje Vlada aktom o osnivanju.
- (12) Članovi i sekretar Odbora za vazdušni prostor za svoj rad imaju pravo na naknadu koju utvrđuje Vlada.
- (13) Pretaktičko upravljanje vazдушnim prostorom koji je u nadležnosti Crne Gore (nivo 2) vrši Jedinica za upravljanje vazдушnim prostorom koju je dužan da organizuje pružalac ATM/ANS usluga.
- (14) U radu Jedinice za upravljanje vazдушnim prostorom iz stava 13 ovog člana, pored predstavnika pružaoca ATM/ANS usluga, učestvuju i predstavnici organa državne uprave nadležnog za poslove odbrane.
- (15) Taktičko upravljanje vazдушnim prostorom (nivo 3) vrši se u stvarnom vremenu kroz saradnju pružaoca ATM/ANS usluga i organa državne uprave nadležnog za poslove odbrane, uspostavljanjem postupaka civilno-vojne saradnje i obezbjeđivanjem komunikacionih sistema za međusobnu razmjenu podataka radi aktivacije, deaktivacije i realokacije vazdušnog prostora, koji je dodijelila jedinica iz stava 13 ovog člana na pretaktičkom nivou.
- (16) Crnogorski vazdušni prostor klasifikuje se u skladu sa međunarodnim standardima ICAO-a.
- (17) U slučajevima značajnih operativnih poteškoća zbog ugrožavanja zaštite bitnih interesa bezbjednosne ili odbrambene politike, Ministarstvo može da suspenduje primjenu fleksibilne upotrebe vazdušnog prostora.
- (18) Suspendaciju iz stava 17 ovog člana ukida Ministarstvo kada utvrdi da su operativne poteškoće prestale.
- (19) Uslove korišćenja i način određivanja klasa vazdušnog prostora iz stava 16 ovog člana utvrđuje Agencija, uz saglasnost Ministarstva.

Upravljanje protokom vazdušnog saobraćaja

Član 134

- (1) Upravljanje protokom vazdušnog saobraćaja je usluga uspostavljena radi podrške odvijanju sigurnog, redovnog i ekspeditivnog protoka vazdušnog saobraćaja, putem obezbjeđivanja optimalnog korišćenja kapaciteta kontrole letenja tako da je obim saobraćaja prilagođen kapacitetima koje je objavio pružalac ATM/ANS usluga.
- (2) U procesu upravljanja protokom vazdušnog saobraćaja, pored pružaoca ATM/ANS usluga, učestvuju i: operatori vazduhoplova, tijela uključena u upravljanje vazдушnim prostorom, operatori aerodroma, lokalna jedinica za upravljanje protokom vazdušnog saobraćaja, kao i drugi subjekti određeni propisom iz člana 130 stav 5 ovog zakona.
- (3) Učesnici iz stava 2 ovog člana dužni su da planiraju, koordiniraju i obavljaju aktivnosti u procesu upravljanja protokom vazdušnog saobraćaja i upravljanja kapacitetom, u skladu sa propisom iz člana 130 stav 5 ovog zakona.

Usluga projektovanja procedura za letenje

Član 135

- (1) Procedura za letenje je skup unaprijed utvrđenih letačkih manevara čija je svrha da ih pilot prati, a objavljeni su u elektronskom, štampanom i/ili digitalnom obliku.

- (2) Procedura za letenje se leti ili u skladu sa pravilima instrumentalnog letenja (IFR) ili u skladu sa pravilima vizuelnog letenja (VFR).
- (3) Usluga projektovanja procedura za letenje je usluga koja obuhvata projektovanje, dokumentovanje, validaciju, održavanje i periodične provjere procedura za letenje neophodne za sigurno, redovno i efikasno odvijanje vazdušne plovidbe.
- (4) Agencija odobrava nove procedure za letenje i izmjene procedura za letenje prije njihovog uvođenja i upotrebe.
- (5) Agencija može da izmijeni i ukine odobrenje iz stava 4 ovog člana.
- (6) Za utvrđivanje ispunjenosti uslova u cilju izdavanja odobrenja iz stava 4 ovog člana plaća se naknada, koja je prihod Agencije.
- (7) Visinu naknade iz stava 6 ovog člana utvrđuje Agencija, uz saglasnost Ministarstva.
- (8) Uslove i način korišćenja vazdušnog prostora i operativnih procedura u vezi sa navigacijom zasnovanoj na navigacionim performansama, kao i uslove za odobravanje, izmjenu i ukidanje procedura za letenje utvrđuje Agencija.

Usluge u vazdušnom saobraćaju

Član 136

- (1) Usluge u vazdušnom saobraćaju zasnivaju se na podacima koji su tačni, potpuni i aktuelni.
- (2) Usluge iz stava 1 pružaju se na dovoljno precizan, potpun, aktuelan i nedvosmislen način.
- (3) Automatizovana sredstva i sistemi koji se koriste za pružanje informacija ili savjeta korisnicima moraju da budu pravilno projektovani, proizvedeni i održavani, kako bi odgovarali svojoj predviđenoj namjeni i obezbjeđivali visok nivo sigurnosti.
- (4) Komunikacija između službi za pružanje ATM/ANS usluga i vazduhoplova, kao i između nadležnih jedinica tih službi, mora biti blagovremena, jasna, tačna i nedvosmislena, zaštićena od ometanja i opšte razumljiva i, ako je primjenjivo, priznata od svih uključenih aktera.
- (5) Usluge kontrole letenja obuhvataju niz radnji i postupaka koje obavlja pružalac ATM/ANS usluga radi sprečavanja međusobnih sudara vazduhoplova u letu i na manevarskim površinama i međusobnih sudara vazduhoplova i prepreka u vazduhu i na manevarskim površinama, kao i obezbjeđivanje redovnosti i ekspeditivnosti vazdušnog saobraćaja.
- (6) Pored poslova iz stava 5 ovog člana usluge kontrole letenja obuhvataju i identifikaciju vazduhoplova i letećih objekata, koordinisanje rada sa pružaocima usluge kontrole letenja susjednih država i pružanje informacija vazduhoplovima u letu.
- (7) Usluge letnog informisanja obuhvataju davanje savjeta i informacija neophodnih za sigurno izvršenje leta.
- (8) Usluge letnog informisanja pružaju se na aerodromu i na ruti.
- (9) Savjeti iz stava 7 ovog člana odnose se naročito na stanje aerodromskih površina, meteorološke uslove na aerodromu i na ruti i stanje navigacionih sredstava.
- (10) Savjetodavne usluge u vazdušnom saobraćaju su usluge koje se pružaju u vazdušnom prostoru u svrhu osiguranja razdvajanja vazduhoplova koji lete prema pravilima instrumentalnog letenja
- (11) Usluga uzbunjivanja se pruža svim vazduhoplovima.

Usluge komunikacije, navigacije i nadzora

Član 137

- (1) Usluge komunikacije obuhvataju usluge u vazduhoplovnoj fiksnoj i mobilnoj mreži i tehničke sisteme vazdušne plovidbe koji omogućuju komunikacije zemlja-zemlja, vazduh-zemlja, zemlja-vazduh i vazduh-vazduh za potrebe vazdušne plovidbe.
- (2) Usluge navigacije obuhvataju usluge i tehničke sisteme vazdušne plovidbe kojima se vazduhoplovima prosljeđuju informacije o poziciji i vremenskoj udaljenosti.

- (3) Usluge nadzora obuhvataju usluge i tehničke sisteme vazdušne plovidbe za utvrđivanje pojedinih pozicija vazduhoplova radi sigurnog razdvajanja vazduhoplova od drugih vazduhoplova kao i od zemaljskih vozila na površini aerodroma.
- (4) Komunikacioni, navigacioni i nadzorni sistemi, uređaji i oprema podrazumijevaju sisteme i sredstva neophodne za pružanje gore navedenih usluga.
- (5) Komunikacioni, navigacioni i nadzorni sistemi, uređaji, oprema i objekti koji se nalaze na teritoriji Crne Gore su svojina Crne Gore, a koriste ih pružaoci ATM/ANS usluga.
- (6) Pružalac ATM/ANS usluga, koji pruža usluge komunikacije, navigacije i nadzora dužan je da obezbijedi redovnost i pouzdanost usluga.
- (7) Sistemi, uređaji, oprema i objekti koriste se prema tehničkoj dokumentaciji, uputstvu za korišćenje i programu održavanja, koji moraju da se čuvaju i ažuriraju.
- (8) Pružalac ATM/ANS usluga dužan je da planira, projektuje, nabavlja, koristi, održava i vrši tehnički nadzor nad radom i ispravnošću komunikacionih, navigacionih i nadzornih sistema, uređaja, opreme i objekata, čije karakteristike i način korišćenja i održavanja ispunjavaju odgovarajuće međunarodne propise i standarde, obaveze predviđene potvrđenim međunarodnim ugovorom i uslove koje utvrđuje Agencija.
- (9) Pružalac ATM/ANS usluga dužan je da redovno provjerava i kalibriše iz vazduha komunikacione, navigacione i nadzorne sisteme, uređaje i opremu, u skladu sa propisom iz stava 8 ovog člana.
- (10) Zahtjeve u pogledu performansi usluga komunikacije, usluga navigacije i usluga nadzora utvrđuje Agencija.

Usluge vazduhoplovne meteorologije

Član 138

- (1) Usluge vazduhoplovne meteorologije obuhvataju neprekidno praćenje, analizu i prognozu meteoroloških uslova iznad aerodroma i u području letnih informacija, radi postizanja sigurnosti, efikasnosti i redovnosti vazdušnog saobraćaja, kao i izradu, pripremanje i pribavljanje meteoroloških informacija, njihovo slanje operatoru vazduhoplova, operatorima aerodroma i drugim korisnicima usluga i njihovo snabdijevanje meteorološkim informacijama.
- (2) Meteorološke informacije obuhvataju meteorološke izvještaje, analize i prognoze ili bilo koje druge informacije koje se odnose na postojeće ili očekivane meteorološke uslove.
- (3) Usluge vazduhoplovne meteorologije obavlja pružalac ATM/ANS usluga.
- (4) Način pripremanja, pribavljanja i slanja meteoroloških informacija, kao i zahtjeve za podatke koji se koriste kao izvor meteoroloških informacija i zahtjeve za meteorološke informacije utvrđuje Agencija.

Druge usluge vazduhoplovne meteorologije

Član 139

- (1) Izradu vazduhoplovnih klimatskih informacija, uspostavljanje sistema za razmjenu meteoroloških informacija i baždarenje uređaja i instrumenata na aerodromima vrši organ uprave nadležan za poslove hidrometeorologije.
- (2) Način izrade informacija i uspostavljanje sistema iz stava 1 ovog člana propisuje organ državne uprave nadležan za poslove zaštite životne sredine, uz saglasnost Ministarstva.

Usluga vazduhoplovnog informisanja

Član 140

- (1) Usluga vazduhoplovnog informisanja je usluga uspostavljena u okviru utvrđene oblasti pokrivenosti kojom se pružaju vazduhoplovni podaci i informacije neophodni za sigurno, redovno i efikasno odvijanje vazdušne plovidbe.
- (2) Svi vazduhoplovni podaci i informacije se objavljuju u vazduhoplovnim informacionim proizvodima.
- (3) Pružalac usluga vazduhoplovnog informisanja stvara, prima, prikuplja ili objedinjava, uređuje, formatira, objavljuje, čuva i distribuira vazduhoplovne podatke i informacije koje se

- odnose na cijelu teritoriju Crne Gore, kao i područja međunarodnih voda u kojima je Crna Gora odgovorna za pružanje AT/ANS usluga i jasno naznačava da su vazduhoplovni podaci i informacije pruženi u ime države, nezavisno od formata u kome su pruženi.
- (4) Vazduhoplovni podaci i informacije moraju da budu tačni, potpuni, aktuelni, nedvosmisleni, da potiču od mjerodavnog izvora, da imaju odgovarajući integritet, kao i da budu u formatu koji odgovara korisnicima.
 - (5) Vazduhoplovni podaci i informacije iz stava 4 ovog člana se korisnicima vazdušnog prostora distribuiraju blagovremeno i upotrebom dovoljno pouzdanih i brzih komunikacionih sredstava zaštićenih od namjernog i nenamjernog ometanja i narušavanja.
 - (6) Podaci o vazduhoplovnim preprekama su vazduhoplovni podaci i prikupljaju se u oblastima za prikupljanje podataka o preprekama u skladu sa kriterijumima za prikupljanje podataka o preprekama definisanim za svaku oblast.
 - (7) Mjerodavni izvor vazduhoplovnih podataka za podatke iz stava 6 ovog člana je:
 - operator aerodroma za oblasti za prikupljanje podataka o preprekama koje se prostiru u blizini aerodroma; i
 - organ državne uprave nadležan za katastar i državnu imovinu za oblasti koje se ne prostiru u blizini aerodroma.
 - (8) Vazduhoplovni subjekti, organi državne uprave, organizacije i druga lica koja su izvor vazduhoplovnih podataka ili informacija značajnih za sigurno, redovno i efikasno odvijanje vazdušne plovidbe dužni su da pružaocu usluga vazduhoplovnog informisanja blagovremeno dostavljaju podatke koji su dovoljnog kvaliteta, potpuni i aktuelni radi njihovog objavljivanja na način uobičajen u vazdušnom saobraćaju.
 - (9) Subjekti iz stava 8 ovog člana moraju da ispunjavaju uslove u cilju obezbjeđivanja dovoljnog kvaliteta vazduhoplovnih podataka, koje utvrđuje Agencija.
 - (10) Oblasti za prikupljanje podataka o preprekama i kriterijume za prikupljanje podataka o preprekama za svaku oblast iz stava 6 ovog člana, kao i uslove za obezbjeđivanje dovoljnog kvaliteta podataka iz stava 9 ovog člana utvrđuje Agencija

Usluga podataka u vazdušnom saobraćaju

Član 141

- (1) Usluge podataka u vazdušnom saobraćaju su usluge koje se sastoje od generisanja i obrade podataka, i formatiranja i pružanja podataka opštem vazdušnom saobraćaju za potrebe vazdušne plovidbe.
- (2) Zahtjeve u pogledu podataka i izvora podataka, usluga podataka u vazdušnom saobraćaju, sistema i alata kojima se obezbjeđuju te usluge, kao i zahtjeve u pogledu načina slanja podataka utvrđuje Agencija.

Sertifikat pružaoca ATM/ANS usluga

Član 142

- (1) Pružaoci ATM/ANS usluga moraju da imaju sertifikat za pružanje ATM/ANS usluga koji izdaje Agencija pravnom licu koje ispunjava primjenjive zajedničke zahtjeve iz stava 3 ovog člana i bliže uslove iz stava 13 ovog člana.
- (2) Izuzetno od stava 1 ovog člana:
 - Vlada može da donese odluku o izuzećima od posjedovanja sertifikata za pružanje ATM/ANS usluga pod uslovima iz propisa iz stava 13 ovog člana;
 - pružalac usluga letnog informisanja može da dostavi izjavu Agenciji.
- (3) Primjenjivi zajednički zahtjevi obuhvataju:
 - tehničku, operativnu i praktičnu osposobljenost i pogodnost;
 - sisteme i procese za sigurnosnu djelatnost i kvalitetno upravljanje;
 - izradu i ažuriranje upravljačkih i operativnih priručnika i djelovanje u skladu sa tim priručnicima;

- sprovođenje i održavanje sistema upravljanja, upravljanja sigurnosnim i bezbjednosnim rizicima i kontinuiranog unapređenja tog sistema;
 - korišćenje samo odgovarajuće kvalifikovanog i obučenog osoblja i sprovođenje i održavanje programa obuka i provjera za osoblje;
 - uspostavljanje formalnih interfejsa sa svim zainteresovanim stranama koje mogu neposredno da utiču na sigurnost usluga;
 - uspostavljanje i sprovođenje plana za prevazilaženje vanrednih okolnosti koji obuhvata situacije u slučaju nužde i neuobičajene situacije;
 - uspostavljanje sistema prijavljivanja događaja kao dijela sistema upravljanja, radi doprinosa kontinuiranom unapređenju sigurnosti;
 - preduzimanje mjera kako bi se provjerilo da su zahtjevi u pogledu performansi svih sistema i sastavnih dijelova koji se koriste ispunjeni u svakom trenutku;
 - kvalitet usluga, finansijsku sigurnost, odgovornost i pokriće osiguranja;
 - organizacionu strukturu i vlasništvo, uključujući sprečavanje sukoba interesa; i
 - ljudske resurse, kao i odgovarajuće planove za stručni kadar i bezbjednost.
- (4) Sertifikat za pružanje ATM/ANS usluga izdaje se za obavljanje jedne ili više ATM/ANS usluga i sadrži ovlaštenje za vršenje pojedinih poslova.
- (5) Ispunjenost uslova iz stava 1 ovog člana utvrđuje Agencija i izdaje Sertifikat za pružanje ATM/ANS usluga, odnosno priznaje Sertifikat za pružanje ATM/ANS usluga koji je izdala država potpisnica ECAA sporazuma.
- (6) Sertifikat za pružanje ATM/ANS usluga koji je izdala nadležna vlast države članice EASA-e ili EASA priznaje Agencija bez dodatnih zahtjeva i provjera.
- (7) Pružalac ATM/ANS usluga dužan je da postupa u skladu sa izdatim ili priznatim sertifikatom ili dostavljenom izjavom.
- (8) Agencija može da ograniči, suspenduje ili ukine izdati ili priznati sertifikat.
- (9) Pružalac usluga iz stava 7 ovog člana dužan je da obavijesti Agenciju o planiranim promjenama u svom funkcionalnom sistemu koje mogu da utiču na ispunjavanje primjenjivih zajedničkih zahtjeva prilikom pružanja ATM/ANS usluga, dostavi sigurnosnu argumentaciju o planiranim promjenama, radi izdavanja odobrenja o promjenama u funkcionalnom sistemu.
- (10) Za utvrđivanje ispunjenosti uslova sa ciljem odobravanja planirane promjene u funkcionalnom sistemu plaća se naknada Agenciji.
- (11) Za sprovođenje nadzora sa ciljem provjere kontinuirane ispunjenosti uslova, za izdavanje i priznavanje sertifikata plaća se naknada koja je prihod Agencije.
- (12) Visinu naknade iz st. 10 i 11 ovog člana utvrđuje Agencija, uz saglasnost Ministarstva.
- (13) Bliže uslove za izdavanje, održavanje, izmjenu, ograničavanje, suspenziju ili ukidanje sertifikata iz stava 1 ovog člana, način izdavanja i priznavanja sertifikata, postupak uvođenja promjena iz stava 9 ovog člana, sadržaj sigurnosne argumentacije, postupak analiziranja i procjene sigurnosne argumentacije i slučajeve u kojima je dozvoljeno izuzeće iz stava 2 ovog člana utvrđuje Agencija.

Određivanje pružaoca ATS i MET usluga

Član 143

- (1) Pružaoce ATS i MET usluga određuje Vlada.
- (2) Pružaoce usluga iz stava 1 moraju da ispunjavaju uslove iz člana 142 ovog zakona i propisa iz stava 3 ovog člana.
- (3) Uslove za određivanje pružaoca ATS i MET usluga utvrđuje Agencija.

Usluga zajedničkog informisanja (CIS)

Član 144

- (1) Usluga zajedničkog informisanja (CIS) je usluga koju pruža pružalac usluga zajedničkog informisanja, a koja se sastoji od prosljeđivanja statičnih i dinamičnih podataka kako bi se

omogućilo pružanje usluga u U-prostoru i upravljanje saobraćajem sistemima bespilotnih vazduhoplova.

- (2) Pružaoca usluga zajedničkog informisanja iz stava 1 ovog člana određuje Vlada u skladu sa propisom iz stava 5 ovog člana.
- (3) Podaci koji se prosljeđuju moraju, u pogledu integriteta i kvaliteta, da omogućavaju sigurno i zaštićeno pružanje usluga za upravljanje saobraćajem sistema bespilotnih vazduhoplova na način koji omogućava zajedničko korišćenje vazdušnog prostora zajedno sa vazduhoplovima sa posadom.
- (4) Naknadu za pružanje usluga zajedničkog informisanja predlaže pružalac usluge iz stava 1 ovog člana, a procenjuje je i odobrava Agencija.
- (5) Uslove za pružanje usluge zajedničkog informisanja, uslove za određivanje pružaoca usluge zajedničkog informisanja i kriterijume za odobravanje naknade iz stava 4 ovog člana propisuje Ministarstvo.

Program efikasnosti

Član 145

- (1) Radi poboljšanja efikasnosti usluga u vazdušnoj plovodbi i sprovođenja aktivnosti i mjera u Jedinostvenom evropskom nebu, primjenjuje se program efikasnosti za usluge u vazdušnoj plovodbi i funkcija u skladu sa ovim zakonom i aktom iz stava 4 ovog člana.
- (2) Pružalac ATM/ANS usluga mora da uspostavi mehanizme konsultovanja sa relevantnim korisnicima vazdušnog prostora, operatorima aerodroma i Vojskom Crne Gore u vezi sa svim značajnim pitanjima za pružanje usluga.
- (3) Mišljenja subjekata iz stava 2 ovog člana uzimaju se u razmatranje u ranim fazama izrade dugoročnih investicionih planova, koji se usklađuju sa zajedničkom transpornom politikom i kada je primenljivo, sa Evropskim ATM Master planom.
- (4) Nacionalni plan efikasnosti donosi Ministarstvo.
- (5) Stručne osnove za izradu Nacionalnog plana efikasnosti priprema Agencija, u skladu sa Evropskim ATM master planom.
- (6) Program efikasnosti za usluge u vazdušnoj plovodbi i funkcija kojim se određuju ciljevi efikasnosti, sadržaj, izrada i usvajanje Nacionalnog plana efikasnosti, praćenje, izvještavanje i revizija ciljeva, kao i petogodišnje ciljeve efikasnosti i način njihovog usklađivanja utvrđuje Agencija.

Evropski ATM Master plan

Član 146

- (1) Evropski ATM Master plan je plan za modernizaciju evropskog ATM sistema i za povezivanje SESAR istraživanja i razvoja sa njegovom realizacijom.
- (2) Evropski ATM Master plan je ključni instrument Jedinostvenog evropskog neba za nesmetani rad evropske ATM mreže i za pravovremenu, koordinisanu i sinhronizovanu realizaciju SESAR projekta.
- (3) Agencija donosi propis kojim se omogućava učešće u zajedničkim projektima za podršku sprovođenja Evropskog ATM Master plana.

Naknade za pružene usluge u vazdušnoj plovodbi

Član 147

- (1) Naknade za usluge u vazdušnoj plovodbi naplaćuje pružalac ATM/ANS usluga od korisnika vazdušnog prostora.
- (2) Naknade za usluge u vazdušnoj plovodbi su rutne, terminalne i druge naknade.
- (3) Visina naknada za usluge u vazdušnoj plovodbi se utvrđuje, plaća, i po potrebi, prinudno naplaćuje korisnicima vazdušnog prostora, na nediskriminatornoj osnovi, bez obzira na nacionalnost i kategoriju korisnika, u skladu sa standardima koji su potvrđeni međunarodnim ugovorima, ovim zakonom.

- (4) Visina naknade se obračunava na osnovu troškova pružaoca ATM/ANS usluga i troškova koji se stvaraju u vezi sa pružanjem tih usluga i funkcija u korist korisnika vazdušnog prostora.
- (5) Prihodi koje pružalac ATM/ANS usluga ostvaruje ne smiju da se koriste za finansiranje bilo kojih drugih komercijalnih aktivnosti koje taj pružalac obavlja.
- (6) Međusobno subvencionisanje između rutnih i terminalnih naknada nije dozvoljeno.
- (7) Od naplate naknada iz stava 2 ovog člana mogu da se izuzmu pojedini korisnici vazdušnog prostora u skladu sa standardima koji su potvrđeni međunarodnim ugovorima, ovim zakonom.
- (8) Korisnicima vazdušnog prostora, koji ne postupaju skladu sa instrukcijama za plaćanje naknade za pružanje ATM/ANS usluga i koji, u ostavljenom roku, u cjelosti ne plate naknadu, privremeno se uskraćuje, ograničava ili u potpunosti otkazuje pružanje ATM/ANS usluga i protiv njih se preduzimaju druge propisane mjere.
- (9) Način obračuna rutnih naknada za pružanje ATM/ANS usluga i način određivanja visine tih naknada utvrđuje Agencija uz prethodnu saglasnost Ministarstva.
- (10) Način obračuna terminalne naknade za pružanje ATM/ANS usluga na aerodromima na kojima se realizuje manje od 80 000 IFR operacija u vazdušnom prevozu godišnje, visinu terminalne naknade i dio terminalne naknade koji je prihod Agencije propisuje Vlada.

Saglasnost za postavljanje objekata, instalacija i uređaja koji mogu da utiču na rad tehničkih sistema, sredstava i objekata za obezbjeđenje vazdušnog saobraćaja

Član 148

- (1) Investitor može tek po pribavljenoj saglasnosti Agencije da gradi ili postavi objekte, instalacije i sredstva na području ili izvan područja aerodroma, a koji mogu da utiču na rad tehničkih sistema, sredstava i objekata za obezbjeđenje vazdušnog saobraćaja iz člana 149 ovog zakona.
- (2) Agencija daje saglasnost iz stava 1 ovog člana ako utvrdi da ti objekti, instalacije ili sredstva ne utiču na sigurnost vazdušnog saobraćaja.
- (3) Način na koji se utvrđuje da li objekat, instalacija ili sredstvo može da utiče na rad tehničkih sistema, sredstava i objekata za obezbjeđenje vazdušnog saobraćaja koji se koriste u vazdušnoj plovidbi utvrđuje Agencija.

Projektovanje, proizvodnja i održavanje sistema vazdušne plovidbe

Član 149

- (1) Tehničko obezbjeđenje sistema vazdušne plovidbe obuhvata projektovanje, postavljanje, održavanje i tehnički nadzor nad radom i ispravnošću tehničkih sistema, sredstava i objekata koji se koriste za vršenje kontrole letenja, informisanje vazduhoplova u letu, regulisanje protoka saobraćaja i poslova vazduhoplovne meteorologije.
- (2) Tehnički sistemi, sredstva i objekti iz stava 1 ovog člana koji se nalaze na teritoriji Crne Gore su svojina Crne Gore, a koriste ih pružaoci ATM/ANS usluga.
- (3) Pružalac ATM/ANS usluga mora da ima: tehničku dokumentaciju, uputstva za korišćenje i program tehničkog održavanja i kalibraže, rezervno energetska napajanje i klimatizaciju kada je to neophodno za tehničke sisteme iz stava 2 ovog člana.
- (4) Pružalac ATM/ANS usluga dužan je da podatke o tehničkim sistemima, sredstvima i objektima, podatke o njihovom prestanku rada ili kvaru, kao i o uvođenju novih tehničkih sistema, opreme i uređaja objavljuje na način uobičajen u vazdušnom saobraćaju.
- (5) Pravna lica uključena u projektovanje, proizvodnju i održavanje sistema vazdušne plovidbe moraju da imaju sertifikat ili da daju izjavu o sopstvenoj sposobnosti i raspolaganju sredstvima za ispunjavanje odgovornosti povezanih sa aktivnostima koje se sprovedu u skladu sa propisima donesenim na osnovu ovog člana.
- (6) Poslove iz stava 1 ovog člana obavlja pružalac ATM/ANS usluga ili pravna lica iz stava 5 ovog člana na način koji utvrđuje Agencija.
- (7) Sertifikat iz stava 5 ovog člana sadrži ovlašćenja za vršenje pojedinih poslova.

- (8) Uslove za izdavanje, održavanje, izmjenu, ograničenje, suspenziju i ukidanje sertifikata iz stava 5 ovog člana i podnošenje izjave za pravna lica iz stava 5 ovog člana utvrđuje Agencija.
- (9) Slučajeve u kojima su pružaoci usluga ATM/ANS dužni da podnesu Agenciji izjavu da su ATM/ANS sistemi i sastavni djelovi ATM/ANS koje namjeravaju da koriste usklađeni sa specifikacijama koje utvrđuje Agencija, kao i uslove i ovlašćenja pružalaca koji mogu da daju takve izjave utvrđuje Agencija.
- (10) Slučajeve u kojima ATM/ANS sistemi i sastavni djelovi ATM/ANS moraju da imaju sertifikat, kao i uslove za izdavanje, održavanje, izmjenu, ograničavanje, suspenziju i ukidanje sertifikata i ovlašćenja za vršenje pojedinih poslova te specifikacije za te sisteme i sastavne djelove utvrđuje Agencija.
- (11) Slučajeve u kojima pravna lica iz stava 5 ovog člana mogu da daju izjavu da su ATM/ANS sistemi i sastavni djelovi ATM/ANS usklađeni sa specifikacijama koje utvrđuje Agencija i da su pogodni za upotrebu, kao i uslove i ovlašćenja tih pravnih lica koja mogu da daju takve izjave utvrđuje Agencija.

Koordinate radio-navigacionih sredstava

Član 150

- (1) Pružalac ATM/ANS usluga i vlasnik ili operator aerodroma u Crnoj Gori dužni su da odrede koordinate radio-navigacionih sredstava u koordinatnom sistemu primjenljivom u vazduhoplovstvu.
- (2) Koordinate radio-navigacionih sredstava iz stava 1 ovog člana objavljuju subjekti iz stava 1 ovog člana na način uobičajen u vazdušnom saobraćaju, u skladu sa međunarodnim propisima.

Nedopušteno ometanje

Član 151

Zabranjeno je postavljanje fizičkih prepreka, emisionih uređaja, objekata koji emituju elektromagnetne talase na udaljenosti sa koje svojim radom ili prisustvom mogu da ometaju rad tehničkih sistema, sredstava i objekata za obezbjeđenje vazdušnog saobraćaja iz člana 149 stav 1 ovog zakona, kao i bilo koje oštećenje tih sistema, sredstava i objekata ili ometanje njihovog rada, ako takve radnje mogu da ugroze sigurnost vazduhoplova u letu.

Prioritet i kvalitet veza

Član 152

Pružaoци telekomunikacionih usluga u Crnoj Gori dužni su da, uz naknadu stvarnih troškova, obezbijede prioritet i kvalitet veza neophodnih za obezbjeđenje vazdušnog saobraćaja.

Snimanje, čuvanje i distribucija podataka

Član 153

- (1) Svaka komunikacija vazduhoplova u letu i u toku priprema za let sa pružaocem ATM/ANS usluga, radarski podaci i svaka komunikacija u okviru pružaoca ATM/ANS usluga, kao i pisana dokumentacija vezana za odobravanje leta, koordinaciju, izdavanje zabrane i ograničenja korišćenja vazdušnog prostora, najavljivanje leta, podnošenje plana leta i drugi podaci snimaju se elektronski i čuvaju se najmanje 30 dana od dana nastanka.
- (2) Snimci i dokumentacija iz stava 1 ovog člana treba da budu bez odlaganja dostupni Komisiji za istraživanje, na zahtjev Glavnog istražioca, u svrhu istrage.
- (3) Način čuvanja i distribucije snimaka i dokumentacije iz stava 1 ovog člana utvrđuje Agencija.

Razmjena i zaštita operativnih podataka

Član 154

- (1) Pružaoci ATM/ANS usluga, korisnici vazdušnog prostora i operatori aerodroma dužni su da, bez prava na naknadu, stave na raspolaganje i razmjenjuju u stvarnom vremenu operativne podatke koji se koriste isključivo u operativne svrhe, a koji se odnose na opšti vazdušni saobraćaj.
- (2) Pristup relevantnim operativnim podacima omogućuje se transparentno i bez diskriminacije nadležnim civilnim i vojnim organima, pružaocima ATM/ANS usluga, korisnicima vazdušnog prostora, operatorima aerodroma i menadžeru mreže.
- (3) Pružaoci ATM/ANS usluga, korisnici vazdušnog prostora i operatori aerodroma utvrđuju standardne uslove za pristup drugim relevantnim operativnim podacima i razmjenjuju podatke, u skladu sa propisom iz stava 4 ovog člana.
- (4) Način za utvrđivanje standardnih uslova iz stava 3 ovog člana utvrđuje Agencija

XI. BEZBJEDNOST CIVILNOG VAZDUHOPLOVSTVA

Bezbjednost civilnog vazduhoplovstva i radnje nezakonitog ometanja

Član 155

- (1) Bezbjednost civilnog vazduhoplovstva obuhvata skup mjera, ljudskih i materijalnih resursa namijenjenih za zaštitu civilnog vazduhoplovstva od radnji nezakonitog ometanja koje ugrožavaju sigurnost civilnog vazduhoplovstva.
- (2) Radnje nezakonitog ometanja iz stava 1 ovog člana su akti ili pokušaji akata radi ugrožavanja sigurnost civilnog vazduhoplovstva koji uključuju:
 - 1) nezakonitu zapljenu vazduhoplova;
 - 2) uništenje vazduhoplova u upotrebi;
 - 3) uzimanje talaca u vazduhoplovu ili na aerodromu;
 - 4) nasilan upad u vazduhoplov, aerodrome ili u objekte koji se koriste za potrebe civilnog vazduhoplovstva;
 - 5) unošenje oružja ili opasnog uređaja ili materijala namijenjenog u kriminalne svrhe u vazduhoplov ili na aerodrome;
 - 6) korišćenje vazduhoplova u upotrebi u svrhu prouzrokovanja smrti, ozbiljnih tjelesnih povreda ili ozbiljnije štete po imovinu ili životnu sredinu;
 - 7) davanje lažnih informacija radi ugrožavanja sigurnosti vazduhoplova u letu ili na zemlji, putnika, posade, zemaljskog osoblja ili javnosti na aerodromu ili u objektima koji se koriste za potrebe civilnog vazduhoplovstva;
 - 8) druge radnje kojima se može ugroziti bezbjednost civilnog vazduhoplovstva.
- (3) Radnje nezakonitog ometanja iz stava 1 ovog člana obuhvataju i:
 - 1) oružane napade na objekte civilnog vazduhoplovstva, uređaje, osoblje i putnike;
 - 2) nasilje protiv lica u vazduhoplovu u letu, ako takva radnja može da ugrozi sigurnost vazduhoplova;
 - 3) uništenje vazduhoplova u upotrebi ili nanošenje štete na takvom vazduhoplovu, koja bi ga učinila nesposobnim za let ili koja bi ugrozila sigurnost u letu;
 - 4) postavljanje ili učešće u postavljanju naprave, predmeta ili materija na vazduhoplovu u upotrebi, kojima bi se vazduhoplov mogao uništiti ili bi se na njemu mogla pričiniti šteta, koja bi ga učinila nesposobnim za let ili bi ugrozila sigurnost u letu;
 - 5) uništenje ili oštećenje sistema vazdušne plovidbe ili ometanje njihovog rada, ako takve radnje mogu da ugroze sigurnost vazduhoplova u letu;
 - 6) nezakonitu i namjernu upotrebu bilo koje naprave, materije ili oružja za:
 - izvršenje djela nasilja protiv lica na aerodromu, koje ima ili bi moglo da ima za posljedicu tešku povredu ili smrt,

- uništenje ili teško oštećenje objekata, opreme ili sredstava na aerodromu ili vazduhoplova van upotrebe koji se na njemu nalazi, ako takva radnja ugrožava ili može da ugrozi sigurnost na tom aerodromu.

Program bezbjednosti

Član 156

- (1) Vlada donosi Nacionalni program bezbjednosti civilnog vazduhoplovstva (u daljem tekstu: Program bezbjednosti), na predlog Nacionalnog odbora za bezbjednost civilnog vazduhoplovstva (u daljem tekstu: Odbor za bezbjednost).
- (2) Program bezbjednosti sadrži najmanje: mjere koje moraju da se sprovede radi obezbjeđenja civilnog vazduhoplovstva od radnji nezakonitog ometanja, obaveze državnih organa i subjekata nadležnih za sprovođenje mjera sa opisom mjera koje su dužni da preduzimaju operatori aerodroma, operatori vazduhoplova, pružaoci ATM/ANS usluga i drugi subjekti, program mjera u kriznim situacijama, uslove za korišćenje bezbjednosne opreme, uslove koje mora da ispuni osoblje subjekata u civilnom vazduhoplovstvu, selekciju i angažovanje osoblja.
- (3) Sva lica na području aerodroma, vazduhoplova i objekata pružaoca ATM/ANS usluga dužna su da postupaju u skladu sa odredbama Programa bezbjednosti.
- (4) Program bezbjednosti ili djelovi Programa bezbjednosti označavaju se određenim stepenom tajnosti u skladu sa zakonom kojim se uređuje tajnost podataka.
- (5) Agencija vrši nadzor nad primjenom Programa bezbjednosti i dostavlja godišnji izvještaj o sprovođenju operativnih mjera iz Programa bezbjednosti Odboru za bezbjednost.
- (6) Stručne osnove za izradu Programa bezbjednosti iz stava 1 ovog člana priprema Agencija.

Program obuke bezbjednosti civilnog vazduhoplovstva

Član 157

- (1) Program obuke bezbjednosti civilnog vazduhoplovstva donosi Agencija uz saglasnost Ministarstva.
- (2) Program obuke bezbjednosti civilnog vazduhoplovstva se primjenjuje na operatore aerodroma, operatore vazduhoplova, regulisane agente, poznate pošiljaoce, regulisane snabdjevače, pružaoce ATM/ANS usluga i druge subjekte koji su dužni da primjenjuju mjere bezbjednosti u civilnom vazduhoplovstvu.
- (3) Program obuke naročito sadrži: opis odgovornosti u pogledu selekcije i obuke osoblja koje je uključeno u vazduhoplovnu bezbjednost, odgovornosti organizacija uključenih u implementaciju Programa bezbjednosti, kriterijume za selekciju bezbjednosnog i ostalog osoblja, proces evaulacije i sertifikacije, ciljeve, minimalno trajanje, učestalost i sadržaj bezbjednosne obuke, kvalifikacije i način odobravanja instruktora i validatora.
- (4) Agencija vrši nadzor nad sprovođenjem Programa obuke bezbjednosti civilnog vazduhoplovstva.

Program kontrole kvaliteta bezbjednosti civilnog vazduhoplovstva

Član 158

- (1) Program kontrole kvaliteta bezbjednosti civilnog vazduhoplovstva donosi Vlada, na predlog Odbora za bezbjednost.
- (2) Program iz stava 1 ovog člana može da bude označen određenim stepenom tajnosti u skladu sa zakonom kojim se uređuje tajnost podataka.
- (3) Program iz stava 1 ovog člana sadrži najmanje: organizaciju i nadležnosti subjekata uključenih u kontrolu kvaliteta bezbjednosti civilnog vazduhoplovstva, način praćenja kvaliteta sprovođenja mjera bezbjednosti civilnog vazduhoplovstva, kvalifikacije inspektora i nadzornika utvrđene aktom o sistematizaciji, način vršenja nadzornih aktivnosti, način izvještavanja nadzornih aktivnosti utvrđene aktima Agencije, način vršenja internih kontrola operatora aerodroma, operatora vazduhoplova i drugih subjekata, način i aktivnosti na

otklanjanju uočenih nedostataka u kontroli kvaliteta i druge aktivnosti od značaja za kontrolu kvaliteta bezbjednosti civilnog vazduhoplovstva.

Program bezbjednosti vazduhoplovnih subjekata

Član 159

- (1) Operatori aerodroma, operatori vazduhoplova, regulisani agenti, poznati pošiljaoci, regulisani snabdjevači, kao i pružalac ATM/ANS usluga dužni su da sačine sopstvene programe bezbjednosti, u skladu sa Programom bezbjednosti, Programom kontrole kvaliteta bezbjednosti civilnog vazduhoplovstva i Programom obuke bezbjednosti civilnog vazduhoplovstva.
- (2) Na programe vazduhoplovnih subjekata iz stava 1 ovoga člana saglasnost daje Agencija.
- (3) Agencija u postupku davanja saglasnosti iz stava 2 ovog člana može da naloži korektivne mjere za otklanjanje neusaglašenosti programa iz stava 1 ovog člana sa Programom bezbjednosti, kao i da naloži druge korektivne mjere kako bi bio odobren status regulisanog agenta, poznatog pošiljaoca ili regulisanog snabdjevača.
- (4) Strani vazdušni prevoznik dužan je da dostavi Agenciji svoj program bezbjednosti u toku postupka odobravanja letova prema aerodromima u Crnoj Gori, odnosno na zahtjev Agencije za strane vazdušne prevoznike koji su izuzeti od odobravanja letova u skladu sa članom 17 ovog zakona.
- (5) Agencija stranom vazdušnom prevozniku iz stava 4 ovog člana može da naloži sprovođenje mjera u cilju usaglašavanja sa Programom bezbjednosti.
- (6) Agencija odobrava status regulisanog agenta, poznatog pošiljaoca i regulisanog snabdjevača.
- (7) Uslove koje treba da ispune regulisani agent, poznati pošiljalac i regulisani snabdjevač, kao i način njihovog prepoznavanja propisuje Vlada Programom bezbjednosti.
- (8) Za davanje saglasnosti iz stava 2 ovog člana plaća se naknada koja je prihod Agencije.
- (9) Za pregled programa bezbjednosti stranog vazdušnog prevoznika plaća se naknada koja je prihod Agencije.
- (10) Za odobravanje statusa regulisanog agenta, poznatog pošiljaoca i regulisanog snabdjevača plaća se naknada koja je prihod Agencije.
- (11) Visinu naknada iz st. 8, 9 i 10 ovog člana utvrđuje Agencija, uz saglasnost Ministarstva.

Zaštita informacionih sistema

Član 160

- (1) Operator aerodroma, operator vazduhoplova, pružalac ATM/ANS usluga i drugi subjekti u civilnom vazduhoplovstvu dužni su da utvrde akte i primjenjuju zahtjeve o zaštiti njihovih informacionih sistema, u skladu sa ovim zakonom.
- (2) Na akte iz stava 1 ovog člana saglasnost daje Agencija.
- (3) Za utvrđivanje ispunjenosti uslova za davanje saglasnosti iz stava 2 ovog člana plaća se naknada koja je prihod Agencije.
- (4) Visinu naknade iz stava 3 ovog člana utvrđuje Agencija, uz saglasnost Ministarstva.
- (5) Pravila u vezi sa zahtjevima za upravljanje rizicima informacione bezbjednosti sa potencijalnim uticajem na sigurnost vazduhoplovstva utvrđuje Agencija.

Nadležnost i obaveze sprovođenja mjera bezbjednosti

Član 161

- (1) Operator aerodroma, operator vazduhoplova i ostali subjekti određeni Programom bezbjednosti, dužni su da primjenjuju preventivne i po potrebi druge dodatne mjere bezbjednosti propisane Programom bezbjednosti, koje moraju da budu odgovarajuće, objektivne, nediskriminatorne, nasumične, nepredvidljive u sprovođenju i proporcionalne procijenjenom riziku.

- (2) Ako bezbjednosna procjena rizika ukazuje da postoji ugroženost nekog dijela sistema bezbjednosti, subjekti iz stava 1 ovog člana su dužni da primjenjuju pojačane mjere bezbjednosti.
- (3) Bezbjednosnu procjenu rizika obavlja komisija, a zadaci i način formiranja komisije propisuju se Programom bezbjednosti.
- (4) Bezbjednosna procjena rizika se obavlja jednom godišnje, a po potrebi i češće.
- (5) Bezbjednosne preglede objekata, instalacija, uređaja i opreme na aerodromu ili bezbjednosne preglede vazduhoplova uključujući iskrcavanje i bezbjednosni pregled putnika odnosno istovar i bezbjednosni pregled prtljaga, robe i pošte iz takvog vazduhoplova, kao i uklanjanje otkrivenih eksplozivnih, zapaljivih ili opasnih materija obavlja organ uprave nadležan za policijske poslove, na osnovu zahtjeva operatora aerodroma ili operatora vazduhoplova, kao i na osnovu povećanih prijetnji ili bezbjednosnih sumnji.

Nadležnosti i obaveze operatora aerodroma

Član 162

- (1) Operator aerodroma naročito je dužan da, u skladu sa bezbjednosnom procjenom rizika i Programom bezbjednosti, Programom kontrole kvaliteta bezbjednosti civilnog vazduhoplovstva i Programom obuke bezbjednosti civilnog vazduhoplovstva, obezbijedi:
 - 1) prostor za pregled vazduhoplova koji je predmet nezakonitog ometanja;
 - 2) kontrolu i sprečavanje neovlašćenog pristupa u bezbjednosno zaštićene zone aerodroma izgradnjom odgovarajuće zaštitne ograde i vršenjem kontrole pristupa lica i vozila u kontrolisanu i bezbjednosnu zonu ograničenog pristupa, nadgledanjem i patroliranjem u javnoj i bezbjednosnoj zoni ograničenog pristupa i vršenjem pregleda lica, njihovih stvari i vozila koja ulaze u bezbjednosno-zaštićene zone aerodroma;
 - 3) odgovarajuće prostorije za obavljanje bezbjednosnih pregleda putnika i drugih lica koja nijesu putnici i njihovih stvari, ručnog i predatog prtljaga, zaliha, tereta i pošte;
 - 4) obavljanje bezbjednosnih pregleda putnika i drugih lica koja nijesu putnici i njihovih stvari, ručnog i predatog prtljaga, zaliha, tereta i pošte;
 - 5) tehničku opremu za obavljanje bezbjednosnih pregleda putnika i drugih lica koja nijesu putnici i njihovih stvari, ručnog i predatog prtljaga, zaliha, tereta i pošte;
 - 6) obilježavanje i razgraničenje javne, kontrolisane i bezbjednosne zone ograničenog pristupa i njenih kritičnih djelova i obilježenog prostora na aerodromu, obilježavanje i određivanje službenih prolaza i prolaza za putnike, uz prethodno pribavljenu saglasnost Agencije;
 - 7) odgovarajući prostor za uništavanje otkrivenih eksplozivnih naprava;
 - 8) da je osoblje operatora završilo propisanu obuku iz bezbjednosti civilnog vazduhoplovstva;
 - 9) da je osoblje koje vrši nadgledanje, patroliranje i nadziranje, kao i osoblje koje vrši bezbjednosni pregled putnika, lica koja nijesu putnici, prtljaga, zaliha, tereta i pošte sertifikovano za obavljanje tih poslova;
 - 10) odredi odgovorno lice za bezbjednost koje ispunjava uslove propisane Programom bezbjednosti i na čije imenovanje je saglasnost dala Aencija;
 - 11) uspostavljanje i vršenje interne kontrole kvaliteta bezbjednosti;
 - 12) obavljanje pregleda i zaštite objekata, instalacija, uređaja i opreme na aerodromu, u skladu sa programom bezbjednosti operatora aerodroma.
- (2) Oprema koja se koristi za obavljanje bezbjednosnih pregleda putnika i drugih lica koja nijesu putnici, ručnog i predatog prtljaga, zaliha, tereta i pošte mora da ispunjava standarde propisane Programom bezbjednosti za tu vrstu opreme.
- (3) Prije korišćenja opreme iz stava 2 ovog člana operator aerodroma je dužan da dobije odobrenje Agencije.
- (4) Za izdavanje odobrenja iz stava 3 ovog člana i za izdavanje saglasnosti za imenovanje odgovornog lica za bezbjednost plaća se naknada Agenciji.

- (5) Operator aerodroma može ugovorom da povjeri obavljanje poslova iz stava 1 tač. 2 i 4 ovog člana pravnim licima registrovanim za obavljanje poslova obezbjeđivanja lica i imovine koji ispunjavaju uslove propisane ovim zakonom i Programom bezbjednosti, uz prethodnu saglasnost Agencije.
- (6) Zabranjeno je neovlašćeno snimanje ili fotografisanje mjesta na kojim se obavlja kontrola pristupa, bezbjednosni pregled ili rad osoblja bezbjednosti, kao i kritičnih objekata, djelova infrastrukture aerodroma i sistema koji se koriste za potrebe civilnog vazduhoplovstva.
- (7) Zabranjen je ulazak u kontrolisanu i bezbjednosnu zonu ograničenog pristupa i ulazak u vazduhoplov licu koje verbalno ili fizički napadne osoblje bezbjednosti, prijeti, nedolično se ponaša, remeti javni red i mir ili koje odbije bezbjednosni pregled, kao i licu za koje osoblje bezbjednosti ima osnovanu sumnju u pogledu njegovih namjera, njegovog prtljaga ili stvari koje nosi sa sobom.
- (8) Visinu naknade iz stava 4 ovog člana utvrđuje Agencija, uz saglasnost Ministarstva.

Nadležnosti i obaveze operatora vazduhoplova

Član 163

- (1) Operator vazduhoplova je dužan da, pored sopstvenog programa bezbjednosti, primjenjuje i program bezbjednosti operatora aerodroma.
- (2) Operator vazduhoplova dužan je da u skladu sa Programom bezbjednosti, Programom kontrole kvaliteta bezbjednosti civilnog vazduhoplovstva, Programom obuke bezbjednosti civilnog vazduhoplovstva i bezbjednosnom procjenom rizika:
 - 1) sprovodi bezbjednosno pretraživanje vazduhoplova;
 - 2) sprovodi kontrolu pristupa vazduhoplovu;
 - 3) obezbijedi obuku zaposlenih;
 - 4) odredi odgovorno lice za bezbjednost; i
 - 5) uspostavi i vrši internu kontrolu kvaliteta bezbjednosti.
- (3) Operator vazduhoplova može da izradi listu putnika neprihvatljivog ponašanja i u skladu sa njom da uskrati pravo na prevoz takvim putnicima.
- (4) Agencija daje saglasnost za Odgovorno lice za bezbjednost operatora vazduhoplova licu koje ispunjava uslove utvrđene Programom bezbjednosti.
- (5) Za utvrđivanje ispunjenosti uslova za davanje saglasnosti iz stava 4 ovog člana plaća se naknada Agenciji.
- (6) Visinu naknade iz stava 5 ovog člana utvrđuje Agencija, uz saglasnost Ministarstva.

Obuke iz bezbjednosti civilnog vazduhoplovstva

Član 164

- (1) Obuku iz bezbjednosti civilnog vazduhoplovstva sprovodi pravno ili fizičko lice koje je ovlašćeno od strane Agencije.
- (2) Agencija izdaje ovlašćenje iz stava 1 ovog člana licu koje posjeduje pozitivnu bezbjednosnu provjeru i koje ispunjava uslove u pogledu stručne spreme, radnog iskustva u oblasti za koju namjerava da sprovodi obuku i koje uspješno završi obuku propisanu Programom obuke bezbjednosti civilnog vazduhoplovstva.
- (3) Ovlašćeno lice iz stava 1 ovog člana izdaje licu koje uspješno završi obuku odgovarajuću potvrdu o završenoj obuci.
- (4) Poslodavac je dužan da vodi evidenciju potvrda o završenim obukama svojih zaposlenih iz oblasti vazduhoplovne bezbjednosti na način propisan Programom bezbjednosti i Programom obuke bezbjednosti civilnog vazduhoplovstva.
- (5) Agencija sertifikuje lica koja vrše bezbjednosne preglede u civilnom vazduhoplovstvu, lica koja vrše patroliranje, nadgledanje nadzor i detekciju sumnjivog ponašanja u civilnom vazduhoplovstvu, instruktore i interne kontrolore vazduhoplovne bezbjednosti, u skladu sa

Programom bezbjednosti, Programom kontrole kvaliteta bezbjednosti civilnog vazduhoplovstva i Programom obuke bezbjednosti civilnog vazduhoplovstva.

- (6) Uslovi pod kojima se izdaje, mijenja, suspenduje i ukida sertifikat iz stava 5 ovog člana, rok važenja sertifikata iz stava 5 ovog člana, uslovi koje mora da ispunjava lice iz stava 5 ovog člana da bi steklo sertifikat propisani su Programom bezbjednosti i Programom obuke bezbjednosti civilnog vazduhoplovstva.
- (7) Agencija vodi evidenciju lica iz stava 5 ovog člana.
- (8) Sadržina evidencije iz stava 7 ovog člana i način vođenja evidencije propisuje se Programom obuke bezbjednosti civilnog vazduhoplovstva.
- (9) Bliže uslove iz stava 2 ovog člana, rok važenja ovlašćenja, način izdavanja ovlašćenja, uslove za suspenziju i ukidanje ovlašćenja iz stava 1 ovog člana propisuju se Programom obuke bezbjednosti civilnog vazduhoplovstva.
- (10) Za utvrđivanje ispunjenosti uslova za izdavanje ovlašćenja iz stava 2 ovog člana i za izdavanje sertifikata lica iz stava 5 ovog člana plaća se naknada, koja je prihod Agencije.
- (11) Visinu naknada iz stava 10 ovog člana utvrđuje Agencija, uz saglasnost Ministarstva.

Bezbjednosna naknada

Član 165

- (1) Za pregled putnika, njihovog ručnog prtljaga i predatog prtljaga plaća se bezbjednosna naknada.
- (2) Naknadu iz stava 1 ovog člana plaćaju putnici u odlasku.
- (3) Visinu naknade iz stava 1 ovog člana utvrđuje operator aerodroma, uz saglasnost Ministarstva.

Identifikaciona kartica i bezbjednosna provjera lica

Član 166

- (1) Lica koja mogu da pristupe i borave u kontrolisanoj i bezbjednosnoj zoni ograničenog pristupa, pored putnika koji su pregledani, moraju da imaju na prednjem dijelu tijela između vrata i struka vidno istaknutu identifikacionu karticu za članove posade, inspektore/nadzornike Agencije ili aerodromsku identifikacionu karticu.
- (2) Izuzetno od stava 1 ovog člana, obaveza isticanja identifikacione kartice ne važi za inspektore i nadzornike za vazdušni saobraćaj iz oblasti bezbjednosti civilnog vazduhoplovstva tokom sprovođenja tajnih testova, u skladu sa Programom kontrole kvaliteta bezbjednosti civilnog vazduhoplovstva.
- (3) Identifikaciona kartica iz stava 1 ovog člana izdaje se licu koje je dobilo pozitivnu bezbjednosnu provjeru, ima operativnu potrebu i opravdan razlog za boravak u kontrolisanoj i/ili bezbjednosnoj zoni ograničenog pristupa i koje posjeduje dokaz o uspješno završenoj obuci koja je propisana Programom obuke bezbjednosti civilnog vazduhoplovstva.
- (4) Izdavalac identifikacione kartice vodi evidenciju o izdatim identifikacionim karticama iz stava 1 ovog člana i dokumentaciju iz stava 3 ovog člana i čuva je najmanje tri godine po isteku roka važenja identifikacione kartice.
- (5) Bezbjednosna provjera lica predstavlja dokumentovanu provjeru identiteta lica, podataka o prethodnom zaposlenju i obrazovanju, uvjerenje nadležnog suda da se ne vodi krivični postupak, uključujući i provjeru moguće kaznene evidencije i bilo koje druge bezbjednosne informacije relevantne za procjenu podobnosti lica da nepraćeno pristupi bezbjednosnim zonama ograničenog pristupa aerodroma ili obavlja poslove iz stava 10 ovog člana.
- (6) Bezbjednosna provjera lica radi dobijanja identifikacione kartice iz stava 1 ovog člana vrši se prije nego što lice počne da obavlja dodijeljene poslove, odnosno prije nego što mu se dozvoli pristup vazduhoplovno bezbjednosno osjetljivim informacijama.
- (7) Izuzetno od st. 3 i 6 ovog člana, sprovođenje bezbjednosne provjere i obuke nije potrebno za lica kojima se identifikaciona kartica izdaje u svojstvu posjetioca i kojima je dozvoljeno da se

kreću u kontrolisanoj, odnosno bezbjednosnoj zoni ograničenog pristupa isključivo uz pratnju lica ovlašćenog za pratnju.

(8) Lice koje je dobilo negativnu bezbjednosnu provjeru, a ima odranije izdatu važeću identifikacionu karticu, dužno je da je odmah vrati izdavaocu.

(9) Licu iz stava 8 ovog člana nije dozvoljen pristup bezbjednosnim zonama ograničenog pristupa, kao ni obavljanje poslova iz stava 10 ovog člana.

(10) Radi utvrđivanja podobnosti lica za obavljanje poslova, odnosno utvrđivanja postojanja bezbjednosne smetnje iz člana 167 ovog zakona, a po prethodnoj pisano iskazanoj saglasnosti lica, sprovodi se bezbjednosna provjera za:

- 1) lica koja obavljaju ili su odgovorna za primjenu bezbjednosnog pregleda, kontrole pristupa i drugih bezbjednosnih kontrola u bezbjednosnoj zoni ograničenog pristupa ili van nje, uključujući tu i prostorije regulisanog agenta, poznatog pošiljaoca ili regulisanog snabdjevača zaliha za potrošnju tokom leta;
 - 2) lica kojima se izdaje aerodromska identifikaciona kartica, identifikaciona kartica člana posade ili inspektorska/nadzornička kartica Agencije;
 - 3) službenike organa uprave nadležnog za policijske poslove, organa uprave nadležnog za poslove carina i organa nadležnog za nacionalnu bezbjednost, angažovane na aerodromu;
 - 4) lica koja imaju pristup kritičnim objektima, djelovima infrastrukture i kritičnim sistemima uključujući informacione sisteme civilnog vazduhoplovstva, na aerodromu i/ili van njega;
 - 5) odgovorne rukovodioce za bezbjednost civilnog vazduhoplovstva;
 - 6) lica odgovorna za bezbjednost kod regulisanog agenta, poznatog pošiljaoca, regulisanog i poznatog snabdjevača
 - 7) instruktore vazduhoplovne bezbjednosti;
 - 8) inspektore/nadzornike Agencije;
 - 9) interne kontrolore vazduhoplovne bezbjednosti;
 - 10) lica koja imaju pristup teretu i pošti, materijalu i pošti vazdušnog prevoznika, zaliham a za potrošnju tokom leta ili za potrošnju na aerodromu, na kojima su primijenjene bezbjednosne kontrole;
 - 11) lica koja imaju pristup vazduhoplovno bezbjednosno osjetljivim informacijama od značaja za bezbjednost civilnog vazduhoplovstva; i
 - 12) lica u službi Vojske Crne Gore koji zbog potrebe službe moraju da borave u bezbjednosnoj zoni ograničenog pristupa aerodroma.
- (11) Bezbjednosnu provjeru vrši organ uprave nadležan za policijske poslove i organ nadležan za nacionalnu bezbjednost, a provjeru podataka o prethodnom zaposlenju i obrazovanju sprovodi poslodavac lica koji je subjekt bezbjednosne provjere.
- (12) Za lica u službi Vojske Crne Gore provjeru vrši organ državne uprave nadležan za poslove odbrane, u saradnji sa organom državne uprave nadležnim za policijske poslove i organom nadležnim za nacionalnu bezbjednost.
- (13) Bezbjednosna provjera se ne sprovodi i identifikaciona kartica ne izdaje licu koje odbije da da saglasnost za sprovođenje bezbjednosne provjere ili se utvrdi da postoji bezbjednosna smetnja iz člana 167 ovog zakona.
- (14) Licu iz stava 13 ovog člana je zabranjen pristup vazduhoplovno bezbjednosno osjetljivim informacijama, odnosno obavljanje povjerenih poslova.
- (15) Za potrebe sprovođenja bezbjednosne provjere stranog državljanina, pored podataka iz stava 5 ovog člana, uzimaju se u obzir i dokazi nadležnih organa države porijekla, kao i dokazi o izdatoj identifikacionoj kartici drugog aerodroma odnosno međunarodne ili strane organizacije, koja je izdata u skladu sa propisima iz oblasti vazduhoplovstva.
- (16) Ponovna bezbjednosna provjera sprovodi se za vrijeme trajanja validnosti identifikacione kartice u slučaju pojave osnovane sumnje u podobnost lica za obavljanje poslova iz stava 10 ovog člana.
- (17) Bliže odredbe o bezbjednosnoj provjeri lica i identifikacionoj kartici propisuje Vlada.

Bezbjednosna smetnja

Član 167

- (1) Bezbjednosna smetnja postoji u sljedećim slučajevima:
- 1) ako je lice pravosnažno osuđeno za koje je Krivičnim zakonikom Crne Gore zapriječena maksimalna kazna zatvora od tri ili više godina, iz grupe djela:
 - protiv života i tijela,
 - protiv sloboda i prava čovjeka i građanina,
 - protiv polne slobode,
 - protiv javnog reda i mira,
 - protiv imovine,
 - protiv platnog prometa i privrednog poslovanja,
 - protiv zdravlja ljudi,
 - protiv opšte sigurnosti ljudi i imovine,
 - protiv službene dužnosti,
 - protiv bezbjednosti računarskih podataka,
 - protiv bezbjednosti javnog saobraćaja,
 - protiv ustavnog uređenja i bezbjednosti Crne Gore i
 - protiv čovječnosti i drugih dobara zaštićenih međunarodnim pravom;
 - 2) ako je lice član ili učestvuje u aktivnostima ili na bilo koji način podržava organizacije čije su aktivnosti ili ciljevi zabranjeni;
 - 3) ako je lice u posljednjih pet godina pravosnažno kažnjavano za prekršaj iz oblasti javnog reda i mira sa elementima nasilja za koji je propisana kazna zatvora;
 - 4) ako je na osnovu bezbjednosne provjere u mjestu prebivališta, boravišta ili rada, utvrđeno da lice svojim ponašanjem, navikama i sklonostima ukazuje da će predstavljati opasnost za sebe ili druge i javni red i mir.
- (2) Ako se protiv lica vodi krivični postupak za krivično djelo iz grupe djela iz stava 1 ovog člana, odnosno prekršajni postupak iz stava 1 ovog člana, postupak izdavanja identifikacione kartice se obustavlja, a već izdata identifikaciona kartica se suspenduje, do okončanja tog postupka.
- (3) Bliže odredbe o načinu utvrđivanja bezbjednosne smetnje propisuje Vlada.

Zabrana unošenja oružja i drugih predmeta

Član 168

- (1) Zabranjen je ulazak u bezbjednosnu zonu ograničenog pristupa na aerodromu licu koje nije kontrolisano u skladu sa Programom bezbjednosti.
- (2) Zabranjeno je u putničku kabinu vazduhoplova i u bezbjednosnu zonu ograničenog pristupa unošenje hladnog ili vatrenog oružja i municije, eksplozivnih, zapaljivih ili opasnih materija, kao i sredstava i predmeta koji se nalaze na listi zabranjenih predmeta koju utvrđuje Agencija.
- (3) Odredba stava 2 ovog člana ne primjenjuje se na:
- službenike granične policije, koji su zaposleni na aerodromu, u pogledu unošenja vatrenog oružja i municije;
 - službenike organa uprave nadležnog za policijske poslove kada preduzimaju mjere protiv radnji nezakonitog ometanja;
 - službenike organa uprave nadležnog za policijske poslove kada obavljaju poslove u skladu sa zakonom kojim se uređuju unutrašnji poslovi i zakonom kojim se uređuje zaštita i spašavanje u kriznim i vanrednim situacijama, u skladu sa Programom bezbjednosti;
 - inspektore za vazdušni saobraćaj iz oblasti bezbjednosti civilnog vazduhoplovstva, prilikom vršenja tajnih testova u skladu sa Programom kontrole kvaliteta bezbjednosti civilnog vazduhoplovstva;
 - predstavnike bezbjednosnih službi drugih država koji obezbjeđuju sopstvene letove, pod uslovom da imaju saglasnost Agencije i organa uprave nadležnog za policijske poslove;

- službenike bezbjednosti operatora aerodroma u pogledu unošenja sredstava prinude u skladu sa zakonom kojim se uređuje zaštita lica i imovine, uz prethodnu saglasnost Agencije; i
 - predstavnike bezbjednosnih službi koji vrše obezbjeđivanje visokih državnih zvaničnika ili članova državne delegacije, na način propisan Programom bezbjednosti.
- (4) Lice koje posjeduje hladno ili vatreno oružje ili municiju dužno je da ih prijavi pri registraciji za let i preda ovlašćenom pripadniku organa uprave nadležnog za policijske poslove na aerodromu, s tim što mu se hladno ili vatreno oružje i municija vraćaju nakon iskrcavanja.
 - (5) Način predaje i način vraćanja hladnog ili vatrene oružja i municije propisuje organ državne uprave nadležan za unutrašnje poslove.
 - (6) Način postupanja sa eksplozivnim, zapaljivim ili opasnim materijama, kao i sredstvima i predmetima koji se nalaze na listi zabranjenih predmeta utvrđuje Agencija.

Odbor za bezbjednost

Član 169

- (1) Vlada osniva Odbor za bezbjednost radi preduzimanja preventivnih mjera, efikasnog djelovanja i otklanjanja posljedica uzrokovanih nezakonitim ometanjima civilnog vazduhoplovstva.
- (2) Odbor za bezbjednost:
 - 1) prati primjenu i sprovođenje bezbjednosnih mjera na aerodromima i kod drugih subjekata koji primjenjuju mjere utvrđene Programom bezbjednosti, na osnovu inspekcijskih pregleda i izvještaja i nalaže mjere koje treba da se preduzmu;
 - 2) analizira nivo opasnosti i odlučuje o primjeni određenog nivoa dodatnih, pojačanih mjera bezbjednosti koje mora da se preduzmu i implementiraju na aerodromima;
 - 3) rukovodi akcijama u kriznim situacijama, izazvanim aktima nezakonitog ometanja, u skladu sa Programom bezbjednosti;
 - 4) dostavlja Vladi godišnji izvještaj o radu, do 31. marta tekuće za prethodnu godinu; i
 - 5) vrši i druge poslove od interesa za bezbjednost civilnog vazduhoplovstva.
- (3) Odbor za bezbjednost ima devet članova.
- (4) Odbor za bezbjednost čine: predstavnik Ministarstva, predstavnik organa državne uprave nadležnog za unutrašnje poslove, predstavnik organa uprave nadležnog za policijske poslove, predstavnik organa državne uprave nadležnog za poslove odbrane, predstavnik Agencije (predsjednik Odbora za bezbjednost), predstavnik organa nadležnog za nacionalnu bezbjednost i predstavnik organa uprave nadležnog za poslove carine, operatora aerodroma, pružaoca ATM/ANS usluga .
- (5) U radu Odbora za bezbjednost po potrebi učestvuju predstavnici, operatora vazduhoplova i drugih organa državne uprave.
- (6) Administrativne poslove za potrebe Odbora za bezbjednost obavlja sekretar.
- (7) Mandat, način rada i odlučivanja i druga pitanja od značaja za rad Odbora za bezbjednost propisuje Vlada aktom o osnivanju.
- (8) Članovi i sekretar Odbora za bezbjednost imaju pravo na naknadu za svoj rad.
- (9) Akt o osnivanju Odbora za bezbjednost objavljuje se u „Službenom listu Crne Gore“.

Lokalni odbor za bezbjednost civilnog vazduhoplovstva

Član 170

- (1) Operator aerodroma osniva na svakom aerodromu za komercijalni vazdušni saobraćaj Lokalni odbor za bezbjednost civilnog vazduhoplovstva radi sprovođenja mjera bezbjednosti civilnog vazduhoplovstva.
- (2) Članove Lokalnog odbora za bezbjednost civilnog vazduhoplovstva čine: predstavnik operatora aerodroma, predstavnik pružaoca ATM/ANS usluga, predstavnik operatora vazduhoplova, predstavnik organa uprave nadležnog za policijske poslove i predstavnik

organa uprave nadležnog za poslove carine, kao i drugi subjekti uključeni u sprovođenje mjera bezbjednosti civilnog vazduhoplovstva na aerodromu za komercijalni vazdušni saobraćaj.

- (3) Članovi Lokalnog odbora za bezbjednost civilnog vazduhoplovstva za svoj rad imaju pravo na naknadu.
- (4) Djelokrug rada, bliži sastav, mandat i način rada Lokalnog odbora za bezbjednost civilnog vazduhoplovstva propisuje operator aerodroma aktom o osnivanju.

XII. OLAKŠICE

Nacionalni odbor za olakšice u vazdušnom saobraćaju

Član 171

- (1) Vlada osniva Nacionalni odbor za olakšice u vazdušnom saobraćaju (u daljem tekstu: Odbor za olakšice) radi sprovođenja Nacionalnog programa za olakšice u vazdušnom saobraćaju (u daljem tekstu: Program za olakšice) i davanja preporuka za unapređenje mjera, aktivnosti i tehnoloških postupaka kojima se olakšava obavljanje međunarodnog vazdušnog saobraćaja i protok putnika, prtljaga, tereta i/ili pošte.
- (2) Odbor za olakšice:
 - 1) predlaže Vladi program za olakšice;
 - 2) dostavlja godišnji izvještaj o sprovođenju programa za olakšice Vladi, do 31. marta tekuće za prethodnu godinu;
 - 3) predlaže mjere i aktivnosti za olakšanje obavljanja međunarodnog vazdušnog saobraćaja i protok putnika, prtljaga, tereta i/ili pošte; i
 - 4) obavlja i druge poslove u skladu sa Programom za olakšice.
- (3) Odbor za olakšice ima devet članova.
- (4) Odbor za olakšice čine: predstavnik Ministarstva, predstavnik organa državne uprave nadležnog za vanjske poslove, predstavnik organa uprave nadležnog za policijske poslove, predstavnik organa državne uprave nadležnog za turizam, predstavnik organa državne uprave nadležnog za finansije, predstavnik Agencije, predstavnik organa uprave nadležnog za poslove carine, predstavnik operatora aerodroma i predstavnik vazdušnog prevoznika.
- (5) U radu Odbora za olakšice, po potrebi, učestvuju predstavnik organa državne uprave nadležnog za poslove zdravlja i predstavnik organa državne uprave nadležnog za poslove poljoprivrede.
- (6) Administrativne poslove za potrebe Odbora za olakšice obavlja sekretar.
- (7) Mandat članova Odbora za olakšice i druga pitanja od značaja za rad Odbora za olakšice propisuje Vlada aktom o osnivanju.
- (8) Članovi i sekretar Odbora za olakšice za svoj rad imaju pravo na naknadu.
- (9) Akt o osnivanju Odbora za olakšice objavljuje se u „Službenom listu Crne Gore“.
- (10) Stručne osnove za izradu predloga Programa za olakšice priprema Agencija

Lokalni odbor za olakšice

Član 172

- (1) Operator aerodroma osniva na svakom aerodromu za komercijalni vazdušni saobraćaj Lokalni odbor za olakšice radi obavljanja poslova iz člana 171 stav 1 ovog zakona.
- (2) Za članove Lokalnog odbora za olakšice imenuju se, pored predstavnika operatora aerodroma, predstavnik organa uprave nadležnog za policijske poslove, predstavnik organa uprave nadležnog za poslove carine i drugi subjekti uključeni u sprovođenje mjera kojima se olakšava obavljanje međunarodnog vazdušnog saobraćaja i protok putnika, prtljaga, tereta i/ili pošte na aerodromu.
- (3) Nadležnost, bliži sastav, mandat i način rada Lokalnog odbora za olakšice propisuje operator aerodroma aktom o osnivanju.

Program za olakšice

Član 173

- (1) Program za olakšice donosi Vlada, na predlog Odbora za olakšice.
- (2) Program za olakšice sadrži: mjere, aktivnosti i tehnološke postupke kojima se olakšava obavljanje međunarodnog vazdušnog saobraćaja, ubrzava protok putnika, prtljaga, tereta i/ili pošte i olakšava sprovođenje sigurnosnih istraga nesreća, ozbiljnih nezgoda i nezgoda vazduhoplova, u skladu sa propisima Crne Gore.
- (3) Agencija prati operativno sprovođenje Programa za olakšice i Odboru za olakšice dostavlja izvještaj o sprovođenju operativnih mjera iz Programa za olakšice.

XIII. TRAGANJE ZA VAZDUHOPLOVOM I SPAŠAVANJE LICA U CIVILNOM VAZDUHOPLOVSTVU

Postupak traganja za vazduhoplovom i spašavanja lica

Član 174

- (1) Traganje za vazduhoplovom i spašavanje lica u civilnom vazduhoplovstvu obavlja se na teritoriji Crne Gore u skladu sa ovim zakonom, a može da obuhvati i teritoriju van Crne Gore u skladu s potvrđenim međunarodnim ugovorom.
- (2) U skladu sa međunarodnim ugovorom iz stava 1 ovog člana, organ druge države nadležan za traganje i spašavanje može da učestvuje u operacijama traganja i spašavanja na teritoriji Crne Gore.
- (3) Usluga traganja za vazduhoplovom i spašavanja lica mora da bude dostupna 24 časa dnevno.
- (4) Pružalac usluga kontrole letenja uzbunjivanjem pokreće postupak traganja i spašavanja svih nestalih vazduhoplova koji su u nadležnosti kontrole letenja, ostalih vazduhoplova koji su predali plan leta ili su na drugi način poznati organima nadležnim za pružanje ATM/ANS usluga i vazduhoplovima kojima prijeti nezakonito ometanje ili su predmet nezakonitog ometanja.
- (5) Pružalac usluga kontrole letenja dužan je da o nestalom vazduhoplovu, bez odlaganja, obavijesti organ državne uprave nadležan za zaštitu i spašavanje – Operativno komunikacioni centar 112 (OKC 112) i Komisiju za istraživanje.
- (6) Komisija za istraživanje o nestalom vazduhoplovu iz stava 5 ovog člana obavještava Ministarstvo, koje dalje o tome obavještava operatora ili vlasnika vazduhoplova i nadležni organ države registra vazduhoplova.
- (7) Operativno-komunikacioni centar 112 (OKC 112) kao spasilački koordinacioni centar za traganje i spašavanje vazduhoplova na kopnu (RCC) rukovodi i koordinira akcijama traganja i spašavanja.
- (8) U slučaju pada vazduhoplova u more i Skadarsko jezero na teritoriji Crne Gore, rukovođenje i koordinaciju akcijama traganja i spašavanja vrši organ državne uprave nadležan za pomorsku sigurnost i upravljanje lukama preko Koordinacionog centra traganja i spašavanja na moru (MRCC).
- (9) Obaveze Operativno komunikacionog centra 112 (OKC 112) i Koordinacionog centra traganja i spašavanja na moru (MRCC) koje se odnose na traganje za vazduhoplovom i spašavanje lica na kopnu i moru, uslovi rada, način vršenja komunikacije, stručna osposobljenost lica iz navedenih centara i sprovođenje vježbi OKC 112 i MRCC propisuje Vlada, na predlog Odbora za SAR.
- (10) Agencija vrši nadzor u pogledu izrade i sprovođenja procedura i osposobljenosti lica iz operativno komunikacionog centra (OKC) i koordinacionog centra traganja i spašavanja na moru (MRCC) koja učestvuju u traganju i spašavanju vazduhoplova na kopnu i moru u skladu sa međunarodnim propisima, standardima i preporučenom praksom u ovoj oblasti.
- (11) Službu traganja i spašavanja za vojne vazduhoplove organizuje organ državne uprave nadležan za poslove odbrane.

Obaveza učestvovanja u postupku traganja za vazduhoplovom i spašavanja lica

Član 175

- (1) U postupku traganja za vazduhoplovom i spašavanja lica u civilnom vazduhoplovstvu, traganja i spašavanja vazduhoplova, zavisno od obima, uslova i potreba, u saradnji sa koordinacionim centrom (RCC ili MRCC), učestvuju: operativne jedinice u skladu sa zakonom kojim se uređuje zaštita i spašavanje, zdravstvene ustanove, pripadnici jedinica policije, organa nadležnih za poslove pomorske sigurnosti, civilnog vazduhoplovstva, kontrole letenja i hidrometeorologije, pravna i fizička lica koja učestvuju u obavljanju vazdušnog saobraćaja i druga pravna i fizička lica koja mogu pomoći u akciji traganja i spašavanja.
- (2) Operator ili vlasnik vazduhoplova, vođa vazduhoplova, operator aerodroma i nadležne zdravstvene ustanove dužni su da, na zahtjev organa državne uprave nadležnog za zaštitu i spašavanje, učestvuju u postupku traganja i spašavanja, stave na raspolaganje sredstva potrebna za traganje i spašavanje i pruže hitnu medicinsku pomoć i preduzmu mjere za prevoz lica.
- (3) Agencija vrši nadzor nad subjektom koji je, u skladu sa propisom o zaštiti i spašavanju, nadležan za vršenje traganja i spašavanja iz vazduha, kao i nad subjektom koji vrši traganje i spašavanje na moru za nestalim vazduhoplovom, u cilju provjere ispunjenosti uslova iz stava 4 ovog člana.
- (4) Neophodnu opremu koju treba da posjeduju subjekti koji vrše traganje i spašavanje iz vazduha, kao i subjekti koji vrše traganje i spašavanje na moru za nestalim vazduhoplovom propisuje Vlada, na predlog Nacionalnog odbora za traganje i spašavanje u civilnom vazduhoplovstvu (u daljem tekstu: Odbor za SAR).
- (5) Način na koji se angažuju učesnici u akcijama traganja za vazduhoplovom i spašavanja lica u civilnom vazduhoplovstvu iz stava 1 ovog člana propisuje Vlada na predlog organa državne uprave nadležnog za zaštitu i spašavanje.
- (6) Na predlog akta iz stava 5 ovog člana saglasnost daju Ministarstvo i Agencija.
- (7) U postupcima iz stava 1 ovog člana mogu da učestvuju jedinice Vojske Crne Gore na način utvrđen propisima iz oblasti odbrane.

Troškovi traganja i spašavanja

Član 176

- (1) Svi subjekti koji su učestvovali u traganju i spašavanju vazduhoplova imaju pravo na naknadu u visini stvarnih troškova koje su imali tokom traganja i spašavanja.
- (2) Troškove iz stava 1 ovog člana snosi operator, odnosno vlasnik vazduhoplova za kojim se tragalo, čiji su putnici i posada spašavani.
- (3) Dio sredstava za infrastrukturu, opremu i obuku u cilju uspostavljanja i održavanja sistema traganja i spašavanja, Agencija može, na osnovu zaključenih sporazuma, da dodijeli pojedinim subjektima koji učestvuju u akcijama traganja i spašavanja, u skladu sa međunarodnim ugovorom.
- (4) Uslove, postupak, način dodjele, visinu i svrhu upotrebe sredstava iz stava 3 ovog člana utvrđuje Agencija.

Odbor za SAR

Član 177

- (1) Vlada osniva Odbor za SAR radi sprovođenja Nacionalnog plana za traganje za vazduhoplovom i spašavanje lica (u daljem tekstu: Nacionalni SAR plan), kao i davanja stručnih preporuka za unapređenje saradnje i usaglašenog djelovanja nadležnih institucija u oblasti traganja i spašavanja.
- (2) Odbor za SAR:
 - 1) daje predloge i preporuke za unapređenje organizacije sistema traganja i spašavanja;
 - 2) predlaže Vladi donošenje propisa iz oblasti traganja i spašavanja;

- 3) prati sprovođenje Nacionalnog SAR plana i dostavlja Vladi godišnji izvještaj o radu do 31. marta tekuće za prethodnu godinu;
 - 4) priprema predloge za unapređenje međuinstitucionalne saradnje i propise iz oblasti traganja i spašavanja;
 - 5) doprinosi ispunjavanju međunarodnih obaveza države u oblasti traganja i spašavanja; i
 - 6) vrši i druge poslove od interesa za traganje i spašavanje u civilnom vazduhoplovstvu.
- (3) Odbor za SAR ima sedam članova.
- (4) Odbor za SAR čine: predstavnik Ministarstva, predstavnik organa državne uprave nadležnog za zaštitu i spašavanje, predstavnik Operativno komunikacionog centra 112, predstavnik Uprave pomorske sigurnosti i upravljanja lukama, predstavnik Agencije, predstavnik organa državne uprave nadležnog za poslove odbrane i predstavnik organa državne uprave nadležnog za poslove zdravlja.
- (5) U radu Odbora za SAR po potrebi učestvuju predstavnici operatora aerodroma, operatora vazduhoplova, pružaoca ATM/ANS usluga i drugih organa državne uprave.
- (6) Administrativne poslove za potrebe Odbora za SAR obavlja sekretar.
- (7) Mandat, način rada i odlučivanja i druga pitanja od značaja za rad Odbora za SAR propisuje Vlada aktom o osnivanju.
- (8) Članovi i sekretar Odbora za SAR za svoj rad imaju pravo na naknadu.
- (9) Akt o osnivanju Odbora za SAR objavljuje se u „Službenom listu Crne Gore“.

XIV. NESREĆE

Istraživanje nesreća, ozbiljnih nezgoda, nezgoda vazduhoplova i događaja koji ugrožavaju sigurnost **Član 178**

- (1) Svaka nesreća i ozbiljna nezgoda vazduhoplova moraju detaljno da se ispituju i analiziraju, nezavisno od istrage koju vode nadležni državni organi.
- (2) Istraživanje nesreća, ozbiljnih nezgoda, nezgoda vazduhoplova i događaja koji ugrožavaju sigurnost, odnosno utvrđivanje činjenica i okolnosti pod kojima su se dogodili nema za cilj utvrđivanje krivice ili odgovornosti za nastanak nesreća, ozbiljnih nezgoda, nezgoda vazduhoplova i događaja koji ugrožavaju sigurnost, već njihovo sprečavanje u budućnosti.
- (3) Svako lice koje sazna za nesreću ili ozbiljnu nezgodu vazduhoplova dužno je da o tome odmah obavijesti organ državne uprave nadležan za zaštitu i spašavanje – operativno komunikacioni centar 112 (OKC 112) putem pozivnog broja 112, Ministarstvo, nadležnu kontrolu letenja na najbližem aerodromu ili Komisiju za istraživanje.
- (4) Ako strani vazduhoplov pretrpi nesreću ili ozbiljnu nezgodu vazduhoplova u crnogorskom vazдушnom prostoru ili na teritoriji Crne Gore, Ministarstvo o tome obavještava organ državne uprave nadležan za unutrašnje, organ državne uprave nadležan za vanjske poslove, nadležne organe države u kojoj je vazduhoplov registrovan, države sjedišta organizacije koja je projektovala vazduhoplov, države operatora vazduhoplova i države proizvođača vazduhoplova, kao i nadležne organe drugih država ako su se u vazduhoplovu koji je pretrpio nesreću, ozbiljnu nezgodu ili nezgodu nalazila i lica iz tih država.
- (5) Ako crnogorski civilni vazduhoplov ili strani vazduhoplov koji koristi fizičko lice sa prebivalištem, odnosno pravno lice sa sjedištem u Crnoj Gori pretrpi nesreću ili ozbiljnu nezgodu na teritoriji druge države, istraživanje te nesreće ili ozbiljne nezgode sprovodi se po ovom zakonu ako ta država ne sprovede istraživanje.
- (6) Ako je u nesreći ili ozbiljnoj nezgodi učestvovao civilni i vojni vazduhoplov, istraživanje nesreće ili ozbiljne nezgode zajednički sprovode Komisija za istraživanje i organ državne uprave nadležan za poslove odbrane, a ako je u nesreći ili ozbiljnoj nezgodi učestvovao vojni ili strani vojni vazduhoplov, istragu sprovodi organ državne uprave nadležan za poslove odbrane.

- (7) Ako crnogorski civilni vazduhoplov ili strani civilni vazduhoplov koji koristi fizičko lice sa prebivalištem, odnosno pravno lice sa sjedištem u Crnoj Gori pretrpi nesreću ili ozbiljnu nezgodu u međunarodnom vazдушnom prostoru ili međunarodnim vodama koji nijesu u nadležnosti ni jedne države, istraživanje te nesreće ili ozbiljne nezgode sprovodi se po ovom zakonu ako neka druga država ne sprovede istraživanje.

Komisija za istraživanje

Član 179

- (1) Radi istraživanja nesreća i ozbiljnih nezgoda vazduhoplova Vlada osniva Komisiju za istraživanje.
- (2) Komisija za istraživanje iz stava 1 ovog člana je samostalna u radu i funkcionalno nezavisna od Ministarstva, Agencije, vazduhoplovnih subjekata i drugih lica koja mogu da utiču na objektivnost i nezavisnost rada Komisije za istraživanje.
- (3) Komisija za istraživanje:
- 1) vrši istraživanje nesreća, ozbiljnih nezgoda vazduhoplova, a po potrebi obavlja poslove istraživanja i drugih događaja koji ugrožavaju sigurnost;
 - 2) daje sigurnosne preporuke u cilju poboljšanja sigurnosti vazdušnog saobraćaja;
 - 3) vodi Nacionalnu bazu podataka o nesrećama, ozbiljnim nezgodama, nezgodama vazduhoplova i događajima koji ugrožavaju sigurnost;
 - 4) dostavlja podatke iz Nacionalne baze podataka međunarodnim organizacijama, u skladu sa zaključenim međunarodnim ugovorima;
 - 5) sarađuje sa drugim organima za istragu vazduhoplovnih nesreća, ozbiljnih nezgoda i nezgoda vazduhoplova zemalja članica ICAO-a;
 - 6) objavljuje rezultate istrage iz svoje nadležnosti u skladu sa ICAO i nacionalnim propisima iz oblasti zaštite podataka;
 - 7) planira, organizuje i sprovodi obuku stalnih članova Komisije za istraživanje i istražilaca sa liste stručnjaka;
 - 8) dostavlja Vladi godišnji izvještaj o radu, do 31. marta tekuće za prethodnu godinu; i
 - 9) obavlja i druge poslove od značaja za istraživanje nesreća i ozbiljnih nezgoda vazduhoplova.
- (4) Komisija za istraživanje ima tri stalna člana iz oblasti vazduhoplovstva.
- (5) Komisiju za istraživanje predstavlja i njenim radom rukovodi glavni istražilac.
- (6) U radu Komisije za istraživanje po potrebi učestvuju i povremeni članovi, koji se angažuju sa liste stručnjaka koju utvrđuje Vlada.
- (7) Glavni istražilac iz stava 5 ovog člana, u svakom pojedinačnom slučaju, rješenjem formira istraživački tim za istraživanje nesreća ili ozbiljnih nezgoda vazduhoplova, kojim određuje rukovodioca istraživačkog tima i potreban broj članova tima od stalnih članova Komisije za istraživanje i eksperata sa liste stručnjaka.
- (8) Za potrebe učešća u istragama nesreća, ozbiljnih nezgoda ili nezgoda vazduhoplova, na teritorijama drugih država, ili kada neka druga država sprovodi istragu nesreće ili ozbiljne nezgode vazduhoplova, za čije rezultate je zainteresovana Crna Gora, glavni istražilac ili drugi stalni član Komisije za istraživanje upućuje se u državu nastanka događaja i učestvuje u istrazi u svojstvu Ovlašćenog predstavnika.
- (9) Ovlašćeni predstavnik može da ima i asistenta iz stalnog sastava Komisije za istraživanje, ili lica sa Liste stručnjaka, po odluci Glavnog istražioca i u zavisnosti od poziva organa za istragu države koja je pokrenula istragu.
- (10) Izvještaj o rezultatima istraživanja nesreća i ozbiljnih nezgoda Komisija za istraživanje dostavlja Vladi, najkasnije u roku od pet dana od dana sačinjavanja izvještaja.
- (11) Bliži postupak i način sprovođenja istraživanja nesreća, ozbiljnih nezgoda i nezgoda vazduhoplova i drugih događaja koji ugrožavaju sigurnost, način sticanja statusa ovlašćenog predstavnika, uslove koje mora da ispunjava Glavni istražilac, način obavještanja, organizaciju, način rada, akreditaciju članova Komisije za istraživanje kao predstavnika Crne

Gore u istragama koje se vode u inostranstvu, izgled obrasca službene identifikacione kartice istražilaca, način sprovođenja postupka izdavanja, zamjene i oduzimanja službene identifikacione kartice, kao i način vođenja evidencije o izdatim službenim identifikacionim karticama, obezbjeđenje dokaza i druga pitanja od značaja za rad Komisije za istraživanje, kao i visinu naknade propisuje Ministarstvo.

Sredstva za rad Komisije za istraživanje

Član 180

- (1) Sredstva za rad Komisije za istraživanje obezbjeđuju se iz budžeta Crne Gore.
- (2) Stalni članovi Komisije za istraživanje imaju pravo na naknadu za svoj rad.

Ovlašćenja istražitelja Komisije za istraživanje

Član 181

- (1) Komisija za istraživanje je ovlašćena da preduzme potrebne mjere za obavljanje istraživanja nesreća, ozbiljnih nezgoda i nezgoda vazduhoplova, bez obzira da li je pokrenuta druga zvanična istraga.
- (2) Nadležni organi i druga pravna i fizička lica dužna su da omoguće Komisiji za istraživanje da efikasno i nezavisno obavlja istražne poslove.
- (3) Dok istražuje nesreću, ozbiljnu nezgodu ili nezgodu vazduhoplova, Komisija za istraživanje ima pravo:
 - 1) na neograničen i neometan pristup mjestu nesreće, ozbiljne nezgode ili nezgode vazduhoplova, njegovoj sadržini ili olupini;
 - 2) da, bez odlaganja, sačini listu dokaza i obezbijedi kontrolisano uklanjanje olupine ili djelova vazduhoplova potrebnih za dalje ispitivanje, odnosno analize;
 - 3) na neposredan pristup i kontrolu nad uređajima za snimanje podataka leta, njihovom sadržinom i drugim relevantnim snimcima;
 - 4) da zahtijeva obdukciju tijela poginulih lica, da sarađuje na obdukciji i da ima neposredan pristup rezultatima obdukcije ili testova izvršenih na uzetim uzorcima;
 - 5) da zahtijeva ljekarski pregled lica koja su učestvovala u operacijama vazduhoplova ili da zahtijeva da se sprovedu testovi na uzetim uzorcima i da ima neposredan uvid u rezultate pregleda, odnosno testova;
 - 6) da pozove i ispita svjedoke i da od njih zahtijeva da dostave informacije ili dokaze u vezi sa događajem koji se istražuje;
 - 7) na slobodan pristup svim relevantnim dokumentima i podacima koje posjeduju vlasnik, operator ili proizvođač vazduhoplova, imalac potvrde o tipu, nadležna organizacija za održavanje vazduhoplova, centar za obuku, pružaoci ATM/ANS usluga, operatori aerodroma i nadležne civilne vazduhoplovne vlasti.
- (4) Ako je Crna Gora država nastanka nesreće ili ozbiljne nezgode vazduhoplova, Komisija za istraživanje pokreće istragu o okolnostima događaja i odgovorna je za vođenje istrage.
- (5) Izuzetno od stava 4 ovog člana, Komisija za istraživanje može da delegira cjelokupnu istragu ili bilo koji dio vođenja takve istrage istražnom organu druge države ili regionalnoj organizaciji za istragu nesreća i ozbiljnih nezgoda (RAIO) uz dogovor i obostranu saglasnost, a u tom slučaju koristi sva raspoloživa sredstva da olakša vođenje istrage.

Identifikacija istraživača i službena identifikaciona kartica istraživača

Član 182

- (1) Glavni istražilac, stalni istražioc i istražioc sa liste stručnjaka koji rade na poslovima istraživanja nesreća, ozbiljnih nezgoda ili nezgoda vazduhoplova imaju službene identifikacione kartice.
- (2) Lica iz stava 1 ovog člana su dužna da nose identifikacione kartice tokom uviđaja na mjestu nesreće vazduhoplova i da ih pokažu na zahtjev nadležnog pravosudnog organa.

- (3) Službena identifikaciona kartica može da se koristi samo za namjenu za koju je izdata.
- (4) Službenu identifikacionu karticu izdaje Komisija za istraživanje.
- (5) Komisija za istraživanje vodi evidenciju o izdatim identifikacionim karticama.
- (6) Izgled obrasca službene identifikacione kartice, način sprovođenja postupka izdavanja, zamjene i oduzimanja službene identifikacione kartice i način vođenja evidencije o izdatim službenim identifikacionim karticama propisuje Ministarstvo.

Prijavljivanje događaja

Član 183

- (1) Agencija uspostavlja sistem obaveznog i dobrovoljnog prijavljivanja događaja.
- (2) Vazduhoplovni subjekt ili drugo lice koje je određeno propisom iz stava 7 ovog člana dužno je da prijavi Agenciji i Komisiji za istraživanje svaki događaj u koji je bilo uključeno, kojem je prisustvovalo ili o kojem ima saznanja, ako je obaveza prijavljivanja tog događaja utvrđena propisom iz stava 7 ovog člana.
- (3) Događaj iz stava 2 ovog člana prijavljuje se Agenciji i Komisiji za istraživanje u roku koji je određen propisom iz stava 7 ovog člana.
- (4) Vazduhoplovni subjekt, kao i bilo koje drugo lice koje ima saznanja o događajima koji ugrožavaju sigurnost ili za koje smatra da predstavljaju stvarnu ili potencijalnu opasnost za sigurnost ili je učestvovalo u njima može samoinicijativno i dobrovoljno da prijavi Komisiji za istraživanje i Agenciji.
- (5) Prijavljivanje događaja iz st. 2 i 4 ovog člana vrši se radi unapređenja sigurnosti vazdušnog saobraćaja i sprečavanja nesreća, ozbiljnih nezgoda i nezgoda.
- (6) Komisija za istraživanje i Agencija prikupljaju, analiziraju, čuvaju, upravljaju i distribuiraju podatke i izvještaje o nesrećama, ozbiljnim nezgodama i nezgodama vazduhoplova, kao i o drugim događajima koji ugrožavaju sigurnost, o čemu vode odvojene baze podataka, u skladu sa nadležnostima i propisima o zaštiti podataka.
- (7) Događaji koji se prijavljuju, način prijavljivanja događaja i rok za prijavljivanje događaja, vazduhoplovni subjekti i lica koji su obavezni da prijavljuju događaje, način obrade, zaštite, čuvanja i razmjene podataka o događajima i način kreiranja i vođenja baze podataka o događajima utvrđuje Agencija.

Zaštita informacija

Član 184

- (1) Sve informacije dobijene putem dobrovoljnog i obaveznog prijavljivanja ne mogu da se koriste u druge svrhe, osim za unapređenje sigurnosti i bezbjednosti u vazduhoplovstvu.
- (2) Sve informacije o podnosiocu prijave događaja, kao i o licima koja su učestvovala u događaju, smatraju se povjerljivim i Agencija i Komisija za istraživanje ih neće proslijediti drugom licu, osim na zahtjev pravosudnih organa Crne Gore.
- (3) Poslodavci su dužni da podstiču svoje zaposlene da, radi opšte dobrobiti, prijave svaki događaj koji smatraju stvarnom i potencijalnom opasnošću za sigurnost vazduhoplovstva, bez bojazni da povodom toga mogu od poslodavca trpjeti određene posljedice.

Obaveza odgovora na sigurnosne preporuke

Član 185

- (1) Vazduhoplovni subjekt kojem je upućena sigurnosna preporuka dužan je da, u roku od 90 dana od dana prijema sigurnosne preporuke, potvrdi prijem dopisa i obavijesti Komisiju za istraživanje o mjerama koje je preduzeo ili koje namjerava da preduzme i, po potrebi, o vremenu potrebnom za njihovo preduzimanje, a ako te mjere nijesu ili neće bile preduzete, o razlozima za nepreduzimanja.
- (2) Komisija za istraživanje je dužna da, u roku 60 dana od dana prijema odgovora, obavijesti organ kojem je sigurnosna preporuka upućena da li smatra njegov odgovor odgovarajućim uz obrazloženje kada nije saglasan sa odlukom o nepreduzimanju mjera.

- (3) Svaki subjekat koji prima sigurnosnu preporuku, uključujući i organe odgovorne za sigurnost civilnog vazduhoplovstva, sprovodi postupke koji omogućavaju praćenje napretka u sprovođenju mjera preduzetih kao odgovor na izdate preporuke u pogledu sigurnosti.

XV. ZAŠTITA OD BUKE

Zaštita od buke

Član 186

Pružalac ATM/ANS usluga, operatori aerodroma, operatori vazduhoplova i piloti vazduhoplova obavezni su da preduzimaju mjere zaštite od buke vazduhoplova, u skladu sa zakonom kojim se uređuje zaštita od buke i međunarodnim propisima.

Buka vazduhoplova i izduvni gasovi

Član 187

Buka vazduhoplova i izduvni gasovi koje vazduhoplov proizvodi prilikom polijetanja i slijetanja moraju biti ispod propisanih maksimalnih nivoa buke i izduvnih gasova u skladu sa propisom koji donosi Ministarstvo, uz saglasnost organa državne uprave nadležnog za poslove zaštite životne sredine i sa zaključenim međunarodnim ugovorima.

Mjerenje buke

Član 188

(1) Operator aerodroma na kojem se odvija komercijalni vazdušni saobraćaj i operator aerodroma na kojem se odvija saobraćaj vojnih vazduhoplova na mlazni pogon dužan je da obezbijedi stalno mjerenje buke na aerodromu i njegovoj okolini koja nastaje prilikom polijetanja i slijetanja vazduhoplova.

(2) Mjerenje buke iz stava 1 ovog člana vrši se na aerodromima na kojima se tokom prethodne godine obavilo više od 50.000 operacija.

(3) Rezultati mjerenja buke iz stava 1 ovog člana koriste se za izradu strateških karata buke i akcionih planova zaštite od buke, u skladu sa posebnim propisom u dijelu koji se odnosi na vazdušni saobraćaj.

(4) Bliže uslove za mjerenja buke iz stava 1 ovog člana propisuje organ državne uprave nadležan za poslove zaštite životne sredine, uz saglasnost Ministarstva.

Područja zaštite od buke

Član 189

(1) Na osnovu rezultata mjerenja buke iz člana 188 ovog zakona, utvrđuju se područja zaštite od buke u kojima ekvivalentni nivo buke vazduhoplova prelazi 67 dB(A), odnosno 75 dB(A), koja se unose u planske dokumente.

(2) Bliže uslove utvrđivanja područja zaštite od buke, kao i uslove građenja u tim područjima propisuje organ državne uprave nadležan za poslove uređenja prostora i zaštite životne sredine, uz saglasnost Ministarstva.

Pravo na naknadu

Član 190

(1) Pravnim i fizičkim licima, zbog uslova građenja iz člana 189 stav 2 ovog zakona, pripada pravo na naknadu.

(2) Naknadu iz stava 1 ovog člana plaća operator aerodroma.

(3) Visinu naknade iz stava 1 ovog člana, kao i način i postupak ostvarivanja prava na naknadu utvrđuje Vlada, na predlog organa državne uprave nadležnog za poslove uređenja prostora i zaštite životne.

XVI. PRIMJENA PROPISA

Primjena propisa u upravnim postupcima

Član 191

- (1) Na postupke koje vodi Agencija primjenjuju se odredbe zakona kojima je uređen upravni postupak, ako ovim zakonom nije drukčije određeno.
- (2) U postupcima koji se sprovode u skladu sa ovim zakonom vazduhoplovni subjekti koriste prihvatljive načine usaglašavanja (*Acceptable means of compliance - AMC*), uputstva (*Guidance Material – GM*) i certifikacione specifikacije (*Certification Specifications – CS*) koje je donijela EASA, kao i alternativne načine usaglašavanja koje je odobrila EASA ili Agencija.
- (3) Protiv rješenja Agencije može se izjaviti žalba Ministarstvu.
- (4) Žalba protiv rješenja Agencije koje se odnosi na vazduhoplove, plovidbenost, vazduhoplovno osoblje, bespilotne vazduhoplove, bezbjednost, vazduhoplovne operacije, prevoz opasnih materija, aerodrome i pružanje ATM/ANS usluga ne odlaže izvršenje rješenja.
- (5) Prihvatljivi načini usaglašavanja (*Acceptable means of compliance - AMC*), uputstva (*Guidance Material – GM*) i certifikacione specifikacije iz stava 2 ovog člana objavljuju se na internet stranici Agencije.
- (6) Agencija izdaje dozvolu, sertifikat ili drugi upravni akt na propisanom obrascu, u skladu sa ovim zakonom.

Rok za rješavanje u upravnom postupku

Član 192

- (1) Ako je u postupku koji se pokreće na zahtjev stranke potrebno da se sprovede ispitni postupak, Agencija je dužna da donese rješenje ili drugi upravni akt i dostavi ga stranci najkasnije u roku od dvanaest mjeseci od dana podnošenja formalno potpunog zahtjeva.
- (2) Agencija može da produži rok iz stava 1 ovog člana za najviše šest mjeseci, ako je to potrebno zbog obimnih provjera koje su neophodne za donošenje rješenja ili drugog upravnog akta ili zbog drugih okolnosti slučaja za koje Agencija ne snosi odgovornost.
- (3) Agencija je dužna da u roku od 15 dana od dana prijema zahtjeva izvrši formalnu procjenu dokumentacije za rješavanje zahtjeva propisanu ovim zakonom.
- (4) Izuzetno od stava 3 ovog člana, u postupku izdavanja AOC, izdavanja operativne licence, postupku sertifikacije aerodroma, sertifikacije pružaoca ATM/ANS usluga, odobravanja promjena u funkcionalnom sistemu, sertifikacije organizacije za projektovanje vazduhoplova, odobravanja organizacije za proizvodnju vazduhoplova, izdavanje uvjerenja o tipu vazduhoplova, odobravanja organizacije za održavanje vazduhoplova, odobravanja organizacije za obezbjeđenje kontinuirane plovidbenosti, kvalifikaciju uređaja za simuliranje letenja i odobravanje organizacija za obuku, Agencija je dužna da u roku od 60 dana od dana prijema zahtjeva izvrši formalnu procjenu dokumentacije propisanu ovim zakonom.
- (5) Ako zahtjev iz st. 3 i 4 ovog člana nije potpun, Agencija pisanim putem obavještava podnosioca zahtjeva da zahtjev dopuni traženim podacima u roku određenom u obavještenju, a koji teče od dana dostavljanja obavještenja.

Plaćanje naknada

Član 193

- (1) Troškove koji nastanu u vršenju poslova iz nadležnosti Agencije propisanih ovim zakonom snosi podnositelj zahtjeva, ako ovim zakonom nije drugačije određeno.
- (2) Ako je za rješavanje upravne stvari propisana naknada, plaćanje cjelokupnog iznosa naknade uslov je za izdavanje rješenja ili drugog upravnog akta, ako nije drukčije propisano.
- (3) Agencija može da suspenduje ili ukine sertifikat imaoču sertifikata koji ne plati propisanu naknadu za kontinuirani nadzor tj. provjeru koja se sprovodi sa ciljem utvrđivanja kontinuirane ispunjenosti uslova u roku koji odredi Agencija.
- (4) Način plaćanja naknada za utvrđivanje ispunjenosti uslova u cilju izdavanja upravnih akata i naknada za sprovođenje nadzora, odnosno provjera u cilju provjere kontinuirane ispunjenosti uslova, kao i visinu ovih naknada propisuje Agencija, uz saglasnost Ministarstva.

Primjena propisa u inspekcijskim nadzorima

Član 194

Inspekcijski nadzor vrši se u skladu sa ovim zakonom i zakonom kojim je uređen inspekcijski nadzor.

Član 195

- (1) Prekršajni nalog stranom vazdušnom prevozniku koji nije registrovan u Crnoj Gori smatra se dostavljenim kada se preda komandantu vazduhoplova.
- (2) Ukoliko dostavljanje iz stava 1 ovog člana nije moguće, prekršajni nalog se predaje bilo kom drugom članu posade ili se obavještenje ostavlja na vidljivom mjestu u vazduhoplovu.
- (3) Smatra se da je dostavljanje iz stava 2 ovog člana obavljeno nakon isteka 48 sati od trenutka kada je obavještenje ostavljeno na vidljivom mjestu u avionu.

XVII. ORGANI NADLEŽNI ZA VAZDUŠNI SAOBRAĆAJ

1. Ministarstvo

Član 196

- (1) Ministarstvo:
 - 1) obavlja poslove državne uprave koji se odnose na vođenje razvojne politike Vlade u oblasti vazdušnog saobraćaja, praćenje stanja u oblasti vazdušnog saobraćaja, strategiju razvoja vazdušnog saobraćaja;
 - 2) učestvuje u radu međunarodnih organizacija u slučaju kad je to potrebno radi sprovođenja razvojnih politika,
 - 3) vrši nadzor nad zakonitošću upravnih akata i drugih upravnih aktivnosti Agencije,
 - 4) vrši i druge poslove u skladu sa ovim i drugim zakonom.
- (2) Ministarstvo je odgovorno da obavijesti Evropsku komisiju o nazivu i adresi nacionalnog nadzornog organa, kao i o eventualnim promjenama, kao i o mjerama preduzetim radi osiguranja usklađenosti i o određivanju pružaoca ATS i MET usluga.

2. Agencija

Pravni položaj Agencije

Član 197

- (1) Agencija je nezavisno pravno lice koje vrši javna ovlašćenja, funkcionalno je nezavisna od državnih organa, organa državne uprave, organa lokalne samouprave i organa lokalne uprave, kao i od pravnih i fizičkih lica koja pružaju usluge vazdušnog saobraćaja.
- (2) Agenciju osniva Vlada i Agencija za svoj rad odgovara Vladi.
- (3) Agencija u vršenju regulatornih poslova ne smije da traži i prima uputstva od organa i lica iz stava 1 ovog člana.

- (4) Zabranjen je svaki oblik uticaja na rad Agencije koji bi mogao ugroziti njenu samostalnost i nezavisnost.
- (5) U pogledu prava, obaveza i odgovornosti iz radnih odnosa na zaposlene u Agenciji primjenjuju se opšti propisi o radu.
- (6) Agencija svoja ovlašćenja izvršava nepristrano, nezavisno i transparentno, te u skladu s tim ima odgovarajuću organizaciju, rukovođenje, finansiranje i upravljanje ljudskim resursima.

Nadležnost Agencije

Član 198

(1) Agencija:

- 1) odobrava listu minimalne ispravnosti opreme vazduhoplova;
- 2) izdaje odobrenje za let za strane civilne vazduhoplove;
- 3) odobrava i ukida odobrenje za let stranog vazdušnog prevoznika sa aerodroma ili na aerodrome u Crnoj Gori;
- 4) izdaje, suspenduje i ukida odobrenje za vanaerodromsko slijetanje i polijetanje;
- 5) odobrava održavanje vazduhoplovne priredbe;
- 6) izdaje, mijenja, suspenduje i ukida operativnu licencu;
- 7) izdaje privremenu operativnu licencu;
- 8) izdaje, mijenja, ograničava, suspenduje i ukida AOC;
- 9) izdaje, suspenduje i ukida odobrenje na zaključenje ugovora o zakupu vazduhoplova;
- 10) izdaje, ograničava, suspenduje, ukida i priznaje autorizaciju za obavljanje komercijalnih specijalizovanih operacija visokog rizika;
- 11) odobrava kabotažu;
- 12) odobrava red letenja i izmjene reda letenja;
- 13) uvodi mjere kojima ograničava ili obustavlja uslugu redovnog vazdušnog prevoza;
- 14) izdaje potvrdu o upisu vazduhoplova u Registar (potvrda o registraciji), potvrdu o privremenom upisu vazduhoplova u Registar, potvrdu o promjeni podataka upisanih u Registar i potvrdu o deregistraciji vazduhoplova (brisanje vazduhoplova iz Registra);
- 15) izdaje odobrenje o upotrebi vazduhoplova koji nema uvjerenje o tipu vazduhoplova sa podacima iz odobrenog sertifikata o tipu vazduhoplova;
- 16) izdaje potvrdu o ispunjenosti uslova za projektovanje i proizvodnju vazduhoplova i vazduhoplovne komponente;
- 17) izdaje, suspenduje i ukida uvjerenje o tipu vazduhoplova, ograničeno uvjerenje o tipu vazduhoplova i dopunsko uvjerenje o tipu vazduhoplova i prihvata uvjerenje o tipu koje je izdala ili priznala EASA;
- 18) izdaje, suspenduje i ukida uvjerenje o plovidbenosti vazduhoplova;
- 19) izdaje, suspenduje i ukida potvrdu o provjeri plovidbenosti vazduhoplova;
- 20) izdaje, ograničava, suspenduje i ukida uvjerenje o ispunjavanju uslova za obavljanje poslova održavanja vazduhoplova i vazduhoplovne komponente;
- 21) izdaje, ograničava, suspenduje i ukida uvjerenje o ispunjavanju uslova za obavljanje poslova obezbjeđivanja kontinuirane plovidbenosti vazduhoplova;
- 22) odobrava program održavanja;
- 23) izdaje nalog za plovidbenost;
- 24) prihvata izjave;
- 25) izdaje, mijenja, suspenduje i ukida dozvolu za posebne letove;
- 26) izdaje, ograničava, obnavlja, produžava, suspenduje, ukida i priznaje dozvole i ovlašćenja vazduhoplovnom osoblju;
- 27) izdaje, ograničava, suspenduje i ukida odobrenje ili ovlašćenja za obavljanje stručnog osposobljavanja vazduhoplovnog osoblja i priznaje stručno osposobljavanje vazduhoplovnog osoblja;
- 28) odobrava program stručnog osposobljavanja;

- 29) sprovodi stručni ispit u cilju provjere stručne osposobljenosti vazduhoplovnog osoblja;
- 30) izdaje, mijenja, ograničava, suspenduje i ukida sertifikat ispitivačima i procjenjivačima;
- 31) priznaje provjere stručne osposobljenosti;
- 32) sertifikuje odnosno odobrava sintetičke uređaje za obuku vazduhoplovnog osoblja (simulator);
- 33) mijenja, ograničava, suspenduje i ukida sertifikat i odobrenje za sintetičke uređaje za obuku vazduhoplovnog osoblja (simulator);
- 34) izdaje, ograničava, suspenduje i ukida vazduhoplovno medicinskom centru i vazduhoplovno medicinskom ispitivaču;
- 35) priznaje ljekarska uvjerenja;
- 36) izdaje, ograničava, suspenduje i ukida ovlašćenje za obavljanje stručnog osposobljavanja pomoćnog vazduhoplovnog osoblja;
- 37) izdaje, mijenja, ograničava, suspenduje i ukida operativnu autorizaciju za obavljanje operacija UAS u posebnoj kategoriji;
- 38) izdaje, suspenduje i ukida potvrde o prijemu i potpunosti operativne izjave za operacije UAS u posebnoj kategoriji ili potvrde o ažuriranju mjera za ublažavanje rizika za prekogranične operacije ili operacije van države registracije u posebnoj kategoriji;
- 39) izdaje, ograničava, suspenduje i ukida LUC;
- 40) sprovodi obuku pilota UAS, obuku obnove znanja, izdaje potvrde o kompetencijama i izdaje potvrde o položenim teorijskim ispitima pilotima UAS;
- 41) priznaje subjekta koji sprovodi obuku pilota UAS, obuku obnove znanja, izdaje potvrde o kompetencijama i izdaje potvrde o položenim teorijskim ispitima pilotima UAS;
- 42) izdaje, mijenja, suspenduje i ukida odobrenje za vršenje operacija UAS u okviru vazduhoplovno-modelarskih klubova ili udruženja;
- 43) čuva dokumentaciju, zapise i izvještaje o operativnim autorizacijama, izjavama, potvrdama i dozvolama pilota bespilotnih vazduhoplova i LUC;
- 44) razvija sistem nadzora zasnovan na riziku za operatore UAS koji su podnijeli operativnu izjavu ili imaju operativnu autorizaciju ili LUC i za vazduhoplovno-modelarske klubove i udruženja koji imaju odobrenje za operacije UAS u okviru vazduhoplovno-modelarskih klubova ili udruženja;
- 45) za operacije koje nijesu operacije u otvorenoj kategoriji vrši nadzor na osnovu profila rizika, nivoa usklađenosti sa propisima i sigurnosnim performansama operatora UAS koji su podnijeli izjavu ili posjeduju sertifikat koje im je izdala Agencija;
- 46) za operacije koje nijesu operacije u otvorenoj kategoriji sprovodi inspekcijski nadzor nad operatorima UAS koji su podnijeli izjavu ili posjeduju sertifikat koji im je izdao nadležni organ koji sprovodi inspekcijski nadzor nad UAS i obezbjeđuje da operatori UAS i piloti bespilotnih vazduhoplova poštuju propise koji se primjenjuju u Crnoj Gori;
- 47) uspostavlja sistem kojim se otkrivaju i istražuju slučajevi neusklađenosti operatora UAS koji izvode operacije u otvorenoj ili posebnoj kategoriji i o tome izvještava;
- 48) operatorima UAS pruža informacije i smjernice za promociju sigurnosti operacija UAS;
- 49) uspostavlja i održava sisteme registracije za UAS za čiji je projekat obavezna sertifikacija i za operatore UAS čije operacije mogu da predstavljaju rizik za sigurnost, bezbjednost, privatnost i zaštitu ličnih podataka ili životne sredine;
- 50) izdaje, ograničava, suspenduje i ukida sertifikat aerodroma i odobrenje za upotrebu aerodroma;
- 51) odobrava prenos sertifikata aerodroma i odobrenja za upotrebu aerodroma;
- 52) daje saglasnost na tehničku dokumentaciju za izgradnju, rekonstrukciju, osvjetljenje i označavanje aerodroma, operativnih površina i drugih objekata;
- 53) odobrava promjene;
- 54) odobrava operativni priručnik;

- 55) odobrava nove procedure za letenje i izmjene procedura za letenje prije uvođenja i upotrebe;
 - 56) daje saglasnost za izgradnju i postavljanje vazduhoplovnih prepreka koje mogu da utiču na sigurnost vazdušnog saobraćaja;
 - 57) uspostavlja u okolini aerodroma područja letenja u kojima je ograničena upotreba izvora laserskih zračenja;
 - 58) izdaje, mijenja, ograničava, suspenduje i ukida dozvolu za pružanje usluga zemaljskog opsluživanja i dozvolu za samoopsluživanje;
 - 59) izdaje, priznaje, ograničava, suspenduje i ukida sertifikat za pružanje ATM/ANS usluga;
 - 60) daje saglasnost za postavljanje objekata, instalacija i uređaja koji mogu da utiču na rad tehničkih sistema, sredstava i objekata za obezbjeđenje vazdušnog saobraćaja;
 - 61) daje saglasnost na program bezbjednosti vazduhoplovnog subjekta;
 - 62) odobrava status regulisanog agenta, poznatog pošiljaoca i regulisanog snabdjevača;
 - 63) daje saglasnost na akte o zaštiti informacionih sistema operatora aerodroma, operatora vazduhoplova, pružaoca ATM/ANS usluga i drugih subjekata;
 - 64) odobrava opremu koja se koristi za obavljanje bezbjednosnih pregleda;
 - 65) daje saglasnost za odgovorno lice za bezbjednost operatora vazduhoplova;
 - 66) izdaje ovlašćenje licu za sprovođenje obuke iz bezbjednosti civilnog vazduhoplovstva;
 - 67) sertifikuje lica koja vrše bezbjednosne preglede u civilnom vazduhoplovstvu, lica koja vrše patroliranje, nadgledanje nadzor i detekciju sumnjivog ponašanja u civilnom vazduhoplovstvu, instruktore i interne kontrole vazduhoplovne bezbjednosti;
 - 68) uspostavlja sistem obaveznog i dobrovoljnog prijavljivanja događaja;
 - 69) priprema stručne osnove za izradu programa, planova, propisa koje donose Vlada i Ministarstvo;
 - 70) donosi propise u skladu sa ovim zakonom i radi sprovođenja ECAA sporazuma, drugih zaključenih međunarodnih ugovora, međunarodnih standarda i preporučene prakse iz oblasti civilnog vazduhoplovstva, a naročito standarda, procedura i preporučene prakse ICAO-a, ECAC-a, Evropske unije, EASA-e i EUROCONTROL-a;
 - 71) vodi registre i evidencije u skladu sa ovim zakonom;
 - 72) vrši pregled vazduhoplova na platformi;
 - 73) vrši inspekcijski nadzor nad sprovođenjem ovog zakona i zaključenim međunarodnim ugovorima;
 - 74) sprovodi kontinuirani nadzor ispunjenosti uslova u skladu sa ovim zakonom;
 - 75) sarađuje sa organima drugih država nadležnim za civilno vazduhoplovstvo i učestvuje u radu međunarodnih vazduhoplovnih organizacija i institucija i njihovih radnih tijela i a posebno razmjenjuje informacije koje se odnose na njihov rad, postupak donošenja odluka, najbolju praksu i postupke ;
 - 76) zaključuje potrebne sporazume za nadzor nad pružanjem prekograničnih ATM/ANS usluga sa nadležnim nadzornim organima drugih država u skladu sa zaključenim međunarodnim sporazumima;
 - 77) sprovodi aktivnosti u cilju promocije sigurnosti i bezbjednosti vazdušnog saobraćaja;
 - 78) vrši i druge poslove u skladu sa ovim zakonom.
- (2) Propisi Agencije iz stava 1 tačka 70 ovog člana objavljuju se u „Službenom listu Crne Gore“.
- (3) Pored poslova iz stava 1 ovog člana Agencija, kao nacionalni nadzorni organ, obavlja i poslove koji se odnose na: utvrđivanje usklađenosti pružanja ATM/ANS usluga sa propisanim zahtjevima; sprovođenje procjene i vršenje nadzora u pogledu ispunjavanja zahtjeva u vezi finansijske stabilnosti, odgovornosti, pokrivenosti osiguranjem, vlasništva i organizacione strukture u skladu sa ovim zakonom; provjeravanje usaglašenosti pružaoca ATM/ANS usluga sa nacionalnim bezbjednosnim i odbrambenim zahtjevima; procjenjivanje i odobravanje određivanje cijena za pružanje usluga zajedničkog informisanja; doprinošenje, kada je to relevantno i primjereno, pravilnoj primjeni zahtjeva za nabavke ATM/ANS pružaoca usluga,

sprovođenje i praćenje primjene programa efikasnosti i sistema naknada; nadzor nad primjenom zahtjeva u vezi sa transparentnošću finansijskih iskaza pružaoca ATM/ANS usluga.

Odredbe o fleksibilnosti

Član 199

- (1) Agencija može pružaocu ATM/ANS usluga, operatoru vazduhoplova, operatoru aerodroma i drugim subjektima koji obavljaju poslove iz oblasti vazdušnog saobraćaja da odobri izuzeće od ispunjenja određenog administrativnog ili drugog zahtjeva, osim zahtjeva iz stava 6 ovog člana, na period do osam mjeseci.
- (2) Izuzetno od stava 1 ovog člana, Agencija može da odobri izuzeće na period duži od osam uzastopnih mjeseci ili da odobri isto izuzeće više puta, u ukupnom trajanju dužem od osam mjeseci.
- (3) Izuzeće iz stava 1 ovog člana može da se odobri pod uslovima propisanim aktom iz stava 6 ovog člana i u slučaju hitnih nepredviđenih okolnosti ili hitnih operativnih potreba vazduhoplovnih subjekata.
- (4) Odobreno izuzeće može da uključuje primjenu mjera ublažavanja rizika, kada je to potrebno radi obezbjeđenja sigurnosti vazdušnog saobraćaja.
- (5) Ako Agencija utvrdi da više nijesu ispunjeni uslovi za odobreno izuzeće, ukida odobrenje za izuzeće.
- (6) Uslove za odobravanje izuzeća i osnovne zahtjeve od kojih nije moguće odobriti izuzeće utvrđuje Agencija.

Organi Agencije

Član 200

Organi Agencije su Savjet i direktor Agencije (u daljem tekstu: direktor).

Sastav i izbor Savjeta Agencije

Član 201

- (1) Savjet je organ upravljanja Agencije.
- (2) Savjet ima pet članova.
- (3) Članove Savjeta, na predlog Ministarstva, imenuje Vlada na period od pet godina i mogu biti imenovani najviše dva puta uzastopno.
- (4) Predsjednika Savjeta imenuje Vlada iz reda članova Savjeta.
- (5) Za člana Savjeta može biti imenovan državljanin Crne Gore koji ima visoku stručnu spremu saobraćajne, tehničke, pravne ili ekonomske struke i najmanje sedam godina radnog iskustva.
- (6) Članovi Savjeta ne smiju imati sukob interesa, odnosno ne mogu biti lica koja su u radnom odnosu ili su vlasnici ili suvlasnici ili članovi organa upravljanja ili nadzornih organa u pravnim licima koja obavljaju poslove u oblasti civilnog vazdušnog saobraćaja.
- (7) Kandidat za člana Savjeta je dužan da predlagачu dostavi pisanu izjavu da ne postoje smetnje za imenovanje utvrđene stavom 6 ovog člana.
- (8) Savjet za svoj rad odgovara Vladi.

Poslovnik o radu Savjeta Agencije

Član 202

Organizaciju i način rada i druga pitanja od značaja za rad Savjeta Agencije bliže se uređuje Poslovnikom o radu Savjeta.

Naknada za rad

Član 203

Članovi Savjeta imaju pravo na naknadu za svoj rad, koja se utvrđuje Statutom Agencije, a isplaćuje iz sredstava Agencije.

Nadležnost Savjeta

Član 204

- (1) Savjet:
- 1) donosi Statut Agencije uz prethodnu saglasnost Vlade, kao i druge opšte akte;
 - 2) donosi Poslovnik o radu Savjeta;
 - 3) donosi godišnji program rada Agencije;
 - 4) predlaže Vladi finansijski plan Agencije;
 - 5) predlaže Vladi godišnji izvještaj o radu i godišnji finansijski izvještaj Agencije;
 - 6) imenuje direktora na osnovu javnog konkursa, uz saglasnost Ministarstva;
 - 7) razrješava direktora, uz saglasnost Ministarstva;
 - 8) imenuje i razrješava vršioca dužnosti direktora, uz saglasnost Ministarstva;
 - 9) odlučuje o drugim pitanjima u skladu sa ovim zakonom i Statutom Agencije.
- (2) Statutom Agencije uređuje se postupak izbora direktora Agencije i vršioca dužnosti direktora, javnost rada i druga pitanja od značaja za rad Agencije.
- (3) Finansijski plan Agencije, godišnji izvještaj o radu i finansijski izvještaj Agencije usvaja Vlada, na predlog Savjeta.

Razrješenje članova Savjeta

Član 205

Vlada, na predlog Ministarstva, razrješava člana Savjeta i prije isteka mandata, ako:

- 1) podnese ostavku;
- 2) je osuđen za djelo koje ga čini nedostojnim za vršenje dužnosti;
- 3) poslove obavlja suprotno zakonu, nestručno i nesavjesno;
- 4) svojim ponašanjem i radom dovede u pitanje ugled ili rad Agencije;
- 5) trajno izgubi sposobnost za vršenje dužnosti;
- 6) ne ispunjava uslove iz člana 201 stav 6 ovog zakona.

Direktor

Član 206

- (1) Direktor predstavlja i zastupa Agenciju i rukovodi njenim radom.
- (2) Direktor se imenuje na period od četiri godine i može biti ponovo imenovan u skladu sa članom 204 stav 1 tačka 6 ovog zakona.
- (3) Za direktora može da bude imenovano lice koje:
 - 1) ima crnogorsko državljanstvo;
 - 2) ima visoku stručnu spremu; i
 - 3) sedam godina radnog iskustva u vazduhoplovstvu od čega najmanje dvije godine na rukovodećim poslovima.
- (4) Savjet razrješava direktora prije isteka mandata u slučajevima iz člana 205 st. 1 do 5, kao i ukoliko postoji sukob interesa, odnosno ukoliko je u radnom odnosu ili ima vlasništvo ili suvlasništvo ili je član organa upravljanja ili nadzornog organa u pravnim licima koja obavljaju poslove u oblasti vazdušnog saobraćaja.
- (5) Direktor za svoj rad odgovara Savjetu.

Imenovanje vršioca dužnosti

Član 207

- (1) Ako je direktor razriješen prije isteka mandata ili ako novi direktor nije blagovremeno imenovan, Savjet, uz saglasnost Ministarstva i bez javnog konkursa, imenuje vršioca dužnosti direktora do izbora novog direktora, a najduže na šest mjeseci.
- (2) Vršilac dužnosti direktora mora da ispunjava uslove za imenovanje direktora iz člana 206 stav 3 ovog zakona.

Nadležnost direktora

Član 208

- (1) Direktor Agencije:
- 1) organizuje i vodi poslove Agencije;
 - 2) odgovoran je za zakonitost rada Agencije;
 - 3) izvršava odluke Savjeta;
 - 4) predlaže Savjetu Agencije godišnji program rada Agencije;
 - 5) donosi sigurnosne akte kojima se nalaže preduzimanje mjera radi zaštite sigurnosti vazdušnog saobraćaja (sigurnosni nalog, sigurnosna informacija, sigurnosna direktiva i drugo) u skladu sa ovim zakonom;
 - 6) upravlja ljudskim i finansijskim resursima Agencije;
 - 7) zaključuje ugovore o radu sa zaposlenima i odlučuje o svim pravima i obvezama iz radnog odnosa i u vezi sa radnim odnosom;
 - 8) stara se o obezbjeđivanju javnosti o radu Agencije;
 - 9) donosi propise iz člana 198 stav 1 tačka 70 ovog zakona;
 - 10) obavlja i druge poslove u skladu sa zakonom i Statutom Agencije.
- (2) Sigurnosni akti iz stava 1 tačka 5 ovog člana objavljuju se na internet stranici Agencije.
- (3) Radi organizovanja efikasnog vršenja poslova u Agenciji, direktor Agencije može prenijeti dio svojih ovlašćenja na rukovodni kadar.

Finansiranje Agencije

Član 209

- (1) Agencija se finansira iz:
- 1) naknada za utvrđivanje ispunjenosti uslova u cilju izdavanja operativne licence, sertifikata, uvjerenja, potvrda, dozvola, autorizacija i drugih upravnih akata, kao i naknada za sprovođenje kontinuiranog nadzora odnosno provjere kontinuirane ispunjenosti uslova, u skladu sa ovim zakonom;
 - 2) dijela rutne i terminalne naknade iz člana 147 ovog zakona;
 - 3) dijela naknade koju plaćaju vazdušni prevoznici po toni prevezenog tereta u civilnom vazdušnom saobraćaju;
 - 4) dijela naknade koju plaćaju putnici u civilnom vazdušnom prevozu u odlasku;
 - 5) drugih izvora u skladu sa zakonom.
- (2) Ako Agencija u obavljanju svoje djelatnosti ostvari višak prihoda nad rashodima, ta sredstva se mogu koristiti isključivo za obavljanje i razvoj djelatnosti Agencije i unapređenje sigurnosti i bezbjednosti vazdušnog saobraćaja, u skladu sa zakonom i Statutom Agencije.
- (3) Visinu i način naplate naknada iz stava 1 tač. 3 i 4 ovog člana propisuje Vlada.

Izveštavanje

Član 210

- (1) Agencija priprema godišnji izvještaj o radu i godišnji finansijski izvještaj za prethodnu godinu.
- (2) Godišnji izvještaj o radu Agencije sadrži naročito podatke o:
- 1) preduzetim mjerama u sprovođenju nadležnosti (o izdatim licencama, dozvolama, sertifikatima, odobrenjima, uvjerenjima, saglasnostima i drugim aktima);
 - 2) saradnji sa međunarodnim organizacijama i organima drugih država nadležnim za civilno vazduhoplovstvo;
 - 3) vršenju inspeksijskog nadzora nad sprovođenjem zakona i zaključenim međunarodnim ugovorima;
 - 4) drugim pitanjima značajnim za rad Agencije.
- (3) Agencija vodi odvojeno računovodstvo za sredstva koja se koriste za obavljanje poslova javnih ovlašćenja i sigurnosti i bezbjednosti vazdušnog saobraćaja i prihode ostvarene po tim

osnovama, a posebno u odnosu na sredstva za obavljanje ostalih poslova Agencije, u skladu sa zakonom.

- (4) Finansijski izvještaj sadrži finansijske pokazatelje poslovanja Agencije i prikaz odvojenog računovodstva u skladu sa stavom 3 ovog člana.
- (5) Agencija dostavlja godišnje finansijske iskaze organu državne uprave nadležnom za poslove finansija do 31. marta tekuće za prethodnu godinu.
- (6) Svi obračuni prihoda i rashoda Agencije podliježu godišnjoj reviziji od strane nezavisnog ovlašćenog revizora, kojeg imenuje Vlada, u skladu sa zakonom kojim su uređene javne nabavke.
- (7) Izvještaje iz stava 2 ovog člana sa izvještajem nezavisnog ovlašćenog revizora Agencija dostavlja Vladi do 30. juna tekuće za prethodnu godinu.
- (8) Izvještaji iz stava 2 ovog člana i izvještaj nezavisnog ovlašćenog revizora objavljuju se na internet stranici Agencije.

3. Organ državne uprave nadležan za poslove odbrane

Član 211

- (1) Za vojni vazdušni saobraćaj nadležan je organ državne uprave nadležan za poslove odbrane.
- (2) Poslove upravljanja vojnim vazdušnim saobraćajem, u skladu sa zakonom kojim se propisuju organizacija i funkcionisanje jedinstvenog sistema odbrane Crne Gore, vrši Vojni vazduhoplovni autoritet, organizaciona jedinica organa državne uprave nadležnog za poslove odbrane, koja je funkcionalno odvojena od lica, komandi i jedinica Vojske Crne Gore koje kontroliše.
- (3) Nadzor nad sprovođenjem ovog zakona i propisa donesenih na osnovu ovog zakona, kao i zaključenih međunarodnih ugovora koji obavezuju Crnu Goru, a koji se odnose na vojni vazdušni saobraćaj vrši Vojni vazduhoplovni autoritet.

XVIII. NADZOR

Pojam nadzora

Član 212

- (1) Nadzor, u smislu ovog zakona, obuhvata kontinuirani nadzor i inspekcijski nadzor.
- (2) Nadzor nad sprovođenjem ovog zakona i propisa donesenih na osnovu ovog zakona, kao i zaključenih međunarodnih ugovora koji obavezuju Crnu Goru, a koji se odnose na civilni vazdušni saobraćaj i to na: vazduhoplov i vazduhoplovnu komponentu, UAS, pružanje ATM/ANS usluga i pravila letenja za opšti vazdušni saobraćaj, aerodrome i aerodromske usluge, vazduhoplovno osoblje, pomoćno vazduhoplovno i drugo stručno osoblje, ispravnost i rad tehničkih sredstava i objekata vazdušne plovidbe, bezbjednost vazdušnog saobraćaja i traganje i spašavanje vrši Agencija.
- (3) Nadzor sprovode nadzornici Agencije i inspektori za vazdušni saobraćaj nad subjektima nadzora u cilju provjere kontinuirane ispunjenosti uslova iz ovog zakona, propisa, programa i drugih akata za sprovođenje ovog zakona.
- (4) Subjekt nadzora su vazduhoplovni subjekti i druga fizička i pravna lica u skladu sa ovim zakonom.

1. KONTINUIRANI NADZOR

Pojam kontinuiranog nadzora

Član 213

(1) Kontinuirani nadzor, u smislu ovog zakona, obuhvata sprovođenje provjera i drugih aktivnosti praćenja kako bi se, na osnovu raspoloživih dokaza, utvrdilo da li imaoi sertifikata, odobrenja, dozvola, autorizacija, uvjerenja, potvrda, saglasnosti ili drugih upravnih akata koje je izdala Agencija, kao i fizička i pravna lica koja su dala izjave, konituirano ispunjavaju uslove propisane ovim zakonom.

(2) Kontinuirani nadzor iz stava 1 ovog člana zasniva se na prioritetima utvrđenim u odnosu na procjenu uticaja rizika po civilno vazduhoplovstvo.

Provjera

Član 214

(1) Provjera je sistematičan, nezavisan i dokumentovan postupak prikupljanja dokaza i njihove objektivne procjene kako bi se utvrdilo u kojoj mjeri subjekat provjere ispunjava uslove propisane ovim zakonom.

(2) Osnovnom provjerom utvrđuje se da li subjekt provjere ispunjava uslove za sticanje dozvole ili drugog upravnog akta.

(3) Periodična provjera se obavlja dok dozvola ili drugi upravni akt važi.

(4) Za sprovođenje osnovne i periodične provjere tj. za utvrđivanje ispunjenosti uslova u cilju izdavanja upravnih akata i naknada za sprovođenje nadzora tj. provjera u cilju provjere kontinuirane ispunjenosti uslova plaća se naknada koja je prihod Agencije, osim u slučaju periodične provjere koja se finansira u skladu sa potvrđenim međunarodnim ugovorom.

Izveštaj o provjeri i korektivne mjere

Član 215

(1) O završenoj provjeri izrađuje se pisani izveštaj o provjeri koji sadrži činjenično stanje i utvrđene, opisane i dokumentovane neusaglašenosti sa zahtjevima.

(2) Pisani izveštaj se dostavlja direktoru Agencije i subjektu provjere.

(3) Zavisno od sadržine izveštaja, Agencija može da naloži subjektu provjere da predloži korektivne mjere za otklanjanje nepravilnosti i rokove za njihovo preduzimanje.

(4) Agencija je dužna da procijeni korektivne mjere koje je predložio subjekt provjere i da ih prihvati ako su pogodne za otklanjanje nepravilnosti, a subjekt provjere dužan je da primijeni korektivne mjere koje je prihvatila Agencija.

(5) Agencija određuje rok u kome subjekt provjere preduzima korektivne mjere.

(6) Po okončanju rada nadzornika, konačnu odluku o ishodu provjere donosi direktor Agencije.

Povjeravanje pojedinih poslova unutar provjere. Priznavanje stranog dokumenta

Član 216

(1) Agencija može da fizičkom ili pravnom licu povjeri pojedine poslove unutar provjere, pod uslovom da ono ima dozvolu za sprovođenje pojedinih poslova unutar provjere.

(2) Dozvolu za sprovođenje pojedinih poslova unutar provjere izdaje Agencija, na određeno vrijeme.

(3) Agencija može da prizna dokument o pravu na sprovođenje provjere koji je izdala strana država ili međunarodna organizacija, ako uslovi pod kojima je on izdat nisu blaži od uslova koji su propisani za sprovođenje provjere u Crnoj Gori.

(4) Za postupanje po zahtjevu za izdavanje, produženje važenja ili izmjenu dozvole za sprovođenje pojedinih poslova unutar provjere i za postupanje po zahtjevu za priznavanje stranog dokumenta o pravu na sprovođenje provjere plaća se naknada Agenciji.

Program periodičnih provjera

Član 217

(1) Agencija sačinjava program periodičnih provjera za svaku godinu i o vremenu provjere obavještava odgovorno lice u subjektu provjere.

(2) Agencija obavještava odgovorno lice u subjektu nadzora i o predmetu, planu i načinu provjere.

Nadzornici

Član 218

(1) Agencija vrši provjeru preko nadzornika koji je zaposleni Agencije stručno osposobljen za oblast za koju vrši provjeru i preko inspektora za vazdušni saobraćaj.

(2) Uslovi za nadzornika utvrđuju se aktom Agencije.

(3) Nadzornik ima pravo i dužnost da provjeri objekte, opremu, uređaje, projekte, dokumentaciju i javne isprave subjekta nadzora; da izvrši uvid u proces rada i kvalitet usluga koje pruža subjekt nadzora i da uzme sve izjave koje su potrebne da bi utvrdio činjenično stanje.

(4) Nadzornik je dužan da nosi nadzorničku autorizaciju dok vrši provjeru, kojom se dokazuje njegovo službeno svojstvo, identitet i ovlašćenja.

2. INSPEKCIJSKI NADZOR

Inspektor za vazdušni saobraćaj

Član 219

(1) Agencija vrši inspekcijski nadzor preko inspektora za vazdušni saobraćaj koji je zaposleni Agencije stručno osposobljen za oblast za koju vrši inspekcijski nadzor.

(2) Uslovi za inspektora za vazdušni saobraćaj utvrđuju se aktom Agencije.

(3) Kada to zahtijevaju posebne okolnosti zbog povećanog obima posla ili u slučaju odsutnosti, odnosno duže spriječenosti inspektora za vazdušni saobraćaj, direktor Agencije može da ovlasti drugog zaposlenog da privremeno vrši poslove inspekcijskog nadzora sa svim ovlašćenjima inspektora za vazdušni saobraćaj, dok traju te okolnosti.

(4) U slučaju iz stava 3 ovog člana, direktor Agencije može da ovlasti najviše 20% zaposlenih od ukupnog broja sistematizovanih radnih mjesta u Agenciji, a najduže do dvije godine.

(5) Inspektor za vazdušni saobraćaj je dužan da nosi službenu legitimaciju dok vrši inspekcijski nadzor, kojom se dokazuje njegovo službeno svojstvo, identitet i ovlašćenja.

(6) Zaposleni iz stava 4 ovog člana dužan je da nosi ovlašćenje za vršenje inspekcijskog nadzora dok vrši inspekcijski nadzor.

(7) Izgled i korišćenje službene legitimacije inspektora za vazdušni saobraćaj iz stava 5 ovog člana utvrđuje Agencija.

Inspekcijski nadzor vazduhoplova, vazduhoplovne komponente i vazdušnog saobraćaja

Član 220

(1) Poslovi inspekcijskog nadzora koji se odnose na vazduhoplov, UAS, vazduhoplovne komponente i vazdušni saobraćaj obuhvataju nadzor nad primjenom propisa koji se odnose na: vazduhoplov i UAS, posebno u pogledu ispunjavanja uslova za sigurnu upotrebu vazduhoplova i vazduhoplovne komponente, plovidbenost vazduhoplova, gradnju, prepravku, obnovu i održavanje vazduhoplova i vazduhoplovne komponente, opremu vazduhoplova, isprave, knjige i priručnike vazduhoplova, vazdušni saobraćaj u pogledu ispunjavanja propisanih uslova za sigurno obavljanje vazdušnog prevoza, održavanje linija i reda letenja u prevozu u vazdušnom saobraćaju, ispunjavanje uslova za sigurnu upotrebu vazduhoplova za sopstvene potrebe i ispunjavanje uslova za obavljanje drugih djelatnosti u vazdušnom saobraćaju.

(2) Inspektor može da zahtijeva vanredni pregled vazduhoplova, ukoliko postoji opravdana sumnja u plovidbenost vazduhoplova.

(3) Ako se pregled vazduhoplova obavlja na zahtjev inspektora, naknada za obavljeni pregled vazduhoplova radi utvrđivanja plovidbenosti se ne plaća, ako se pregledom utvrdi da je vazduhoplov plovidben.

Inspekcijski nadzor aerodroma i aerodromskih usluga

Član 221

- (1) Poslovi inspekcijskog nadzora koji se odnose na aerodrome obuhvataju nadzor nad primjenom propisa koji se odnose na: sigurnu upotrebu aerodroma, projektovanje i izgradnju aerodroma i objekata u području aerodroma od značaja za sigurnost vazdušnog saobraćaja, održavanje aerodroma i aerodromskih objekata i opreme koji služe za sigurno odvijanje vazdušnog saobraćaja, izgradnju i postavljanje vazduhoplovnih prepreka, postavljanje i održavanje znakova za uočavanje vazduhoplovnih prepreka, stanje operativnih površina, stanje svjetlosnih sistema koji služe za prilaženje, polijetanje i slijetanje vazduhoplova, kao i obezbjeđenje i ispravnost napajanja električnom energijom tih sistema, tehničke i druge uslove za prihvata i otpremu vazduhoplova, putnika i stvari na aerodromima, opterećenje i raspored stvari u vazduhoplovu, kvalitet goriva i maziva, kao i ispravnost uređaja i opreme koja služi obezbjeđivanju vazduhoplova gorivom i mazivom.
- (2) Poslovi inspekcijskog nadzora koji se odnose na aerodromske usluge obuhvataju nadzor nad primjenom propisa o pružaocima tih usluga, a u vezi sa sigurnim odvijanjem vazdušnog saobraćaja, stručnoj osposobljenosti i sposobnosti njihovih zaposlenih, kao i o stanju tehničkih sredstava, opreme i uređaja.

Inspekcijski nadzor vazduhoplovnog osoblja, pomoćnog vazduhoplovnog i drugog stručnog osoblja

Član 222

- (1) Poslovi inspekcijskog nadzora koji se odnose na vazduhoplovno osoblje obuhvataju nadzor nad primjenom propisa koji se odnose na: rad i način obavljanja stručnih poslova vazduhoplovnog osoblja, stručno osposobljavanje i dozvole tog osoblja, njihovu stručnu i zdravstvenu sposobnost, upotrebu alkohola i psihoaktivnih supstanci, trajanje radnog vremena i vremena letenja, trajanje prevoza i obaveze dežurstva i broj polijetanja i slijetanja (u toku radnog vremena), dužinu dnevnog, nedjeljnog i godišnjeg odmora, kao i zdravstvene i mjere zaštite na radu, a u vezi sa obavljanjem dužnosti članova posade vazduhoplova, kao i radno vrijeme, trajanje radnog vremena na operativnom radnom mjestu i odmori kontrolora letenja.
- (2) Kod obavljanja poslova inspekcijskog nadzora koji se odnose na pomoćno vazduhoplovno i drugo stručno osoblje shodno se primjenjuju odredbe stava 1 ovog člana.
- (3) Ako inspektor tokom obavljanja inspekcijskog nadzora posumnja da postoje uslovi iz člana 82 stav 1 tač. 2 i 3 ovog zakona, dužan je da odmah privremeno oduzme dozvolu, na period od 15 dana i predloži pokretanje postupka za utvrđivanje ili provjeru zdravstvene, odnosno stručne sposobnosti.

Inspekcijski nadzor nad pružaocem ATM/ANS usluga

Član 223

Poslovi inspekcijskog nadzora koji se odnose na pružaoca ATM/ANS usluga obuhvataju, posebno nadzor nad primjenom propisa o uslovima koje mora da ispunjava pružalac ATM/ANS usluga, tehničkim sistemima i objektima značajnim za sigurnost vazdušnog saobraćaja i to u pogledu ispravnosti, održavanja i pravilnog rada tehničkih sistema, načinu pružanja sljedećih usluga i funkcija: Upravljanje vazdušnim prostorom; Upravljanje protokom vazdušnog saobraćaja; Usluge projektovanja procedura za letenje; Usluge u vazdušnom saobraćaju: usluge kontrole letenja (oblasna, prilazna i aerodromska), usluge letnog informisanja (aerodromsko i na ruti), savjetodavne usluge u vazdušnom saobraćaju i usluge uzbuđivanja; Usluge komunikacije, navigacije i nadzora; Usluge vazduhoplovne meteorologije; Usluge vazduhoplovnog informisanja i Usluge podataka u vazdušnom saobraćaju, kao i primjene propisanih postupaka, preporučene prakse i međunarodnih standarda.

Inspekcijski nadzor bezbjednosti vazdušnog saobraćaja

Član 224

Poslovi inspekcijskog nadzora koji se odnose na bezbjednost civilnog vazduhoplovstva obuhvataju nadzor nad primjenom odredaba ovog zakona koje se odnose na bezbjednost i informacionu bezbjednost vazdušnog saobraćaja, kao i nad primjenom mjera propisanih Programom bezbjednosti, Programom kontrole kvaliteta bezbjednosti civilnog vazduhoplovstva, Programom obuke bezbjednosti civilnog vazduhoplovstva i drugim propisima za sprovođenje ovog zakona.

Ovlašćenje za obavljanje pregleda, sprovođenje mjera i testiranja

Član 225

- (1) Pored obaveza i ovlašćenja propisanih zakonom kojim se uređuje inspekcijski nadzor, inspektor za vazdušni saobraćaj, samostalno ili u saradnji sa stručnim institucijama ili odgovarajućim stručnjacima: pregleda opšte i pojedinačne akte, evidencije i drugu dokumentaciju subjekta nadzora, koju nije mogao da pribavi po službenoj dužnosti; pregleda: aerodrome, vazduhoplove i vazduhoplovne proizvode, komunikacione, navigacione i nadzorne sisteme, uređaje, opremu i objekte, poslovne prostorije, postrojenja, instalacije, sredstva rada i proizvode, druge objekte, uređaje i predmete subjekta nadzora; sasluša i uzima izjave od odgovornih lica subjekta nadzora i drugih lica; zahtijeva izveštaje i podatke o radu subjekta nadzora; obavi neposredni uvid u rad osoblja subjekta nadzora; prikuplja i obrađuje podatke o ličnosti koji su od značaja za pripremu i obavljanje inspekcijskog nadzora; sprovodi testiranje na prisustvo alkohola i psihoaktivnih supstanci; upućuje na vanredni ljekarski pregled; i preduzima druge mjere i radnje za koje je ovlašćen.
- (2) Ukoliko inspektor po nalogu obavlja inspekcijski nadzor nad radom posade vazduhoplova i ispravnošću vazduhoplova u letu, ima ovlašćenje da koristi slobodno mjesto u pilotskoj kabini vazduhoplova.
- (3) Pri obavljanju inspekcijskog nadzora, inspektor ima pravo da pregleda dozvole vazduhoplovnog, pomoćnog vazduhoplovnog i drugog stručnog osoblja, da kontroliše primjenu propisa o radu i načinu obavljanja stručnih poslova, da zahtijeva vanrednu provjeru stručne i zdravstvene sposobnosti osoblja i sasluša odgovorna lica ili lica čiji rad podliježe inspekcijskom nadzoru, kao i svjedoke.

Ovlašćenje za izricanje ograničenja i zabrana

Član 226

- (1) Ako inspektor utvrdi da stanje operativnih površina, objekata, sredstava i opreme na aerodromu i pružanje aerodromskih usluga zahtijeva ograničenje upotrebe aerodroma, u odnosu na uslove koji su sastavni dio sertifikata aerodroma, odnosno odobrenja za upotrebu aerodroma, ograničiće upotrebu aerodroma, u skladu sa postojećim uslovima, i narediće da se korisnici aerodroma obavijeste o tome.
- (2) Ako inspektor utvrdi da postoje određene prepreke koje ometaju rad tehničkih sistema, uređaja i opreme u vazdušnom saobraćaju, narediće njihovo uklanjanje.
- (3) Inspektor će zabraniti upotrebu aerodroma za polijetanje i slijetanje svih ili samo određenih vazduhoplova, ako vazduhoplovne prepreke ugrožavaju sigurno polijetanje i slijetanje ili ako nije obezbijeđen prostor za pregled vazduhoplova, odgovarajuće prostorije za pregled putnika i stvari, kao i tehnička oprema za pregled vazduhoplova, putnika i stvari.
- (4) Ako inspektor pri obavljanju inspekcijskog nadzora nad vazduhoplovom, vazduhoplovnim uređajem i opremom vazduhoplova, načinom njihove upotrebe, izradom i održavanjem utvrdi nepravilnosti koje ugrožavaju sigurnost vazdušnog saobraćaja, odnosno ako utvrdi da vazduhoplov, vazduhoplovna komponenta ili oprema vazduhoplova ne odgovara tehničkim zahtjevima za plovidbenost, zabraniće ili ograničiti upotrebu tog vazduhoplova ili vazduhoplovne komponente dok se utvrđena nepravilnost ili nedostatak ne otklone.
- (5) Ako inspektor utvrdi da stanje objekata vazdušne plovidbe ili njihov rad ugrožava sigurnost vazdušnog saobraćaja, narediće da se usluge kontrole letenja ograniče na siguran rad.

- (6) Zavisno od ishoda inspekcijskog nadzora i težine neposrednog ugrožavanja sigurnosti i bezbjednosti u vazduhoplovstvu, inspektor za vazdušni saobraćaj ovlašćen je da odmah donese rješenje kojim subjektu nadzora privremeno zabranjuje obavljanje djelatnosti ili pružanje usluga; zabranjuje radnje koje mogu da budu opasne po sigurnost i bezbjednost u vazduhoplovstvu, život i zdravlje ljudi, životnu sredinu i imovinu; privremeno ograničava ili privremeno zabranjuje korišćenje vazduhoplova, aerodroma, objekata, prostorija, sredstava za rad, opreme, sistema ili uređaja koji ne ispunjavaju uslove koji su propisani za njihovo korišćenje u vazduhoplovstvu.
- (7) Inspektor za vazdušni saobraćaj ovlašćen je da vazduhoplovnom osoblju i pomoćnom vazduhoplovnom osoblju izrekne privremenu mjeru zabrane obavljanja poslova za koje mu je dozvola ili ovlašćenje izdato, ako utvrdi da lice nije postupalo u skladu sa ovim zakonom.
- (8) O zabrani iz stava 7 ovog člana inspektor za vazdušni saobraćaj bez odlaganja obavještava direktora Agencije.
- (9) Agencija suspenduje ili ukida dozvolu ili ovlašćenje iz stava 7 ovog člana ako utvrdi da su ispunjeni uslovi za suspenziju ili ukidanje propisani ovim zakonom ili propisima za sprovođenje ovog zakona.

Zapisnik o inspekcijskom nadzoru

Član 227

Inspektor za vazdušni saobraćaj dužan je da u roku od osam radnih dana od dana izvršenog inspekcijskog nadzora sačini zapisnik o inspekcijskom nadzoru.

XIX. ZAJEDNIČKI SISTEM CERTIFIKACIJE I NADZORA

Baza evropskih vazduhoplovnih inspektora

Član 228

- (1) Agencija može, u okviru obavljanja poslova sertifikacije i nadzora, da sarađuje sa grupom evropskih vazduhoplovnih inspektora i drugog osoblja koje ima stručno znanje radi pružanja ili primanja stručne pomoći između nacionalnih nadležnih organa i EASA.
- (2) Evropski vazduhoplovni inspektori i drugo osoblje koji učestvuju u sprovođenju aktivnosti iz stava 1 ovog člana postupaju pod nadzorom, instrukcijama i odgovornošću Agencije.
- (3) Inspektori i drugo osoblje iz stava 2 ovog člana obavljaju stručne, tehničke i faktičke radnje potrebne za sprovođenje nadzora i sertifikacije.
- (4) Izjave, zapisnici i izvještaji koje evropski vazduhoplovni inspektori i drugo osoblje sačine u okviru aktivnosti iz ovog člana smatraju se u svim aspektima jednakim izjavama, zapisnicima i izvještajima nadzornika i inspektora za vazdušni saobraćaj Agencije i predstavljaju prihvatljive dokaze u upravnim i sudskim postupcima.
- (5) Vrste postupaka sertifikacije i nadzora u kojima mogu da učestvuju evropski vazduhoplovni inspektori i drugo osoblje, uslove stručne kvalifikacije i iskustva za nadzornike i inspektore za vazdušni saobraćaj Agencije koji učestvuju u mehanizmu saradnje i za evropske vazduhoplovne inspektore i drugo osoblje koji učestvuju u aktivnostima iz stava 2 ovog člana, postupak podnošenja zahtjeva za angažovanje evropskih vazduhoplovnih inspektora i drugog osoblja, kao i način i postupak nadoknade troškova utvrđuje Agencija.

Prenos odgovornosti na zahtjev države

Član 229

- (1) Agencija može, uz saglasnost Vlade, da podnese zahtjev EASA ili državi članici Evropske unije za privremeni prenos odgovornosti za obavljanje pojedinih poslova sertifikacije i nadzora.
- (2) Kada EASA ili država članica Evropske unije prihvati zahtjev iz stava 1 ovog člana, ona postaje odgovorna za obavljanje poslova koji su predmet zahtjeva, a Crna Gora se razrješava odgovornosti za te poslove.

- (3) Crna Gora može, na isti način, da prihvati zahtjev druge države članice Evropske unije za preuzimanje odgovornosti za obavljanje određenih poslova sertifikacije i nadzora.
- (4) O prihvatanju zahtjeva iz stava 3 ovog člana odlučuje Vlada, uz saglasnost Agencije, uz zaključenje sporazuma o prenosu odgovornosti između Crne Gore i države podnosioca zahtjeva.
- (5) Prenos odgovornosti u skladu sa ovim članom ne utiče na prava i obaveze Crne Gore koje proizilaze iz Čikaške konvencije.
- (6) Sporazum o prenosu odgovornosti može u svako doba da se opozove.
- (7) Obim poslova, subjekti, objekti i aktivnosti za koje može da se traži ili prihvati prenos odgovornosti, sadržinu dogovora, način konsultovanja fizičkih i pravnih lica na koja se prenos odnosi, kao i postupak razmjene dokumentacije propisuje Ministarstvo.

Mehanizam podrške nadzora

Član 230

Ako EASA, na osnovu sprovedenih inspekcija ili drugih aktivnosti nadzora, utvrdi ozbiljne i trajne nedostatke u obavljanju poslova sertifikacije i nadzora, koji, uprkos zahtjevu EASA za njihovo otklanjanje, nijesu otklonjeni na zadovoljavajući način i zbog kojih je ugrožena sigurnost civilnog vazduhoplovstva, Ministarstvo, zajedno sa EASA, priprema i odgovorno je za sprovođenje programa privremene tehničke pomoći radi otklanjanja utvrđenih nedostataka i pružanja pomoći u ponovnom uspostavljanju sposobnosti za obavljanje poslova sertifikacije i nadzora.

Kvalifikovani subjekti

Član 231

- (1) Agencija može poslove iz oblasti sertifikacije i nadzora da prenese na subjekta kojeg akredituje.
- (2) Agencija izdaje akreditaciju iz stava 1 ovog člana subjektu koji ispunjava uslove iz propisa iz stava 6 ovog člana.
- (3) Akreditacija iz stava 2 ovog člana može da sadrži ovlašćenje za vršenje poslova izdavanja, obnavljanja, izmjene, ograničenja, suspenzije ili ukidanja sertifikata, kao i za primanje izjava u ime Agencije.
- (4) Akreditovani subjekt mora kontinuirano da ispunjava propisane uslove u skladu sa izdatom akreditacijom.
- (5) Agencija može izdatu akreditaciju da izmijeni, ograniči, suspenduje ili ukine ako subjekt kontinuirano ne ispunjava propisane uslove u skladu sa izdatom akreditacijom.
- (6) Uslove za izdavanje, održavanje, izmjenu, ograničenje, suspenziju, ukidanje i važenje akreditacije, kao i sistem za akreditaciju i procjenu usaglašenosti kvalifikovanih subjekata sa propisanim kriterijumima utvrđuje Agencija.
- (7) Za utvrđivanje ispunjenosti uslova u cilju izdavanja i izmjene akreditacije i vršenje nadzora sa ciljem provjere ispunjenosti uslova plaća se naknada, koja je prihod Agencije.
- (8) Akreditovani subjekt ima pravo na naknadu za obavljanje poslova za koje je ovlašćen.
- (9) Visinu naknada iz st. 7 i 8 ovog člana utvrđuje Agencija, uz saglasnost Ministarstva.

Prikupljanje, razmjena i analiza informacija

Član 232

- (1) Pored podataka iz člana 184 ovog zakona, Agencija prikuplja, razmjenjuje i analizira i druge informacije od značaja za sigurnost civilnog vazduhoplovstva.
- (2) Agencija može da razmjenjuje druge informacije iz stava 1 ovog člana sa Komisijom za istraživanje stranim organima nadležnim za civilno vazduhoplovstvo, kao i, u skladu sa uslovima propisanim aktom iz stava 4 ovog člana, sa drugim zainteresovanim subjektima.

- (3) Agencija obezbjeđuje odgovarajuću zaštitu i povjerljivost informacija iz stava 1 ovog člana koje prikuplja.
- (4) Uslove za razmjenu drugih informacija sa subjektima iz stava 2 ovog člana utvrđuje Agencija.

Zaštita izvora drugih informacija

Član 233

- (1) Izvori drugih informacija iz člana 232 ovog zakona štite se na način propisan članom 184 stav 1 ovog člana.
- (2) Agencija se uzdržava od pokretanja prekršajnog postupka zbog kršenja propisa učinjenih bez umišljaja ili namjere, za koja je saznala isključivo zato što su joj druge informacije iz člana 216 ovog zakona ili informacije iz člana 184 ovog zakona o tim kršenjima dostavljene na osnovu ovog zakona.
- (3) Odredba iz stava 2 ovog člana ne primjenjuje se u slučajevima namjernog kršenja dužnosti ili očiglednog, teškog i ozbiljnog zanemarivanja očiglednog rizika i krajnjeg nedostatka profesionalne odgovornosti da se postupi sa pažnjom koja je očigledno potrebna u datim okolnostima, čime se nekom licu ili imovini uzrokuje šteta koja se mogla predvidjeti ili ozbiljno ugrožava sigurnost vazduhoplovstva.
- (4) Poslodavci i organizacije ne smiju da preduzimaju bilo kakve mjere koje bi štetile zaposlenima ili angažovanim licima koja su Agenciji dostavila informacije u skladu sa ovim članom.
- (5) Ovaj član ne sprečava Agenciju da preduzme mjere potrebne za održavanje ili unapređenje sigurnosti vazdušnog saobraćaja.

Razmjena informacija u repozitoriju

Član 234

- (1) Agencija sarađuje u razmjeni i ažuriranju informacija preko repozitorija od značaja za obavljanje poslova sertifikacije i nadzora.
- (2) Agencija obezbjeđuje da lica čiji se lični podaci obrađuju u repozitoriju budu unaprijed informisana o toj obradi.
- (3) Ograničenja prava lica iz stava 2 ovog člana na pristup, ispravku i brisanje ličnih podataka u obimu koji je neophodan radi zaštite sigurnosti civilnog vazduhoplovstva utvrđuje Agencija.

XX. KAZNE NE ODREDBE

Prekršaji operatora vazduhoplova, vazdušnog prevoznika, operatora UAS ili drugih pravnih lica

Član 235

- (1) Novčanom kaznom od 500 eura do 2.000 eura kazniće se za prekršaj operator vazduhoplova, vazdušni prevoznik, operatora UAS ili drugo pravno lice, ako:
 - 1) upotrebljava vazduhoplov u komercijalnim operacijama i složeni vazduhoplov na motorni pogon a nema listu minimalne ispravnosti opreme vazduhoplova koju je odobrila Agencija (član 16 stav 2);
 - 2) vrši vanaerodromsko slijetanje i polijetanje bez odobrenja Agencije ili suprotno uslovima ili roku važenja utvrđenim tim odobrenjem (član 22 stav 4);
 - 3) ne obavijesti Agenciju o izvršenim operacijama vanaerodromskog slijetanja i polijetanja, u skladu sa propisom iz člana 22 stav 9 ovog zakona (član 22 stav 6);
- 4) obavlja nekomercijalne operacije balonima i jedrilicama a ne ispunjava uslove u pogledu stručne osposobljenosti kadra, opremljenosti vazduhoplova, operativnih procedura i druge uslove kojima se obezbjeđuje sigurno izvođenje vazdušnih operacija koje obavlja (26 stav 4);

- 5) na zahtjev Agencije ne dostavi dokaze o ispunjenosti uslova na osnovu kojih mu je izdata operativna licenca ili u roku od šest mjeseci od završetka finansijske godine ne dostavi Agenciji godišnje finansijske izveštaje, sa mišljenjem nezavisnog ovlašćenog revizora (član 31 stav 3);
- 6) operacije iz člana 39 stav 1 ovog zakona, koje se obavljaju vazduhoplovima upisanim u Registar, ne obavlja u skladu sa propisom iz člana 20 ovog zakona (član 39 stav 2);
- 7) oglašava ili nudi obavljanje komercijalnog vazdušnog prevoza i druge komercijalne operacije a nema operativnu licencu ili drugi odgovarajući sertifikat ili prihvaćenu izjavu, zavisno o vrsti operacije koje izvode, kako je propisano ovim zakonom (član 40);
- 8) obavlja kabotažu na teritoriji Crne Gore suprotno ECAA sporazumu (član 41 stav 2);
- 9) obavlja vazdušni prevoz između mjesta unutar teritorije Crne Gore (kabotaža) bez odobrenja Agencije u skladu sa zaključenim međunarodnim ugovorima (član 41 stav 3);
- 10) ne objavi odobreni red letenja najkasnije 15 dana prije početka primjene reda letenja za određeni period početka njegovog važenja, a izmjene u redu letenja, najkasnije 10 dana prije početka njegove primjene (član 42 stav 3);
- 11) ne obezbijedi da ukupne cijene prevoza putnika, prtljaga, tereta i/ili pošte u komercijalnom vazdušnom prevozu, koje se nude kupcima, sadrže uslove koji važe u trenutku ponude ili prilikom njihovog objavljivanja u bilo kojem obliku, uključujući i na internetu (član 44 stav 2);
- 12) ne iskaže ukupnu cijenu prevoza putnika, prtljaga, tereta i/ili pošte u komercijalnom vazdušnom prevozu koju će kupac da plati, koja je iskazana i koja obuhvata sve poreze i naknade, aerodromske naknade i ostale naknade ili dodatne takse koje su neizbježne i koje se mogu predvidjeti u trenutku objavljivanja ukupne cijene prevoza (član 44 stav 3);
- 13) u slučaju da ukupna cijena prevoza sadrži poreze, aerodromske naknade i ostale naknade, ili dodatne takse, uključujući naknade koje se odnose na bezbjednost ili gorivo, pored iskazane ukupne cijene prevoza, posebno ne iskaže: cijenu prevoza putnika, prtljaga, tereta i/ili pošte, poreza, aerodromske naknade i ostale naknade ili dodatne takse, kao što su one koje se odnose na bezbjednost ili gorivo (član 44 stav 4);
- 14) prilikom rezervacije ne iskaže moguće dodatke na ukupnu cijenu prevoza putnika, prtljaga, tereta i/ili pošte u komercijalnom vazdušnom prevozu na jasan, transparentan i nedvosmislen način, koje kupac sam bira (član 44 stav 5);
- 15) operacije UAS ne obavlja na način koji obezbjeđuje sigurnost lica na zemlji i drugih korisnika vazdušnog prostora ili ne obavlja na način koji svodi na minimum rizike koji mogu da nastanu prilikom korišćenja UAS, posebno kroz održavanje odgovarajućeg rastojanja u svim fazama leta (član 91 stav 1);
- 16) ne preduzme sve mjere da obezbijedi sigurnost operacije, a naročito da uspostavi operativne procedure prilagođene vrsti operacije i pripadajućem riziku (član 96 stav 1);
- 17) se prije sprovođenja operacije u UAS geografskim zonama ili izdvojenim područjima ne izvrši prijavu leta i ne pridržava se operativnih ograničenja, tehničkih zahtjeva i drugih uslova propisanih za kategoriju operacija koju obavlja (član 96 stav 2);
- 18) za svaki let UAS ne odredi pilota i ne obezbijedi da su pilot i drugo osoblje zaduženo za zadatke povezane sa operacijom upoznati sa uputstvima proizvođača UAS, kao i sa procedurama i priručnikom operatora, da su osposobljeni za obavljanje zadataka u okviru planirane operacije i ne pruži im informacije relevantne za planiranu operaciju (član 96 stav 3);
- 19) operacije UAS u Crnoj Gori obavlja suprotno ovom zakonu (član 98 stav 1);
- 20) nije registrovan a operator UAS je fizičko lice sa prebivalištem u Crnoj Gori ili pravno lice sa sjedištem u Crnoj Gori u Registar operatora UAS nisu registrovani UAS operatori koji su fizička lica sa prebivalištem u Crnoj Gori ili pravna lica sa sjedištem u Crnoj Gori (član 100 stav 2 alineja 1);

- 21) u Registar operatora UAS nisu registrovani UAS operatori koji imaju prebivalište ili glavno mjesto poslovanja van država članica Evropske unije ili nijesu registrovani u svojoj državi u skladu sa uslovima koji su isti kao uslovi propisani u Crnoj Gori (član 100 stav 2 alineja 2);
- 22) izvodi operacije bez odobrenja koje izdaje nadležni organ ili pružalac ATM/ANS usluga, u zavisnosti od UAS geografske zone (član 101 stav 2);
- 23) u slučajevima predviđenim u propisu iz člana 102 stav 2 ovog zakona ne obezbijedi da UAS prati odgovarajuća izjava o usaglašenosti, uključujući upućivanje na odgovarajuću klasu i da je odgovarajuća identifikaciona oznaka klase pričvršćena za bespilotni vazduhoplov (član 102 stav 3);
- 24) ne planira, ne koordinira i ne obavlja aktivnosti u procesu upravljanja protokom vazdušnog saobraćaja i upravljanja kapacitetom, u skladu sa propisom iz člana 130 stav 4 ovog zakona (član 134 stav 3);
- 25) na zahtjev Agencije ne dostavi svoj program bezbjednosti u toku postupka odobravanja letova prema aerodromima Crne Gore, za strane vazdušne prevoznike koji su izuzeto od odobravanja letova u skladu sa članom 17 ovog zakona (član 159 stav 4);
- 26) dozvoli ulazak u kontrolisanu i bezbjednosnu zonu ograničenog pristupa i ulazak u vazduhoplov licu koje verbalno ili fizički napadne osoblje bezbjednosti, prijeti, nedolično se ponaša, remeti javni red i mir ili koje odbije bezbjednosni pregled, kao i licu za koje osoblje bezbjednosti ima osnovanu sumnju u pogledu njegovih namjera, njegovog prtljaga ili stvari koje nosi sa sobom (162 stav 7);
- 27) ne prijavi Agenciji i Komisiji za istraživanje svaki događaj u koji je bilo uključeno, kojem je prisustvovalo ili o kojem ima saznanja, ako je obaveza prijavljivanja tog događaja utvrđena propisom iz člana 183 stav 7 ovog zakona (član 183 stav 2);
- 28) u roku od 90 dana od dana prijema sigurnosne preporuke, ne potvrdi prijem dopisa i ne obavijesti Komisiju za istraživanje o mjerama koje je preduzeo ili koje namjerava da preduzme i, po potrebi, o vremenu potrebnom za njihovo preduzimanje, a ako te mjere nijesu ili neće bile preduzete, o razlozima za nepreduzimanja (član 185 stav 1);
- 29) buka vazduhoplova i izduvni gasovi koje vazduhoplov proizvodi prilikom polijetanja i slijetanja nijesu ispod propisanih maksimalnih nivoa buke i izduvnih gasova u skladu sa propisom Ministarstva, uz saglasnost organa državne uprave nadležnog za poslove zaštite životne sredine i sa zaključenim međunarodnim ugovorima (član 187).
 - (2) Za prekršaj iz stava 1 ovog člana kazniće se i odgovorno lice operatora vazduhoplova ili vazdušnog prevoznika ili odgovorno lice u drugom pravnom licu novčanom kaznom od 20 eura do 200 eura.
 - (3) Za prekršaj iz stava 1 ovog člana kazniće se preduzetnik novčanom kaznom od 50 eura do 400 eura.
 - (4) Za prekršaj iz stava 1 ovog člana kazniće se drugo fizičko lice novčanom kaznom od 20 eura do 200 eura.
 - (5) Za prekršaj iz stava 1 ovog člana može se, uz novčanu kaznu ili samostalno, izreći zaštitna mjera zabrane vršenja djelatnosti operatoru vazduhoplova, vazdušnom prevozniku, drugom pravnom i odgovornom licu preduzetniku i fizičkom licu koji počinje prekršaj u obavljanju te djelatnosti, u trajanju od dva do šest mjeseci.

Prekršaji operatora vazduhoplova, vazdušnog prevoznika, operatora UAS ili drugih pravnih lica

Član 236

(1) Novčanom kaznom od 1.000 eura do 20.000 eura kazniće se za prekršaj operator vazduhoplova, vazdušni prevoznik, operatora UAS ili drugo pravno lice, ako:

- 1) ne uspostavi sistem upravljanja sigurnošću ine osigura da se taj sistem primjenjuje i redovno ne obavještava Agenciju o stepenu implementacije sopstvenog sistema upravljanja sigurnošću (član 14 stav 1);
- 2) ne upotrebljava vazduhoplov u skladu sa tipom, kategorijom i namjenom vazduhoplova ili vazduhoplovom upravlja suprotno propisu iz člana 16 stav 6 ovog zakona (član 16 stav 1);
- 3) strani vazduhoplov leti u crnogorskom vazdušnom prostoru bez odobrenja ili suprotno odobrenju ukoliko međunarodnim ugovorom ili propisom iz člana 18 stav 7 ovog zakona nije drukčije utvrđeno (član 18 stav 1);
- 4) leti u crnogorskom vazdušnom prostoru, a nalazi se na listi Evropske unije koji imaju zabranu letenje na području Evropske unije (član 18 stav 2);
- 5) održava vazduhoplovnu priredbu na kojoj učestvuju civilni vazduhoplovi bez odobrenja Agencije (član 24 st. 1 i 3);
- 6) obavlja komercijalne vazdušne operacije iako ne ispunjava uslove u pogledu opreme, stručne osposobljenosti kadra i druge uslove utvrđene ovim zakonom (član 25 st. 1 i 3);
- 7) obavlja komercijalne vazdušne operacije iako, zavisno od vrste, rizika i složenosti komercijalne vazdušne operacije, nema: AOC i operativnu licencu; AOC; autorizaciju; ili izjavu koju prihvata Agencija (član 25 stav 2);
- 8) obavlja komercijalne operacije balonima i jedrilicama bez prethodno dostavljene izjave iz člana 26 stav 8 ovog zakona Agenciji (član 26 stav 1);
- 9) obavlja komercijalne operacije balonima i jedrilicama a ne ispunjava uslove u pogledu sistema upravljanja, operativnog priručnika i procedura, stručne osposobljenosti kadra, opremljenosti vazduhoplova i druge uslove kojima se obezbjeđuje sigurno izvođenje vazdušnih operacija koje obavlja (član 26 stav 3);
- 10) obavlja uslugu vazdušnog prevoza bez operativne licence (član 28 stav 1);
- 11) prilikom obavljanja djelatnosti ne postupa u skladu sa uslovima koji su navedeni u AOC-u (član 34 stav 3);
- 12) zaključi ugovor o uzimanju u zakup vazduhoplova bez prethodnog odobrenja Agencije (član 36 stav 2);
- 13) daje u zakup vazduhoplov bez posade stranom vazdušnom prevozniku, a ne pribavi prethodno odobrenje Agencije (član 36 stav 3);
- 14) obavlja komercijalne specijalizovane operacije vazduhoplovom bez prethodno dostavljene izjave Agenciji (član 37 stav 1);
- 15) obavlja komercijalne specijalizovane operacije vazduhoplovom iako ne ispunjava uslove u pogledu organizacije, priručnika i zapisa, bezbjednosti, letačke, kabinske i tehničke posade vazduhoplova, operativnih procedura, performansi vazduhoplova i operativnih limitacija, zahtjeva u pogledu instrumenta podataka i opreme i posjedovanja specifičnih odobrenja za vršenje pojedinih operacija, kao i u pogledu obezbjeđivanja održavanja vazduhoplova i kontinuirane plovidbenosti vazduhoplova kod odobrenih organizacija (član 37 stav 3);
- 16) obavlja komercijalne specijalizovane operacije visokog rizika bez autorizacije za obavljanje ovih operacija (član 38 stav 1);
- 17) obavlja komercijalne specijalizovane operacije visokog rizika vazduhoplovom iako ne ispunjava uslove u pogledu organizacije, priručnika i zapisa, bezbjednosti, letačke, kabinske i tehničke posade vazduhoplova, operativnih procedura, performansi vazduhoplova i operativnih limitacija, zahtjeva u pogledu instrumenta podataka i opreme i posjedovanja specifičnih odobrenja za vršenje pojedinih operacija, kao i u

pogledu obezbjeđivanja održavanja vazduhoplova i kontinuirane plovidbenosti vazduhoplova kod odobrenih organizacija i ako operator vazduhoplova ne dostavi prihvatljivu sigurnosnu procjenu (član 38 st. 2 i 3);

- 18) obavlja komercijalne specijalizovane operacije visokog rizika suprotno autorizaciji za obavljanje tih operacija (član 38 stav 5);
- 19) obavlja međunarodni vazdušni prevoz bez ispunjavanja uslova propisanih članom 25 stav 1 ovog zakona i uslova propisanih međunarodnim ugovorima, kao i drugim međunarodnim aktima kojima je uređeno sigurno i redovno obavljanje međunarodnog linijskog vazdušnog prevoza (član 41 stav 1);
- 20) prilikom slobodnog određivanja i ponude cijena prevoza putnika, prtljaga, tereta i/ili pošte u komercijalnom vazdušnom prevozu, bez obzira na bilateralne ugovore, postupi diskriminatorski po osnovu svoje državne pripadnosti ili identiteta (član 44 stav 1);
- 21) ne obezbijedi da su cijene prevoza putnika, prtljaga, tereta i/ili pošte u komercijalnom vazdušnom prevozu na raspolaganju javnosti bez ikakve diskriminacije u pogledu državljanstva ili mjesta prebivališta kupca ili sjedišta zastupnika vazdušnog prevoznika ili drugog prodavca karte (član 44 stav 6);
- 22) upotrebljava vazduhoplov koji nije upisan u Registar u skladu sa ovim zakonom (član 47);
- 23) ne upiše u Registar strani vazduhoplov koji je uzet u zakup u roku i na način propisanom ovim zakonom (član 49 stav 1);
- 24) svaku promjenu podataka koji se upisuju u Registar ne prijavi Agenciji u roku od 15 dana od dana nastanka promjene tih podataka (član 51 stav 1);
- 25) vazduhoplov upisan u Registar upotrebljava bez oznaka državne pripadnosti i registarske oznake ili suprotno ovom zakonu i propisu Ministarstva (član 55 st. 1, 2 i 3);
- 26) vazduhoplov nema uvjerenje o plovidbenosti i uvjerenje o tehničkoj ispravnosti i ako se ono ne nalazi u vazduhoplovu (član 57 stav 1);
- 27) ne održava u plovidbenom stanju vazduhoplov koji je registrovan i/ili saobraća u Crnoj Gori (član 57 stav 2);
- 28) prije svakog leta ne obezbijedi provjeru plovidbenog stanja vazduhoplova (član 57 stav 3);
- 29) ne obezbijedi kontinuiranu plovidbenost i održavanje vazduhoplova koji je registrovan ili saobraća u Crnoj Gori (član 57 stav 4);
- 30) vazduhoplov ne upotrebljava u skladu sa uvjerenjem o tipu vazduhoplova koji sadrži podatke iz odobrenog sertifikata o tipu vazduhoplova na način propisan u odobrenom letačkom priručniku (član 58 st. 1 i 2);
- 31) ne pregleda i ne provjerava vazduhoplov i vazduhoplovnu komponentu tokom upotrebe i ne održava ih u stanju koje garantuje sigurnu vazdušnu plovidbu u skladu sa ovim zakonom (član 61 stav 1);
- 32) preglede, provjere, popravke, zamjene vazduhoplovnih komponenti, obnove i obavezne popravke na vazduhoplovu i vazduhoplovnoj komponenti, kao i tehničku kontrolu i kontrolu kvaliteta obavljenih radova ne obavlja u skladu sa propisom iz člana 63 stav 8 ovog zakona i tehničkim uputstvima proizvođača za taj tip vazduhoplova i vazduhoplovne komponente (član 61 stav 2);
- 33) poslove obezbjeđivanja kontinuirane plovidbenosti vazduhoplova obavlja bez uvjerenja o ispunjenosti uslova u pogledu procedura, prostora, kadra i opreme, koje izdaje Agencija (član 62 st. 1 i 2);
- 34) povjeri poslove iz člana 62 stav 1 ovog zakona stranoj organizaciji koja nije odobrena od strane EASA-e ili od strane nadležne vlasti države članice EASA-e (član 62 stav 3);

- 35) povjeri poslove obezbjeđivanja kontinuirane plovidbenosti vazduhoplova stranim organizacijama koje vazduhoplovna vlast druge države nije ovlastila za obavljanje tih poslova u skladu sa uslovima koji su najmanje jednaki ili strožiji od uslova koji su propisani ovim zakonom (član 62 stav 4);
- 36) poslove održavanja vazduhoplova i vazduhoplovnih komponenti obavlja bez uvjerenja o ispunjenosti uslova u pogledu procedura, prostora, kadra, opreme, alata i materijala koje izdaje Agencija (član 63 st. 1 i 3);
- 37) pojedine poslove održavanja, provjere i manje popravke na jednostavno projektovanim vazduhoplovima koji se koriste za nekomercijalne operacije ne obavlja lice iz člana 73 stav 3 ovog zakona koje ima dozvolu u skladu sa ovim zakonom ili pilot tog vazduhoplova koji je stručno osposobljen i koji ima dozvolu pilota za takav vazduhoplov (član 63 stav 2);
- 38) povjeri održavanje vazduhoplova i vazduhoplovne komponente stranoj organizaciji koja nije odobrena od strane EASA-e ili od strane nadležne vlasti države članice EASA-e (član 64 stav 1);
- 39) poslove održavanja vazduhoplova i vazduhoplovne komponente povjeri stranim organizacijama koje vazduhoplovna vlast druge države nije ovlastila za obavljanje tih poslova u skladu sa uslovima koji su najmanje jednaki ili strožiji od uslova koji su propisani ovim zakonom (član 64 stav 2);
- 40) održavanje vazduhoplova i vazduhoplovnih komponenti (preventivno i redovno održavanje, pregledi i provjere) vrši suprotno Programu održavanja, koji odobrava Agencija, a koji se posebno utvrđuje za svaki tip i model vazduhoplova u skladu sa propisom Agencije (član 65 st. 1 i 3);
- 41) upotrebljava vazduhoplov koji nije plovidben, odnosno vazduhoplov za koji Agencija nije dala odobrenje za poseban let (član 66 stav 1);
- 42) upotrebljava vazduhoplov bez uvjerenja o plovidbenosti i potvrde o provjeri plovidbenost (član 66 stav 4);
- 43) u vazduhoplovu koji se upotrebljava u vazdušnom saobraćaju nema potvrde o registraciji, uvjerenja o plovidbenosti, potvrde o provjeri plovidbenosti, uvjerenja o stavljanju u upotrebu, tehničke knjige vazduhoplova, uvjerenja o buci ako je primjenjivo, radio dozvole, spiska putnika sa mjestima ukrcavanja i iskrcavanja i manifest cargo-a, dnevnik putovanja i druge isprave (član 72 stav 1);
- 44) aktivnosti vazduhoplovnog osoblja obavlja lice koje ne posjeduje važeću dozvolu, ovlaštenje, posebna ovlaštenja ili sertifikat, stručnu osposobljenost i ne ispunjava propisane zdravstvene uslove (član 74 stav 1);
- 45) vazduhoplovno osoblje tokom obavljanja aktivnosti sa sobom nema važeću dozvolu i ovlaštenja (član 74 stav 6);
- 46) obavlja stručno osposobljavanje vazduhoplovnog osoblja a ne ispunjava uslove u pogledu kadra i opreme i ne ispunjava uslove iz člana 75 stav 8 ovog zakona ili kojeg ne odobri ili ne ovlasti Agencija ili koje nije dostavilo izjavi Agenciji (član 75 stav 1);
- 47) se u vazduhoplovu, tokom letenja i kretanja vazduhoplova po operativnim površinama, ne nalazi letaćka i kabinska posada koja je stručno osposobljena (član 84 stav 1);
- 48) operacije UAS ne obavlja na način koji obezbjeđuje sigurnost lica na zemlji i drugih korisnika vazdušnog prostora ili ne obavlja na način koji svodi na minimum rizike koji mogu da nastanu prilikom korišćenja UAS, posebno kroz održavanje odgovarajućeg rastojanja u svim fazama leta (član 91 stav 1);
- 49) operacije u otvorenoj kategoriji vrši bez odobrenja koje izdaje jedinica za upravljanje vazdušnim prostorom uz prethodnu saglasnost podnosioca zahtjeva za uspostavljanje UAS geografske zone ako se to odobrenje zahtijeva članom 101 ovog zakona (član 92 stav 1);

- 50) ako operacije u posebnoj kategoriji vrši bez operativne autorizacije (član 93 stav 1);
- 51) bez operativne izjave vrši operacije u posebnoj kategoriji pri kojima se održava vizuelni kontakt sa vazduhoplovom iznad kontrolisanog područja na zemlji u naseljenoj oblasti i operacije u posebnoj kategoriji u kojima se ne održava vizuelni kontakt sa vazduhoplovom uz pomoć posmatrača vazdušnog prostora iznad kontrolisanog područja na zemlji u slabo naseljenoj oblasti (član 93 stav 4);
- 52) obavlja prevoz ljudi, letenje iznad skupova ljudi i prevoz opasnih materija zbog čega bi u slučaju nesreće treća lica bila izložena visokom riziku i operacije koje pripadaju sertifikovanoj kategoriji bez LUC-a (član 94 stav 1);
- 53) operacije obavlja suprotno LUC-u (član 94 stav 3);
- 54) sprovodi obuku pilota UAS, obuku obnove znanja, izdaje potvrdu o kompetencijama ili izdaje potvrde o položenim teorijskim ispitima a nije ovlašćeno od strane Agencije (član 95 stav 1);
- 55) ne preduzme sve mjere da obezbijedi sigurnost operacije, a naročito da uspostavi operativne procedure prilagođene vrsti operacije i pripadajućem riziku (član 96 stav 1);
- 56) prije sprovođenja operacije u UAS geografskim zonama ili izdvojenim područjima ne izvrši prijavu leta i ne pridržava se operativnih ograničenja, tehničkih zahtjeva i drugih uslova propisanih za kategoriju operacija koju obavlja (član 96 stav 2);
- 57) za svaki let UAS ne odredi pilota i ne obezbijedi da su pilot i drugo osoblje zaduženo za zadatke povezane sa operacijom upoznati sa uputstvima proizvođača UAS, kao i sa procedurama i priručnikom operatora, da su osposobljeni za obavljanje zadataka u okviru planirane operacije i ne pruži im informacije relevantne za planiranu operaciju (član 96 stav 3);
- 58) operacije UAS u Crnoj Gori obavlja suprotno ovom zakonu (član 98 stav 1);
- 59) operacije UAS u okviru vazduhoplovno-modelarskih klubova ili udruženja vrši bez odobrenja Agencije (član 99 stav 1);
- 60) izvodi operacije UAS u okviru vazduhoplovno-modelarskih klubova ili udruženja suprotno uslovima iz odobrenja iz člana 99 stav 1 ovog zakona (član 99 stav 2);
- 61) izvodi operacije UAS u UAS geografskim zonama bez odobrenja koje izdaje nadležni organ ili pružalac ATM/ANS usluga, u zavisnosti od UAS geografske zone (član 101 stav 2);
- 62) u slučajevima predviđenim u propisu iz člana 102 stav 2 ovog zakona ne obezbijedi da UAS prati odgovarajuća izjava o usaglašenosti, uključujući upućivanje na odgovarajuću klasu i da je odgovarajuća identifikaciona oznaka klase pričvršćena za bespilotni vazduhoplov (član 102 stav 3);
- 63) za sopstene potrebe pruža usluge samoopsluživanja bez dozvole koju izdaje Agencija na period do 7 godina (član 119 stav 4);
- 64) ne primjenjuje mjere bezbjednosti u civilnom vazduhoplovstvu, koji su propisani Programom obuke bezbjednosti civilnog vazduhoplovstva (član 157 stav 2);
- 65) ne sačini sopstveni program bezbjednosti, u skladu sa Programom bezbjednosti, Programom kontrole kvaliteta bezbjednosti civilnog vazduhoplovstva i Programom obuke bezbjednosti civilnog vazduhoplovstva (član 159 stav 1);
- 66) ne utvrdi i ne primejnuje zahtjeve o zaštiti njihovih informacionih sistema u skladu sa ovim zakonom (član 160 stav 1);
- 67) ne primjenjuje preventivne i po potrebi druge dodatne mjere bezbjednosti propisane Programom bezbjednosti, koje moraju da budu odgovarajuće, objektivne, nediskriminatorne, nasumične, nepredvidljive u sprovođenju i proporcionalne procijenjenom riziku (član 161 stav 1);
- 68) ako ne primjenjuje sopstveni program bezbjednosti i program bezbjednosti operatora aerodroma (član 163 stav 1);

69) u skladu sa Programom bezbjednosti, Programom kontrole kvaliteta bezbjednosti civilnog vazduhoplovstva, Programom obuke bezbjednosti civilnog vazduhoplovstva i bezbjednosnom procjenom rizika ne sprovodi bezbjednosno pretraživanje vazduhoplova; kontrolu pristupa vazduhoplovu; ne obezbijedi obuku zaposlenih; ne odredi odgovorno lice za bezbjednost i ne uspostavi i ne vrši internu kontrolu kvaliteta bezbjednosti (član 163 stav 2);

70) ne omogućiti vazduhoplovnom inspektoru korišćenje slobodnoga mjesta u pilotskoj kabini vazduhoplova ukoliko inspektor po nalogu obavlja inspekcijski nadzor nad radom posade vazduhoplova i ispravnosću vazduhoplova u letu (član 225 stav 2).

Prekršaji vođe vazduhoplova ili drugog lica koje je upravljalo ili učestvovalo u upravljanju vazduhoplovom ili pilota UAS

Član 237

(1) Novčanom kaznom od 50 eura do 200 eura kazniće se za prekršaj vođa vazduhoplova ili drugo lice koje je upravljalo ili učestvovalo u upravljanju vazduhoplovom ili pilot UAS, ako:

1) upotrebljava vazduhoplov u komercijalnim operacijama i složeni vazduhoplov na motorni pogon a nema listu minimalne ispravnosti opreme vazduhoplova koju je odobrila Agencija (član 16 stav 2);

2) vrši vanaerodromsko slijetanje i polijetanje bez odobrenja Agencije ili suprotno uslovima ili roku važenja utvrđenim tim odobrenjem (član 22 stav 4);

3) ne obavijesti Agenciju o izvršenim operacijama vanaerodromskog slijetanja i polijetanja, u skladu sa propisom iz člana 22 stav 9 ovog zakona (član 22 stav 6);

4) obavi vanaerodromsko slijetanje ili polijetanje suprotno propisu Agencije (član 22 st. 3 i 4);

5) ne obavlja let vazduhoplova u skladu sa pravilima i procedurama propisanim ovim zakonom, osim u slučaju krajnje nužde zbog sigurnosti vazduhoplova ili lica u vazduhoplovu (član 86 stav 1);

6) ne obezbijedi, lično ili preko članova posade, da se svi putnici prije polijetanja, odnosno nakon polijetanja upoznaju sa postupcima u slučaju opasnosti, postupanjem sa elektronskim uređajima, sa mjestom smještaja i načinom upotrebe sigurnosne opreme za slučaj opasnosti, da svi putnici prije polijetanja i slijetanja, kao i tokom leta u slučaju turbulencije, budu vezani sigurnosnim pojasevima, da se propisane mjere sigurnosti primjenjuju i da u slučaju opasnosti svi članovi posade i putnici izvršavaju njegova uputstva i naredbe (član 86 stav 2);

7) prije polijetanja ne provjeri sposobnost i pripremljenost vazduhoplova i posade vazduhoplova za siguran let, odnosno da li se sve propisane isprave i knjige nalaze u vazduhoplovu (član 86 stav 3);

8) ako upravlja UAS a ne ispunjava uslove u pogledu starosne dobi, stručne osposobljenosti (kompetencija), nije upoznat sa uputstvima proizvođača UAS, u zavisnosti od kategorije, odnosno potkategorije operacije čije se izvođenje planira (član 97 stav 1);

9) za planiranu operaciju ne pribavi ažurirane informacije o UAS geografskim zonama, ne osmotri operativno okruženje, ne provjeri postojanje prepreka i prisustvo neuključenih lica i ne obezbijedi da je UAS u takvom stanju da se planirani let može sigurno završiti (član 97 stav 2);

10) ne prijavi Agenciji i Komisiji za istraživanje svaki događaj u koji je bilo uključeno, kojem je prisustvovalo ili o kojem ima saznanja, ako je obaveza prijavljivanja tog događaja utvrđena propisom iz člana 183 stav 7 ovog zakona (član 183 stav 2);

(2) Za prekršaj iz stava 1 ovog člana može se, uz novčanu kaznu ili samostalno, izreći zaštitna mjera zabrane vršenja poziva, djelatnosti ili dužnosti vođi vazduhoplova ili

drugom licu koje je upravljalo ili učestvovalo u upravljanju vazduhoplovom, u trajanju od dva do šest mjeseci.

Prekršaji vođe vazduhoplova ili drugog lica koje je upravljalo ili učestvovalo u upravljanju vazduhoplovom ili pilota UAS

Član 238

(1) Novčanom kaznom od 500 eura do 2.000 eura kazniće se za prekršaj vođa vazduhoplova ili drugo lice koje je upravljalo ili učestvovalo u upravljanju vazduhoplovom ili pilot UAS, ako:

- 1) ne upotrebljava vazduhoplov u skladu sa tipom, kategorijom i namjenom vazduhoplova ili vazduhoplovom upravlja suprotno propisu iz člana 16 stav 6 ovog zakona (član 16 stav 1);
- 2) obavi slijetanje ili polijetanje vazduhoplovom u međunarodnom vazdušnom saobraćaju van međunarodnog aerodroma ili van drugih aerodroma koji nijesu određeni za međunarodni vazdušni saobraćaj, a za koje je operator aerodroma obezbijedio o sopstvenom trošku primjenu propisa o prelasku državne granice (član 17 stav 1);
- 3) strani vazduhoplov leti u crnogorskom vazdušnom prostoru bez odobrenja ili suprotno odobrenju ukoliko međunarodnim ugovorom ili propisom iz člana 18 stava 7, 8 i 9 ovog zakona nije drukčije utvrđeno (član 18 stav 1);
- 4) obavlja letenje kroz zabranjena područja ili obavlja letenje kroz uslovno zabranjena i opasna područja suprotno uslovima i načinima utvrđenim u aktima iz člana 21 st. 1 i 2 ovog zakona (član 21 stav 3);
- 5) ne obavijesti Agenciju o svim promjenama u statusu dozvole, ljekarskog uvjerenja ili o suspenzijama, ograničenjima i ukidanjima koja se odnose na dozvolu (član 79 stav 1);
- 6) ne obavlja let vazduhoplova u skladu sa pravilima i procedurama propisanim ovim zakonom, osim u slučaju krajnje nužde zbog sigurnosti vazduhoplova ili lica u vazduhoplovu (član 86 stav 1);
- 7) ne obezbijedi, lično ili preko članova posade, da se svi putnici prije polijetanja, odnosno nakon polijetanja upoznaju sa postupcima u slučaju opasnosti, postupanjem sa elektronskim uređajima, sa mjestom smještaja i načinom upotrebe sigurnosne opreme za slučaj opasnosti, da svi putnici prije polijetanja i slijetanja, kao i tokom leta u slučaju turbulencije, budu vezani sigurnosnim pojasevima, da se propisane mjere sigurnosti primjenjuju i da u slučaju opasnosti svi članovi posade i putnici izvršavaju njegova uputstva i naredbe (član 86 stav 2);
- 8) prije polijetanja ne provjeri sposobnost i pripremljenost vazduhoplova i posade vazduhoplova za siguran let, odnosno da li se sve propisane isprave i knjige nalaze u vazduhoplovu (član 86 stav 3);
- 9) ne preduzme mjere prema licu koje u vazduhoplovu svojim postupcima ugrožava bezbjednost vazdušnog saobraćaja, bezbjednost vazduhoplova, lica i stvari ili narušava red u vazduhoplovu, radi sprečavanja ili ublažavanja posljedice ugrožavanja bezbjednosti ili narušavanja reda u vazduhoplovu, radi sprečavanja izvršenja krivičnog djela ili ublažavanja njegove posljedice. (član 88 stav 1);
- 10) je zbog krivičnog djela kojim se ugrožava sigurnost i bezbjednost lica i stvari ili drugog krivičnog djela protiv lica ili stvari, zbog narušavanja reda u vazduhoplovu, zbog neizvršavanja naredbe vođe vazduhoplova ili zbog drugih postupaka kojima se ugrožava sigurnost i bezbjednost vazduhoplova, lica i stvari potrebno iz vazduhoplova iskrcati neko lice, a, prije slijetanja na aerodrom, o

tome ne obavijesti, preko nadležne jedinice za usluge u vazdušnom saobraćaju, organ državne uprave nadležan za policijske poslove i, nakon slijetanja na aerodrom, nadležnom organu ne preda to lice, ne pruži potrebna obavještenja i ne preda eventualno prikupljene dokaze (član 88 stav 2);

- 11) operacije UAS ne obavlja na način koji obezbjeđuje sigurnost lica na zemlji i drugih korisnika vazdušnog prostora ili ne obavlja na način koji svodi na minimum rizike koji mogu da nastanu prilikom korišćenja UAS, posebno kroz održavanje odgovarajućeg rastojanja u svim fazama leta (član 91 stav 1);
- 12) ako upravlja UAS a ne ispunjava uslove u pogledu starosne dobi, stručne osposobljenosti (kompetencija), nije upoznat sa uputstvima proizvođača UAS, u zavisnosti od kategorije, odnosno potkategorije operacije čije se izvođenje planira (član 97 stav 1);
- 13) za planiranu operaciju ne pribavi ažurirane informacije o UAS geografskim zonama, ne osmotri operativno okruženje, ne provjeri postojanje prepreka i prisustvo neuključenih lica i ne obezbijedi da je UAS u takvom stanju da se planirani let može sigurno završiti (član 97 stav 2);
- 14) izvodi operacije u posebnoj kategoriji suprotno operativnoj autorizaciji, odnosno operativnoj izjavi (član 97 stav 3);
- 15) izvodi operacije bez odobrenja koje izdaje nadležni organ ili pružalac ATM/ANS usluga, u zavisnosti od UAS geografske zone (član 101 stav 2);
- 16) ne omogućiti vazduhoplovnom inspektoru korišćenje slobodnoga mjesta u pilotskoj kabini vazduhoplova ukoliko inspektor po nalogu obavlja inspekcijski nadzor nad radom posade vazduhoplova i ispravnošću vazduhoplova u letu (član 225stav 2).

Prekršaji vazduhoplovnog i pomoćnog vazduhoplovnog osoblja

Član 239

- (1) Novčanom kaznom od od 50 eura do 200 eura kazniće se za prekršaj lice koje po ovom zakonu pripada vazduhoplovnom osoblju ili pomoćnom vazduhoplovnom osoblju, ako:
 - 1) tokom obavljanja aktivnosti sa sobom nema važeću dozvolu i ovlašćenja (član 74 stav 6).
- (2) Za prekršaj iz stava 1 ovog člana može se, uz novčanu kaznu ili samostalno, izreći zaštitna mjera zabrane vršenja vršenja poziva, djelatnosti ili dužnosti vazduhoplovnom osoblju ili pomoćnom vazduhoplovnom osoblju, u trajanju od dva do šest mjeseci.

Prekršaji vazduhoplovnog i pomoćnog vazduhoplovnog osoblja

Član 240

- (1) Novčanom kaznom od od 500 eura do 2.000 eura kazniće se za prekršaj lice koje po ovom zakonu pripada vazduhoplovnom osoblju ili pomoćnom vazduhoplovnom osoblju, ako:
 - 1) nema važeću dozvolu, ovlašćenje, posebna ovlašćenja ili sertifikat, stručnu osposobljenost i ne ispunjava propisane zdravstvene uslove (član 74 stav 1);
 - 2) je za vrijeme obavljanja poslova pod uticajem alkohola ili psihoaktivnih supstanci ili obavlja poslove u psihofizičkom stanju koje mu onemogućava da ih pravilno obavlja (član 81 stav 1);
 - 3) tokom obavljanja svojih poslova koristi radio stanicu, a nije stručno osposobljeno za obavljanje radio-telefonske komunikacije (član 83 stav 1);
- 4) obavlja poslove vazduhoplovnog informisanja, obrade podataka o letu vazduhoplova, upravljanja protokom vazdušnog saobraćaja, upravljanja vazdušnim prostorom, izrade procedura, za letenje, prosljeđivanja vazduhoplovnih informacija, vazduhoplovne meteorologije a nema propisanu kvalifikaciju obrazovanja, nije stručno osposobljeno i ne ispunjava uslove iz čl. 80 i 81 ovog zakona (član 90 stav 1)

Prekršaji članova posade vazduhoplova

Član 241

(1) Novčanom kaznom od 500 eura do 1.500 eura kazniće se za prekršaj član posade vazduhoplova, ako:

- 1) u slučaju opasnosti ne obavlja poslove koje mu naredi vođa vazduhoplova (član 87 stav 2);
- 2) napusti radno mjesto u vazduhoplovu kao i da se udalji iz vazduhoplova bez odobrenja vođe vazduhoplova (član 87 stav 3);
- 3) odmah ne obavijesti vođu vazduhoplova o svakom vanrednom događaju u vezi sa vazduhoplovom, licima i stvarima u vazduhoplovu (član 87 stav 4);
- 3) u slučaju opasnosti ili nesreće vazduhoplova ne preduzme sve mjere za spašavanje lica i stvari iz vazduhoplova, kao i vazduhoplova (član 87 stav 5).

Prekršaji pružaoca ATM/ANS usluga

Član 242

(1) Novčanom kaznom od 500 eura do 2.000 eura kazniće se za prekršaj pružalac ATM/ANS usluga, ako:

1) na pisani zahtjev nadležnih organa državne uprave ili Agencije, privremeno ne zabrani ili ograniči letenje u određenom dijelu vazdušnog prostora ili na određenom aerodromu, ako to zahtijevaju interesi odbrane ili nacionalne bezbjednosti, odnosno sigurnost leta određenog vazduhoplova ili grupe vazduhoplova, kao i u slučaju velikih prirodnih nepogoda i drugih vanrednih situacija (član 21 stav 4),

2) područja iz člana 24 st. 1 i 2 i zabrane i ograničenja iz stava 4 ovog zakona na osnovu dobijenih informacija od strane nadležnih organa, ne objavi na način uobičajen u vazdušnom saobraćaju (član 21 stav 5);

3) ne obezbijedi da radno vrijeme, trajanje radnog vremena na operativnom radnom mjestu i odmori kontrolora letenja budu u skladu sa ovim zakonom i propisom Agencije (član 89 stav 8);

4) ATM/ANS usluge i funkcije ne pruža pod uslovima i na način utvrđen ovim zakonom (član 130 stav 1);

5) ne planira, ne koordinira i ne obavlja aktivnosti u procesu upravljanja protokom vazdušnog saobraćaja i upravljanja kapacitetom, u skladu sa propisom iz člana 130 stav 4 ovog zakona (član 134 stav 3);

6) ne planira, ne projektuje, ne nabavlja, ne koristi, ne održava i ne vrši tehnički nadzor nad radom i ispravnošću komunikacionih, navigacionih i nadzornih sistema, uređaja, opreme i objekata (član 137 stav 8);

7) redovno ne provjerava i ne kalibriše iz vazduha komunikacione, navigacione i nadzorne sisteme, uređaje i opremu, u skladu sa propisom iz člana 137 stav 8 ovog zakona (član 137 stav 9);

8) ne obavijesti Agenciju o planiranim promjenama u svom funkcionalnom sistemu koje mogu da utiču na ispunjavanje primjenjivih zajedničkih zahtjeva prilikom pružanja ATM/ANS usluga ine dostavi sigurnosnu argumentaciju o planiranim promjenama, radi izdavanja odobrenja o promjenama u funkcionalnom sistemu (član 142 stav 9);

9) nema tehničku dokumentaciju, uputstva za korišćenje i program tehničkog održavanja i kalibraže, rezervno energetske napajanje i klimatizaciju kada je to neophodno za tehničke sisteme iz člana 149 stav 2 ovog zakona (član 149 stav 3);

10) podatke o tehničkim sistemima, sredstvima i objektima, podatke o njihovom prestanku rada ili kvaru, kao i o uvođenju novih tehničkih sistema, opreme i uređaja ne objavljuje na način uobičajen u vazdušnom saobraćaju (član 149 stav 4);

11) poslove iz člana 149 stav 1 ovog zakona ne obavlja na način koji utvrđuje Agencija (član 149 stav 6);

12) ne odredi koordinate radio-navigacionih sredstava u koordinatnom sistemu primjenljivom u vazduhoplovstvu (član 150 stav 1);

13) koordinate radio-navigacionih sredstava iz člana 150 stav 1 ovog zakona ne objavi na način uobičajen u vazdušnom saobraćaju (član 150 stav 2);

14) uskrati razmjenu operativnih podataka, koji se koriste isključivo u operativne svrhe, a koji se odnose na opšti vazdušni saobraćaj u stvarnom vremenu (član 154 stav 1);

15) ne utvrdi standardne uslove za pristup drugim relevantnim operativnim podacima i ne razmjenjuje podatke, u skladu sa propisom iz člana 154 stav 4 ovog zakona (član 154 stav 3);

16) ne prijavi Agenciji i Komisiji za istraživanje svaki događaj u koji je bilo uključeno, kojem je prisustvovalo ili o kojem ima saznanja, ako je obaveza prijavljivanja tog događaja utvrđena propisom iz člana 183 stav 7 ovog zakona (član 183 stav 2);

17) u roku od 90 dana od dana prijema sigurnosne preporuke, ne potvrdi prijem dopisa i ne obavijesti Komisiju za istraživanje o mjerama koje je preduzeo ili koje namjerava da preduzme i, po potrebi, o vremenu potrebnom za njihovo preduzimanje, a ako te mjere nijesu ili neće bile preduzete, o razlozima za nepreduzimanja (član 185 stav 1);

(2) Za prekršaj iz stava 1 ovog člana kazniće se i odgovorno lice pružaoca ATM/ANS usluga novčanom kaznom od 20 eura do 200 eura.

(3) Za prekršaj iz stava 1 ovog člana kazniće se preduzetnik novčanom kaznom od 50 eura do 400 eura.

(4) Za prekršaj iz stava 1 ovog člana može se, uz novčanu kaznu ili samostalno, izreći zaštitna mjera zabrane vršenja djelatnosti pružaocu ATM/ANS usluga i odgovornom licu koji počinje prekršaj u obavljanju te djelatnosti, u trajanju od dva do šest mjeseci.

Prekršaji pružaoca ATM/ANS usluga

Član 243

(1) Novčanom kaznom od 2.000 eura do 20.000 eura kazniće se za prekršaj pružalac ATM/ANS usluga, ako:

1) ne uspostavi sistem upravljanja sigurnošću, ne osigura da se taj sistem primjenjuje i redovno ne obavještava Agenciju o stepenu implementacije sopstvenog sistema upravljanja sigurnošću (član 14 stav 1);

2) na pisani zahtjev nadležnih organa državne uprave ili Agencije, privremeno ne zabrani ili ne ograniči letenje u određenom dijelu vazdušnog prostora ili na određenom aerodromu, ako to zahtijevaju interesi odbrane ili nacionalne bezbjednosti, odnosno sigurnost leta određenog vazduhoplova ili grupe vazduhoplova, kao i u slučaju velikih prirodnih nepogoda i drugih vanrednih situacija (član 21 stav 4);

3) ne uspostavi, ne sprovodi i ne prati sistem planiranja rada po smjenama u cilju upravljanja rizicima zamora na radnom mjestu kontrolora letenja kroz sigurno smjenjivanje perioda dužnosti i perioda odmora (član 89 stav 7);

4) pruža ATM/ANS usluge bez sertifikata za pružanje ATM/ANS usluga koji izdaje ili priznaje Agencija (član 142 st. 1 i 5);

5) postupa suprotno izdatom/priznatom sertifikatu ili dostavljenoj izjavi (član 142 stav 7);

6) prihodi koje ostvaruje koristi za finansiranje bilo kojih drugih komercijalnih aktivnosti koje obavlja (član 147 stav 5);

7) međusobno subvencionije rutne i terminalne naknade (član 147 stav 6);

8) ne snima elektronski i ne čuva najmanje 30 dana od dana nastanka svaku komunikaciju vazduhoplova u letu i u toku priprema za let sa pružaocem ATM/ANS usluga, radarske podatke i svaku komunikaciju u okviru pružaoca ATM/ANS usluga, kao i pisanu dokumentaciju vezanu za odobravanje leta, koordinaciju, izdavanje zabrane i ograničenja korišćenja vazdušnog prostora, najavljivanje leta, podnošenje plana leta i druge podatke (član 153 stav 1);

9) ne sačini sopstveni program bezbjednosti, u skladu sa Programom bezbjednosti, Programom kontrole kvaliteta bezbjednosti civilnog vazduhoplovstva i Programom obuke bezbjednosti civilnog vazduhoplovstva (član 159 stav 1);

10) ne utvrdi akte i ne primjenjuje zahtjeve o zaštiti sopstvenih informacionih sistema u skladu sa ovim zakonom (član 160 stav 1);

Prekršaji operatora aerodroma ili drugih pravnih lica

Član 244

(1) Novčanom kaznom od 500 eura do 2.000 eura kazniće se za prekršaj operator aerodroma ili drugo pravno lice, ako:

- 1) ne osnuje na svakom aerodromu za komercijalni vazdušni saobraćaj Lokalni odbor za sigurnost civilnog vazduhoplovstva radi sprovođenja mjera sigurnosti civilnog vazduhoplovstva (član 15 stav 1);
- 2) ne zaključi sporazume radi obezbijedivanja kontinuirane usklađenosti sa ovim zakonom (član 105 stav 4);
- 3) zaključi sporazume iz člana 105 stav 4 ovog zakona bez prethodne saglasnosti Agencije (član 105 stav 5);
- 4) ne pribavi saglasnost Agencije na tehničku dokumentaciju za izgradnju, rekonstrukciju, osvjetljenje i označavanje aerodroma, operativnih površina i drugih objekata iz člana 109 stava 1 ovog zakona (član 109 stav 2);
- 5) bez odobrenja Agencije uvodi promjenu koja utiče na uslove pod kojima je izdat sertifikat aerodroma, njegovu sertifikacionu osnovu i opremu od značaja za sigurnost vazdušnog saobraćaja i/ili ona koja značajno utiče na elemente sistema upravljanja aerodromom (član 110 st. 1 i 2);
- 6) ne izradi i ne dostavi Agenciji na odobravanje posebnu proceduru za postupanje u situacijama kod promjena kod kojih se ne zahtjeva prethodno odobrenje Agencije (član 110 stav 7);
- 7) ne pribavi prethodnu saglasnost Agencije za izgradnju i postavljanje vazduhoplovnih prepreka koje mogu da utiču na sigurnost vazdušnog saobraćaja (član 111 stav 1);
- 8) osoblje koje obavlja poslove održavanja i pregleda operativnih površina, objekata, instalacija, uređaja i opreme na aerodromu iz člana 113 stava 1 ovog zakona nije kvalifikovano i obučeno u skladu sa programom obuke operatora aerodroma (član 113 stav 2);
- 9) ne preduzima mjere za uklanjanje ili sprečavanje nastajanja odlagališta otpada (deponija), površina i drugih sadržaja koji mogu da privuku ptice i druge životinje na aerodrom ili njegovu okolinu (član 115 stav 3);
- 10) osoblje koje obavlja spasilačko-vatrogasne poslove nije kvalifikovano i obučeno u skladu sa programom obuke koji donosi operator aerodroma (član 116 stav 3);
- 11) na aerodromu ne uspostavi medicinsku uslugu u cilju pružanja hitne ili medicinske pomoći (član 117 stav 1);
- 12) osoblje koje obavlja poslove pružanja hitne ili medicinske pomoći nije kvalifikovano i obučeno u skladu sa programom obuke koji donosi operator aerodroma (član 117 stav 3);
- 13) osoblje koje obavlja poslove pružanja usluga zemaljskog opsluživanja iz člana 118 stav 2 ovog zakona ne ispunjava uslove u pogledu stručne osposobljenosti i druge uslove (član 118 stav 4);
- 14) nije otvoren u vrijeme u kojem, zavisno od frekvencije saobraćaja i uslova na aerodromu, aerodrom mora da bude otvoren za vazdušni saobraćaj (član 125 stav 1);
- 15) ne planira, ne koordinira i ne obavlja aktivnosti u procesu upravljanja protokom vazdušnog saobraćaja i upravljanja kapacitetom, u skladu sa propisom iz člana 130 stav 4 ovog zakona (član 134 stav 3);
- 16) ne odredi koordinate radio-navigacionih sredstava u koordinatnom sistemu primjenljivom u vazduhoplovstvu (član 150 stav 1);

- 17) koordinate radio-navigacionih sredstava iz člana 150 stav 1 ovog zakona ne objavi na način uobičajen u vazdušnom saobraćaju, u skladu sa međunarodnim propisima (član 150 stav 2);
 - 18) uskrati razmjenu operativnih podataka, koji se koriste isključivo u operativne svrhe, a koji se odnose na opšti vazdušni saobraćaj u stvarnom vremenu (član 154 stav 1);
 - 19) ne utvrdi standardne uslove za pristup drugim relevantnim operativnim podacima i ne razmjenjuje podatke, u skladu sa propisom iz člana 154 stav 4 ovog zakona (član 154 stav 3);
 - 20) ne vodi evidenciju o izdatim karticama iz člana 166 stav 1 ovog zakona i dokumentaciji iz člana 166 stav 3 ovog zakona i ne čuva je najmanje tri godine po isteku roka važenja identifikacione kartice (član 166 stav 4);
 - 21) ne osnuje na svakom aerodromu za komercijalni vazdušni saobraćaj Lokalni odbor za bezbjednost civilnog vazduhoplovstva radi sprovođenja mjera bezbjednosti civilnog vazduhoplovstva (član 170 stav 1);
 - 22) ne osnuje na svakom aerodromu za komercijalni vazdušni saobraćaj Lokalni odbor za olakšice radi obavljanja poslova iz člana 171 stav 1 ovog zakona (član 172 stav 1);
 - 23) ne prijavi Agenciji i Komisiji za istraživanje svaki događaj u koji je bilo uključeno, kojem je prisustvovalo ili o kojem ima saznanja, ako je obaveza prijavljivanja tog događaja utvrđena propisom iz člana 183 stav 7 ovog zakona (član 183 stav 2);
 - 24) u roku od 90 dana od dana prijema sigurnosne preporuke, ne potvrdi prijem dopisa i ne obavijesti Komisiju za istraživanje o mjerama koje je preduzeo ili koje namjerava da preduzme i, po potrebi, o vremenu potrebnom za njihovo preduzimanje, a ako te mjere nijesu ili neće bile preduzete, o razlozima za nepreduzimanja (član 185 stav 1);
 - 25) ne obezbijedi stalno mjerenje buke koja nastaje prilikom slijetanja i polijetanja vazduhoplova na aerodromu na kojem se odvija komercijalni vazdušni saobraćaj i saobraćaj vojnih mlaznih vazduhoplova i njegovoj okolini (član 188 stav 1).
- (2) Za prekršaj iz stava 1 ovog člana kazniće se i odgovorno lice operatora aerodroma ili odgovorno lice u drugom pravnom licu novčanom kaznom od 20 eura do 200 eura.
- (3) Za prekršaje iz stava 1 tač. 6 do 15 ovog člana kazniće se fizičko lice novčanom kaznom u iznosu od 20 eura do 200 eura.
- (4) Za prekršaj iz stava 1 ovog člana kazniće se preduzetnik novčanom kaznom od 50 eura do 400 eura.
- (5) Za prekršaj iz stava 1 ovog člana može se, uz novčanu kaznu ili samostalno, izreći zaštitna mjera zabrane vršenja djelatnosti operatoru aerodroma ili drugom pravnom licu i odgovornom licu koji počinje prekršaj u obavljanju te djelatnosti, u trajanju od dva do šest mjeseci.

Prekršaji operatora aerodroma ili drugih pravnih lica

Član 245

- (1) Novčanom kaznom od 2.000 eura do 20.000 eura kazniće se za prekršaj operator aerodroma ili drugo pravno lice, ako:
- 1) ne uspostavi sistem upravljanja sigurnošću, ne osigura da se taj sistem primjenjuje i redovno ne obavještava Agenciju o stepenu implementacije sopstvenog sistema upravljanja sigurnošću (član 14 stav 1);
 - 2) aerodrom koristi u vazdušnom saobraćaju bez jedinstvenog sertifikata aerodroma ili dva zasebna sertifikata, jedan koji se odnosi na aerodrom, a drugi na operatora aerodroma; ili bez odobrenja za upotrebu aerodroma (član 104 stav 1);
 - 3) aerodrom u vazdušnom saobraćaju upotrebljava suprotno uslovima koji su sastavni dio sertifikata aerodroma ili odobrenja za upotrebu aerodroma (član 104 stav 2);
 - 4) ne obezbijedi da fizičke karakteristike aerodroma, opremljenost aerodroma vizuelnim sredstvima za navigaciju (oznake, svjetla, znaci, markeri), vazduhoplovne prepreke i sredstava za označavanje i osvjetljenje vazduhoplovnih prepreka i površina sa ograničenom

upotrebom, električnih sistema, operativnih službi, opreme i instalacija aerodroma ispunjavaju uslove propisane ovim zakonom (član 107 stav 1);

- 5) ne uspostavi sistem koji obezbeđuje sigurno odvijanje operacija vazduhoplova na aerodromu u skladu sa ovim zakonom (član 107 stav 2);
- 6) označavanje i/ili osvijetljavanje vazduhoplovnih prepreka iz člana 111 stav 1 ovog zakona radi uočavanja danju, noću i u uslovima smanjene vidljivosti obavlja suprotno propisu iz člana 111 stav 7 ovog zakona (član 111 stav 2);
- 7) ne uspostavi program održavanja operativnih površina, objekata, instalacija, uređaja, opreme i sistema na aerodromu, odnosno ne preduzme sve mjere potrebne za sigurno izvođenje operacija vazduhoplova, prihvata i otpremu vazduhoplova, putnika, prtljaga, tereta i/ili pošte (član 113 stav 1);
- 8) ne uspostavi pružanje usluga upravljanja platformom i kontrolu kretanja vazduhoplova i vozila na platformi aerodroma (član 114 stav 1);
- 9) ne uspostavi kontrolu kretanja vazduhoplova i vozila na platformi aerodroma (član 114 stav 2);
- 10) pruža uslugu upravljanja platformom a ne posjeduje izjavu prihvaćenu od strane Agencije, uz prethodnu saglasnost operatora aerodroma (član 114 stav 3);
- (12) ne donese program upravljanja rizicima od prisustva ptica i drugih životinja (član 115 stav 1);
- (13) ne preduzima mjere i postupke kako bi se rizik od sudara vazduhoplova sa pticama i drugim životinjama umanjio na najmanju moguću mjeru (član 115 stav 2);
- (14) na aerodromu ne uspostavi spasilačko-vatrogasnu uslugu i ne donese, ne primjenjuje i redovno i ne provjerava odgovarajući plan za vanredne situacije. (član 116 stav 1);
- (15) pruža usluge zemaljskog opsluživanja bez dozvole za pružanje usluga zemaljskog opsluživanja (član 119 stav 1);
- (16) ne primjenjuje Program obuke bezbjednosti civilnog vazduhoplovstva na operatore aerodroma, operatore vazduhoplova, regulisane agente, poznate pošiljaoce, regulisane snabdjevače, pružaoce ATM/ANS usluga i druge subjekte koji su dužni da primjenjuju mjere bezbjednosti u civilnom vazduhoplovstvu (član 157 stav 2);
- (17) ne sačini sopstveni program bezbjednosti, u skladu sa Programom bezbjednosti, Programom kontrole kvaliteta bezbjednosti civilnog vazduhoplovstva i Programom obuke bezbjednosti civilnog vazduhoplovstva (član 159 stav 1);
- (18) ne utvrdi akte i ne primjenjuje zahtjeve o zaštiti sopstvenih informacionih sistema u skladu sa ovim zakonom (član 160 stav 1);
- (19) ne primjenjuje preventivne i po potrebi druge dodatne mjere bezbjednosti propisane Programom bezbjednosti, koje moraju da budu odgovarajuće, objektivne, nediskriminatorne, nasumične, nepredvidljive u sprovođenju i proporcionalne procijenjenom riziku (član 161 stav 1);
- (20) ne primjenjuje pojačane mjere bezbjednosti ako bezbjednosna procjena rizika ukazuje da postoji ugroženost nekog dijela sistema bezbjednosti (član 161 stav 2);
- (21) u skladu sa bezbjednosnom procjenom rizika i Programom bezbjednosti, Programom kontrole kvaliteta bezbjednosti civilnog vazduhoplovstva i Programom obuke bezbjednosti civilnog vazduhoplovstva, ne obezbijedi ispunjenje uslova propisanih članom 162 stav 1 ovog zakona
- (22) koristi opremu iz člana 162 stav 2 ovog zakona, bez odobrenja Agencije (član 162 stav 3);
- (23) dozvoli ulazak u kontrolisanu i bezbjednosnu zonu ograničenog pristupa licu koje verbalno ili fizički napadne osoblje bezbjednosti, prijeti, nedolično se ponaša, remeti javni red i mir ili koje odbije bezbjednosni pregled, kao i licu za koje osoblje bezbjednosti ima osnovanu sumnju u pogledu njegovih namjera, njegovog prtljaga ili stvari koje nosi sa sobom (član 162 stav 7);

- (24) izda identifikacionu karticu licu za koje nije dobijena pozitivna bezbjednosna provjera, ili za koje ne postoji operativna potreba i opravdan razlog za boravak u kontrolisanoj i/ili bezbjednosnoj zoni ograničenog pristupa, ili za koje nije podnijet dokaz o uspješno završenoj obuci koja je propisana Programom obuke bezbjednosti civilnog vazduhoplovstva (član 166 stav 3);
- (25) dozvoli licu iz člana 166 stav 8 ovog zakona pristup bezbjednosnim zonama ograničenog pristupa ili obavljanje poslova iz člana 166 stav 10 ovog zakona (član 166 stav 9).

Prekršaji operatora ili vlasnika vazduhoplova, operatora aerodroma ili drugih pravnih lica, odgovornih lica i drugih fizičkih lica

Član 246

(1) Novčanom kaznom od 2.000 eura do 20.000 eura kazniće se za prekršaj operator ili vlasnik vazduhoplova, vođa vazduhoplova, operator aerodroma i nadležne zdravstvene ustanove, ako na zahtjev organa državne uprave nadležnog za zaštitu i spašavanje ne učestvuje u postupku traganja i spašavanja ili ako ne stavi na raspolaganje sredstva potrebna za traganje i spašavanje, ako ne pruži hitnu medicinsku pomoć, odnosno ne preduzme mjere za prevoz lica (član 175 stav 2).

(2) Za prekršaj iz stava 1 ovog člana kazniće se i odgovorno lice u pravnom licu novčanom kaznom od 300 eura do 1.000 eura.

(3) Za prekršaj iz stava 1 ovog člana kazniće se preduzetnik novčanom kaznom od 300 eura do 6.000 eura.

(4) Za prekršaj iz stava 1 ovog člana kazniće se vođa vazduhoplova i drugo fizičko lice novčanom kaznom od 300 eura do 1.000 eura.

(5) Za prekršaj iz stava 1 ovog člana može se, uz novčanu kaznu ili samostalno, izreći zaštitna mjera zabrane vršenja djelatnosti operatoru ili vlasniku vazduhoplova, operatoru aerodroma, drugom pravnom licu i odgovornom licu koji počine prekršaj u obavljanju te djelatnosti, u trajanju od dva do šest mjeseci.

Prekršaji fizičkih lica

Član 247

(1) Novčanom kaznom od 50 eura do 200 eura kazniće se za prekršaj fizičko lice, ako:

- 1) neovlašćeno snima ili fotografiše mjesta na kojim se obavlja kontrola pristupa, bezbjednosni pregled ili rad osoblja bezbjednosti, kao i kritične objekte, djelove infrastrukture aerodroma i sistema koji se koriste za potrebe civilnog vazduhoplovstva (član 162 stav 6);
- 2) ne prijavi Agenciji i Komisiji za istraživanje svaki događaj u koji je bilo uključeno, kojem je prisustvovalo ili o kojem ima saznanja, ako je obaveza prijavljivanja tog događaja utvrđena propisom iz člana 183 stav 7 ovog zakona (član 183 stav 2).

Prekršaji fizičkih lica

Član 248

Novčanom kaznom od 300 eura do 2.000 eura kazniće se za prekršaj fizičko lice, ako:

- 1) provjerava stručnu osposobljenost vazduhoplovnog osoblja bez sertifikata koji izdaje Agencija (član 76 stav 2);
- 2) ljekarskim pregledima utvrđuje zdravstvenu sposobnost vazduhoplovnog osoblja iz člana 73 stav 1 tač. 1, 3 i 10 ovog zakona, a ne ispunjava uslove u pogledu opreme i stručne osposobljenosti kadra, koje sertifikuje Agencija (član 80 stav 1);
- 3) namjerno usmjerava laserske zrake prema vazduhoplovu na način kojim se može ugroziti sigurnost vazduhoplova, izazvati oštećenje vazduhoplova ili izazvati povreda posade i putnika u vazduhoplovu (član 112 stav 1);

- 4) namjerno usmjerava laserske zrake prema objektima pružaoca ATM/ANS usluga i vazduhoplovnom osoblju koje obavlja poslove kontrole letenja, na način koji može da ometa ili zaslijepi vazduhoplovno osoblje koje obavlja poslove kontrole letenja (član 112 stav 2);
- 5) postavi/izgradi solarne panele ili visoko reflektujuće površine, koje mogu da prouzrokuju zaslijepljivanje pilota vazduhoplova u zaštitnim zonama oko aerodroma, bez prethodno sprovedene procjene uticaja takvih objekata na sigurnost vazdušnog saobraćaja i pribavljene saglasnosti Agencije na dostavljenu procjenu uticaja takvih objekata na sigurnost vazdušnog saobraćaja (član 112 stav 5);
- 6) ne uspostavi pružanje usluga upravljanja platformom i kontrolu kretanja vazduhoplova i vozila na platformi aerodroma, odnosno ne posjeduje sertifikat ili izjavu prihvaćenu od strane Agencije za pružanje usluga upravljanja platformom (član 114 st. 1 i 3);
- 7) pruža usluge zemaljskog opsluživanja bez dozvole za pružanje usluga zemaljskog opsluživanja koju izdaje Agencija na period do 7 godina (član 119 st. 1 i 2);
- 8) postavi fizičke prepreke, emisije uređaje, objekte koji emituju elektromagnetne talase na udaljenosti sa koje svojim radom ili prisustvom mogu da ometaju rad tehničkih sistema, sredstava i objekata za obezbjeđenje vazdušnog saobraćaja iz člana 149 stav 1 ovog zakona, kao i bilo koje oštećenje tih sistema, sredstava i objekata ili ometanje njihovog rada, ako takve radnje mogu da ugroze sigurnost vazduhoplova u letu (član 151);
- 9) na području aerodroma, vazduhoplova i objekata pružaoca ATM/ANS usluga postupi suprotno odredbama Programa bezbjednosti (član 156 stav 3);
- 10) uđe u bezbjednosnu zonu ograničenog pristupa na aerodromu, a nije kontrolisan u skladu sa Programom bezbjednosti (član 168 stav 1);
- 11) u putničku kabinu vazduhoplova i u bezbjednosnu zonu ograničenog pristupa unese hladno ili vatreno oružje, municiju, eksplozivne, zapaljive ili opasne materije, kao i sredstva i predmete koji se nalaze na listi zabranjenih predmeta koju utvrđuje Agencija (član 168 stav 2);
- 12) ne omogućiti Komisiji za istraživanje da efikasno i nezavisno obavlja istražne poslove (član 181 stav 2).

Prekršaji pravnih lica

Član 249

(1) Novčanom kaznom od 1.500 eura kazniće se za prekršaj pravno lice, ako:

1) sprovodi obuku pilota UAS, sprovodi obuku obnove znanja, izdaje potvrdu o kompetencijama ili izdaje potvrde o položenim teorijskim ispitima a nije ovlašten od strane Agencije (član 95 stav 1);

poslove iz člana 149 stav 1 ne obavlja na način koji utvrđuje Agencija (član 149 stav 6);

2) ne vodi evidenciju potvrda o završenim obukama svojih zaposlenih iz oblasti vazduhoplovne bezbjednosti na način propisan Programom bezbjednosti i Programom obuke bezbjednosti civilnog vazduhoplovstva (član 164 stav 4);

3) ne prijavi Agenciji i Komisiji za istraživanje svaki događaj u koji je bilo uključeno, kojem je prisustvovalo ili o kojem ima saznanja, ako je obaveza prijavljivanja tog događaja utvrđena propisom iz člana 183 stav 7 ovog zakona (član 183 stav 2);

4) u roku od 90 dana od dana prijema sigurnosne preporuke, ne potvrdi prijem dopisa i ne obavijesti Komisiju za istraživanje o mjerama koje je preduzeo ili koje namjerava da preduzme i, po potrebi, o vremenu potrebnom za njihovo preduzimanje, a ako te mjere nijesu ili neće bile preduzete, o razlozima za nepreduzimanja (član 185 stav 1).

(2) Za prekršaj iz stava 1 ovog člana kazniće se i odgovorno lice u pravnom licu i fizičko lice novčanom kaznom od 200 eura.

(3) Za prekršaj iz stava 1 ovog člana kazniće se preduzetnik novčanom kaznom od 400 eura.

Prekršaji pravnih lica

Član 250

- (1) Novčanom kaznom od 500 eura kazniće se za prekršaj pravno lice, ako:
- 1) ne uspostavi sistem upravljanja sigurnošću, ne osigura da se taj sistem primjenjuje i redovno ne obavještava Agenciju o stepenu implementacije sopstvenog sistema upravljanja sigurnošću (član 14 stav 1);
 - 2) lječarskim pregledima utvrđuje zdravstvenu sposobnost vazduhoplovnog osoblja iz člana 73 stav 1 tač. 1, 3 i 10 ovog zakona, a ne ispunjava uslove u pogledu opreme i stručne osposobljenosti kadra, koje sertifikuje Agencija (član 80 stav 1);
 - 3) stručno osposobljavanje pomoćnog vazduhoplovnog osoblja obavlja a ne ispunjava propisane uslove u pogledu kadra i opreme (član 90 stav 2);
 - 4) stručno osposobljavanje pomoćnog vazduhoplovnog osoblja koje obavlja poslove vazduhoplovne meteorologije obavlja a ne ispunjava propisane uslove u pogledu kadra i opreme i koje nije ovlastila Agencija (član 90 stav 3);
 - 5) sprovodi obuku pilota UAS, sprovodi obuku obnove znanja, izdaje potvrdu o kompetencijama ili izdaje potvrde o položenim teorijskim ispitima a nije ovlašćen od strane Agencije (član 95 stav 1);
 - 6) pruža usluge zemaljskog opsluživanja a nije uspostavio sistem upravljanja, ne djeluje u skladu sa dozvolom iz člana 119 stav 1 ovog zakona, aerodromskim priručnikom operatora aerodroma na kojem pruža usluge, operativnim procedurama operatora vazduhoplova kojem pruža uslugu zemaljskog opsluživanja i procedurama sopstvenog priručnika za pružanje usluga zemaljskog opsluživanja; ne uspostavi procedure kako bi omogućio sigurno pružanje usluga zemaljskog opsluživanja; ne angažuje kompetentno i na odgovarajući način obučeno osoblje; ili ne uspostavi programe održavanja za opremu koju koristi prilikom pružanja usluga zemaljskog opsluživanja i drugo (član 119 stav 6).
 - 7) je uključeno u projektovanje, proizvodnju i održavanje sistema vazdušne plovidbe a nema sertifikat ili nije dalo izjavu o sopstvenoj sposobnosti i raspolaganju sredstvima za ispunjavanje odgovornosti povezanih sa aktivnostima koje se sprovedu u skladu sa propisom iz člana 149 stav 12 ovog zakona (član 149 stav 5);
 - 8) postavi fizičke prepreke, emisije uređaje, objekte koji emituju elektromagnetne talase na udaljenosti sa koje svojim radom ili prisustvom mogu da ometaju rad tehničkih sistema, sredstava i objekata za obezbjeđenje vazdušnog saobraćaja iz člana 149 stav 1 ovog zakona, kao i bilo koje oštećenje tih sistema, sredstava i objekata ili ometanje njihovog rada, ako takve radnje mogu da ugroze sigurnost vazduhoplova u letu (član 151);
 - 9) ne omogući Komisiji za istraživanje da efikasno i nezavisno obavlja istražne poslove (član 181 stav 2);

XXI. PRELAZNE I ZAVRŠNE ODREDBE

Donošenje propisa Član 251

(1) Propisi za sprovođenje ovog zakona donijeće se u roku od tri godine od dana stupanja na snagu ovog zakona.

(2) Do donošenja propisa iz stava 1 ovog člana primjenjivaće se propisi doneseni na osnovu Zakona o vazdušnom saobraćaju ("Službeni list CG", br. 30/12, 30/17, 82/20 i 53/25), ako nijesu u suprotnosti sa ovim zakonom.

Započeti postupci Član 252

Postupci započeti do dana stupanja na snagu ovog zakona u kojima nije donijeta pravosnažna odluka okončaće se po zakonu koji je bio na snazi u vrijeme pokretanja postupka.

Nastavak poslovanja

Član 253

- (1) Agencija nastavlja sa radom u skladu sa ovim zakonom.
- (2) Predsjednik i članovi Savjeta i direktor nastavljaju sa vršenjem funkcije do isteka mandata na koji su imenovani.
- (3) Agencija je dužna da uskladi poslovanje sa ovim zakonom u roku od šest mjeseci od dana stupanja na snagu ovog zakona.

Osnivanje odbora

Član 254

Odbor iz člana 177 stav 1 ovog zakona osnovaće se u roku od šest mjeseci od dana stupanja na snagu ovog zakona.

Važenje sertifikata, dozvola i drugih upravnih akata

Član 255

- (1) Sertifikati, dozvole, odobrenja, uvjerenja i drugi upravni akti izdati do dana stupanja na snagu ovog zakona važe do isteka roka na koji su izdati.
- (2) Odobrenja iz člana 22 stav 4 ovog zakona koja su izdata do dana stupanja na snagu ovog zakona važe 12 mjeseci od dana stupanja na snagu ovog zakona.

Primjena pojedinih odredbi

Član 256

Odredbe čl. 144, 145 i 228 do 234 primjenjivaće se od dana pristupanja Crne Gore Evropskoj uniji.

Prestanak važenja

Član 257

Danom stupanja na snagu ovog Zakona prestaje da važi Zakon o vazdušnom saobraćaju („Službeni list CG“, br. 30/12, 30/17, 82/20, 53/25 i 141/25).

Stupanje na snagu

Član 258

Ovaj zakon stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u „Službenom listu Crne Gore“.